

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2013

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070, 5575 og 5610

Innhold

Del I	Innledning til programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	9	Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner	45
1	Havlandet Norge	11	<i>Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon</i>	47
2	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	16	Kap. 1020 Havforskningsinstituttet	57
2.1	Programkategori 16.10 Administrasjon	16	Kap. 4020 Havforskningsinstituttet	64
2.2	Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon	16	Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene	64
2.3	Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	16	Kap. 4021 Drift av forskningsfartøyene	66
2.4	Programkategori 16.60 Kystforvaltning	16	Kap. 1022 NIFES	66
3	Oversiktstabeller	18	Kap. 4022 NIFES	70
3.1	Aksjekapital og fond	21	Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	70
4	Status	22	Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	85
4.1	Verdiskaping	22	Kap. 5610 Renter av lån til Nofima AS	86
4.1.1	Eksport og import av sjømat	22	Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	86
4.1.2	Fiske og fangst	23	<i>Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning</i>	90
4.1.3	Havbruk	25	Kap. 1030 Fiskeridirektoratet	102
4.1.4	Fiskeindustri	26	Kap. 4030 Fiskeridirektoratet	108
4.2	Miljø	27	Kap. 1050 Diverse fiskeriformål	109
4.2.1	Havmiljø	27	<i>Programkategori 16.60 Kystforvaltning</i>	113
4.2.2	Ressurssituasjonen	28	Kap. 1062 Kystverket	121
4.2.3	Miljømessig bærekraft i havbruksnæringen	31	Kap. 4062 Kystverket	136
4.2.4	Trygg sjømat	33	Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	136
4.3	Kystforvaltning	33	Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	137
4.3.1	Sjøtransport og havner	33	Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet	138
4.3.2	Forebyggende sjøsikkerhet	34	Programområde 33	139
4.3.3	Beredskap mot akutt forurensning	35	<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	139
5	Oppfølging av nordområde-satsingen	36	Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	139
Del II	Budsjettforslag for 2013	39	Del III Andre saker	141
6	Nærmere omtale av bevilgningsforslaget	41	7 Sektorovergripande miljøpolitikk	143
Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning	41	7.1 Innleiing	143	
<i>Programkategori 16.10 Administrasjon</i>	41	7.2 Bevaring av mangfaldet i naturen	143	
Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet	42	7.3 Eit stabilt klima og rein luft	147	
Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet	44	7.4 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn	147	
		7.5 Bevaring og bruk av kulturminne, friluftsliv	149	

7.6	Oversikt over den samla miljø-politiske satsinga under Fiskeri- og kystdepartementet	150	8.2	Likestilling og mangfald i Fiskeri- og kystdepartementet	151
8	Likestilling	151	9	Tryggleik og beredskap	155
8.1	Likestilling i marin sektor	151	Forslag		158

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser ..	21	Tabell 6.8	Fordeling av bevilgningen på kap. 1023 post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd	73
Tabell 4.1	Driftsmargin for utvalgte fartøy-grupper 2004–2010	23	Tabell 6.9	Resultater for 2011 fra programmer med stor finansiering fra Fiskeri- og kystdepartementet	73
Tabell 4.2	Oversikt over utvikling i antall tillatelser (aktive/passive), utvalgte grupper	25	Tabell 6.10	Basisbevilgninger og annen institusjons-støtte til forskningsinstitutter	78
Tabell 4.3	Antall bedrifter i fiskeindustrien 1999–2010	26	Tabell 6.11	Basisbevilgning til institutt-sektoren i 2011	79
Tabell 4.4	Geografisk fordeling av bedrifter i fiskeindustrien 1999–2010	27	Tabell 6.12	Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2011	81
Tabell 4.5	Status for bestander	31	Tabell 6.13	Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet	83
Tabell 4.6	Markedsandeler i godstransport-arbeidet 2005–2009	33	Tabell 6.14	Oversikt over bestander med behov for forvaltningsmessig prioritering i 2013.	93
Tabell 4.7	Sjøtransportens andel av eksport (tonnkilometer) og import 2005–2009	34	Tabell 6.15	Status for oppfølging og iverksatte tiltak for bestander med særskilt forvaltningsbehov i 2011 og 2012	94
Tabell 4.8	Lospliktig trafikk - andel ulykker med lospliktig fartøy 2006–2011 ..	34	Tabell 6.16	Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring	97
Tabell 4.9	Antall inngrep for å avklare trafikksituasjonen	35	Tabell 6.17	Tilgjengelighet for Kystverkets navigasjonsinnretninger	127
Tabell 4.10	Innrapporterte varslar om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning til Kystverkets beredskapsvaktlag i 2011	35	Tabell 6.18	Sammenlikning av planrammen i Nasjonal transportplan 2010-2019 og forslag til budsjett 2013	132
Tabell 6.1	Antall tilsatte per 1. mars 2012 ..	42	Tabell 6.19	Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på ulike oppgaver	133
Tabell 6.2	Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2013	46	Tabell 6.20	Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk 2006–2010	134
Tabell 6.3	Totale FoU-utgifter og totale utgifter til marin FoU etter sektor for utførelse og hoved-finansieringskilde i 2009	51	Tabell 7.1	Utgifter til miljøforbetringar	150
Tabell 6.4	Sammendrag av nøkkeltall for primærnæringsinstituttene 2011 ..	53	Tabell 8.1	Oversikt over kjønnsfordeling og løn i Fiskeri- og kyst-departementet	152
Tabell 6.5	Oversikt over Havforsknings-instituttets virksomhets-regnskap	60			
Tabell 6.6	Regnskap 2011 fordelt på forskningsprogram	68			
Tabell 6.7	Budsjett 2012 fordelt på forskningsprogram	68			

Figuroversikt

Figur 4.1	Norsk eksport av sjømat, 1988–2011	22	Figur 4.11	Langtidsutviklingen i temperatur for våre tre viktigste marine økosystemer, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet	28
Figur 4.2	Norges viktigste eksportmarkeder i 2011	22	Figur 4.12	Gytebestand nordøstarktisk torsk	30
Figur 4.3	Utvikling i driftsmargin og totale driftsinntekter for fartøy i størrelsen 8 meter og over, 1980–2010	23	Figur 4.13	Gytebestand nordøstarktisk hyse	30
Figur 4.4	Samlet landet kvantum og første-håndsverdi norske fartøy 1990–2011	24	Figur 4.14	Gytebestand nordøstarktisk sei	30
Figur 4.5	Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2010 ...	24	Figur 4.15	Gytebestand for makrell	30
Figur 4.6	Totalt solgt mengde og første-håndsverdi av fisk i havbruksnæringen 1992–2011	25	Figur 4.16	Gytebestand for norsk vårgytende sild	30
Figur 4.7	Antall matfisktillatelser i drift med produksjon av laks, regnbueørret og ørret i 2011, fordelt på fylke/region	25	Figur 4.17	Gytebestand nordsjøild	30
Figur 4.8	Gjennomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo. Laks og regnbueørret. 1986–2010	26	Figur 4.18	Innrapportert rømming av laks og regnbueørret 1993–2011	32
Figur 4.9	Ordinært resultat før skatt og driftsresultat i konsumindustrien, veid gjennomsnitt	26	Figur 4.19	Innslag av oppdrettslaks i elver (uveid gjennomsnitt), 1989–2011	32
Figur 4.10	Kortperiodiske og langperiodiske temperatursvingninger i kystvannet ved Havforskningsinstituttets målestasjon utenfor Lista i Nordsjøen	27	Figur 4.20	Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett 2010-2012	32
			Figur 4.21	Antall hendelser 2003–2011 og utslippsmengde	35
			Figur 6.1	Forskningsområder under Fiskeri- og kystdepartementet	48
			Figur 6.2	Utviklingen i utgifter til total FoU, marin FoU og FoU med relevans for havbruk i perioden 2001-2009. Normalisert til 100 i 2001.	51
			Figur 6.3	Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2011	61
			Figur 6.4	Oversikt over inntektene til NIFES i 2011	69

Oversikt over bokser

Boks 4.1	Grafisk framstilling av bestands-situasjonen for de viktigste fiskeslagene	30	Boks 6.4	Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd	72
Boks 6.1	Sjømatnæringen er et globalt kunnskapsnav	55	Boks 6.5	Evalueringsprogram av Marint verdiskapingsprogram	88
Boks 6.2	Evalueringsrapporten "Stø på havet"	58	Boks 6.6	Kunnskapsinnhenting – verdiskaping innenfor reiseliv og fiskerirelatert virksomhet	95
Boks 6.3	Evalueringsprogram av NIFES	67	Boks 6.7	Svalbard	118

DET KONGELIGE
FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2013

Utgiftskapitler: 1000–1070, 2415 og 2540

Inntektskapitler: 4000–4070, 5575 og 5610

*Tilråding fra Fiskeri- og kystdepartementet 14. september 2012,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

Del I

*Innledning til programområde 16
Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning*

1 Havlandet Norge

Norge er en havnasjon. Havområdene våre er om lag sju ganger større enn Fastlands-Norge og kystlinjen med vik og fjorder er lengre enn jordens omkrets rundt ekvator. Fiskeri- og kystdepartementet skal sikre en forsvarlig forvaltning av de levende marine ressursene og havmiljøet og sørge for gode rammevilkår for en internasjonalt konkurransesatt norsk sjømatnæring. Departementet har også ansvar for å sikre framkommelighet og sikkerhet på sjøen og for å ivareta den statlige beredskapen mot akutt forurensing.

Sjømatpolitikken er forankret i målet om bærekraftig bruk. Brundtland-kommisjonen definerte bærekraftig utvikling som ”en utvikling som imøtekommer behovene til dagens generasjon uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov”. Vi skal benytte de mulighetene havet og kysten gir oss til å produsere mat og andre verdier. Slik skal vi også skape lønnsomme arbeidsplasser for folk langs kysten, samtidig som natur og ressurser forvaltes for framtidige generasjoner.

Verdens fremste sjømatnasjon

Regjeringen har som visjon at Norge skal være verdens fremste sjømatnasjon.

En økende verdensbefolkning fører til økt behov for mat og energi. Samtidig peker alle forbrukertrender mot en større bevissthet rundt helse og sunn mat. Bærekraftig bruk av havet og kystområdene gir store muligheter for videre vekst i en næring som er basert på fornybare ressurser. Her har Norge unike muligheter.

I de siste tiårene har sjømatnæringen vært en av de store vekstnæringene i norsk økonomi. Næringen sysselsetter folk langs hele kysten og skaper anslagsvis 44 000 årsverk, når vi inkluderer ringvirkningene.

Næringen eksporterte i 2011 sjømat for 53 mrd. kroner til om lag 130 land. Eksporten i 2011 tilsvarer 33 millioner sjømatmåltider daglig. Dette gjør oss til verdens nest største sjømateksportør.

En arbeidsgruppe oppnevnt av Det Kongelige Norske Vitenskabs Selskab og Norges Tekniske Vitenskapsakademi la i august fram rappor-

ten ”Verdiskaping basert på produktive hav i 2050”. I rapporten anslås det at den norske sjømatnæringen i 2050 kan få en omsetningsverdi på 550 mrd. kroner, noe som er en seksdobling sammenlignet med 2010.

Regjeringen legger vårsesjonen 2013 fram en melding om Norge som verdens fremste sjømatnasjon. Hovedmålet med meldingen er å utvikle en framtidsrettet politikk som kan bidra til å videreutvikle sjømatnæringens rolle som verdiskaper langs kysten.

Forskning og forvaltning for bærekraftig bruk

Et rent, rikt og produktivt hav, sammen med bærekraftig forvaltning, er ufravikelige forutsetninger for sjømatnæringen. Det stiller store krav til forvaltningens kunnskap. Enten det gjelder kvotefastsetting, helse og velferd hos fisk, bærekraftig havbruk, sjømattrygghet eller miljøet i havet og langs kysten, er vår forvaltning avhengig av forskningsbasert kunnskap.

Fiskeri- og kystdepartementet legger derfor stor vekt på å sikre et forskningsbasert grunnlag for politikktutforming og forvaltning. Forskning og innovasjon utgjør om lag en tredel av departementets samlede utgiftsbudsjett. Forskningsinstituttene under departementet gir råd om blant annet kvotefastsettinger og fiskerireguleringer, bærekraftig havbruk, sjømattrygghet, fiskehelse og marint miljø.

Rådene for bærekraftig høsting av de levende marine ressursene utvikles gjennom samarbeid i Det internasjonale råd for havforskning (ICES). Det er et mål å utvikle en mer internasjonalt forankret rådgiving også innenfor havbruk.

Fiskeri- og kystdepartementet etablerte høsten 2011 strategigruppen Hav21 sammen med sju andre departementer. Hav21 skal utarbeide en forskningsstrategi for å fremme god forvaltning av det marine miljøet og næringsutvikling basert på bærekraftige forvaltningsprinsipper. Hav21 skal peke på hvilke utfordringer og muligheter marin sektor står overfor og hvor det trengs ny kunnskap for å finne gode løsninger.

Havressursforvaltning

Nitti prosent av ressursene vi høster av er fra bestander vi deler med andre land. Fiskeri- og kystdepartementet har en aktiv rolle internasjonalt. Departementet skal ivareta nasjonale interesser og styrke Norges rolle som en ansvarlig og tydelig havnasjon og kyststat. De viktigste utfordringene er å sikre at føre-var-prinsippet, prinsippet om bærekraftig bruk og økosystembasert forvaltning blir fulgt opp. Uavhengige internasjonale studier har flere ganger utpekt den norske fiskeriforvaltningen som den fremste i verden.

Fiskerikriminalitet og uregulert fiske er en alvorlig trussel mot fiskebestander og marine økosystemer. Det dreier seg ofte både om økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. En effektiv innsats mot fiskerikriminalitet og uregulert fiske krever nært samarbeid mellom involverte etater og oppdatert kunnskap. Fiskeridirektoratet utfører betydelige kontrolloppgaver, basert på analysearbeid og risikovurderinger. Fiskeriforvaltningens analysenettverk er etablert som et konkret tiltak mot kriminalitet innenfor fiskerinæringen, og inngår i regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Kystvakten har også en sentral rolle som utøvende myndighet på sjøen.

Norge har i mange år arbeidet for å redusere utkast av fisk, både nasjonalt og internasjonalt. På bakgrunn av et norsk initiativ vedtok fiskerikomiteen i FNs matvareorganisasjon (FAO) i februar 2011 internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst. De internasjonale retningslinjene er et viktig steg videre i Norges arbeid for å fremme god ressursforvaltning globalt, og det er nå viktig å arbeide for at retningslinjene tas i bruk.

Norge har i tillegg arbeidet for å få etablert et internasjonalt rammeverk for havnestatskontroll. I 2009 vedtok FAO etter norsk initiativ en global avtale om havnestatskontroll. Tiltaket er viktig i kampen mot ulovlig og uregulert fiske og organisert, internasjonal fiskerikriminalitet. Siden 2006 har FAO arbeidet med et regelverk om flaggstatsansvar.

Nasjonale rammer er også svært viktige for å oppnå en god ressursforvaltning. I denne sammenhengen er havressursloven fra 2009 sentral. Loven utvider forvaltningens ansvarsområde betydelig, og omfatter all høsting og annen utnytting av villlevende marine ressurser og genetisk materiale.

Havbruksforvaltningen

Norges lange kyst er et naturgitt fortrinn for å drive havbruk. Som all matproduksjon påvirker havbruk miljøet, og vi må kunne dokumentere at havbruksnæringen drives bærekraftig og er miljøtilpasset. Dette er en forutsetning for å utnytte potensialet for videre vekst i næringen. Oppfølging av bærekraftstrategien for havbruksnæringen er derfor høyt prioritert.

Havbruksforvaltningen trenger kunnskapsbaserte grenser for akseptable miljøpåvirkninger og gode indikatorer for å måle miljøpåvirkning. Det arbeides med å etablere førstegenerasjons tålegrenser for akseptabel miljøpåvirkning for lakselus og genetisk interaksjon.

I den forvaltningsrettete havbruksforskningen legges det stor vekt på å bedre kunnskapsgrunnlaget om miljøpåvirkningene fra havbruksnæringen, som genetisk påvirkning mellom oppdrettsfisk og villfisk, sykdom og smittespredning. Dette gjelder særlig økt kunnskap om sammenhengene mellom nivå av lakselus i oppdrett og på villfisk, og hva de genetiske endringene som er påvist i noen elver som følge av rømt oppdrettsfisk betyr for villaksens overlevelse.

Lakselussituasjonen krever spesiell oppmerksomhet og oppfølging. Bedre samordning av produksjonssyklus, optimalisering av driftsrutiner og biologisk og mekanisk lusekontroll bør prioriteres framfor medisinerbruk. Det er likevel behov for å ha et bredt medikamentspekter tilgjengelig når det er nødvendig.

Rømt oppdrettsfisk kan påvirke de ville laksestammene negativt. Derfor arbeides det videre med å forebygge rømming.

Tilgangen på tradisjonelle marine føringredienser som fiskemel og fiskeolje er begrenset. For å utnytte det naturgitte potensialet for økt produksjon må det utvikles nye føringredienser og fôrtyper, som tar hensyn til både fiskens helse og menneskelig ernæring.

Laks og ørret er de dominerende oppdrettsartene i Norge. Det legges også til rette for å utvikle andre oppdrettsarter, inkludert torsk og andre marine arter.

Havmiljø og arealforvaltning

Sunne velfungerende økosystem og tilgang på egnede arealer er viktige forutsetninger for sjømatnæringen. Det er derfor behov for mer kunnskap om økosystemene i kyst- og havområdene våre. Med god forståelse av økosystemene er det

lettere å forstå og forutse endringer som gjelder klima og havforsuring.

Fiskeri- og kystforvaltningen skal bidra til at kyst- og havområdene våre er rene. Her står oppfølgingen av vannforskriften og ansvaret for sjø-sikkerhet og statens beredskap mot akutt forurenset sentralt.

Det er økende interesse for aktivitet i kyst- og havområdene. Fiskeri- og kystdepartementet er opptatt av gode arealprosesser. Arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner for havområdene og areal- og verneplanprosesser i kystsonen er viktige. Målet er at forskjellige interesser skal eksistere sammen med lavest mulig konfliktnivå.

Trygg og sunn sjømat

Det er viktig for sjømatnasjonen Norge å dokumentere og kommunisere på en balansert måte de helsemessige virkningene av å spise sjømat. Verdens fremste sjømatnasjon skal være kjent for trygge og sunne produkter av god kvalitet. Aktørene ute i markedene stiller strenge krav til vitenskapelig dokumentasjon av mattrygghet og god merking av produktene.

For å kunne gjøre balanserte risikovurderinger og gi riktige kostholdsråd trengs ytterligere dokumentasjon både om innhold og virkning av fremmedstoffer i sjømaten og de ernæringsmessige positive virkningene av å spise sjømat.

God og kjent kvalitet betyr mye for forbrukeren, og kvaliteten påvirker prisen og muligheten for å omsette produktene hjemme og ute. For myndighetene er det viktig å synliggjøre betydningen av god kvalitet i hele verdikjeden. Myndighetene og næringen må derfor samarbeide om tiltak som bidrar til at kvaliteten har et høyt nivå gjennom verdikjeden.

At produktene er bærekraftig høstet eller produsert, er også et konkurransefortrinn. For at sjømatnæringen skal kunne benytte mulighetene til økt verdiskaping som ligger i merkeordningene, bistår myndighetene med nødvendig informasjon om den internasjonale utviklingen i bruk av kvalitets-, klima- og miljømerkeordninger.

Hjemmemarkedet er et svært viktig marked for norsk sjømatnæring. I dag spiser nordmenn mer enn tre ganger så mye kjøtt som fisk. Nasjonalt råd for ernæring har kommet med kostråd, hvor de blant annet anbefaler befolkningen å spise fisk til middag to til tre ganger i uka og bruke fisk som pålegg. Ernæringsprosjektet Fiskesprell er et viktig tiltak for å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Å synliggjøre norsk sjømat på hjem-

memarkedet er viktig for å skape interesse og begeistring for sjømat, synliggjøre næringens betydning og til å utvikle flere produkter rettet mot det norske markedet.

Markedsadgang

Videre vekst i norsk sjømatnæring forutsetter at norske produkter har adgang til de internasjonale markedene. Regjeringen legger stor vekt på å følge opp arbeidet i Verdens handelsorganisasjon (WTO), som er den viktigste arenaen for fastsettning av rammevilkår for internasjonal handel. Regjeringen arbeider også for å bedre markedsadgangen gjennom frihandelsavtaler, EFTA-samarbeidet og bilaterale avtaler. Prioriterte land er tollunionen mellom Russland, Hviterussland og Kasakhstan (RuBeKa), India, Indonesia og Vietnam.

EU er det viktigste markedet for norsk sjømat. Handelen med fisk reguleres av EØS-avtalen. Markedsadgangen er noe forbedret de siste årene som følge av forhandlinger ved utvidelser av EU, men det er fremdeles utfordringer i eksporten til EU.

Mangfold av muligheter

I våre havområder finnes rike uutnyttede naturressurser som kan inngå som råvarekilder og marine genressurser (bioprospektering) i nye biomarine næringer. Det ligger et stort potensial i å utnytte alger, tang og tare. Det ligger også muligheter i å utnytte restråstoff fra sjømatnæringen bedre enn i dag. Norge har sterke forretnings- og industrimiljøer knyttet til kjemisk raffinering og prosessering, som gir ytterligere fortrinn for en slik videreutvikling.

Marin bioteknologi kan gi grunnlag for økt verdiskaping i sjømatnæringen, og kan bidra til nye muligheter på områder som medisin, helse, næringsmidler, fôr og ingredienser, kosmetikk og ulike typer miljøvennlige industri- og energiprosesser. Et område av særlig interesse er marin bioprospektering. Marin bioprospektering omfatter systematisk leting etter unike bestanddeler, bioaktive forbindelser og gener i marine organismer med sikte på å utvikle produkter for kommersielle eller samfunnsmessige formål. Det er over flere år bygget opp et fagmiljø knyttet til marin bioteknologi og bioprospektering i Tromsø. Vi ser nå de første resultatene i form av nye bedrifter og produkter.

Transport, sjøsikkerhet og beredskap

Det overordnede målet med regjeringens transportpolitikk er å tilby et effektivt, tilgjengelig, sikkert og miljøvennlig transportsystem. Som en del av dette skal Norge ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer. Havnene skal utvikle seg til effektive knutepunkt i transportkorridorene og binde sammen ulike deler av landet, og koble det innenlandske og internasjonale transportnettverket sammen. Kommunene og private aktører har her en sentral rolle som eiere og operatører av de største havnene. Fiskeri- og kystdepartementet ved Kystverket bygger, utbedrer og vedlikeholder farleder og statlige fiskerihavner og gir tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak.

Mål og prioriteringer i transportpolitikken er forankret i Nasjonal transportplan for 2010–2019. Regjeringen foreslår å øke den statlige nettobevilgningen til Nasjonal transportplan på Fiskeri- og kystdepartementets område med 141 mill. kroner. Med budsjettforslaget for 2013 er oppfølgingsgraden for NTP 2010-2019 på kystområdet for første fireårsperiode på 99,3 prosent. Det foreslås å øke tilskuddet til kommunal utbygging av fiskerihavner og øke bevilgningen til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til kystforvaltning, planlegging og utredning knyttet til sjøtransport, og det foreslås å øke bevilgningen til fartøy for å følge opp Kystverkets fornyelsesplan. Bevilgningen til BarentsWatch foreslås økt med 16 mill. kroner. Regjeringen foreslår å avvikle kystavgiften fra 2013, noe som innebærer en avgiftsnedgang for næringen på 32,9 mill. kroner.

Innenfor rammen av Nasjonal transportplan utarbeides det en egen nærskipfartsstrategi for å realisere målet om å overføre gods fra vei til sjø. Som en del av arbeidet med strategien er det våren 2012 gjennomført møter med aktører og organisasjoner. Hensikten er at statlige myndigheter, regionale og lokale myndigheter, havner, redier, transportbedrifter og vareeiere skal finne fram til tiltak som bidrar til at mer gods fraktes med skip. I statsbudsjettet for 2013 foreslås det satt av 25 mill. kroner innenfor NTP-rammen til oppfølging av nærskipfartsstrategien.

Nasjonal transportplan 2014-2023 legges fram for Stortinget våren 2013.

I sjøsikkerhetsarbeidet er forebyggende tiltak prioritert, for å sikre trygg ferdsel i norske kyst- og havområder. Slepebåtberedskapen og lostjenesten er viktige tiltak for å redusere sannsynligheten for hendelser med akutt forurensning.

Regjeringen har satt i gang en ny og samlet vurdering av den nasjonale slepebåtberedskapen. Det er også oppnevnt et offentlig utvalg som skal gjennomgå lostjenesten og losregelverket.

Til tross for gode sjøsikkerhetstiltak vil det alltid være en risiko for ulykker. Det er derfor også nødvendig med god beredskap for å kunne håndtere hendelser som truer mennesker, miljø og næringsvirksomhet langs kysten. I tillegg til statlig beredskap, spiller organisasjoner som Redningsselskapet og private aktører en viktig rolle i den totale beredskapen langs kysten.

Kystverket la i juni 2011 fram en miljørisiko- og beredskapsanalyse. Analysen er et viktig grunnlag for regjeringens vurderinger av statens beredskap mot akutt forurensning. Analysen peker på at rask, lokal tilstedeværelse gir redusert responstid og er viktig for resultatet av statlige aksjoner. Et prioritert område i oljevernberedskapen framover er derfor å styrke kommunenes evne til å bistå under statlige aksjoner, ved å sørge for at kommunene har tilgang til utstyrsdepoter med nødvendig utstyr for å aksjonere raskt ved store hendelser. Kystverkets nye multifunksjonsfartøy "OV Utvær" ble døpt i august 2012, og et nytt multifunksjonsfartøy vil bli ferdigstilt i 2013. Disse fartøyene representerer en kraftig forbedret kapasitet til oljevernaksjoner.

Nordområdene

Fiskeri- og kystdepartementet har forvaltningsansvar for store havområder i nord. Å sikre at de marine ressursene i nord høstes bærekraftig og at norske interesser blir ivaretatt i de nordlige havområdene, står sentralt i regjeringens nordområdepolitikk. Fiskeri- og kystdepartementet vil bygge videre på det gode norsk-russiske fiskerisamarbeidet, som har sikret at våre felles fiskeribestander i nord nå er i en meget god forfatning.

Det ventes høyere aktivitet i de nordlige havområdene i årene som kommer. Klimaendringer og ismelting øker den strategiske betydningen av nordområdene, både når det gjelder transport og olje- og gassvirksomhet. Framtidig økning i sjøtransport og utvinning av energi i området gir nye muligheter for næringsutvikling. Samtidig vil en slik utvikling skape utfordringer både for fiskeriene og for arbeidet med forebyggende sjøsikkerhet og beredskapen mot akutt forurensning. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for å styrke den forebyggende sjøsikkerheten i nord og for å ivareta norske kyststatsinteresser internasjonalt når regelverk skal utvikles.

Som et ledd i regjeringens nordområdearbeid, har Kystverket fått i oppdrag å etablere BarentsWatch, et helhetlig informasjonssystem for de norske hav- og kystområdene. BarentsWatch skal gjøre relevant informasjon tilgjengelig for allmenne brukere, myndigheter og beslutningstakere. Det er et mål at BarentsWatch skal være et verktøy for samlet oversikt over det som skjer i våre store havområder. Første versjon av den åpne delen av BarentsWatch ble lansert 30. mai 2012. Det er startet arbeid med to tjenester i lukket del, "fartøy av interesse" og "forenklet informasjonsutveksling mellom Kystverket og Hovedredningssentralene". I 2013 skal det blant annet utvikles et sikkert nettverk mellom etatene som er

tilknyttet BarentsWatch lukket del, og det skal startes opp utvikling av et helhetlig anløpsregime for skipsfarten i norske farvann. Det foreslås å øke bevilgningen til BarentsWatch med 16 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2012.

Behovet for et nytt isgående forskningsfartøy er slått fast i regjeringens nordområdestrategi. I statsbudsjettet for 2013 foreslår regjeringen en startbevilgning på 75 mill. kroner i 2013 til bygging av et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø, og vil være svært viktig for polar- og miljøforskningen og ressurskartlegging i nordområdene. Det er ventet at fartøyet er ferdig i 2015. Samlet kostnadsramme for fartøyprosjektet er 1 423 mill. kroner

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Fiskeri- og kystdepartementets budsjettforslag for 2013 har en utgiftsramme på 4 929 mill. kroner og en inntektsramme på 1 382,6 mill. kroner under programområde 16 Fiskeri, havbruks- og kystforvaltning og programområde 33 Arbeidsliv. Dette innebærer en nominell økning i utgiftsrammen på 334,5 mill. kroner eller 7,3 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2012. Av totalsummen gjelder 65 mill. kroner Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde under programkategori 33, kap. 2540, post 70 tilskudd, som omfatter a-trygd for fiskere og fangstmenn.

Inntektsrammen foreslås redusert med 7,5 mill. kroner eller 0,5 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2012.

I det følgende omtales de viktigste endringene i budsjettforslaget for 2013 sammenlignet med saldert budsjett 2012.

2.1 Programkategori 16.10 Administrasjon

Budsjettforslaget for 2013 innebærer en nominell økning under programkategori 16.10 på 46,6 mill. kroner eller 33 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Økningen skyldes i hovedsak økt bevilgning til Fiskeri- og kystdepartementets arbeid med Nasjonal transportplan, forskning, utredning og utvikling knyttet til sjøtransport og oppfølging av regjeringens nærskipfartsstrategi. I tillegg kommer tekniske endringer som innebærer at til sammen 4,2 mill. kroner flyttes fra programkategori 16.20 og 16.30 til kap. 1000, post 21.

2.2 Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon

Budsjettforslaget for 2013 innebærer en nominell økning under programkategori 16.20 på 115,8 mill. kroner eller 7,4 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Det foreslås en startbevilgning i 2013 på 75 mill. kroner til bygging av et nytt isgående forsk-

ningsfartøy. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø, og vil være viktig for polar- og miljøforskningen og ressurskartlegging i nordområdene. Det er ventet at fartøyet er ferdig i 2015. Samlet kostnadsramme for fartøyprosjektet er 1 423 mill. kroner.

Bevilgningen til klimaforskning over Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Norges forskningsråd er foreslått økt med 3,5 mill. kroner.

Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til Veterinærinstituttet foreslås økt med 1 mill. kroner for å styrke arbeidet med fiskehelse.

2.3 Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Budsjettforslaget for 2013 innebærer en nominell økning under programkategori 16.30 på 22 mill. kroner eller 5,2 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Det foreslås å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratet med 10 mill. kroner for å styrke havbrukstilsynet. Det utøvende tilsynet skal styrkes, særlig på områdene biomassekontroll og rømming, og det skal utvikles verktøy for bedre biomassekontroll. Kontroll- og tilsynsavgiften for akvakultur foreslås økt med 10 mill. kroner.

Regjeringen foreslår å avvikle kontrollavgiften for fiskeflåten. Dette gir en avgiftsreduksjon for næringen på 32,7 mill. kroner. Avviklingen må også ses i sammenheng med at fiske og fangst ikke lenger får full refusjon av CO₂-avgiften, jf. omtale i Prop. 1 L (2012–2013) *Skatter, avgifter og toll 2013*.

2.4 Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Budsjettforslaget for 2013 innebærer en nominell økning under programkategori 16.60 på 129 mill. kroner eller 5,3 pst. sammenlignet med saldert budsjett for 2012.

Det forelås å øke bevilgningen til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner med 19,2 mill. kroner.

Det statlige tilskuddet til kommunal utbygging av fiskerihavner foreslås økt med 21,5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen til Kystverket med 5 mill. kroner, for å styrke etatens plan- og analysekapasitet. For å ta høyde for sluttfinansiering av et nytt multifunksjonsfartøy foreslås det

å øke bevilgningen til fartøy med 9,4 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen til BarentsWatch med 16 mill. kroner.

Det foreslås å avvikle kystavgiften, noe som innebærer en avgiftsreduksjon for næringen på 32,9 mill. kroner.

3 Oversiktstabeller

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
Administrasjon					
1000	Fiskeri- og kystdepartementet	93 732	131 015	177 240	35,3
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	8 325	10 250	10 580	3,2
	Sum kategori 16.10	102 057	141 265	187 820	33,0
Forskning og innovasjon					
1020	Havforskningsinstituttet	452 279	692 671	715 410	3,3
1021	Drift av forskningsfartøylene	142 949	198 227	279 500	41,0
1022	NIFES	91 763	145 952	150 630	3,2
1023	Fiskeri-, havbruks- og transporttrettet FoU	346 768	496 386	503 500	1,4
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	39 086	40 000	40 000	0,0
	<i>Sum kategori 16.20</i>	1 072 845	1 573 236	1 689 040	7,4
Fiskeri- og havbruksforvaltning					
1030	Fiskeridirektoratet	267 416	353 696	375 800	6,2
1050	Diverse fiskeriformål	45 555	69 280	69 190	-0,1
	Sum kategori 16.30	312 971	422 976	444 990	5,2
Kystforvaltning					
1062	Kystverket	1 636 037	2 369 573	2 497 990	5,4
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	32 794	43 646	44 187	1,2
	<i>Sum kategori 16.60</i>	1 668 831	2 413 219	2 542 177	5,3
	Sum programområde 16	3 156 704	4 550 696	4 864 027	6,9

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
Arbeidsliv - Folketrygden					
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	30 000	43 800	65 000	48,4
	<i>Sum kategori 33.40</i>	30 000	43 800	65 000	48,4
	Sum programområde 33	30 000	43 800	65 000	48,4
	Sum utgifter	3 186 704	4 594 496	4 929 027	7,3

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01-20	Driftsutgifter	1 865 078	2 527 189	2 710 277	7,2
21-23	Andre driftsutgifter	449 270	644 204	633 620	-1,6
30-49	Nybygg, anlegg	338 038	661 917	765 160	15,6
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	271 043	365 560	373 400	2,1
60-69	Overføringer til kommuner	18 222	37 320	60 000	60,8
70-89	Overføringer til private	245 053	358 306	386 570	7,9
	Sum under departementet	3 186 704	4 594 496	4 929 027	7,3

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
Administrasjon					
4000	Fiskeri- og kystdepartementet	1 336	10	10	0,0
	<i>Sum kategori 16.10</i>	1 336	10	10	0,0
Forskning og innovasjon					
4020	Havforskningsinstituttet	239 729	353 971	365 650	3,3
4021	Drift av forskningsfartøyene	10 166	71 781	74 150	3,3
4022	NIFES	56 904	85 882	88 720	3,3
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	4 284	4 284	4 284	0,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
5610	Renter av lån til Nofima AS	1 292	1 163	1 034	-11,1
	Sum kategori 16.20	312 375	517 081	533 838	3,2
	Fiskeri- og havbruksforvaltning				
4030	Fiskeridirektoratet	83 248	23 923	24 530	2,5
	Sum kategori 16.30	83 248	23 923	24 530	2,5
	Kystforvaltning				
4062	Kystverket	18 621	10 052	10 384	3,3
4070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	666	4 876	5 037	3,3
5575	Sektoravgifter under Fiskeri- og kyst- departementet	664 606	834 174	808 809	-3,0
	<i>Sum kategori 16.60</i>	683 893	849 102	824 230	-2,9
	Sum programområde 16	1 080 852	1 390 116	1 382 608	-0,5
	Sum inntekter	1 080 852	1 390 116	1 382 608	-0,5

Kan overføres

Under Fiskeri- og kystdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

(i 1 000 kr)

Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2012	Forslag 2013
1000	21	Spesielle driftsutgifter	10 638	39 200
1000	70	Tilskudd diverse formål	896	
1000	71	Tilskudd til kystkultur	75	9 500
1001	70	Tilskudd	2 729	10 580
1020	21	Spesielle driftsutgifter		365 650
1021	21	Spesielle driftsutgifter		74 150
1022	21	Spesielle driftsutgifter		88 720
1023	70	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak	16 068	10 000
1023	71	Tilskudd til utviklingstiltak	15 504	5 700
1023	72	Tilskudd Nofima		77 870
1023	74	Tilskudd marin bioteknologi mv.	6 303	32 800
1050	71	Sosiale tiltak		2 000
1050	74	Erstatninger	4 280	2 140

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2012	Forslag 2013
1050	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	32 512	50 000
1050	79	Informasjon ressursforvaltning	980	900
1062	21	Spesielle driftsutgifter	196 875	60 800
1062	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	50 950	60 000
2415	75	Marint verdiskapingsprogram	84 222	40 000

3.1 Aksjekapital og fond

Tabell 3.1 Oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser

Virksomhet	Selskapets samlede aksjekapital	Fiskeri- og kystdepartementets aksjepost (pari kurs)
Norges Sjømatråd AS	50 000 000	50 000 000
Nofima AS	21 092 000	11 980 000
Framsenteret AS	122 000	7 000
Bergen teknologioverføring AS	100 000	20 000
Nord-Salten Kraft AS	3 892 231	759

Norges sjømatråd AS er sjømatnæringens felles markedsorganisasjon, og har som mål å øke verdiskapingen i næringen ved å bidra til økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i Norge og resten av verden. Aksjekapitalen er 50 mill. kroner, og selskapet eies 100 pst. av staten ved Fiskeri- og kystdepartementet. Driften av selskapet finansieres fullt ut av sjømatnæringen gjennom en markedsavgift, hjemlet i lov om eksportavgift på fiskevarer.

Fiskeri- og kystdepartementet forvalter statens eierandeler i forskningskonsernet Nofima AS (tidligere Fiskeriforskning AS, Norconserv AS, Matforsk AS og Akvaforsk AS) i samråd med Landbruks- og matdepartementet og Kunnskapsdepartementet. De øvrige eierne er Stiftelsen for landbrukets næringsmiddelforskning med 33,2 pst. og Akvainvest Møre og Romsdal med 10 pst. For nærmere omtale av Nofima AS vises det til egen omtale under programkategori 16.20, kap. 1023 post 72.

Framsenteret AS er et driftsselskap for Polar miljøsenderet i Tromsø som skal ivareta felles funksjoner og -aktiviteter. Selskapet ble etablert i 1994. Fiskeri- og kystdepartementets eierinteresser er knyttet til Kystverkets beredskapsavdeling.

Bergen teknologioverføring AS eies 40 pst. av Universitetet i Bergen, 40 pst. av Helse Bergen og 20 pst. av Havforskningsinstituttet på vegne av Fiskeri- og kystdepartementet. Selskapet ble etablert i desember 2004 og formålet er å fremme kommersiell utnyttelse av forskningsresultater og teknologioverføring fra forskningsinstitusjonene i Bergen. Selskapet har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Bergen, Christian Michelsen Research AS (CMR), Nofima AS, NIFES, Innovest AS og Unifob AS.

Kystverket har tidligere vært andelseier i andelslaget Nord-Salten Kraft. Nå er andelslaget omgjort til aksjeselskapet Nord-Salten Kraft AS og Kystverkets andeler er omgjort til aksjer. Det pågår for tiden en prosess med salg av disse aksjene.

4 Status

I dette kapitlet presenteres status og tidsserier for norsk sjømatnæring og kystforvaltningen, delt inn etter følgende tema:

Verdiskaping

- Eksport og import av sjømat
- Fiske og fangst
- Havbruk
- Fiskeindustri

Miljø

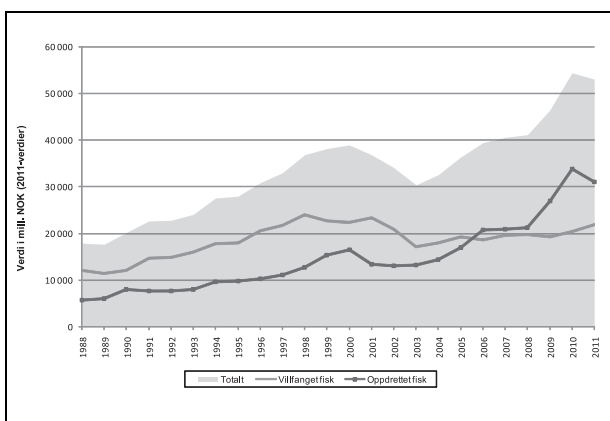
- Havmiljø
- Ressurssituasjonen
- Miljømessig bærekraft i havbruksnæringen
- Trygg sjømat

Kyst

- Sjøtransport og havner
- Forebyggende sjøsikkerhet
- Beredskap mot akutt forurensning

4.1 Verdiskaping

4.1.1 Eksport og import av sjømat

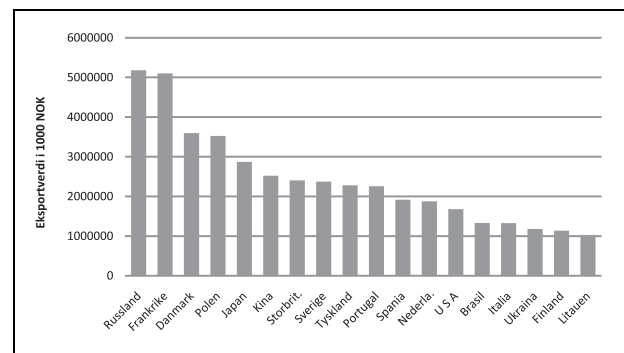
Figur 4.1 Norsk eksport av sjømat, 1988–2011

Kilde: Sjømatrådet

I 2011 ble det eksportert sjømat til om lag 130 land, til en samlet verdi på om lag 53 mrd. kroner, jf. figur 4.1. Det er en nedgang i omsetningen på drøyt 1 pst. sammenlignet med rekordåret 2010.

Eksporten av sjømat utgjorde 5,8 pst. av den totale vareeksporten fra Norge i 2011.

Atlantisk laks utgjorde 56 pst. av eksporten (målt i verdi) og er det klart største sjømatproduktet. Andre viktige eksportprodukter er torsk (klippfisk, saltfisk, tørrfisk, fersk torsk m.m.), sild og makrell.

Figur 4.2 Norges viktigste eksportmarkeder i 2011

Kilde: Sjømatrådet

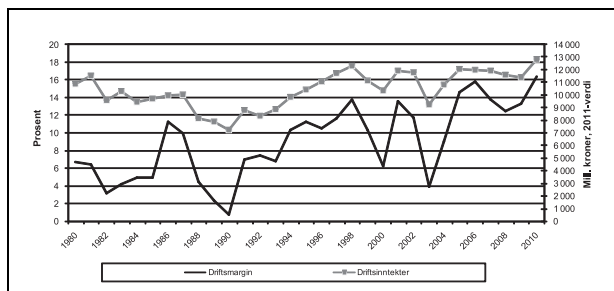
EU er Norges klart viktigste sjømatmarked, jf. figur 4.2. Målt i verdi utgjorde eksporten til EU 57,5 pst. av den totale sjømateksporten i 2011. Russland og Frankrike var Norges største enkeltmarkeder, med en import på hhv. 5,2 og 5,1 mrd. kroner. Deretter fulgte Danmark og Polen, som i stor grad videreforedler produkter til EU-markedet. Japan fulgte på femteplass.

Eksporten av sjømat fra havbruk hadde i 2011 en eksportverdi på 31 mrd. kroner, en nedgang på 2,4 mrd. kroner sammenlignet med rekordåret 2010. Nedgangen skyldes i all hovedsak at lakseprisen ble kraftig redusert i løpet av andre halvår av 2011 etter flere år med prisoppgang. Eksportverdien fra de tradisjonelle fiskeriene beløp seg til 22 mrd. kroner, noe som er det beste resultatet noensinne.

Importen av marine produkter til Norge var i 2011 på om lag 634 000 tonn, 2,1 pst. høyere enn i 2010. Verdien av importen var 7,5 mrd. kroner. I verdi importerer Norge mest fra Danmark, Peru, Island og Storbritannia. Fiskemel og fiskeolje som

er innsatsfaktorer i fiskefôr utgjør en stor del av importen. Andre store produkter er makrell, torsk og reker som dels selges innenlands og dels reeksporteres.

4.1.2 Fiske og fangst

Figur 4.3 Utvikling i driftsmargin¹ og totale driftsinntekter for fartøy i størrelsen 8 meter og over, 1980–2010²

¹ Driftsmargin = (Driftsresultat/Driftsinntekter) * 100

² Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse ble fra og med 2008 endret fra samfunnsøkonomisk til bedriftsøkonomisk perspektiv. Alle tidsseriene presentert her er regnet på nytt basert på bedriftsøkonomisk perspektiv.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

For fiskeflåten har utviklingen i lønnsomhet, målt ved driftsmarginen, vært positiv siden 1990, jf. figur 4.3. I løpet av perioden er det årene 1998, 2001 og 2005–2007 som har pekt seg ut som toppe. Vi er inne i en ny periode med økt lønnsomhet og 2010 viser en ny topp. Gjennomsnittlig driftsmargin i 2010 for fartøy i Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse var på 16,4 prosent, en økning fra 13,3 prosent i 2009.

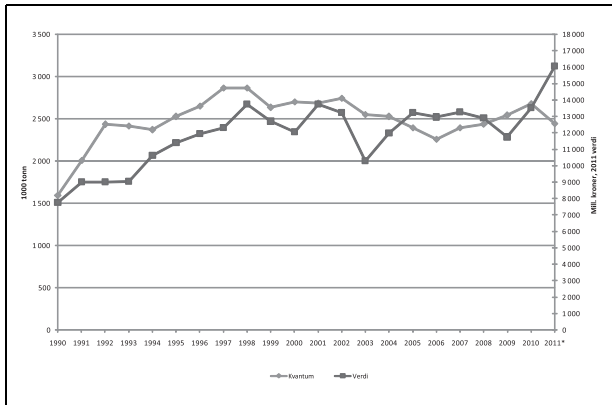
Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen. To viktige årsaker er forbedret bestandssituasjon for viktige fiskeslag og økte priser. Dessuten har tallet på fiskefartøy blitt redusert, noe som har bidratt til lavere kostnader og økt produktivitet.

Tall for de siste årene for utvalgte fartøygrupper, viser imidlertid at lønnsomheten varierer over tid og mellom ulike fartøygrupper, jf. tabell 4.1. Det framgår også at utviklingen det siste året gikk i ulik retning for ulike grupper.

Tabell 4.1 Driftsmargin for utvalgte fartøygrupper 2004–2010

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Konv. kyst < 11 m, hj. l				4,9	4,9	-0,1	-0,7
Konv. kyst 11-14,9 m hj.l.				10,9	7,7	6,0	7,8
Konv. kyst 15-20,9 m hj.l	-0,0	6,3	11,5	13,2	7,2	5,5	6,5
Konv. kyst 21-27,9 m hj.l	3,2	5,4	9,2	9,7	8,5	15,4	3,5
Konv. havfiskefartøy	2,5	5,6	14,0	13,2	8,7	4,5	7,0
Torsketrålere/reketrålere	2,4	7,6	15,8	10,6	5,3	10,8	15,5
Ringnot	20,7	25,9	22,5	21,4	22,7	20,9	27,8
Pelagiske trålere	-0,6	13,2	21,8	12,9	13,3	15,5	22,7

Kilde: Fiskeridirektoratets lønnsomhetsundersøkelse.

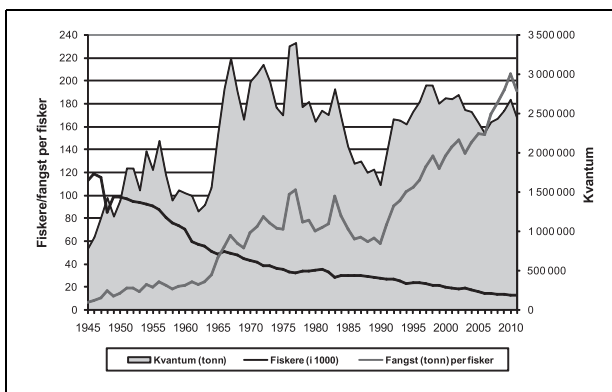
Figur 4.4 Samlet landet kvantum og første-håndsverdi norske fartøy 1990–2011 (ekskl. tang og tare).

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Fangstuttaket i norske fiskerier (ekskl. tang og tare) har siden 1992 variert mellom 2,3 og 2,9 mill. tonn, jf. figur 4.4. Kvantum er redusert fra 2010 til 2011. Det er kvantum av pelagisk fisk som er redusert, mens kvantum av torsk og torskeartet fisk har økt.

På 1990-tallet var det en jevn og solid vekst i realverdien av førstehåndsomsetningen. Siden 1998 har førstehåndsomsetningen vært rundt 13 mrd. i 2011-kroner, avbrutt av fall i årene 2000, 2003 og 2009. I 2011 økte den nominelle førstehåndsverdien til 16,0 mrd. kroner, opp fra 13,5 mrd. i 2010.

Prisene på de fleste fiskeslag økte fra 2010 til 2011. Gjennomsnittsprisene for sild og makrell har økt mye fra 2010 til 2011 og mer enn oppveid nedgangen i kvantum. Prisene for torsk og sei har også økt i perioden, mens prisen for hyse har vært uforandret.

Figur 4.5 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2010

Kilde: Fiskeridirektoratet

De siste tjue årene er antallet personer som hadde fiske som hovedyrke halvert, fra ca. 20 000 i 1990 til ca. 10 000 i 2011. I samme periode gikk tallet på merkeregistrerte fiskefartøy ned med 65 pst. til 6 300 fartøy i 2011. Det har vært en noe sterkere reduksjon blant fartøy under 28 meter enn de over. Denne reduksjonen inngår i en langtidstrend. Utviklingen gjenspeiler en samfunnsutvikling hvor det har kommet til nye yrkesalternativer også i kyst-Norge, og hvor fiskeriene har blitt stadig mer mekanisert og effektivisert.

Fiskerinæringen skaper ringvirkninger i annet næringsliv. Sintef fiskeri og havbruk har beregnet at den totale sysselsettingen i fiskerinæringen i 2009 (inkludert ringvirkninger) var på 25 700 årsverk.

I figur 4.5 sammenstilles opplysninger om utvikling i kvantum med utvikling i antall fiskere og fangst per fisker. Variasjoner i ressurstilgang vil påvirke fangst per fisker, men figuren sier likevel noe om effektivitetsutviklingen i norsk fiskerinæring. I 1990 var gjennomsnittlig fangst per fisker i underkant av 60 tonn. Tilsvarende for 2011 er i overkant av 190 tonn fangst per fisker.

Fornyingsstakten i fiskeflåten, definert som forholdet mellom antall fartøy i flåten og antall nybygde fartøy levert i året, har variert de siste ti årene. Før 2005 var en periode hvor det var relativt stor fornying innenfor ringnotflåten og større fartøy som kombinerer tråling etter bunnfisk og reketråling. Etter 2005 har nybyggingen skjedd innenfor den minste kystflåten (under 15 meter). De siste årene har det også kommet en del fornying innenfor den største kystflåten, og nå, i det aller siste, også innenfor havfiskeflåten. Likevel har den gjennomsnittlige alderen på fartøy fortsatt å øke fra 2010 til 2011.

Strukturkvoteordningene, som tillater å samle flere tillatelser på ett fartøy, er i dag tilgjengelig for fartøy med kvotelengder over 11 meter. Tabell 4.2 viser utvikling i tallet på tillatelser på fem tidspunkter: 2006 (under strukturpausen), 2007 (rett etter strukturpausen), og årene 2008–2011, målt ved slutten av året. Tabellen viser at antall tillatelser har gått ned i alle gruppene.

Tabell 4.2 Oversikt over utvikling i antall tillatelser¹ (aktive/passive), utvalgte grupper

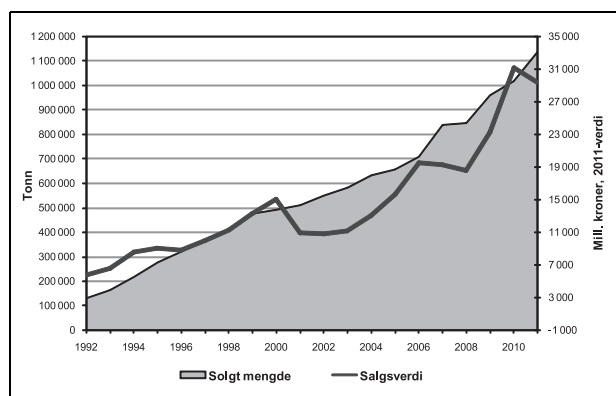
Type tillatelser	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ringnotgruppen	85	83	80	80	80	80
Pelagisk trålgruppen	40	40	36	34	33	33
Torske trålgruppen	61	55	44	42	41	40
Seitrålgruppen	10	10	9	9	7	6
Konvensjonelle havfiskefartøy	47	45	38	36	36	35
Konvensjonelle kystfartøy	2 354	2 325	2 032	1 983	1 964	1 924

¹ Antall tillatelser ved årets slutt

Kilde: Fiskeridirektoratet

4.1.3 Havbruk

I 2011 passerte produksjonen av atlantisk laks for første gang milepælen én million tonn. I tillegg produserte den norske havbruksnæringen om lag 58 000 tonn regnbueørret, 15 000 tonn torsk, 1 800 tonn kveite, 500 tonn røye, samt noe piggvar, blåskjell og andre arter. Førstehandsverdien av produksjonen er beregnet til 29,3 mrd. kroner, en nedgang på 4,7 pst. sammenlignet med rekordåret 2010. Nedgangen skyldes i all hovedsak en laksepris som ble halvert i løpet av andre halvår 2011.

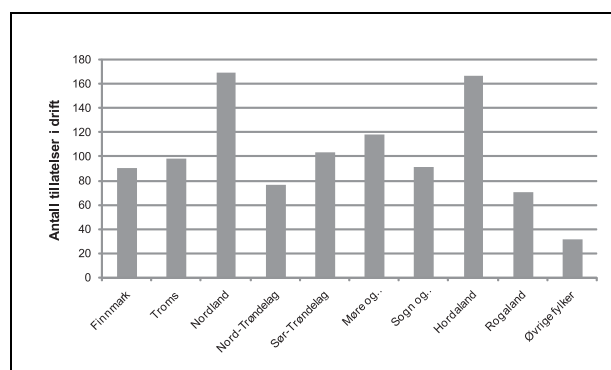
Figur 4.6 Totalt solgt mengde og førstehandsverdi av fisk i havbruksnæringen 1992–2011¹⁾

¹ Foreløpige tall per juni 2012

Kilde: Fiskeridirektoratet

I 2011 var om lag 5 800 personer direkte sysselsatt i havbruksnæringen. Av disse var omkring 3 700 sysselsatt innenfor matfiskproduksjon av laks og ørret. I tillegg til direkte arbeidsplasser skaper havbruksnæringen ringvirkninger i annet næringsliv, bl.a. innen utvikling og produksjon av fôr og utstyr, videreforedling, transport og salg.

Sintef har beregnet at havbruksnæringen totalt (inkludert ringvirkninger) skapte i overkant av 21 000 årsverk i 2010.

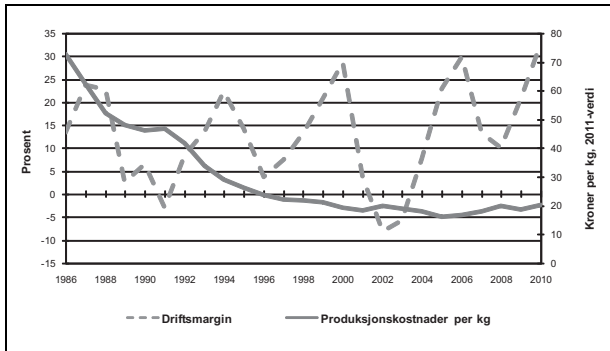

Figur 4.7 Antall matfisktillatelser i drift med produksjon av laks, regnbueørret og ørret i 2011, fordelt på fylke/region.

Foreløpige tall per juni 2012

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Det drives oppdrett i omkring 160 kommuner, fra Lillesand i sør til Sør-Varanger i nord. Hovedtyngden av oppdrettsaktiviteten er på Vestlandet, Trøndelag og i Nordland. Figur 4.7 viser antall tillatelser i drift med produksjon av laks, regnbueørret og ørret i 2011 fordelt på fylke/region. I 2011 var det tildelt totalt 1 314 tillatelser til oppdrett av laks, regnbueørret og ørret, av dette var 990 matfisktillatelser. Totalt var 1 221 av tillatelsene til oppdrett av laks, regnbueørret og ørret i drift i 2011, tilsvarende 93 pst. Av matfisktillatelser til oppdrett av andre marine fiskearter, inkludert torsk, var 213 aktive (45,6 pst.). 161 matfisktillatelser til skalldyroppdrett var aktive i 2011, tilsvarende 48 pst.

Figur 4.8 Gjenomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo. Laks og regnbueørret. 1986–2010.

Definisjon: $\text{Driftsmargin} = (\text{Driftsresultat} / \text{Driftsinntekter}) * 100$.
Kilde: Fiskeridirektoratet

Gjenomsnittlig driftsmargin i oppdrett av laks og ørret varierer mye fra år til år. I 2010 ble gjennomsnittlig driftsmargin i næringen beregnet til 32,9 pst. Dette er den høyeste gjennomsnittlige driftsmargin som er målt, noe som skyldes svært høye laksepriser i 2010.

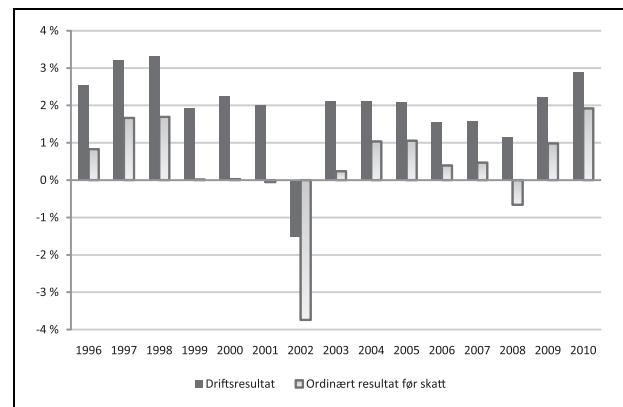
4.1.4 Fiskeindustri

Lønnsomhet

Lønnsomheten i norsk fiskeindustri som helhet bedret seg noe fra 2009 til 2010, ifølge Nofimas driftsundersøkelse i fiskeindustrien.

Sett under ett økte hvitfiskeindustrien sin inntjening betydelig. Det var i første rekke tørrfisk og klippfiskprodusentene som bidro til dette, mens lønnsomheten i filet- og saltfiskeindustrien fortsatt var svak. Pelagisk konsumindustri fikk et

noe svakere resultat enn året før, og også bedriftene som foredler laks hadde et år med svak lønnsomhet.

Figur 4.9 Ordinært resultat¹ før skatt og driftsresultat (pst. av driftsinntekter) i konsumindustrien, veid gjennomsnitt.

- ¹ Resultat for 2008 og 2009 er korrigert for ekstraordinære tap og gevinster på valuta.
- ² Bakgrunnen for den dårlige lønnsomheten i 2002 er sammensatt. Viktige elementer er sterk kronekurs, høyt rentenivå og generelt høyere produksjonskostnader enn hos våre konkurrenter i andre land. Dette kombinert med økt konkurranse om råstoffet og et lite kjøpevillig marked gjorde at mange aktører kom i en vanskelig situasjon.

Kilde: Nofima

Sysselsetting og antall bedrifter

Økt aktivitet i fiskeindustrien bidro til at antall sysselsatte økte i 2010. Etter mange år med kraftig nedgang økte sysselsettingen med 2 prosent både i 2009 og 2010. Ved utgangen av 2010 var ca. 10 600 personer sysselsatt i fiskeindustrien. Antall bedrifter fortsetter imidlertid å gå nedover.

Tabell 4.3 Antall bedrifter¹ i fiskeindustrien 1999–2010

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Konsumindustri	633	616	600	566	554	522	512	497	482	458	448	431
Mel og olje	21	21	21	21	21	20	18	18	19	21	19	20
Tran og raffinerte oljer	10	11	10	11	11	11	12	12	11	12	12	11
Totalt	664	658	631	598	586	553	542	527	512	491	479	462

¹ Et selskap kan bestå av flere bedrifter. Enheten bedrift er knyttet til én fysisk lokalitet. Konsumindustri omfatter også bedrifter som ikke kjøper fisk fra flåten over egen kai, som fiskematfabrikker, røykerier etc. Konsumindustri inkluderer slakterier for oppdrettsfisk.

Kilde: Nofima

Tabell 4.4 Geografisk fordeling av bedrifter i fiskeindustrien 1999–2010

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Skagerrak	53	49	46	45	43	39	38	40	43	42	41	39
Vestlandet	262	259	253	241	233	222	218	208	199	191	184	178
Trøndelag	59	57	54	44	45	43	45	43	43	41	41	36
Nord-Norge	290	283	278	268	265	249	241	236	227	217	213	209
Totalt	664	648	631	598	586	553	542	527	512	491	479	462

Kilde: Nofima

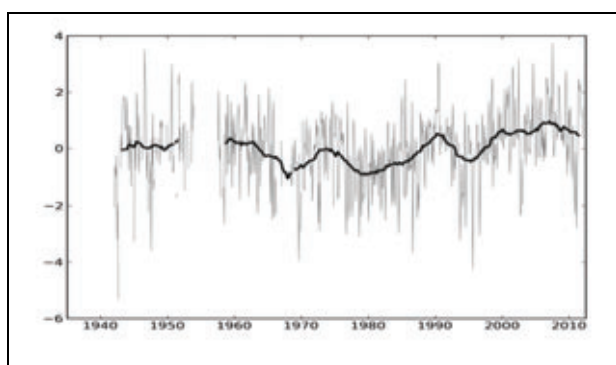
4.2 Miljø

4.2.1 Havmiljø

Et godt havmiljø gir grunnlaget for livet i havet og for verdiskapingen i sjømatnæringen. Sentrale indikatorer for beskrivelse av hav- og kystmiljø er blant annet havtemperatur, pH-nivå og omfang av fremmedstoffer.

Utviklingen i havklima

Havklimaet i våre tre viktigste marine økosystemer og fiskeriområder, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet, utvikler seg ulikt fra sesong til sesong og fra år til år. På kortere tidsskalaer som fra måned til måned og uke til uke kan temperatursvingningene være svært store.

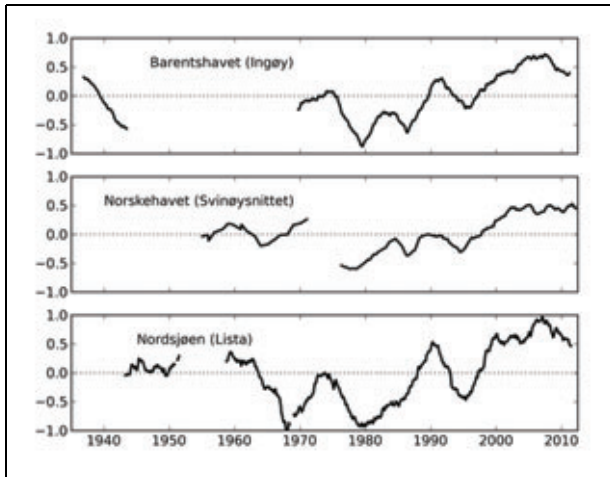

Figur 4.10 Kortperiodiske og langperiodiske temperatursvingninger i kystvannet ved Havforskningsinstituttets målestasjon utenfor Lista i Nordsjøen.

Kilde: Havforskningsinstituttet.

Figur 4.10 viser hvor store temperatursvingningene i kystvannet utenfor Lista er fra måned til måned siden 1940-tallet. Ser vi imidlertid på den gjennomsnittlige utviklingen over lengre tid trer det fram 10-årsvingninger og lengre perioder med mer moderate temperaturutslag. Det betyr ikke at disse langtidssvingningene er mindre viktige, tvert imot er det hvor lenge klimasignalet vedvarer som er den viktigste innvirkningen på de marine økosystemene og utviklingen i produktiviteten i våre fiskebestander.

På lengre tidsskalaer er det i større grad likhet mellom de ulike havområdene. Figur 4.11 viser havklimaet i Nordsjøen, i Norskehavet og i Barentshavet. Igjen framgår det at havområdene våre er preget av klimaperiodisitet på omkring 10 år, og disse opptrer med ganske like faser i de tre områdene. På en enda lengre tidsskala ser vi parallelle endringer i alle tre områder fra det kaldere tidsrommet på 1960- og 1970-tallet fram til den rekordvarme klimatilstanden etter årtusenskiftet. De aller siste årene, etter 2006/2007, er det igjen blitt noe kaldere, men temperaturen ligger fremdeles over langtidsmiddeltemperaturen. Det er også viktig å merke seg at før midten av det 20. århundret var det et tidsrom fra 1930- til 1950-tallet da det også var svært varmt i norske havområder, mens det igjen på begynnelsen av det 20. århundret var et kaldt klima. Disse lengste svingningene trer ikke bare fram i våre egne havområder, faktisk kan samme langperiodiske klimamønstre ses i hele Nordatlanteren.

Figur 4.11 Langtidstendensen i temperatur for våre tre viktigste marine økosystemer, Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet.

Kilde: Havforskningsinstituttet.

Utviklingen i havets surhetsgrad

Målinger i norske farvann, blant annet i Norskehavet og Barentshavet, viser at havet har fått endret surhetsgrad. Økning av CO₂ i atmosfæren fører til økt opptak av CO₂ i sjøvann. Økte mengder oppløst CO₂ i havet fører til at sjøvannets pH reduseres. Dette gjør havet mindre basisk og omtales som forsuring. Fordi kaldt vann løser mer CO₂ enn varmt vann vil polare farvann først merke virkninger.

Økt CO₂-opptak i havet vil først og fremst kunne ha betydning for organismer som danner kalkskall; det vil si enkelte arter av planteplankton, enkelte dyreplanktonarter og bunnlevende organismer som skjell og koraller. Skaldyr som hummer, krabber, krill og hoppekreps har skall av polysakkarid herdet med kalk. Derfor kan også denne type organismer bli påvirket som følge av de økte CO₂-opptakene. Sammensetning i mattilbudet til fiskelarvene kan også bli endret, men vi vet foreløpig lite om hvilken påvirkning forsuringen vil ha på fiskebestandene.

Miljøforurensning

Menneskeskapt organiske miljøgifter er den viktigste gruppen miljøgifter vi finner i det marine miljøet. Det er etablert internasjonale avtaler om forbud mot framstilling og bruk av noen av de viktigste organiske miljøgiftene, som PCB og klorerte plantevernmidler. Dette gjenspeiles blant annet i en registrert nedgang av disse stoffene i Barentshavet og Nordsjøen det siste tiåret. På ver-

densbasis produseres det stadig en stor mengde nye organiske forbindelser. Noen av disse stoffene har egenskaper som gjør dem til miljøgifter. Bromerte flammehemmere er eksempler på slike nyere forbindelser, som fortsatt øker i marint miljø.

Generelt er nivåene av tungmetaller i sedimentene i våre kyst- og havområder lave, men sedimentene i havneområder og enkelte fjorder er betydelig forurenset som følge av tidligere utslipp. I enkelte havområder er det registrert noe forhøyede verdier av bly og kvikksølv i overflatesediment, som trolig er et resultat av langtransport med hav- og luftstrømmer. Nivåene av kvikksølv har vært stabile i en årrekke.

Resultater fra årlige undersøkelser viser at nivået av radioaktiv forurensning i det marine miljøet stadig blir lavere. Radioaktiv forurensning i norske kyst- og havområder er i dag nærmest ubetydelig.

De kontinuerlige utslippene av produsert vann fra petroleumsvirksomheten til havs bidrar med en belastning på det marine miljøet. Produsert vann inneholder oppløste komponenter fra reservoaret; forskjellige organiske forbindelser, tungmetaller og radioaktive komponenter. Det er fortsatt usikkerhet når det gjelder eventuelle langtidsvirkninger av disse utslippene.

En annen type forurensning det er forsket relativt lite på er forekomst og miljøeffekter av såkalte nanopartikler. Disse er både naturlige og menneskeskapt. Framstilling og bruken av forskjellige typer nanopartikler øker noe. Det fører igjen til økte tilførsler til miljøet. Fordi nanopartiklene kan passere cellemembraner og dermed påvirke cellene i en organisme, har de mulighet til å kunne gjøre betydelig skade. Kunnskapen om slike virkninger er imidlertid mangelfull.

Når det gjelder miljøforurensningens betydning for sjømattryggheten, se omtale under kap. 4.2.4 Trygg sjømat.

4.2.2 Ressurssituasjonen

Bestandssituasjonen

Et langsiktig forvaltningsregime har bidratt til god rekruttering og høye gytebestander for mange av bestandene i norske farvann. Samtidig er det noen bestander som det ikke står like bra til med, eller som vi ikke har tilstrekkelig informasjon om. Mulige forvaltningstiltak vurderes løpende i tråd med forvaltningsprinsippet i havressursloven. Se boks 4.1 for grafisk framstilling

av bestandssituasjonen for de viktigste fiskeslagene.

For alle de store og kommersielt viktigste bestandene er det etablert langsiktige forvaltningsstrategier, og målet er et høyt langtidsutbytte fra bestandene. Dette er i samsvar med MSY-prinsippet (Maximum Sustainable Yield – maksimalt bærekraftig uttak), som ICES legger til grunn for sin rådgiving.

De fleste bestandene som Norge fisker på er i god forfatning. Dette gjelder spesielt for bestandene i Barentshavet, som nordøstarktisk torsk og nordøstarktisk hyse. Nordøstarktisk sei er også i relativt god forfatning, men rekrutteringen har de siste årene vært noe svakere enn normalt.

I Nordsjøen er sei- og hysebestandene i god forfatning, med gytebestander godt over føre-var-nivå. Situasjonen for torskebestanden i Nordsjøen er fremdeles alvorlig. Norge har en liten andel av denne bestanden. Bestanden av nordsjøsild er i

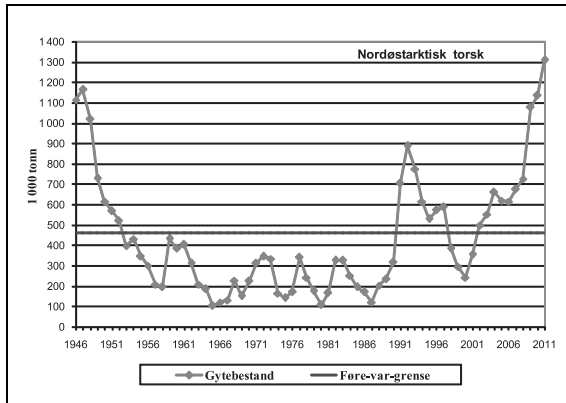
god tilstand, og bestanden har tatt seg noe opp de siste to årene.

De viktigste pelagiske bestandene står det også bra til med. Norsk vårgytende sild (nvg-sild) er fortsatt verdens største sildebestand, men bestanden har gått ned som følge av svak rekruttering i flere år. Når det gjelder makrell har bestanden vokst de siste årene, men denne utviklingen kan trues av at det siden 2010 ikke har vært på plass noen helhetlig forvaltningsavtale.

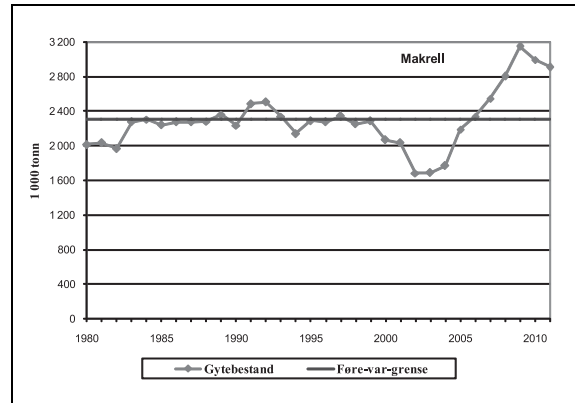
Når det gjelder sjøpattedyr vi høster av, så er vågehvalbestanden fortsatt i meget god forfatning. Bestandene av grønlandssel i Østisen og Vestisen er også på et høyt nivå.

For nærmere informasjon om de ulike bestandene det høstes på og forvaltningen av disse, samt det vitenskapelige grunnlaget, vises det til Meld. St. 25 (2011–2012) *Fiskeriattalane Noreg har inngått med andre land for 2012 og fisket etter avtalane i 2010 og 2011*.

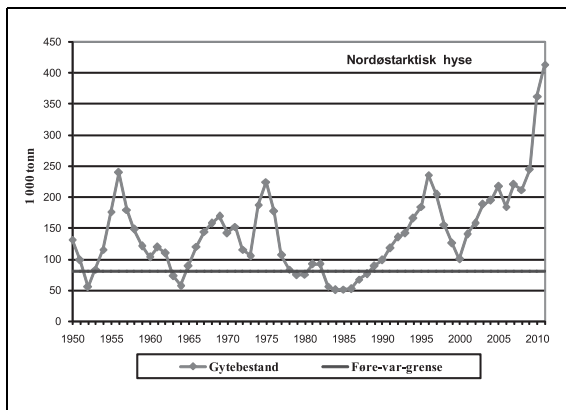
Boks 4.1 Grafisk framstilling av bestandssituasjonen for de viktigste fiskeslagene

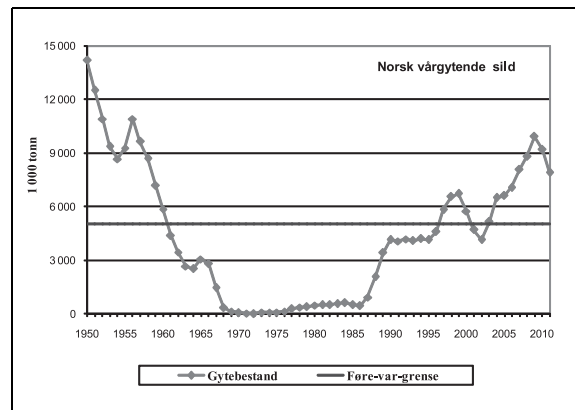
Figur 4.12 Gytebestand nordøstarktisk torsk

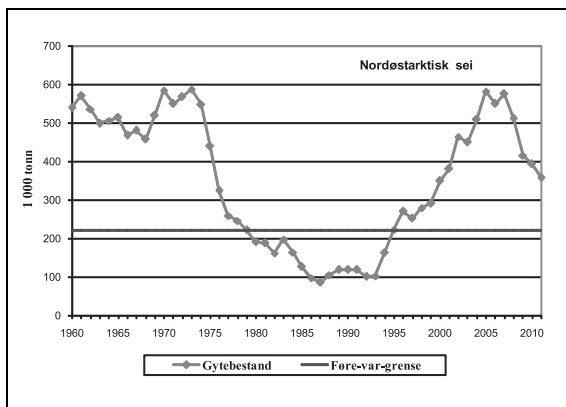
Figur 4.15 Gytebestand for makrell

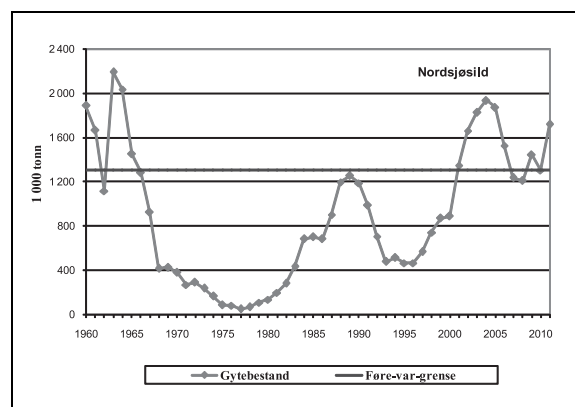
Figur 4.13 Gytebestand nordøstarktisk hyse.

Figur 4.16 Gytebestand for norsk vårgytende sild

Figur 4.14 Gytebestand nordøstarktisk sei.

Figur 4.17 Gytebestand nordsjøisild

Kilde: Fiskeridirektoratet

Tabell 4.5 gir en kvantitativ statusoppdatering på bestandsforvaltningen samlet sett, inkludert endring fra år til år. Rapporteringen er basert på en omfattende vurdering fra Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, og trekker inn parametre som blant annet kunnskapsgrunnlag, økologisk tilstand, fiskepress, kommersiell betydning og forvaltningsmål. Alle bestander som det høstes av inngår i oversikten, men noen bestander er gruppert sammen. Bestandene er inndelt i tre kategorier:

A: Bestander som er i god forfatning og som ikke har behov for nye tiltak. I denne kategorien inngår bestander hvor det er etablert langsiktige og bærekraftige beskatningsstrategier eller høstingsregler, bestander som Det internasjonale råd for havforskning (ICES) vurderer til å bli høstet innenfor føre-var-nivåer eller bestander hvor høst-

tingen har svært liten eller ingen betydning og bestandssituasjonen vurderes som trygg.

B: Bestander hvor det er innført tiltak, men hvor bestandssituasjonen eller beskatningsnivået tilsier at det kan være behov for en revidering av tiltakene eller nye tiltak. Dette omfatter også bestander hvor kunnskapsnivået er for tynt til at en kan si noe om bestandssituasjonen eller vurdere om det er behov for nye tiltak.

C: Bestander som det ut i fra en vurdering av bestandssituasjonen, beskatningsnivået eller betydning for økosystemet har et særlig behov for nye forvaltningstiltak og/eller større kunnskap. Kategorien omfatter bestander med risiko for overbeskatning, men hvor det ikke er etablert effektive forvaltningstiltak som regulerer uttaket og reduserer risikoen.

Tabell 4.5 Status for bestander

Klassifisering	Antall	Nye bestander i hver enkelt kategori	Netto endring i antall fra forrige budsjettperiode
A	53	Kolmule, hyse i Nordsjøen	+2
B	17	Brosme	-2
C	10	Snabeluer	0

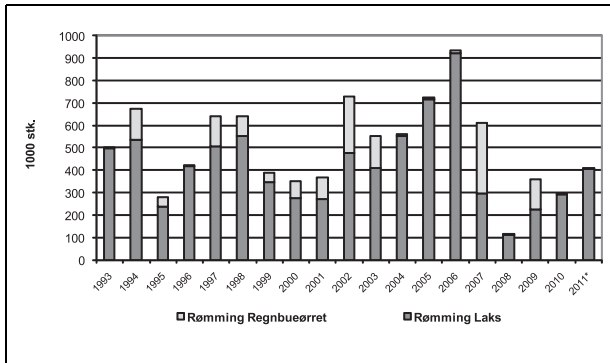
Siden 2011 har kolmulebestanden, hysebestanden i Nordsjøen og brosmebestanden vist bedring og rykket opp en kategori. Snabeluer har rykket ned til kategori C, til tross for at bestanden langt på veg er friskmeldt av ICES. Bakgrunnen for kategoriseringen er at det etter mange års fangstforbud er nødvendig å komme fram til gode reguleringstiltak tilpasset den nye situasjonen. Enkelte arter/bestander med særlig behov for oppfølging vil bli prioritert i kommende budsjettperiode. Dette gjelder hai- og skatearter og havmusarter generelt, pigghå spesielt, hummer, kveite, kysttorsk, leppefisker, raudåte, stillehavsøsters, vanlig uer og snabeluer. Fiskeri- og kystdepartementets bestandsforvaltning er ytterligere omtalt i programkategori 16.30.

4.2.3 Miljømessig bærekraft i havbruksnæringen

Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring peker på fem hovedområder der havbruk påvirker det omkringliggende miljøet: genetik/rømming, utslipp/forurensning, sykdom/parasitter, arealdisponering og høsting av førkilder. Innenfor disse områdene er de største uløste utfordringene knyttet til rømming/genetik og sykdom/parasitter.

Rømming

Selv om de innrapporterte rømmingstallene er betydelig lavere enn for rekordåret 2006, viser foreløpige tall at antall rømte laks i 2011 økte for tredje året på rad. Antall rømmingshendelser går ned. Tre ulike hendelser i 2011 stod for om lag 75 pst. av antall rømte fisk. Menneskelig svikt og rutinesvikt er den vanligste årsaken til rømming.

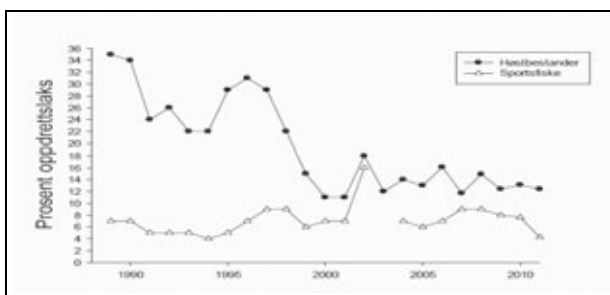

Figur 4.18 Innrapportert rømming av laks og regnbueørret 1993–2011.

* Tallene for 2011 er ikke endelige.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Fiskeridirektoratet

Innslaget av rømt oppdrettsfisk i flere av elvene som overvåkes har vist en betydelig nedgang siden midten av 1980-tallet, men de siste ti årene har innslaget vært relativt stabilt med en liten årlig variasjon, jf. figur 4.19. I de 36 vassdragene som ble overvåket i 2011 var det store variasjoner i innslaget av rømt oppdrettslaks. Det gjennomsnittlige innslaget var 12,6 pst., men enkelte vassdrag med høy innblanding dro opp gjennomsnittet. Medianverdien (dvs. den verdien der halvparten ligger over og den andre halvparten ligger under) var 5,6 pst. Det var imidlertid et skille mellom elvene sør for Stad og nord for Stad. Sør for Stad var den gjennomsnittlige andelen rømt oppdrettslaks i elvene klart lavere i 2011 enn i tre av de fem foregående årene. Nord for Stad var prosentandelen klart høyere i 2011 enn i 2010.

Figur 4.19 Innslag av oppdrettslaks i elver (uveid gjennomsnitt), 1989–2011.

Kilde: Vitenskapelig råd for lakseforvaltning.

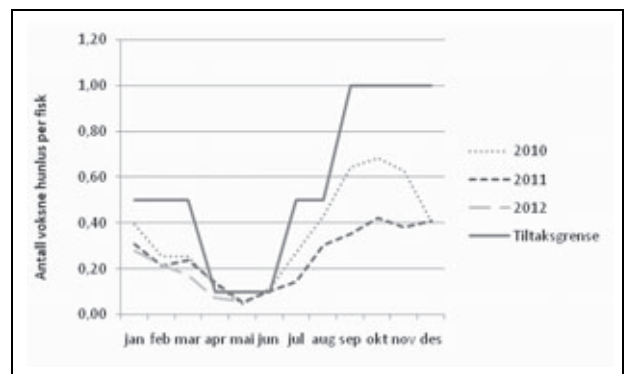
Lakselus

Grensene for lus per fisk i oppdrett er lave, og lakselus utgjør i dag ikke et helse- eller velferdsproblem for oppdrettsfisken. I enkelte områder kan imidlertid lakselus utgjøre en trussel for villfis-

ken, særlig for sjørret og utvandrende lakse-smolt.

Lusetallene sensommeren 2012 har ligget noe høyere enn foregående år. Mattilsynets statusrapport viser at problemene med resistens fremdeles er størst i sørlige deler av Nordland, Nord-Trøndelag og Sunnhordland. Det er ikke meldt om resistensutvikling i Finnmark og Troms.

Figur 4.20 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus i oppdrett de siste årene. Den heltrukne streken markerer tiltaksgrensen i henhold til luseregelverket. Fra 1. januar til 31. august er grensen 0,5 voksne hunnlus per fisk og fra 1. september til 31. desember er grensen 1,0. Under den koordinerte våravlusingen er tiltaksgrensen 0,1.

Figur 4.20 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett 2010–2012.

Kilde: Lusedata.no.

Sykdommer

Dødelighet fører fortsatt til store tap i norsk havbruksnæring. Tapene i sjøen var i 2011 beregnet til mellom 15 og 20 pst. Mattilsynet i Trøndelag og Møre og Romsdal kartla i 2011 årsaker til dødelighetstap i sitt område. Undersøkelsen viste at 23,5 pst. av dødeligheten skyldtes smittsomme sykdommer, 37,5 pst. skyldtes forhold ved lokaliteten, mens 38 pst. kunne føres tilbake til dårlig kvalitet på smolten fra settefiskanleggene. Av smittsomme sykdommer er det virusinfeksjoner som gir størst tap. Gode vaksiner og drift med generasjonsskifter gir god kontroll med bakterieinfeksjonene i lakseoppdrett.

Norge er fritt for de fleste smittsomme sykdommene hos akvatiske dyr, som er definert som særlig alvorlige av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE). I løpet av de siste 10 årene er fem av de 26 sykdommene på denne listen påvist i Norge. *Gyrodactylus salaris* er påvist på villaks, bonamiose på østers og krepspest på kreps. Viral hemmorha-

gisk septikemi (VHS) ble påvist i 2007 og 2008 på regnbueørret i Storfjorden. I løpet av 2011 ble det påvist ILA på en lokalitet i Vest-Finnmark. Per 6. august 2012 har det vært to ILA-utbrudd i Møre og Romsdal.

Virussykdommen pankreassykdom (PD) er fortsatt et betydelig problem på Vestlandet. Vaksiner og andre tiltak for å redusere PD-problemer ser ut til å ha redusert tapene, men foreløpig ikke antall utbrudd. Det ble i 2011 registrert nye utbrudd av PD på 89 lokaliteter. Flere av disse utbruddene var nord for Hustadvika i Møre og Romsdal og var forårsaket av en ny variant av PD-viruset som tidligere ikke har vært påvist i Norge.

Forbruket av antibiotika holder seg lavt. Når det gjelder bruken av lakselusmidler er det vanskelig å sammenligne fra år til år fordi bruken av de ulike legemidlene varierer. Samarbeid mellom oppdretterne med koordinering av avlusinger, preparatbruk og bruk av leppefisk viser en positiv utvikling.

4.2.4 Trygg sjømat

Norge har mindre smittestoffer og fremmedstoffer i mat enn de fleste andre land. Dette gjelder også for sjømat.

Det er siden 1994 gjennomført stikkprøvebasert overvåking av fremmedstoffer i en del fiske­slag i Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet. De siste årene har det vært utført større og mer grunnleggende basisundersøkelser for enkelte kommersielt viktige arter. Det er generelt lave konsentrasjoner av miljøgifter i sjømat fra alle de tre havområdene.

Med få unntak ligger funnene i norsk sjømat lavere enn grenseverdiene fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Unntakene gjelder innholdet av dioksin og dioksinlignende PCB i torskelerver fra kystnære farvann og blåkkeite fra to små områder utenfor Nordland, kadmium i tas-

kekrabbe og kvikksølv i brosmefilet fra Hardangerfjorden.

Mattilsynet anbefaler at de som fisker torsk til bruk i egen private husholdning ikke bør spise lever fra fisk tatt innenfor grunnlinjen. Mattilsynet fraråder også gravide, ammende, barn og kvinner i fruktbar alder å spise brunmat fra taskekrabbe. Råd og advarsler fra Mattilsynet om sjømatkonsum er tilgjengelig på Matportalen.no.

NIFES har på oppdrag fra Mattilsynet analysert oppdrettsfisk samlet inn i 2011 når det gjelder lovlige og ulovlige legemidler, tungmetaller og andre miljøgifter. Resultatene viser at konsentrasjonene av lovlige legemidler og miljøgifter er lave. 40 pst. av prøvene ble undersøkt for legemidler og stoffer som er ulovlig å bruke i matproduksjon, som for eksempel steroider. Ingen ulovlige stoffer ble funnet. 60 pst. av prøvene ble undersøkt for legemidler som er tillatt å bruke, samt miljøgifter som tungmetaller, PCB, dioksiner og sprøytemidler. Alle målingene viste resultater under internasjonalt fastsatte grenseverdier.

4.3 Kystforvaltning

4.3.1 Sjøtransport og havner

Sjøtransport har størst markedsandeler innenriks for frakt av tørr og våt bulk. Vegtransport er totalt dominerende på korte distanser, men har også betydelige markedsandeler på transporter over lengre distanser. Jernbanen har en stor markedsandel for frakt av stykkgoods mellom de store byene.

Tabell 4.6 viser de ulike transportformenes relative markedsandeler i årene 2005–2010. Mens sjø og veg var omtrent jevnstore med hensyn til tonnkilometer i 2009, har veg økt sine markedsandeler med 4 prosentpoeng i 2010 og sjø har tapt 3,5 prosentpoeng. Jernbanen har tapt 0,5 prosentpoeng fra 2009 til 2010.

Tabell 4.6 Markedsandeler i godstransportarbeidet (tonnkilometer) 2005–2009 (pst.)

	Sjø	Bane	Veg	Luft	I alt
2005	45,8	6,6	47,5	0,1	100
2006	46,8	6,9	46,2	0,1	100
2007	46,5	7,0	46,5	0,1	100
2008	44,7	7,1	48,1	0,1	100
2009	45,9	7,4	46,6	0,1	100
2010	42,4	6,9	50,6	0,1	100

Kilde: Transportøkonomisk institutt.

Tabell 4.7 viser sjøtransportens andel av eksport og import i årene 2005–2010. Mens skipenes andel av eksporten ligger stabilt på om lag 88 pst. i femårsperioden, har sjøtransportens andel av

import gradvis gått ned fra 79 pst. i 2005 til 75 pst. i 2009, for så å øke igjen med 2 prosentpoeng til 77 pst. i 2010.

Tabell 4.7 Sjøtransportens andel av eksport (tonnkilometer) og import 2005–2009 (pst.)

	Import	Eksport
2005	79,1	88,8
2006	76,9	88,7
2007	76,7	89,1
2008	75,9	89,8
2009	74,9	88,2
2010	76,9	88,5

Kilde: Transportøkonomisk institutt.

4.3.2 Forebyggende sjøsikkerhet

Navigasjonsinfrastruktur

Navigasjonsinstallasjonene og de elektroniske navigasjonshjelpemidlene skal gjøre navigasjon i norske farvann enklere og tryggere. Det er derfor et mål at tilgjengeligheten (oppetid) er så høy som mulig. Målet for oppetid for navigasjonsinnretningene med lys er 99,8 pst. I 2011 var det samlede resultatet for Norge 99,7 pst. Kystverkets arbeid med navigasjonsinfrastruktur er nærmere beskrevet i kapittel 1062.

Resultatene var svakere for de elektroniske navigasjonshjelpemidlene. For DGPS-installasjonene, som sender korreksjoner til GPS-signaler og gir høyere posisjonsnøyaktighet, finnes det ikke gode tilgjengelige data. Disse installasjonene

fornyes, og vil da ha oppetid som tilfredsstillende kravene.

Hendelser i norske farvann

Det ble i 2011 registrert 20 ulykker med lospliktig fartøy. Det er 13 færre enn i 2010. Antall lospliktige seilaser økte samtidig fra omtrent 94 000 i 2010 til rundt 98 400 i 2011, og ulykkesandelen er dermed betydelig redusert. Ulykker betegner her hendelser som grunnstøtinger og kollisjoner. De fleste av disse fører ikke til akutt forurensing.

Lospliktig trafikk omfatter både fartøy med los om bord og fartøy hvor føreren har farledsbevis. Fem av ulykkene i 2011 skjedde med los om bord og 15 med fartøy hvor føreren hadde farledsbevis. Det skjedde ingen ulykker med fartøy som ble gitt dispensasjon fra losplikten.

Tabell 4.8 Lospliktig trafikk - andel ulykker med lospliktig fartøy (pst. av antall lospliktige seilaser), 2006–2011

År	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antall ulykker	27	28	40	36	33	20
Antall seilas	58 324	60 920	75 696	84 732	94 014	98 358
Andel ulykker (pst.)	0,046	0,046	0,053	0,042	0,035	0,020

Kilde: Kystverket.

Trafikksentraltjenester

Sjøtrafikksentralene er et sentralt verktøy for overvåking og kontroll av skipstrafikk i norske

farvann. Trafikksentralene skal samvirke med fartøy og respondere på trafikksituasjoner som kan utvikle seg til uønskede hendelser.

Tabell 4.9 Antall inngrep for å avklare trafikksituasjonen

År	2008	2009	2010	2011
Antall inngrep	4 885	5 862	5 210	6 050
Antall seilas	251 138	254 665	257 846	281 668

Kilde: Kystverket.

4.3.3 Beredskap mot akutt forurensning

De siste årene har tallet på hendelser meldt inn til Kystverkets beredskapsvakt vært i overkant av 1 300 per år. De fleste av hendelsene som meldes inn (fartøy i drift, grunnstøtinger, tankbilvelt, fare-

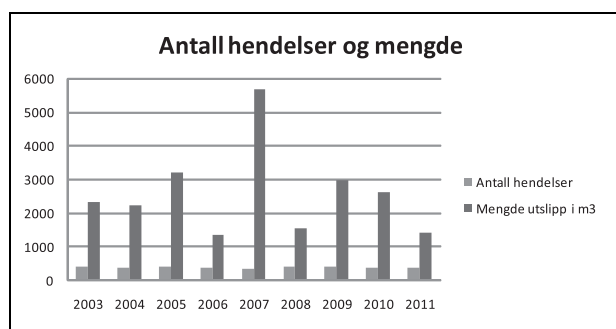
situasjoner i petroleumsvirksomheten m.m) håndteres uten at det oppstår forurensning. Disse hendelsene synliggjøres ikke i statistikken for akutt forurensning, men medfører bruk og innsats av personellressurser, slepefartøy og annet.

Tabell 4.10 Innrapporterte varsler om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning til Kystverkets beredskapsvaktlag i 2011

Totalt antall varsler: 1 4029						
Antall varsler som ikke har ført til akutte utslipp, verken på sjø eller land: 1 020						
Antall varsler som har ført til utslipp: 382						
Sjøbaserte utslipp: 162			Landbaserte utslipp: 220			
Skipsbaserte:	Petroleumbaserte:	Industri:	Bunkers- Nedgravde anlegg:	tanker:	Landtransport:	Annet:
79	83	79	12	20	82	27
Totalt mengde utslipp: 1 423,50 m ³						

Kilde: Kystverket.

Samlet antall registrerte hendelser med utslipp har vært forholdsvis stabilt siden 2003. Statlige aksjoner mot akutt forurensning har bare vært iverksatt etter kystnære skipsulykker. Øvrige utslipp er håndtert gjennom tiltak fra den som er ansvarlig for forurensningen eller kommunale aksjoner hvor Kystverkets beredskapsvaktlag har ført tilsyn.

Figur 4.21 Antall hendelser 2003–2011 og utslippsmengde¹.

¹ Toppen i 2007 skyldes et utslipp på Statfjord-feltet på 4000 m³ olje.

Kilde: Kystverket.

Det er ingen entydig utvikling i utslippsmengden fra 2003 til 2011. Årlig utslippsmengde påvirkes sterkt av enkelthendelser med store utslipp. Ulykkene med skipene "MS Server" i 2007 og "MV Full City" i 2009, utslippet fra Statfjord A-plattformen i 2007 og kloakkutslippet i Mjøsa i 2009 er typiske eksempler på store hendelser. De 382 hendelsene i 2011 som førte til akutt forurensning var fordelt mellom landbaserte og sjøbaserte hendelser, med henholdsvis 220 og 162. Totalt ble det registrert utslipp av 1 423,5 m³ forurensende masse. De landbaserte kildene bidro med den klart største mengden forurensning. Dette skyldes i hovedsak et utslipp fra en gjødselskjeller på 600 m³ og et utslipp på 120 m³ diesel fra Uno X på Karmøy. Av sjøbaserte hendelser kan nevnes grunnstøtingen av containerskipet Godafoss med utslipp på ca. 115 m³ tungolje.

5 Oppfølging av nordområdesatsingen

Regjeringen la i november 2011 fram Meld. St. 7 (2011-2012) *Nordområdene – visjon og virkemidler*. Meldingen gir en helhetlig gjennomgang av regjeringens nordområdepolitikk. Den redegjør for visjoner, mål og virkemidler, og strategiske prioriteringer for nordområdesatsingen framover. Mens meldingen angir retning og ambisjoner på noen utvalgte områder, blir den konkrete oppfølgingen på de ulike politikkområder presentert i de ansvarlige departementers egen kommunikasjon med Stortinget. Fiskeri- og kystdepartementet følger opp de strategiske prioriteringene i nordområdemeldingen på en rekke områder.

Utvikling av kunnskap om klima og miljø i nordområdene

Det foreslås å øke Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til klimaforskning med 3,5 mill. kroner i 2013. Satsingen er en del av en større satsing på klimaforskning over flere departementer, der grunnleggende klimaforskning i Arktis vil være en viktig del. I statsbudsjettet for 2010 for Fiskeri- og kystdepartementet ble det også satt av 8 mill. kroner i økt bevilgning til forskning på klimavirkninger på fiskebestander, økosystemer og havbruk, medregnet forsuring av havet. Denne satsingen foreslås videreført også i 2013.

Fram-senteret (High-North Research Centre on Climate and the Environment) ble etablert i 2010. I senteret inngår alle relevante fagmiljø i Tromsø, og Havforskningsinstituttet har en sentral rolle. Den faglige hovedsatsingen foregår innenfor de fem tematiske flaggskipene:

- Havisen i Polhavet, teknologi og avtaleverk.
- Effekter av klimaendringer på fjord- og kystøkologi i nord.
- Effekter av klimaendringer på økosystemer på land, landskap, samfunn og urfolk, herunder også klimatilpasning.
- Havforsuring og økosystemeffekter i nordlige farvann.
- Miljøgifter – effekter på økosystemer og helse.

Nytt isgående forskningsfartøy

Behovet for et nytt isgående forskningsfartøy er slått fast i regjeringens nordområdestrategi. Isgående forskningsfartøy er viktig for at Norge kan være ledende på kunnskap og forskning om klima og miljø i polare strøk. Det er planlagt et isgående fartøy som i tillegg til miljø- og polarforskningen også vil være et viktig redskap i ressurskartleggingen i nordområdene. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø.

Prosjektet er nå ferdig kvalitetssikret (KS1 og KS2). Det er etablert samarbeidsavtaler mellom Havforskningsinstituttet, Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø, som regulerer drift og forvaltning av fartøyet. Anbefalingene fra kvalitets-sikrer knyttet til styring og organisering av anskaffelsesprosessen er fulgt opp.

I statsbudsjettet for 2013 foreslår regjeringen en startbevilgning på 75 mill. kroner til bygging av et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet ventes å være ferdig i 2015. Samlet kostnadsramme for fartøyprosjektet er 1 423 mill. kroner.

Kartlegging av havbunnens mangfold

Systematisk kartlegging av havbunnen gjennom MAREANO-programmet ble igangsatt i 2005. Så langt har MAREANO kartlagt 89 700 km² med hensyn til geologi, biologi og miljøkjemi, mens det er dybdemålt 76 000 km² ved hjelp av multistråle ekkolodd. De første årene prioriterte programmet Barentshavet og kantområdene ved Norskehavet, medregnet områdene Troms II, Troms III, Nordland VI, Nordland VII og Eggakanten. I 2011 startet kartleggingen av det tidligere omstridte området i Barentshavet vest for avgrensninglinjen mot Russland. I 2012 har MAREANO gått videre i dette området, samt konsentrert innsatsen om kystnære områder av Norskehavet. Så langt er 8 051 km² av det tidligere omstridte området dybdekartlagt.

MAREANO genererer viktig kunnskap for forvaltningen gjennom kartlegging av topografi og bunntyper, artstyper og naturtyper, miljøgiftinnhold i sedimenter og effekter av fiskeri på havbun-

nen. Dette er grunnleggende data som er nyttig for forvaltningens vurdering av arealbruk, miljøverdier og tilrettelegging for ulike næringsaktiviteter i området. En fullstendig kartlegging av de kystnære havområdene fra Lofoten til avgrensningslinjen mot Russland vil være fullført i 2014 med dagens bevilgningsnivå.

Det foreslås en samlet ramme for programmet i 2013 på 90,5 mill. kroner. Kartleggingen videreføres etter omforente faglige kriterier utviklet i samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Olje- og energidepartementet.

BarentsWatch

I 2010 fikk Kystverket i oppdrag å forberede etablering av BarentsWatch, et helhetlig informasjonssystem for de norske hav- og kystområdene. BarentsWatch består i dag av et samarbeid mellom om lag 30 etater og forskningsinstitusjoner. Systemet består av en åpen og en lukket del. Den åpne delen ble etablert i 2012, og er en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene. Portalen skal forenkle tilgang til og sikre utveksling av offentlig informasjon. Ved å samordne informasjon og utvikle nye tjenester basert på kombinasjoner av data, skal BarentsWatch formidle et bedre faktagrunnlag og et mer helhetlig bilde av aktivitet og tilstand i våre havområder.

Den lukkede delen skal etter planen være et operativt system for relevante myndigheter som skal kunne kombinere informasjon ved å koble sammen ulike etaters fagsystemer. Målet er å bidra til at etater med operativt ansvar til sjøs kan få tilgang til felles, etablerte situasjonsbilder som vil gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensning, ulykker med mer.

Det er startet arbeid med to tjenester i lukket del, "fartøy av interesse" og "forenklet informasjonsutveksling mellom Kystverket og Hovedredningsentralene". I 2013 skal det blant annet utvikles et sikkert nettverk mellom etatene som er tilknyttet BarentsWatch lukket del, og det skal startes opp utvikling av et helhetlig anløpsregime for skipsfarten i norske farvann. Det foreslås å øke bevilgningen til BarentsWatch med 16 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2012.

Styrking av forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning

Regjeringen bestemte i 2011 at det skal innføres en statlig lostjeneste for all skipstrafikk i farvannet ved Svalbard på tilsvarende måte som for fastlan-

det. Målet med dette er å redusere risikoen for uønskede hendelser ved sjøtrantsport på Svalbard slik at skade på liv, helse og miljø kan unngås.

Fiskeri- og kystdepartementet har fastsatt forskrift om lostjeneste på Svalbard, som trådte i kraft 1. juli 2012. Forskriften gjør losloven med tilhørende forskrifter gjeldende på øygruppen. Det er gjort enkelte tilpasninger i forskriften ut fra de stedlige forhold. Det vil være overgangsordninger med trinnvis innfasing av losplikt. Innfasingen begynte i seilingssesongen 2012, og innen 2015 vil det være full losplikt for alle fartøyer.

Fra 1. juni 2011 ble Kystverkets område for navigasjonsvarsling i Arktis, NAVAREA XIX, satt i operasjonell drift. Området dekker havområdene mellom Grønland og grensen til Russland, og strekker seg fra midt på norskekysten og opp til Nordpolen. Navigasjonsvarslingene sendes skipstrafikken fra trafikksentralen i Vardø.

Det er etablert et godt samarbeid med Russland om å utvikle et meldings- og informasjonssystem for skipstrafikk. Særlig er arbeidet under Barents VTMS (Vessel Traffic Management and Information System) videreutviklet. Norge og Russland har i samarbeid sendt en søknad til FNs sjøfartsorganisasjon IMO om å fastsette et skipsrapporteringssystem for Barentshavet. Systemet vil pålegge rapporteringsplikt for større skip og skip forbundet med en viss risiko ved seilas fra norsk til russisk farvann og fra russisk til norsk farvann. Skipsrapporteringssystemet vil tidligst kunne tre i kraft 1. juni 2013.

Det er etablert helårig statlig slepebåtberedskap i Nord-Norge. Det gjennomføres nå en konseptvalgutredning og KS1 om samlet statlig slepebåtberedskap. Denne vil gi et nytt faglig grunnlag for vurderingen av framtidig dimensjonering.

Det er etablert et bredt sammensatt oljevernforum som ledes av Kystverket. Formålet er å styrke oljevernberedskapen gjennom å legge til rette for godt samspill og samarbeid mellom offentlige og private aktører, med særlig vekt på oljevernberedskap i nordområdene.

Det pågår et arbeid for å framforhandle en internasjonal samarbeidsavtale om oljevernberedskap mellom de arktiske statene. En arbeidsgruppe skal legge fram forslag til avtale på neste minister møte i Arktisk råd våren 2013. Fiskeri- og kystdepartementet leder arbeidet på norsk side.

Kystverket la i juni 2011 fram en oppdatert, helhetlig miljørisiko- og beredskapsanalyse knyttet til akutt forurensning fra skipstrafikk. Beredskapsanalysen gir en anbefaling om nivået på beredskapen, og vil utgjøre et viktig grunnlag for beslutninger vedrørende dimensjonering av sta-

tens beredskap de kommende åra. Analysen peker på at rask, lokal tilstedeværelse gir redusert responstid og er viktig for resultatet av statlige aksjoner. Et prioritert område framover er derfor å styrke kommunenes evne til å bistå under statlige aksjoner, ved å sørge for at kommunene har tilgang til utstysdepoter med nødvendig utstyr for å aksjonere raskt ved store hendelser.

Utvikling av marin næringsvirksomhet

Torskeoppdrettere sliter med svak økonomi, og det er bare noen få bedrifter som har satt ut yngel de siste årene. Det ventes derfor at produksjonen vil gå ned i årene som kommer. Det arbeides med å få ned produksjonskostnadene, blant annet ved å utvikle et avlsprogram ved Nofima i Tromsø. Torskeavlsprogrammet får et tilskudd fra Fiskeri- og kystdepartementet på om lag 30 mill. kroner i 2012. Det foreslås at tilskuddet videreføres på dette nivået i 2013. Regjeringen la i februar 2009 fram en nasjonal strategi for bærekraftig torskeoppdrett, og torsk i oppdrett er et prioritert område i marint verdiskapingsprogram. Denne prioriteringen foreslås videreført i 2013. Torskeoppdrett må utvikles innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Marin bioprospektering er systematisk leting etter verdifulle, biologisk aktive komponenter fra organismer i havet. Regjeringen lanserte i 2009 en nasjonal strategi for marin bioprospektering. Den samlede bevilgningen til oppfølging av dette programmet over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett i 2012 er 25 mill. kroner, blant annet gjennom den nasjonale marine biobanken i Tromsø og FUGE-programmet i Norges forskningsråd. Satsingen foreslås videreført i 2013.

Fiskeri- og kystdepartementet finansierte i 2009 en utredning for dyrking og bruk av tare, med spesiell vekt på bioenergi. I 2012 ble det innenfor tilskuddet til Norges forskningsråd satt

av 2 mill. kroner til økt forskning på bioenergiproduksjon fra marine kilder. Satsingen foreslås videreført i 2013.

Tiltak mot ulovlig fiske og fiskerikriminalitet

Bevilgningen til innsats mot ulovlig fiske og fiskerikriminalitet er økt betydelig. Kontrollinnsatsen er økt, og arbeidet med fiskerikriminalitet er gitt høy prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten. Det er lagt stor vekt på internasjonalt arbeid, herunder et tett samarbeid med russiske fiskerimyndigheter. Det er ikke registrert ulovlig overfiske av torsk og hyse i Barentshavet de tre siste årene. Dette viser at forvaltningens arbeid og prioriteringer så langt har fungert godt. Det har vært et godt samarbeid med russiske myndigheter. Innsatsen mot ulovlig fiske og fiskerikriminalitet foreslås videreført.

Tiltak for å implementere og videreutvikle systemer for å sikre og dokumentere lovlig fangst prioriteres høyt. EU innførte fra 1. januar 2010 nye regler som innebærer at all villfanget fisk og produkter fra villfanget fisk som skal eksporteres fra Norge til EU må ha fangstsertifikat. Det gjelder fisk som er fanget av både norske og utenlandske fartøy.

Styrking av transportnett

Fiskeri- og kystdepartementet har gitt Kystverket i oppgave å koordinere et samarbeid mellom havnene i nord. I forbindelse med arbeidet med Nasjonal transportplan 2014–2023 er det utarbeidet en egen nordområdeutredning. Det er blant annet vurdert behov for tiltak i tilknytning til havner i nord (farledstiltak, veiforbindelse etc.). Etablering av et samarbeid mellom havnene i nord videreføres i 2013, innenfor rammene av prosessen med å rullere transportplanen.

Del II
Budsjettforslag for 2013

6 Nærmere omtale av bevilgningsforslaget

Programområde 16 Fiskeri-, havbruks- og kystforvaltning

Programkategori 16.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1000	Fiskeri- og kystdepartementet	126 108	131 015	177 240	35,3
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner	9 378	10 250	10 580	3,2
	Sum kategori 16.10	135 486	141 265	187 820	33,0

Utgifter under programkategori 16.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01-20	Driftsutgifter	111 910	111 544	128 540	15,2
21-23	Andre driftsutgifter	3 118	9 721	39 200	303,3
70-89	Overføringer til private	20 458	20 000	20 080	0,4
	Sum kategori 16.10	135 486	141 265	187 820	33,0

Programkategorien omfatter drift av Fiskeri- og kystdepartementet, inkludert kontingenter til internasjonale organisasjoner, tilskudd til kystkultur og diverse formål.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for fiskeri-, havbruks- og kystforvaltningen. Departementet har etatsansvar for Kystverket, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES). I tillegg har departementet ansvar for statlig eierstyring av Nofima AS og Norges sjømatråd AS. Departementet har et faglig styringsansvar knyttet til Mattilsynet, Veterinærinstituttet,

Norges forskningsråd og Innovasjon Norge, men for disse er det andre departement som har etatsansvaret. Departementet ivaretar myndighetenes dialog med Redningsselskapet og gir tilskudd til organisasjonen. Videre har departementet ansvar for driften av Loran-C og infrastrukturen på Jan Mayen, som administreres av Forsvarets informasjonsinfrastruktur på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond er underlagt Fiskeri- og kystdepartementet, men fondet forvaltes av et eget styre med representanter fra næringen. Se omtale under programkategori 16.20.

Tabell 6.1 Antall tilsatte per 1. mars 2012

Virksomhet	Menn	Kvinner	Totalt
Fiskeri- og kystdepartementet	49	57	106
Fiskeridirektoratet, hovedkontoret	116	112	228
Fiskeridirektoratet, regionkontor	147	113	260
Havforskningsinstituttet	336	201	537
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)	52	84	136
Kystverkets hovedkontor	79	64	143
Kystverkets regionkontor	638	103	741
Kystverket rederi	191	13	204
Sum programområde 16	1 608	747	2 355

Kilde: Statens sentrale tjenestemannsregister.

Mål og prioriteringer

Fiskeri- og kystdepartementets hovedmål er nedfelt i strategien *Verdier fra havet – Norges framtid*.

1. Norge skal ha en internasjonal rolle som ivaretar våre interesser og vårt ansvar som havnasjon og kyststat på en helhetlig måte.
2. Norge skal ha bærekraftige marine næringer med høyest mulig samlet verdiskaping, god lønnsomhet og internasjonal konkurransekraft i hele verdikjeden.
3. Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Fangst, produksjon og produkter skal holde en høy standard med hensyn til miljø, folkehelse, fiskehelse og fiskevelferd.
4. Norge skal ha en internasjonalt ledende posisjon innen marin forskning og innovasjon.
5. Norge skal ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer, et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god oljevernberedskap.

6. Norge skal ha en velrenommert, effektiv og faglig sterk fiskeri- og kystforvaltning.

Hovedmålene er ment å være retningsgivende for alle virksomhetsområdene i fiskeri- havbruks- og kystforvaltningen. Oppfølging av mål 1 om vår internasjonale rolle er omtalt i innledningen til kategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning og kategori 16.60 Kystforvaltning. Arbeidet med mål 2 og 3 er redegjort for i innledningen til kategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning. Det fjerde målet omtales nærmere i kategori 16.20 Forskning og innovasjon, men her er også mål 2 og 3 viktige premisser. Det femte målet omtales i kategori 16.60 Kystforvaltning. Det sjette målet omtales under kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet.

Fiskeri- og kystdepartementets strategi vil bli revidert i 2013.

Kap. 1000 Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	111 910	111 544	128 540
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 118	9 721	39 200
70	Tilskudd diverse formål, <i>kan overføres</i>	419	500	
71	Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>	10 662	9 250	9 500
	Sum kap. 1000	126 108	131 015	177 240

Fiskeri- og kystdepartementet har 106 tilsatte per 1. mars 2012. Departementet har to fiskeriråder ved Norges delegasjon til EU i Brussel og én fiskeriråd ved ambassadene i Moskva og Washington og ved Norges delegasjon til WTO i Genève.

Departementet er sekretariat for den til en hver tid sittende statsråd og øvrige politiske ledelse, og skal gi faglige råd om politikktutvikling på departementets ansvarsområde. Departementets hovedoppgaver er

- forvaltning av havet og kystsonen
- tilrettelegging for næringsvirksomhet
- styring av underliggende etater

Departementet ivaretar også sektoransvaret for fiskeri- og kystpolitikken i prosesser som går på tvers av departementsgrensene og mot det regionale nivået.

Effektiv og faglig sterk forvaltning

Det er et mål at fiskeri- og kystforvaltningen skal være velrenommert, effektiv og faglig sterk. Dette er viktig for forvaltningens troverdighet i inn- og utland. For å sikre best mulig måloppnåelse må forvaltningen ha gode styringssystemer som vedlikeholdes kontinuerlig.

Sentrale elementer her er:

- God etatsstyring.
- God mål-, resultat- og risikostyring i hele forvaltningen.
- Systematiske vurderinger av forvaltningens kompetanse og evne til å løse sine oppgaver og roller.

Forvaltningen arbeider med organisasjonsutvikling, regelverksutvikling og -forenkling, delegasjon av myndighet og utvikling av gode IKT-løsninger. Departementet legger vekt på å utforme regelverk så det blir så enkelt og oversiktlig som mulig.

Henvendelser til fiskeri- og kystforvaltningen skal bli besvart raskt, og saksbehandlingstiden skal være så kort og forutsigbar som mulig. For å bidra til dette har både Kystverket og Fiskeridirektoratet utformet serviceerklæringer. Departementet fører jevnlig kontroll med restanser og saksbehandlingstid både internt og i ytre etater. Det er nå få saker som blir eldre enn tre måneder.

Departementet legger stor vekt på å videreutvikle styringssystemene for å sikre god måloppnåelse og rolleforståelse. I 2012 er det ferdigstilt evalueringer av Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES). Evalueringene pekte på noen utfordrin-

ger knyttet til styringssystemet for begge etatene. I tillegg er Marint verdiskapingsprogram som forvaltes av Innovasjon Norge evaluert i 2012. Under programkategori 16.20 omtales disse evalueringene mer utfyllende.

Fiskeri- og kystdepartementet vil arbeide videre med å forbedre mål- og resultatstyringssystemene for de underliggende etatene. Spesielt vil det bli lagt vekt på å finne gode styringsparametre og en hensiktsmessig rapportering knyttet til måloppnåelse.

Norsk fiskeri- og kystforvaltning er velrenommert og blir brukt som utgangspunkt for å utvikle forvaltningen i flere andre land. Noe av bakgrunnen for dette er det gode faglige fundamentet forvaltningen bygger på. For å sikre at vi også i framtiden har en sterk faglig forvaltning, må det arbeides kontinuerlig med å forbedre den systematiske vurderingen av vår kompetanse og evne til å løse våre oppgaver. På bakgrunn av en grundig gjennomgang av departementets organisasjon og utviklingsbehov, vil Fiskeri- og kystdepartementet i løpet av høsten 2012 omorganisere egen organisasjon.

Fyrtårnprisen

Med Fyrtårnprisen ønsker Fiskeri- og kystdepartementet å framheve og synliggjøre personer, institusjoner eller organisasjoner som gjør en særlig innsats for å fremme Norge som kyst- og fiskerinasjon. I 2012 gikk prisen til Kriss Rokkan Iversen og Kjersti Eline Tønnesen Busch i forsknings-, formidlings- og rådgivningsfirmaet SALT. De bruker sin kompetanse og sitt engasjement til å spre kunnskap om ressursene og mulighetene vi har langs kysten vår.

Tilskudd til diverse formål, jf. post 70

Formålet med tilskuddsordningen er å øke kunnskapsnivået om de områdene departementet har ansvar for, eller på annen måte bidra positivt til å oppfylle målene i strategien til Fiskeri- og kystdepartementet.

I 2011 ble det gitt tilskudd på til sammen 665 000 kroner. Det ble gitt et tilskudd på 150 000 kroner til 75-årsmarkeringen av Garantikassen for fiskere, det ble gitt et tilskudd på 180 000 kroner til konkurransen First Lego league og Havdagen fikk et tilskudd på 50 000 kroner. Til sammen 285 000 kroner ble gitt i tilskudd til ulike konferanser med tema innen departementets ansvarsområde.

Samlet disponibelt beløp i 2012 er 965 000 kroner. Dette omfatter bevilgning på 500 000 kroner i 2012 og overførte udisponerte midler på 465 000 kroner. Per 1. august er det gitt tilsagn om 500 000 kroner til prosjektet Barnas restaurant og til sammen 80 000 kroner til to konferanser. Fra 2013 foreslås ordningen slått sammen med kap. 1023 post 70 til en ny tilskuddsordning for sjømat- og rekrutteringstiltak.

Tilskudd til kystkultur, jf. post 71

I arbeidet med kystkultur ønsker Fiskeri- og kystdepartementet å synliggjøre kystkulturens plass i et levende og aktivt miljø langs kysten. For at kystkulturen skal kunne være en positiv ressurs er det nødvendig med et samspill mellom statlig aktivitet og lokal forankring.

Etatsmuseet for Kystverket er etablert som et nettverksmuseum, med en finansieringsmodell som innebærer 60 pst. statlig og 40 pst. lokal/regional finansiering. Ved tildeling av midler til øvrige kystkulturformål legges det også vekt på samspillet mellom statlig aktivitet og lokal forankring.

I 2011 fikk Etatsmuseet for Kystverket 6,2 mill. kroner, mens Kontaktrådet for fiskeri- og kystmuseer fikk 600 000 kroner, Norsk fyrhistorisk forening 350 000 kroner, prosjektet Fortellinger om Kyst-Norge har fått 200 000, Brodtkorbbruket i Gamvik fikk et tilskudd på 190 000 kroner og Norsk Kvalfangermuseum fikk 200 000 kroner som tilskudd til kjøp av kvalbåt. I tillegg er det gitt mindre tilskudd til andre tiltak.

Fiskeri- og kystdepartementet har et samarbeid med Miljøverndepartementet om kystkulturutvikling. Det er også etablert et sektorovergripende samarbeid om kystkultur mellom Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og Norsk kulturråd (Direktoratsgruppa for kystkultur).

Budsjettforslag for 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen under post 01 skal dekke lønnsutgifter, utredninger, reiser, kontortjenester, kompetanseheving, inventar, utstyr og informasjonsvirksomhet i Fiskeri- og kystdepartementet. Økningen skyldes i hovedsak økt bevilgning til Fiskeri- og kystdepartementets arbeid med Nasjonal transportplan inkludert regjeringens nærskipfartsstrategi.

Det fremmes forslag om å bevilge 128,5 mill. kroner på posten i 2013.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter bl.a. utgifter til samarbeidstiltak med Russland, tiltak mot UUU-fiske, andre internasjonale samarbeidstiltak og departementets kjøp av utredninger og evalueringer.

Det fremmes forslag om å bevilge 39,2 mill. kroner på posten i 2013. Som en del av arbeidet med Nasjonal transportplan foreslås det en bevilgning på 25 mill. kroner til forskning og utredninger knyttet til sjøtransport og oppfølging av regjeringens nærskipfartsstrategi. I tillegg kommer tekniske endringer som innebærer at til sammen 4,2 mill. kroner flyttes fra programkategori 16.20 og 16.30 til denne posten.

Post 71 Tilskudd til kystkultur, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å gi støtte til tiltak relatert til kystkultur, medregnet museumstiltak innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Det fremmes forslag om å bevilge 9,5 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 4000 Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Refusjoner	314	10	10
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	1 416		
18	Refusjon sjukepenger	822		
	Sum kap. 4000	2 552	10	10

Post 01 Refusjoner

Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner på posten i 2013.

Kap. 1001 Deltakelse i internasjonale organisasjoner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
70	Tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 378	10 250	10 580
	Sum kap. 1001	9 378	10 250	10 580

Norge er medlem av ei rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premisleverandører for utformingen av norsk fiskeri- og kystforvaltning. Fiskeri- og kystdepartementet dekker over dette kapitlet kontingenten til medlemskap i elleve slike organisasjoner. Departementet deltar også i andre internasjonale organisasjoner, der kontingenten er dekket over andre departementers budsjetter. Arbeidet i de ulike organisasjonene er nærmere omtalt under programkategoriene 16.30 og 16.60.

Nærmere om organisasjonene

Fiskeriforvaltning, rådgiving og forskning

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Norge er medlem i flere regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Disse samarbeider om forvaltningen av fisket i internasjonalt farvann, og er forankret i havretten. Regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner har de siste årene fått økt betydning, blant annet gjennom regelverksutvikling og utvidet samarbeid mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske).

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i Det nordøstlige Atlanterhavet, og arbeidet omfatter blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de seinere år fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av UUU-fiske og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, herunder beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriforvaltningsorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den sørøstatlantiske fiskeriforvaltningsorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i Det sørøstlige Atlanterhavet og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. SEAFO er den første regionale fiskeriforvaltningsorganisasjon som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Norge har ingen pågående fiskeriaktivitet i området, men har interesse av regelverksutviklingen og utviklingsdimensjonen.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for vern av hvalbestandene mot overbeskatning og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikter over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Nor-

ges deltakelse i ICCAT er å bidra til ei forvaltning som sikrer gjenoppbygging av makrellstørjebe-standen i Det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper.

Organisasjonen EUROFISH skal gi bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land. Oppgavene omfatter blant annet innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, utredninger og publikasjoner.

Havner, farleier, navigasjon og beredskap

De internasjonale navigasjonskongressene (PIANC) arbeider med utredninger og formidling av kunnskap om planlegging, utbygging og drift av havner, farleier og offshoreinstallasjoner.

Virksomheten til *Den internasjonale organisasjonen av myndigheter for maritim navigasjonsinfrastruktur* (IALA) er i hovedsak rettet mot utvik-

ling og koordinering av standarder og systemer for navigasjonsveiledning og anbefalinger om presisjonsnivå for navigasjonsinnretninger og navigasjonshjelpemidler.

Bonn-avtalen er en internasjonal avtale mellom kyststatene rundt Nordsjøen og EU. Avtalen innebærer en forpliktelse om gjensidig assistanse og samarbeid mot akutt forurensning og bruk av miljøovervåking for å oppdage og bekjempe forurensning og hindre miljølovbrudd.

Budsjettforslag 2013

Post 70 Tilskudd, kan overføres

Posten dekker medlemsavgiften til ulike internasjonale organisasjoner og kommisjoner som Norge deltar i.

Det fremmes forslag om å bevilge 10,6 mill. kroner på posten i 2013. Tabell 6.2 viser anslått fordeling av forslag til bevilgning på den enkelte organisasjon.

Tabell 6.2 Oversikt over kontingenter til internasjonale organisasjoner i 2013 (i 1 000 kroner)

Organisasjon	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	1 699	1 750	1 800
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen (NEAFC)	3 953	3 900	3 950
Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO)	253	250	270
Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) ¹	508	600	600
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAM-MCO)	2 041	2 050	2 110
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	454	500	600
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)		450	480
EUROFISH	460	500	520
De faste internasjonale navigasjonskongresser (PIANC)	45	60	60
Den internasjonale havnevesenorganisasjonen (IAHP)	10	10	10
Den internasjonale organisasjonen av myndigheter for maritim navigasjonsinfrastruktur (IALA)	109	120	120
Bonn-avtalen	53	60	60
Sum kap. 1001 post 70	9 585 ²	10 250	10 580

¹ Den norske kontingenten til Den internasjonale hvalfangstkommisjonen har fram til og med 2011 vært finansiert over budsjettet til Utenriksdepartementet.

² Deler av kontingentutgiftene er ved en inkurie ført på kap. 1062 post 01.

Programkategori 16.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1020	Havforskningsinstituttet	681 688	692 671	715 410	3,3
1021	Drift av forskningsfartøyene	202 247	198 227	279 500	41,0
1022	NIFES	134 640	145 952	150 630	3,2
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU	502 038	496 386	503 500	1,4
2415	Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak	100 740	40 000	40 000	0,0
Sum kategori 16.20		1 621 353	1 573 236	1 689 040	7,4

Utgifter under programkategori 16.20 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01-20	Driftsutgifter	536 396	525 216	536 020	2,1
21-23	Andre driftsutgifter	488 979	511 634	528 520	3,3
30-49	Nybygg, anlegg			75 000	
50-59	Overføringer til andre statsregnskap	361 390	365 560	373 400	2,1
70-89	Overføringer til private	234 588	170 826	176 100	3,1
Sum kategori 16.20		1 621 353	1 573 236	1 689 040	7,4

Utgiftene til forskning og innovasjon utgjør om lag 34 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets budsjett-ramme. Programkategorien finansierer følgende:

- Havforskningsinstituttet
  - Drift av forskningsfartøyene ved Havforskningsinstituttet
  - Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)
  - Tilskudd til Norges forskningsråd
- Tilskudd til Veterinærinstituttet
  - Basisbevilgninger og annen institusjonsstøtte til forskningsinstitutter
  - Tilskudd til rekrutterings- og sjømatiltak mv.
  - Tilskudd til utviklingstiltak
  - Tilskudd til Nofima
  - Tilskudd til marin bioteknologi mv.
  - Innovasjon Norge

Fiskeri- og kystdepartementet finansierer både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning. Den forvaltningsrettede forskningen skal danne grunnlag for vitenskapelig baserte råd til forvaltningen. Forvaltningsrettet forskning foregår i hovedsak ved Havforskningsinstituttet, NIFES og Veterinærinstituttet. Den næringsrettede forskningen skal legge grunnlaget for framtidig næringsaktivitet og verdiskaping. Nofima og Sintef Fiskeri- og havbruk er næringsrettede forskningsinstitutter. Bevilgningen gjennom Forskningsrådet finansierer både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning.

Midler til næringsutvikling gis i hovedsak gjennom Innovasjon Norge.

Forskning

Mål og prioriteringer

Marin forskning er prioritert i den nasjonale forskningspolitikken, sist presentert i St.meld. nr. 30 (2008–2009) *Klima for forskning* (forskningsmeldinga). Fiskeri- og kystdepartementet har som mål at Norge skal ha en internasjonalt ledende posisjon innen marin forskning og innovasjon. Figur 6.1 gir en skjematisk oversikt over Fiskeri- og kystdepartementets forskningsområder, slik de kommer fram i departementets forskningsstrategi.

HAV OG KYST	MAT	SIKKERHET TIL SJØS
Forskning for miljø og bærekraftig forvaltning	Forskning for næringsutvikling og trygg og sunn sjømat i human ernæring	Forskning for sjøtransport, sjøsikkerhet og oljevernberedskap
Tverrgående forskningsprioriteringer:		
Klimautfordringa		
Teknologi og samfunnsforskning		
Ny næringsvirksomhet		
Relevant forskning av høy kvalitet		
Internasjonalt samarbeid om forskning		

Figur 6.1 Forskningsområder under Fiskeri- og kystdepartementet

For å bidra til en bedre koordinering av samlet marin forskningsinnsats i Norge etablerte Fiskeri- og kystdepartementet høsten 2011 strategigruppen Hav21 sammen med sju andre departementer. Målet med Hav21 er å utarbeide en samlet FoU-strategi for all marin forskning. Hav21 er nærmere omtalt under.

Hav og kyst - Forskning for miljø og bærekraftig forvaltning

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for alle de levende marine ressursene. Prinsippet om økosystembasert forvaltning ligger til grunn for havressursloven. Det innebærer blant annet at det må gjøres jevnlig vurderinger av alle bestander det høstes av og hvilken virkning høstingen har på andre bestander og på omgivelsene. Det er et mål å fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig sikkerhet, slik at bestandsberegningene som ligger til grunn for nasjonal og internasjonal rådgiving om høsting av fiskebestandene blir best mulig. Årlige råd om bestandssituasjonen til de ulike bestandene er et viktig grunnlag for kvotefastsettelsen.

Gjennom det systematiske bunnkartleggingsprogrammet MAREANO (Marin arealdatabase for norske hav- og kystområder) skal kunnskapsgrunnlaget om geologi og biologi på havbunnen bygges opp og bidra til en helhetlig økosystembasert forvaltning av norske kyst- og havområder. Programmet er et samarbeid mellom Fiskeri- og kystdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet. Bevilgningen til MAREANO-programmet foreslås videreført. Det gir en samlet ramme for programmet i 2013 på 90,5 mill. kroner. Av dette bevilges 36,3 mill. kroner over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Resultater av MAREANO-kartleggingen er omtalt under kap. 1020 Havforskningsinstituttet.

Forvaltningen trenger overvåking og forskning som kan dokumentere tilstanden og utviklingen i havmiljøet. Det er nødvendig med kunnskap om økosystemenes virkemåte, hvordan komponentene i økosystemet gjensidig påvirker hverandre og hvordan ulike miljøfaktorer påvirker de enkelte delene av økosystemene.

Kunnskapsoppbygging for å sikre at havbruksnæringen utvikles på en miljømessig bærekraftig måte er et prioritert område. I tillegg til økt kunnskap om miljømessig bærekraft er frisk fisk og framtidens fôr prioriterte forskningsområder.

For å sikre at fiskeri- og havbruksforvaltningen baserer seg på et best og bredest mulig kunnskapsgrunnlag, benyttes kunnskap og råd ikke bare fra institusjoner tilknyttet Fiskeri- og kystdepartementet, som Havforskningsinstituttet, NIFES og Veterinærinstituttet, men også fra andre institusjoner som Det internasjonale råd for havforskning (ICES), Det europeiske mattrygghetsbyrået (EFSA), Norsk institutt for naturforskning

(NINA) og Norsk institutt for vannforskning (NIVA).

Rømming og lakselus er de største miljøutfordringene havbruksnæringen står overfor i dag. Det er et sentralt mål å øke kunnskapen om genetisk interaksjon mellom oppdrettet og vill laks. I dette inngår kunnskap om forekomst av innkryssning, samt kvantifisering av de biologiske effektene av slik innkryssning. Det legges også vekt på kunnskap om spredning av lakselus og innvirkningen den har på villaks og sjøørret, samt kunnskap om forebygging og behandling av lakselusinfeksjoner, inkludert resistensproblematikk.

Det er et mål å øke kunnskapen om forhold som er av betydning for å forebygge, begrense og bekjempe sykdom i havbruk og å redusere produksjonstapet. En vesentlig del av forskningen innen fiskehelse rettes inn mot laks og laksesykdommer.

Tilgang til fôrråvarer kan på sikt bli en begrensende faktor for videre økt produksjon av oppdrettsfisk innenfor bærekraftige rammer. Det er behov for økt kunnskap om nye kilder til marine fôringredienser og fôringredienser basert på planteråstoff og hvilken betydning slike råstoff har for fiskens helse og velferd og for helsen til mennesker.

Forskning er viktig som en del av grunnlaget for å utarbeide regelverk for fiskevelferd både nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder også kunnskap om fisk som forsøksdyr.

Regjeringens *strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring* identifiserer de viktigste utfordringene og forskningsbehovene knyttet til miljøvirkninger av havbruk. Det vises til nærmere omtale av strategien under programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning.

Mat – forskning for næringsutvikling og trygg og sunn sjømat i human ernæring

Sjømatens kvalitet og helseeffekten av å spise ulike typer sjømat er viktige forskningsområder. Dessuten er det viktig at myndighetene har kunnskap om miljøgifter og fremmedstoffer gjennom en systematisk overvåking av marint miljø og ressurser. Det produseres stadig nye kjemiske forbindelser, og havforsuring kan endre de kjemiske forholdene i sjøvannet slik at virkningene av miljøgiftene endres. Forskningen og overvåkingen på dette området er grunnlag for forvaltning, rådgiving til forbrukere og utforming av nasjonalt og internasjonalt regelverk. Ikke minst er kunnskap avgjørende for å utforme risikovurderinger som

gjelder for eksempel fremmedstoffer, smittestoffer og parasitter.

Den næringsrettete fiskeri- og havbruksforskningen skal skaffe kunnskapsgrunnlag for å bidra til økt verdiskaping. Forskningen omfatter områder som produksjonsbiologi, fôr og ernæring og fiskehelse. Forskningen skal blant annet utvikle fangstteknologi som sikrer fiskekvaliteten og fiskevelferd ved levendelagring, og utvikle kunnskap for dokumentasjon og sporingssystemer. Den næringsrettete havbruksforskningen skal fremme optimalisering av produksjonen og utvikling av nye arter i oppdrett.

Sikkerhet til sjøs – forskning for sjøtransport, sjøsikkerhet og oljevernberedskap

Forskningen på dette området er i første rekke knyttet til tilrettelegging for sikker sjøtransport i norske farvann, og skal medvirke til et bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren. Prioriterte forskningsområder er trafikkovervåking og navigasjonssikkerhet og økt transport av gods i transportsystemet på sjøen. Forskning og utvikling av oljevernteknologi og effekter av ulike bekjempingsstrategier bidrar til å redusere skadeomfanget ved eventuelle oljeutslipp. Prioriterte områder er å utvikle bedre utstyr for oppsamling av oljesøl på sjø og strand og fjernmåling av oljeutslipp.

Klimaendringer

Klimaendringene skaper behov for ny kunnskap, både om hvordan hav og kyst vil bli påvirket, hvordan vi best kan tilpasse oss disse endringene og hvordan vi kan bidra til å få ned utslippene av klimagasser også fra vår sektor. Klimaaspektet er derfor med i flere forskningssatsinger, og gode overvåkingsserier er viktig for å fange opp endringer. Det er forventet at klimaendringene særlig vil få konsekvenser for nordområdene.

Det foreslås å øke bevilgningen til klimaforskning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett med 3,5 mill. kroner i 2013. Det er et mål å øke forståelsen av havets rolle i klimasystemet. Dette vil legge grunnlaget for bedre modellering av marine økosystem og gi et bedre grunnlag for fiskeri- og havbruksnæringen og forvaltningen til å møte utfordringene klimaendringene vil gi. Økningen er en del av en større klimaforskningssatsing gjennom Norges forskningsråd, der bl.a. forskning i Arktis vil være prioritert.

Senter for klima og miljø i Tromsø - Framsenteret - ble etablert i 2010. Senteret samler ulike

forskningsmiljøer i Tromsø og skal bidra til å gjøre Norge til den beste forvalter av miljøet og naturressursene i nordområdene. Havforskningsinstituttet er en sentral aktør i samarbeidet knyttet til Framsenteret.

Teknologi og samfunnsforskning

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på å bygge opp forvaltningsrelevant markedsfaglig og samfunnsøkonomisk kapasitet og kompetanse. Nofima er en sentral leverandør av slik kunnskap til Fiskeri- og kystdepartementet.

Ny næringsvirksomhet - bioteknologi og marin bioprospektering

Bioteknologi er viktig for oppdrettsnæringen. Teknologien har gitt bedre avlsprogrammer og løsninger knyttet til fiskehelse og fôr. På dette området har Norge gode forskningsområder og et næringsliv som i økende grad tar i bruk bioteknologiske metoder og kompetanse.

Regjeringen la i 2011 fram en nasjonal strategi for bioteknologi. Strategien løfter fram marin bioteknologi som ett av fire tematiske satsingsområder hvor Norge både har fortrinn og kan bidra til å møte samfunnsutfordringer. Norges store havområder og marine biologiske ressurser kan gi grunnlag for verdiskaping og næringsutvikling med anvendelsesmuligheter innen et bredt område fra mat, helse og velferd til fornybar energi. Et område av særlig interesse er marin bioprospektering, som er leting etter og innhenting av marine organismer med sikte på forskning og næringsutvikling. Fiskeri- og kystdepartementets oppfølging av bioteknologistrategien er nærmere omtalt under kap. 1023 post 74.

Departementet har også deltatt i arbeidet med en nasjonal forskningsstrategi for nanoteknologi i regi av Nærings- og handelsdepartementet. Strategien ble lagt fram i juni 2012. Teknologi, herunder nanoteknologi, vil være viktig for å øke verdiskapingen basert på marine ressurser. Strategien framhever hav og mat som et satsingsområde.

Relevant forskning av høy kvalitet

Fiskeri- og kystdepartementet etablerte høsten 2011 strategigruppen Hav21 sammen med sju andre departementer.

Havet og de biologiske ressursene i havet representerer store muligheter for Norge og glo-

balt kan havområdene bidra til å løse utfordringer som tilgang til nok mat, klimaendringer og helse.

Hav21 skal utarbeide en forskningsstrategi for å fremme god forvaltning av det marine miljøet og næringsutvikling basert på bærekraftige forvaltningsprinsipper. Hav21 skal peke på hvilke utfordringer og muligheter marin sektor står overfor og hvor det trengs ny kunnskap for å finne gode løsninger.

Målet med Hav21 er å utarbeide en samlet strategi for all marin forskning de kommende årene, til støtte for både forskningsmiljøer, næringsliv og forvaltning. Strategien vil være et viktig innspill i prosessene for å utarbeide en ny sjømatmelding, og i arbeidet med å utvikle det felleseuropeiske forskningsinitiativet JPI Oceans.

Hav21 gjennomføres som en åpen prosess der alle har mulighet til å gi innspill og påvirke resultatet. Prosessen ledes av en strategigruppe med representanter fra næring, forskning og forvaltning. Norges forskningsråd er sekretariat og ansvarlig for å gjennomføre prosjektet. Fiskeri- og kystdepartementet er oppdragsgiver for Hav21 på vegne av regjeringen og involverte departementer. Prosjektet startet høsten 2011 og skal være ferdig i oktober 2012.

Internasjonalt samarbeid om forskning

For å ligge i front kunnskapsmessig må våre kompetansemiljøer være attraktive partnere i internasjonalt samarbeid. Forvaltningen av fiskebestandene og andre levende marine ressurser forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det er derfor et mål å øke den internasjonale finansieringen av norsk marin forskning, og å utvikle samspillet mellom nasjonale FoU-satsinger og internasjonalt forskningssamarbeid.

Samarbeidet i det internasjonale råd for havforskning (ICES) og EU-samarbeidet

Den største delen av internasjonalt marint FoU-samarbeid skjer i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), som er den viktigste plattformen for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren, og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning.

En viktig prioritering i EU-samarbeidet i 2013 vil være arbeidet i det felleseuropeiske program-samarbeidet *JPI - Healthy and Productive Seas and Oceans* (JPI Oceans).

JPI Oceans ble godkjent av Kommisjonen og Konkurranssevnerådet i 2011. Forskningssamar-

beidet skal gi ny kunnskap om miljøforhold, marine ressurser og næringsveier i havene gjennom økt samarbeid om marin og maritim forskning. JPI-samarbeidene er etablert på områder der det er identifisert store samfunnsmessige utfordringer og der samarbeid mellom land kan bidra til å løse disse. Europeiske havområder er identifisert som viktig for mat, transport, ny miljøvennlig energi, helse og fritid. Samtidig er havområder er under press blant annet pga. økt aktivitet, miljø og klimaendringer.

Norge deltar også i andre JPI-samarbeid som er relevante for Fiskeri og kystdepartementet. Sjømat er viktig i JPI-samarbeidet innenfor Health, Food and Prevention of Diet related Diseases og Agriculture, Food Security and Climate Change.

Øvrig internasjonalt forskningssamarbeid

Innen forvaltningsrettet marin forskning har Norge gjennom Havforskningsinstituttet et mer enn 50-årig formalisert forskersamarbeid med Russland. Marin forskning er en del av det nordiske samarbeidet. I tillegg er forskningssamarbeidet med Nord-Amerika og Asia viktig. Innenfor rammen av Strategi for norsk forsknings- og teknologisamarbeid med Nord-Amerika har det siden 2005 vært et trilateralt forskningssamarbeid mellom USA, Canada og Norge innenfor havbruk. Fiskeri- og kystdepartementet har også etablert egne Memorandum of understanding (MoU) med både USA og Canada der kunnskapsgrunnlaget for havforvaltning er vektlagt.

Norge har inngått bilaterale forsknings- og teknologisamarbeidsavtaler med marin forskning som tema med Japan og India.

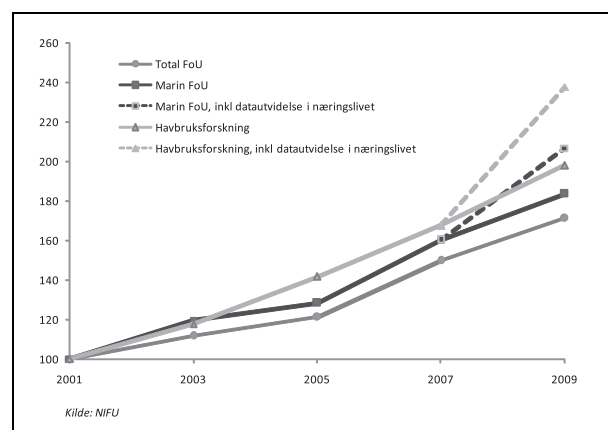
I tillegg eksisterer det MoU-er med en rekke andre land der kunnskapsutveksling er en inte-

grert del. Fiskeri- og kystdepartementet har slike avtaler med Brasil, Chile, Skottland, Kina og Sør-Korea.

På institusjonsnivå er det direkte samarbeid med flere forskningsinstitusjoner i andre land.

Resultater 2011–2012

Finansiering av marin forskning og utvikling

Figur 6.2 Utviklingen i utgifter til total FoU, marin FoU og FoU med relevans for havbruk i perioden 2001-2009. Normalisert til 100 i 2001.

Figuren viser at på 2000-tallet har utgiftene til marin FoU og havbruksforskning økt mer enn de samlede utgifter til FoU i Norge. Det er spesielt i perioden fra 2005 til 2009 at disse områdene har hatt en mer positiv utvikling. Selv om mye av veksten kan forklares med at kartleggingene i næringslivet de siste årene har hatt en bredere dekning enn tidligere, viser undersøkelsene at marin FoU og spesielt havbruksrelevant FoU har hatt en betydelig vekst i perioden 2001-2009.

Tabell 6.3 Totale FoU-utgifter og totale utgifter til marin FoU etter sektor for utførelse og hovedfinansieringskilde i 2009. Mill. kroner og andel i prosent

Finansiering	UoH sektoren	Institutt Sektoren	Næringslivet	Totalt	%
Total FoU i Norge	13 420	10 262	18 202	41 885	100
Offentlig finansiert	12 042	6 632	754	19 428	46
Privat finansiert	1 378	3 631	17 448	22 457	54
Marin FoU	504	1 677	666	2 848	
Offentlig finansiert	456	1 282	50	1 788	63
Privat finansiert	48	396	616	1 060	37
Andel marin FoU av total FoU (%)	3,8	16,3	3,7	6,8	-

Kilde: NIFU

Offentlig finansiering er viktig innenfor marin FoU. Av samlet marin forskning ble 63 pst. (ca. 1,8 mrd. kroner) finansiert gjennom offentlige kilder. Andre kilder finansierte 37 pst. av forskningen. Den offentlige finansieringsandelen er høyere innen marin forskning enn for gjennomsnittet av norsk forskning totalt. Bakgrunnen for dette er at forvaltningsrettet forskning er en stor og integrert del av fiskeri- og havbruksforvaltningen. Tilsvarende andel for samlet forskning i Norge var 46 pst. Om lag halvparten av den offentlige finansieringen kom direkte fra departementer i form av driftsbudsjett og grunnbevilgninger, mens en tredjedel ble kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Instituttsektoren står for hovedtyngden av marin forskning. I underkant av 60 prosent av forskningen foregår der. Næringslivet finansierte i underkant av en firedel av forskningen.

Forskning for bærekraftig havbruk

En vesentlig del av havbruksforskningen er oppbygging av ny kunnskap for å sikre at utviklingen i havbruksnæringen er bærekraftig og miljøtilpasset.

Det er de siste årene bygget opp større flerårige strategiske kunnskapsplattformer. Slike kunnskapsplattformer er viktige. De favner tverrfaglig og bredt og trekker inn ulike forskningsmiljøer for å innhente og utvikle den beste kunnskapen. En kunnskapsplattform for lakselus ble startet i 2010, og en kunnskaps plattform for genetiske interaksjoner startet i 2011.

I førstnevnte plattform er lakselusas genom kartlagt, og det arbeides nå videre med å ferdigstille en fullstendig kartlegging av arvestoffet til lakselusa. Det er under utvikling modeller for å få bedre kunnskap om utbredelsen av lakseluspopulasjoner. Utvikling av vaksiner og nye farmasøytiske hjelpemidler er også en viktig del av arbeidet for å kunne forebygge og behandle mot lus. Kunnskapsplattformen for lakselus samarbeider i utstrakt grad med Sea Lice Research Centre (SLRC), et senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for bekjempelse av lakselus ved Universitetet i Bergen. I kunnskapsplattformen for gene-

tiske interaksjoner er arbeidet med kvantifisering av de genetiske effektene av rømt oppdrettslaks på ville bestander sentralt.

Kunnskapsplattformer for teknologi og rømming (miljøvennlig havbruksteknologi) og for virusykdommer har også frambrakt mye ny kunnskap som allerede er tatt i bruk.

I tillegg arbeides det med å utnytte utslipp fra havbruk som ressurs, det arbeides med fôrressurser og med fiskevelferd. Når det gjelder framtidens fôr bygges det opp ny kunnskap om bærekraftig bruk av marint fôrråstoff og alternative kilder til flerumettede fettsyrer.

Det trilaterale samarbeidet mellom Canada, Chile og Norge om sekvensering (kartlegging) av laksens genom kan få stor betydning for videre forskning på området. Dette er nærmere omtalt under kap. 1023 post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd.

Relevant forskning av høy kvalitet

For å nå målene må forskningen være relevant og ha kvalitet. Strategigruppen Hav21 skal bl.a. se på om de midlene som er stilt til rådighet for marin forskning blir brukt på mest mulig effektiv og riktig måte, og peke på hvordan vi bør prioritere innsatsen framover for å realisere verdiskapingspotensialet.

De ulike marine forskningsmiljøenes samlede kompetanse er viktig. Gode grunnforskningsmiljøer ved universitetene og gode forskningsinstitutt som supplerer og utfordrer hverandre er sentralt for den videre utviklingen av næringen.

Forskningsproduksjonen målt ved antall vitenskapelige publikasjoner relatert til sjømatnæringen har nesten doblet seg fra 2000 til 2009. Publisering bidrar til å sikre kvalitet i forskningen fordi all publisert forskning må gjennom en faglig kvalitetssikring. Det bidrar også til at kunnskap deles mellom forskere og dermed til at kunnskapsfronten utvikles. At forvaltningsråd er basert på publiserte forskningsresultater bidrar også til å sikre kvalitet og legitimitet i kunnskapsmiljøenes forvaltningsstøtte til myndighetene.

Publisering og internasjonal finansiering

Tabell 6.4 Sammendrag av nøkkeltall for primærnæringsinstituttene 2011

		Hav- forsk- nings- instituttet	NIFES	Nofima	SINTEF Fiskeri og hav- bruk-	Veteri- nær- insti- tuttet	Forsk- nings- institut- ter samlet
Personalressurser	Forskerårsverk ¹	235	52	251	89	150	1 119
	Forskerårsverk i pst. av totalt antall årsverk	35	38	60	85	45	47
	Ansatte med doktorgrad per forskerårsverk	0,78	0,77	0,65	0,56	0,82	0,72
Vitenskapelig publisering	Publikasjonspoeng (antall)	118	62	140	31	92	627
	Publikasjonspoeng per forskerårsverk	0,50	1,19	0,56	0,34	0,62	0,56
Internasjonal finansiering	Inntekter fra utlandet (mill. kroner)	55,1	0,8	22,0	9,4	11,2	116,7
	Herav EU-inntekter (mill. kroner)	11,7	0	11,0	4,1	6,0	41,6
	Inntekter fra utlandet i pst. av totale driftsinntekter ²	6	1	4	6	3	4

¹ Årsverk utført av forskere og annet faglig personale.

² Ekskl. finansinntekter og ekstraordinære inntekter.

Kilde: Norges forskningsråd. Årsrapport 2011. Forskningsinstituttene. Samlerapport og delrapport for primærnæringsinstituttene.

Evalueringer

Norges forskningsråd har gjennomført en omfattende evaluering av bl.a. de biologiske fagene. Evalueringen bekrefter at Norge har flere meget sterke forskningsmiljøer innen marine fag. De fleste fagmiljøene som får høyest vurdering er innenfor universitetene og omfatter felt som fiskehelse, marin økologi og mikrobiologi og genomforskning, men også flere miljø innenfor instituttsektoren får gode vurderinger. Biofagevalueringen viser imidlertid et klart potensial for å styrke faglig kvalitet, særlig gjelder dette faggrupper ved flere av forskningsinstituttene.

Havforskningsinstituttet har nylig blitt evaluert, og rapporten "Stø på havet" ble lagt fram i februar 2012. Evalueringen konkluderer med at Havforskningsinstituttet når sine mål og fyller sine roller på en tilfredsstillende måte. Rapporten slår fast at Havforskningsinstituttet er ledende i internasjonal sammenheng og at instituttet leve-

rer rådgivning av gjennomgående høy kvalitet, med stor gjennomslagskraft i norsk forvaltning.

Evalueringen viser at forvaltningsrådgivningen innenfor miljø-, havbruks- og petroleumsområdet er noe mer omdiskutert enn innenfor tradisjonell havforskning og bestandskartlegging. Evalueringen gir konkrete anbefalinger om instituttets organisering, strategi- og kommunikasjonsarbeid, så vel som om forholdet til Fiskeri- og kystdepartementet og øvrige forskningsbestillere i forvaltningen. Evalueringen er nærmere omtalt i boks 6.2.

Det er gjennomført en evaluering av NIFES. Evalueringsrapporten ble lagt fram i september 2012. Evalueringsrapporten konkluderte med at NIFES leverer forskning på høyt nivå og at instituttet har meget god leveringsevne og kvalitet på rådgiving til myndighetene. Rapporten viser til at instituttet har flere eksempler på gjennomslag i form av å påvirke regelverk både i Norge og internasjonalt, men at gjennomslag innen sjømat og

helse fortsatt er begrenset. Evalueringen gir tilrådinger knyttet bl.a. til balanse mellom fagområder, kompetanseutvikling, styring og finansiering. Evalueringen er nærmere omtalt i boks 6.3.

Internasjonalt samarbeid om forskning

Samarbeidet i Det internasjonale råd for havforskning (ICES) og EU-samarbeidet

Havforskningsinstituttet er representert i 60 arbeidsgrupper i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), og leder flere av dem.

Til sammen 17 land deltar i JPI Oceans, og flere land vurderer deltakelse. Norge har gjennom Forskningsrådet bidratt til å etablere og finansiere sekretariatet for JPI Oceans, som er etablert i Brussel. I tillegg mottar JPI Oceans finansiering fra EU og fra deltakende land til arbeidet med videre utvikling av JPI Oceans. Det er opprettet et styre for JPI Oceans, og det er under etablering et faglig råd for arbeidet. Det skal videre utvikles en forsknings- og innovasjonsstrategi og handlingsplaner. JPI Oceans dekker forskningsområder som ligger under flere departementer i Norge. Fiskeri- og kystdepartementet koordinerer den norske deltakelsen i JPI Oceans.

JPI-samarbeidet er nærmere omtalt under kap. 1023, post 50 Norges forskningsråd.

Marine temaer har fått vesentlig plass i mange av satsingsområdene innenfor det 7. rammeprogrammet i EU. Hittil i det 7. rammeprogrammet har 205 marine eller maritime prosjekter med norske deltakelse fått støtte. Dette betyr at hvert femte EU-prosjekt med norsk deltakelse er innenfor det marine/maritime området. Dette dekker fiskeri og havbruk, IKT, marin energi, marine økosystemer, maritim transport, sikkerhetsspørsmål relatert til havet, romvirksomhet, infrastruktur, regionale satsinger og formidling av vitenskapelige resultater. EU arbeider med et nytt ramme-program for forskning - Horizon2020. Dette skal iverksettes fra 2014. Norge har i sine innspill til EU blant annet lagt vekt på at marin og maritim forskning må være en del av det nye rammeprogrammet.

Øvrig internasjonalt forskningssamarbeid

Antall forskningsprosjekter finansiert gjennom Forskningsrådet i det trilaterale havbruksforskningssamarbeidet mellom USA, Canada og Norge har økt. En eventuell videreføring av samarbeidet blir vurdert.

Det er samarbeid innen havbruk med miljøer i USA, Canada, Kina og Japan innenfor bilaterale samarbeid forankret i avtaler (Memorandum of Understanding – MoU).

En vesentlig del av innsatsen innen fiskehelseforskning de senere årene har vært knyttet til prosjekter som inngår i forskningssamarbeid med India.

I 2011 er samarbeidet med Brasil betydelig styrket. Regjeringen lanserte våren 2011 en strategi for samarbeidet mellom Norge og Brasil. Målet er å utvikle strategisk partnerskap på områder der vi mener å ha særskilt styrke og kompetanse å tilby hverandre. Fiskeri og akvakultur er et slikt område, og fiskeridepartementene i Norge og Brasil har inngått en avtale (MoU) om samarbeid. Samarbeidet vil legge vekt på bærekraftig forvaltning av fiskeri og akvakultur og utvikling av akvakultur i Amazonas-regionen. Samarbeidet vil være kunnskapsbasert, og i stor grad involvere norske forskningsinstitusjoner.

Resultater fra det internasjonale samarbeidet er nærmere presentert under omtalen av Norges forskningsråd og i kapittelomtalene til Havforskningsinstituttet og NIFES.

Marin innovasjon og regional næringsutvikling

Mål og prioriteringer

Sjømatnæringen har vært en av de store vekstnæringene i den norske økonomien de siste ti årene målt i verdiskaping. Norge har globalt ledende kunnskapsmiljøer på viktige områder i næringen. Næringen har stor evne til å ta i bruk ny teknologi og til å automatisere og effektivisere for å redusere kostnader, men gode differensieringsstrategier og gode prisøkende markedsrettete innovasjoner er sjeldnere. Marint verdiskapingsprogram ble opprettet for å møte denne utfordringen.

Programmet finansieres over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett og forvaltes av Innovasjon Norge. Det overordnede målet med programmet er å øke verdiskapingen av norsk sjømat gjennom styrket markedsorientering og økt kompetanse. Programmet omtales nærmere under kap. 2415, post 75.

Sjømatnæringen er også en betydelig bruker av Innovasjon Norges øvrige tjenester. Innovasjon Norge har vedtatt å prioritere de sjømatbedriftene som vil styrke organisering mot markedene i hele sin marine satsing. På denne måten bygger Innovasjon Norge opp under og støtter den målrettede satsingen gjennom Marint verdiskapingsprogram.

Innovasjon Norges virkemiddelbruk på det marine området styres av fiskeripolitiske retningslinjer fastsatt av Fiskeri- og kystdepartementet.

Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Fisker- og havbruksnæringens forskningsfond samarbeider for å bidra til at de marine bedriftene øker sin forskningsinnsats og at forskning integreres i hele verdikjeden. Det er også et mål å hente ut gevinstene av et økt samspill mellom marin og landbruksrettet forskning, ikke minst innen marin- og landbruksbasert næringsmiddelproduksjon.

Teknologiutvikling kan gi et viktig bidrag til en miljømessig bærekraftig sjømatnæring. Gjennom regjeringens miljøteknologisatsing vil også teknologileverandører til marin sektor kunne konkurrere om midler.

En god koordinering mellom regional og nasjonal næringsutvikling er viktig for norske sjømatbedrifter som skal hevde seg i den internasjonale konkurransen. Fylkeskommunene har en viktig rolle i å bidra til å utvikle regionale fortrinn, og det delte eierskapet av Innovasjon Norge kan bidra positivt til en slik koordinering.

Både Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Kystverket forvalter regelverk med stor betydning for marint næringsliv. Etatene har også betydelig fagkunnskap som er avgjørende for vellykket marint utviklingsarbeid i fylkene. De regionale partnerskapene er derfor en viktig møteplass.

Resultater 2011–2012

Innovasjon Norges samlede tilsagn innenfor marin sektor i 2011 var 1 244 mill. kroner. Hoveddelen av dette (1 108 mill. kroner) var lån og garantier. De samlede tilsagnene i Marint verdiskapingsprogram var 124 millioner kroner. Av dette ble 40 millioner forvaltet av Norges forskningsråd til brukerstyrte innovasjonsprosjekter.

Investeringselskapet Investinor AS har satt av 500 mill. kroner til investeringer i marint næringsliv. Selskapet har til nå gjennomført tre investeringer i marine bedrifter, i tillegg til andre forretningsideer som har betydning for marin næringsutvikling.

Boks 6.1 Sjømatnæringen er et globalt kunnskapsnav

Sjømatnæringen har vært en av de store vekstnæringene i den norske økonomien de siste ti årene målt i verdiskaping. I forskningsprosjektet Et kunnskapsbasert Norge analyserte Handelshøyskolen BI status og utvikling i norsk næringsliv. Sjømatnæringen var en av 13 næringer som ble analysert.

Handelshøyskolen BI peker på at konkurranseevnen til framtidens næringsliv er avhengig av at bedriftene er kundedrevne, kunnskapsbaserte, internasjonalt orienterte og miljørobuste og at de finner hensiktsmessige samhandlingsformer. Forskningsprosjektet har særlig analysert mekanismene for hvordan kunnskap genereres og utveksles. Hypotesen er at kunnskapsbygging blir stadig viktigere for at en næring skal beholde sin konkurranseevne i en verden som blir stadig mer global og spesialisert. Spørsmålet de også stilte seg var om Norge har næringer hvor vi er en del av det globale kunnskapsnavet. Med det menes næringer som på viktige områder er verdensledende på kompetansmiljøer og innovasjoner, og slik sett er i tet og en drivkraft kunnskapsmessig – globalt sett. Konklusjonen var at Norge har tre næringer som oppfyller disse kriteriene. Det innebærer også at disse næringene har spesielle forutsetninger og muligheter for å beholde sin konkurransekraft i Norge framover. Sjømatnæringen er en av disse næringene.

Kompetanse og rekruttering

Mål og prioriteringer

Den norske sjømatnæringen er globalt ledende på flere kunnskaps- og teknologiområder. Likevel er det i dag en utfordring for næringen å tiltrekke seg nødvendige kunnskapsmedarbeidere.

Kompetanse er en viktig forutsetning for å øke verdiskapingen fra de samlede marine ressursene. Det er et mål at næringen i større grad rekrutterer medarbeidere med høyere utdanning og blir flinkere til å utnytte den velutviklede felles kompetansebasen ved norske universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter.

Kompetansetilbudene i Marint verdiskapingsprogram og rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein er spesielt rettet mot å styrke kompetanse og rekruttering til marin sektor. Disse er nærmere omtalt under kap. 2415.

Kvinneandelen er lav i sjømatnæringen. Næringsorganisasjonene og forvaltningen har derfor utarbeidet en handlingsplan for økt kvinneandel i marin sektor. Fiskeri- og kystdepartementets oppfølging av handlingsplanen er nærmere omtalt i kapittel 8.

Resultater 2011–2012

Kompetansetiltakene i Marint verdiskapingsprogram består av flere tiltak. Hovedtilbudet, studiet Markedskompetanse for norsk sjømatnæring, er et 30 studiepoengs tilbud ved Norges Handelshøyskole. Studiet ble fulltegnet i 2011, noe som innebærer at 143 ansatte fra hele sjømatsektoren har gjennomført programmet. Kvinneandelen er nå på 45 pst. Tiltakene er nærmere omtalt under kap. 2415.

Sett Sjøbein er regjeringens bidrag til næringsarbeid med rekruttering og kompetanseheving i bedriftene. Prosjektet bistår næringen med kunnskap om blant annet arbeidsmetoder og prosjekter som næringen kan bruke i sine rekrutteringsfremmende og kompetansehevede tiltak.

Andre finansieringskilder for marin forskning og innovasjon

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) ble opprettet i 2001. Fondets primære oppgave er å finansiere forsknings- og utviklingsoppgaver som næringen ønsker å få løst. Fondet er organisert som et forvaltningsorgan under Fiskeri- og kystdepartementet, og ledes av et styre med representanter fra næringen. Inntektene kommer fra en FoU-avgift på 0,3 pst. på eksporten av fisk og fiskevarer. Næringsorganisasjonene, Norges forskningsråd og Innovasjon Norge er viktige samarbeidspartnere. FHF har en samarbeidsavtale med Nofima, og det er et mål at FHF skal

kjøre FoU-tjenester fra Nofima for om lag 50 mill. kroner per år.

I 2011 var FHF's budsjett på 191 mill. kroner, og i 2012 er budsjettet på 214 mill. kroner. FHF hadde i 2011 forskningsaktivitet innen fiske og fangst, havbruk og industri. Fondet finansierer også felles FoU-tiltak som har nytte for hele næringen. Fondet har utarbeidet et kompetanseprogram for bedriftene for å styrke næringens nytte av og bruk av forskning. FHF har også finansiert flere prosjekter for å bekjempe lakselus og rømming og finansierer basisundersøkelser for å kartlegge og dokumentere fremmedstoffer i villfisk. Sjømat og helse er en stor satsing i 2012.

FHF finansierer rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein sammen med Fiskeri- og kystdepartementet. Fra 2011 er bruk av marint restråstoff etablert som et strategisk satsingsområde for FHF parallelt med at stiftelsen RUBIN ble avviklet. FHF er i slutfasen med å utarbeide en strategi for lønnsom utnyttelse av restråstoff. Det er et mål at strategien skal bidra til en god koordinering med øvrig virkemiddelbruk gjennom Innovasjon Norge og Forskningsrådet. FHF bidrar også med midler til dette arbeidet.

Skattefunn

Etter at skattefradragsordningen Skattefunn ble aktiv fra andre halvdel av 2002 har marine prosjekter utgjort en viktig del av prosjektporteføljen. I Skattefunn-porteføljen for 2011 var det 405 aktive prosjekter innenfor marin sektor, en økning på 25 prosjekter fra 2010. Disse prosjektene hadde i 2011 et samlet totalbudsjett på 845 mill. kroner. Budsjettert kjøp av tjenester fra godkjent FoU-institusjon var på 119 mill. kroner. I de 405 prosjektene er det budsjettert med en skattelette på 157 mill. kroner. De aktive marine prosjektene utgjorde 11,3 pst. av alle aktive Skattefunn-prosjekter, en økning fra 10,6 pst. i 2010. Av de 405 aktive prosjektene ble det i 2011 godkjent 201 nye prosjekter innenfor marin sektor. Mer enn tre fire-deler av de nye marine prosjektene er registrert under havbruk.

Kap. 1020 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert bud- sjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	347 933	338 700	343 760
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	333 755	353 971	365 650
70	Erstatningsutbetaling			6 000
	Sum kap. 1020	681 688	692 671	715 410

Innledning

Havforskningsinstituttet gir forskningsbasert kunnskapsstøtte til forvaltningen om bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene i våre hav-, kyst- og fjordområder. Instituttet skal utvikle kunnskap gjennom forskning, overvåking og kartlegging og har ansvar for å formidle kunnskapen til forvaltningen, næringslivet og samfunnet for øvrig. Instituttet tilrettelegger for Vitenskapskomiteen for mattrygghet. Havforskningsinstituttet har en beredskapsrolle ved akutte hendelser, for eksempel ved oljeutslipp og algeoppblomstring, og skal bistå i genetisk sporing av urapportert rømt fisk fra havbruksanlegg. Instituttet har også en stor bistandsaktivitet.

Havforskningsinstituttet har hovedkvarter i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal (Flødevigen). I tillegg har instituttet forskningsstasjoner i Austevoll og Matre og feltstasjoner i Rosendal, ved Parisvatnet og i Porsangerfjorden. Havforskningsinstituttet eier og driver forskningsfartøy, jf. omtale under kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene.

Havforskningsinstituttet er et rådgivende forskningsinstitutt knyttet til Fiskeri- og kystdepartementet og hadde 537 tilsatte 1. mars 2012.

Det er opprettet et faglig strategisk råd med virkning fra 1. januar 2012. Rådet skal bidra til faglig kvalitet og utvikling innenfor instituttets formål og øvrige rammer for instituttets virksomhet.

Boks 6.2 Boks Evalueringsrapporten "Stø på havet"

Havforskningsinstituttets virksomhet ble i 2011 evaluert av Oxford Research på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet. Evalueringsrapporten "Stø på havet" hadde følgende hovedkonklusjoner: *"Havforskningsinstituttet (HI) er et stort og velrenommert forsknings- og rådgivningsinstitutt som utvikler kunnskap i den internasjonale kunnskapsfronten. De leverer råd av gjennomgående høy kvalitet og med stort gjennomslag til den norske forvaltningen. Instituttet har en dominerende posisjon innen de fleste av sine fagområder i Norge, og er et ledende marint forskningsmiljø i en internasjonal sammenheng. På et generelt nivå oppnår Havforskningsinstituttet sine mål. Et gjennomgående bilde fra evalueringen er at HI står støtt innen de tradisjonelle arbeidsområdene knyttet til fiskeriforvaltningen. Instituttets rolle og faglige bidrag til forvaltningsrådgiving er imidlertid mer omdiskutert på nyere arbeidsområder som akvakultur-, miljø- og petroleumsrelaterte spørsmål."*

Evalueringen hadde kritiske bemerkninger til instituttets organisering og kommunikasjonsarbeid. Basert på Forskningsrådets biofagevaluering ble det også pekt på at den vitenskapelige kvaliteten i noen av faggruppene bør styrkes. Som følge av evalueringen har instituttet satt i gang prosesser for å bedre organisasjonsstrukturen, kommunikasjonen med oppdragsgivere og rutineene for kvalitetssikring av leveranser. Instituttet arbeider samtidig med en forskningsstrategi og en kompetansestrategi, samt utviklingsprosjekter innen kommunikasjon og administrative tjenester.

Fiskeri- og kystdepartementets rolle i oppfølgingen av evalueringen vil være å sette klare mål for instituttets utvikling framover. Et nytt mål- og resultatstyringssystem vil tre i kraft fra 2013.

Oxford Research stilte også spørsmål ved om instituttets eierskap og styring ga instituttet tilstrekkelig uavhengighet fra fiskerimyndighetene. Havforskningsinstituttet er organisert som et statlig forvaltningsorgan under Fiskeri- og kystdepartementet med vedtektsfestet faglig uavhengighet. Tilknytningsformen er begrunnet i fiskeri- og havbruksforvaltningens omfattende og kontinuerlige behov for vitenskapelig rådgiving. I St.meld. nr. 19 (2008-2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap* (forvaltningsmeldingen) gjøres det klart at "statlige oppgaver knyttet til kunnskapsutvikling i hovedsak bør organiseres som en del av staten". Fiskeri- og kystdepartementet mener Havforskningsinstituttets rolle som kunnskapsleverandør i den løpende fiskeri- og havbruksforvaltningen tilsier at instituttet bør forbli et statlig forvaltningsorgan. Det er samtidig viktig å sikre instituttets reelle faglige uavhengighet gjennom ryddig og åpen samhandling og kommunikasjon.

Mål og prioriteringer

Havforskningsinstituttets hovedmål er å være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene.

Det stiller krav til instituttets datainnsamling og datahåndtering, forskning og rådgiving. Instituttets delmål er å

- samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer
- levere internasjonalt ledende forskning
- levere forskningsbaserte råd og tjenester

Data

Havforskningsinstituttet skal kartlegge og overvåke marine økosystemer med tilstrekkelig oppløsning for forskningens og rådgivingens behov. Videre har instituttet et hovedansvar for å samle, forvalte og gjøre tilgjengelig alle nasjonale marine data.

Lengre tidsserier av data er viktig for å beskrive og forstå langsiktig utvikling og endringer i marine økosystemer. Det er en forutsetning for rådgiving og forskning både innenfor fiskeri, havbruk og miljø. Utviklingen av Norsk marint datasenter vil være en prioritert oppgave i 2013.

Forskning

En hovedprioritering de nærmeste årene er å sikre et styrket faglig grunnlag for havbruksforvaltningens beslutninger. Særlig oppmerksomhet skal rettes mot virkninger av rømming og lakselus på villfisk. Havforskningsinstituttet skal videre øke kunnskapsgrunnlaget for optimal lokalisering og drift av oppdrettsanlegg. Havforskningsinstituttet skal lede arbeidet med en nasjonal strømkartalog.

En annen hovedprioritering er å utvikle det vitenskapelige grunnlaget for råd om bærekraftig høsting av de marine, levende ressursene. Modeller for bestandsberegning må vedlikeholdes og videreutvikles for å ivareta ny kunnskap om blant annet rekrutteringsmekanismer, konsekvenser av endringer i klima og miljø, grunnlaget for biologisk produksjon og de økologiske sammenhengene. Det bør legges mer vekt på prosessstudier som kan forklare variasjoner i fiskebestandenes utvikling og som kan bidra til bedre prognoser. Både énbestands- og flerbestandsrådgiving krever utvikling og forbedring av metodene for mengdemåling og bestandsberegning.

En tredje hovedprioritering er å utvikle ny relevant kunnskap om de marine økosystemene, slik at kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig forvaltning økes.

Det er viktig å fortsette å studere resultater av ytre påvirkninger. Dette omfatter observasjoner av klimavariasjoner og forurensning og deres effekter på de marine økosystemene.

Instituttet skal legge økt vekt på vitenskapelig publisering av forskningsresultater og datasett. Det er videre viktig at instituttet formidler sin kunnskap til forvaltning og samfunn.

Rådgiving

Instituttet skal levere råd til forvaltningen basert på beste vitenskapelig kunnskap. En viktig del av rådgivingsoppdraget er å være oppdatert på gjeldende kunnskap, og å delta i nasjonale og internasjonale fora som omhandler forvaltning av fiskeri, havbruk og marint miljø. En hovedprioritering er å videreutvikle økosystembasert rådgiving gjennom ICES.

Innenfor havbruksområdet skal Havforskningsinstituttet levere råd til forvaltningen om miljøeffekter av havbruk, fiskevelferd og enkelte områder innenfor fiskehelse.

Rådgivingen om høsting av marine ressurser skal være basert på forvaltningsmål og forvaltningsstrategier, der det legges vekt på økosystemenes tilstand, føre-var-prinsippet, høyt langtidsutbytte, risikovurderinger og å opprettholde biologisk mangfold.

Instituttet skal gi råd om konsekvenser av eventuelle endringer i dokumentert miljøtilstand i fjordsystemene, på kysten og i havområdene. Instituttet må kunne vurdere konsekvenser for det marine miljøet av olje- og gassutvinning, alternative energikilder, deponering fra gruvedrift og håndtering av miljøfarlige vrak og installasjoner med mer.

Å bidra i arbeidet med forvaltningsplaner for norske havområder og i arbeidet med implementering av vannforskriften er en viktig del av rådgivingsoppdraget til Havforskningsinstituttet. Instituttet skal også bidra til arbeidet med å utvikle en helhetlig, økosystembasert kystsoneforvaltning.

Resultater 2011

Tabell 6.5 Oversikt over Havforskningsinstituttets virksomhetsregnskap

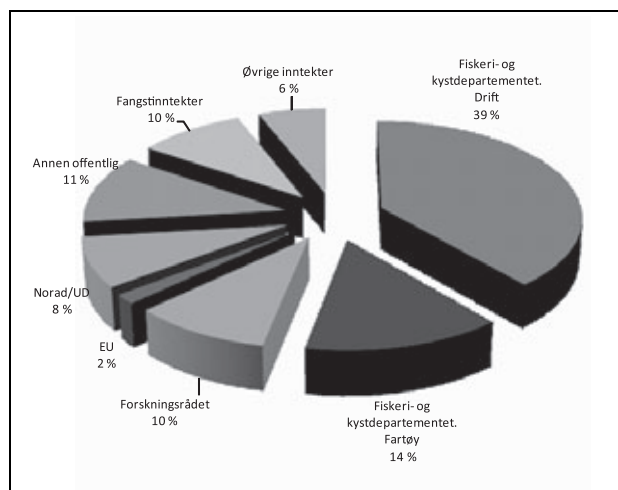
Kostnadsbærer (program)	(Mill. kroner)		
	Regnskap 2009	Regnskap 2010	Regnskap 2011
Forsknings- og rådgivningsprogram Barentshavet	84	76	82
Forsknings- og rådgivningsprogram Norskehavet	121	122	100
Forsknings- og rådgivningsprogram Nordsjøen	37	41	38
Forsknings- og rådgivningsprogram Kystsone	77	76	73
Forsknings- og rådgivningsprogram Akvakultur	77	94	112
Forskningsprogram Klima – fisk	34	42	65
Forskningsprogram Olje – fisk	62	29	35
Forskningsprogram Økosystem og bestandsdynamikk	90	105	104
Forskningsprogram Biologiske mekanismer i marine økosystem og akvakultur	54	53	53
Forskningsprogram MAREANO	36	33	40
Fagsenter for utviklingssamarbeid	75	76	82
Annen FoU- uten program	11	17	20
CRISP (Senter for forskningsdrevet innovasjon – redskapsutvikling)			9
Totalt	746	764	813

Tallene inkluderer virksomhet finansiert over kap. 1020 Havforskningsinstituttet og kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene. Universitetet i Bergens andel av lønn og drift for forskningsfartøy er ikke med.

Regnskapet viser at ressursinnsatsen på havbruksområdet har økt med 45 pst. over de to siste årene. Også klimaforskning har vært et prioritert område. En stor del av kostnadene ved Havforskningsinstituttet er knyttet til drift og vedlikehold av infrastruktur. Instituttets biologiske anlegg hadde i 2011 en utnyttelsesgrad på 76 pst. av teknisk tilgjengelig tid for forsøk. Det er om lag på nivå med de to foregående årene. Kostnadene

knyttet til drift og vedlikehold av infrastrukturen (utenom fartøyene) utgjorde ca 133 mill. kroner i 2011. Det utgjør, som i 2010, om lag 16 pst. av virksomhetsregnskapet.

Samlede inntekter for instituttet i 2011 var på 873 mill. kroner, inkludert rederivirksomheten. Om lag halvparten av instituttets finansiering kommer som statlig driftsbevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Øvrig finansiering er fangstinntekter, prosjekter gjennom Norges forskningsråd og EU og oppdrag fra NORAD, UD og andre kilder.

Figur 6.3 Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2011

Kilde: Havforskningsinstituttet.

Publisering og formidling

Norske forskningsinstitusjoner produksjon måles gjennom indikatoren publikasjonspoeng, som er et veid gjennomsnitt av publiserte artikler i vitenskapelige fagfelleverderte tidsskrifter, kapitler i antologier og monografier. Havforskningsinstituttet oppnådde i 2011 i alt 118 publikasjonspoeng. Det tilsvarer ½ publikasjonspoeng per forskerårsverk, noe som er i underkant av gjennomsnittet for forskningsinstituttene i primærnæringssektoren.

Men Havforskningsinstituttets resultater formidles også gjennom en rekke andre publikasjoner rettet mot det vitenskapelige fellesskapet, forvaltningen og allmennheten. Ikke minst gjelder dette for rapporter som utarbeides som del av arbeidet i ICES. Dette er vitenskapelige bidrag som ikke registreres gjennom indikatoren publikasjonspoeng. Det gjør heller ikke bidrag til andre internasjonale og nasjonale organisasjoner og fora. Sammenligningen med andre institutter er derfor ikke fullt ut dekkende.

Ressursrådgiving

Vurderinger og prognoser for de enkelte fiskebestandene og sjøpattedyr er kjerneleveransen i de tverrfaglige programmene for økosystemene Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen/Skagerrak. Selve rådgivingen utarbeides i stor grad i Det internasjonale råd for havforskning (ICES) på bakgrunn av nasjonalt innsamlede data og arbeidsdokumenter. Havforskningsinstituttet har deltatt i vel 60 arbeids- og studiegrupper i ICES i 2011.

Havforskningsinstituttet har i 2011 også levert faglig rådgeving til bilaterale kvoteforhandlinger med EU og Russland, til forhandlinger i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og til kyststatsforhandlinger om norsk vårgytende sild, makrell og kolmule. Videre er det levert forvaltningsrådgiving og utredninger til internasjonale organisasjoner som Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR), FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO) og FN. Arbeidet med prosjektet "Felles norsk-russisk kartlegging og klassifisering av naturtyper i Barentshavet" i regi av den norsk-russiske miljøvernkommissjon har resultert i ny kunnskap om bunnlevende organismer i Barentshavet og det arbeides med et felles overvåkingsprogram for bunntopografi, geologi og biologi.

For en kort presentasjon av tilstanden til fiskeressursene i havområdene våre, se kapittel 4.2 om status for ressursituasjonen. En utførlig redegjørelse om bestandsutregning, rådgeving, tilstandsrapporter og langsiktige forvaltningsplaner for de viktigste bestandene som Norge deler med andre land finnes i Meld. St. 25 (2011–2012) *Fiskeriattalane Noreg har inngått med andre land for 2012 og fisket etter avtalane i 2010 og 2011*.

Økosysteminformasjon innarbeides løpende i den årlige rådgivingen. Forvaltningsprinsippet i havressursloven innebærer en forpliktelse for forvaltningen til jevnlig å vurdere om høstingen er bærekraftig og om kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig. Dette er nærmere omtalt i kapittel 4. Havforskningsinstituttet har i 2011 videreført arbeidet med økosystembasert beregning og rådgeving med vekt på å beregne fødegrunnlaget for de viktigste kommersielle bestandene. For Barentshavet har instituttet gjennomført en evaluering av flerbestandsforskningen og arbeider med å koordinere denne med utviklingsarbeidet for bærekraftig høsting og langtidsutbytte av viktige kommersielle bestander.

Gjennom forskningsprogrammene *Økosystem og bestandsdynamikk* og *Biologiske mekanismer i marine økosystem* driver Havforskningsinstituttet grunnleggende forskning som utvikler forskningsmetodikk og utvider forståelsen av økosystemene og samspillet med miljøfaktorer. Forskningen skjer i nært samarbeid med universitetssektoren. Det legges særlig vekt på å studere hvordan datatilfang påvirker usikkerheten i bestandsvurderingene og rådgivningsprosessen. Dette vil bidra til å gi bedre rådgeving for bestander der vi har lite data. I 2011 ble det for første gang tatt i bruk mengdeberegningsmetoder for dyreplankton basert på flerfrekvente akustiske

data fra overvåkingstoktene i Norskehavet. Dette er et viktig gjennombrudd i økologisk forskning og i overvåking av dyreplanktonet som er næringsgrunnlaget for mange fiskebestander. Det arbeides også med å utvikle andre akustiske forskningsmetoder.

Marint miljø

Havforskningsinstituttet er en viktig rådgiver både nasjonalt og internasjonalt i spørsmål om miljø i hav og kystsoner. Internasjonalt bidrar instituttet i ulike miljøfora, som Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om handel med truede arter (CITES), Arktisk råd og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR).

Nasjonalt har Havforskningsinstituttet også i 2011 levert betydelige bidrag til forvaltningsplanene for norske havområder. Instituttet har levert til alle sektorutredningene til forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak og har sikret oppfølging av forvaltningsplanene for Norskehavet og Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

Norske farvann har et rikt biologisk mangfold, og det er brukt vesentlige ressurser på å kartlegge dette mangfoldet. Havforskningsinstituttet studerer effekten av ulike forvaltningsinstrumenter knyttet til bevaring av biologisk mangfold. Noen av disse er bevaringsområder for hummer, forvaltning av tobis og regulering av fisket på kysttorsk.

Klima

Klimaforskningen skjer i et omfattende internasjonalt og nasjonalt samarbeid, bl.a. gjennom deltakelsen i Bjerknessenteret i Bergen og i Fram-senteret i Tromsø. Forskningsprogrammet *Klima-fisk* studerer blant annet hva endringer i havets klima og karbonkjemi kan bety for produksjon, utbredelse og atferd hos marine organismer. Hovedtyngden av programmet er eksternt finansiert. Havforskningsinstituttet har i 2011 ferdigstilt og tatt i bruk fasilitetene for forsøk på virkninger av forsuring ved forskningsstasjonene på Austevoll og Matre. Resultatene fra forsøksvirksomheten er fortsatt under analyse.

Kystsonen

Omlag 95 pst. av levende marine organismer har tilknytning til kysten. Kysten er et viktig gyte- og oppvekstområde for de største fiskebestandene. Økologisk kunnskap om kystsonen utvikles

sammen med universitetene, miljøinstituttene og miljøforvaltningen. Havforskningsinstituttet overvåker biologisk mangfold i kystsonen i samarbeid med NIVA og NGU og er involvert i arbeidet med verdisetting av naturtyper. I Porsangerfjorden og Hardangerfjorden pågår grundige, helhetlige studier for økt forståelse av økosystemene. Instituttet har også bidratt i arbeidet med å kartlegge naturtyper i kommunenes kystsoner under det nasjonale programmet for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Olje – fisk

Programmet Olje – fisk utvikler det faglige grunnlaget for råd om virkninger på det marine miljøet og de levende marine ressursene av ytre påvirkning som petroleumsvirksomhet, lyd/støy og annen forurensning. Dette innebærer overvåking av miljøgifter i vann, fisk og sedimenter og studier av forurensningseffekter. Instituttet samarbeider med Statens strålevern, NGU og NIFES om prøvetaking, analyser og data til Miljødatabasen.

Programmet Olje–fisk har med eksternt finansiering økt forskningen på oljeforurensningens betydning for gyting og fiskelarver i 2011. Prosjektene har gitt ny kunnskap om effektgrenser og hvordan ulike stoffer påvirker organismene og resultatene er tatt direkte i bruk i rådgivningen.

Instituttet startet høsten 2011 et prosjekt for kunnskapsinnhenting i Lofoten-Vesterålen i samsvar med bevilgningsvedtaket i revidert budsjett 2011. Prosjektet vil gi mer detaljert kunnskap om gytingen for fiskearter som hyse og blåkveite, der vi i dag mangler detaljert informasjon av den typen vi har for torsk, sild og lodde.

MAREANO

MAREANO startet i 2005 og har som formål å kartlegge og gjennomføre grunnleggende studier av havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø.

MAREANO har kartlagt et stort område av Barentshavet og områder utenfor Lofoten. I 2012 er det tidligere delelinjeområdet prioritert, i tillegg til deler av Norskehavet. Fram til og med 2011 er totalt 89 700 km² av norske havområder kartlagt i felt mht. geologi, biologi og miljøkjemi, mens det er dybdemålt 76 000 km² ved bruk av multistråle ekkolodd.

I 2011 startet kartleggingen av det tidligere omstridte området (TOO) i Barentshavet vest for avgrensningsslinjen mot Russland. I 2012 har MAREANO gått videre i dette området samt kon-

sentrert innsatsen om kystnære områder av Norskehavet. Så langt er 8 051 km² av TOO dybdekartlagt. Rapportering av resultater er formidlet på MAREANOs hjemmeside og i vitenskapelige artikler og andre utgivelser.

Havbruk

Havforskningsinstituttet er en sentral leverandør av forskningsbasert rådgiving når det gjelder miljøvirkninger av havbruk. Instituttet har i 2011 spisset sin aktivitet ytterligere mot bæreevne og miljøpåvirkninger av havbruk på fjord- og kystøkologi. Arbeidet med oppfølging av regjeringens strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring ble høyt prioritert i 2011. Sentrale områder har vært genetiske interaksjoner mellom rømt oppdrettsfisk og villfisk, virkninger av lakselus på villfisk, overvåking av nasjonale laksefjorder og lokaliserings- og utslippspromatikk.

Bæreevne

Havforskningsinstituttet har i 2011 økt kunnskapsgrunnlaget om hvordan ulike lokaliteter blir påvirket av utslipp av næringssalter og organisk materiale fra store oppdrettsanlegg. Videre har instituttet samarbeidet med Fiskeridirektoratet og Klima- og forurensningsdirektoratet om hvordan miljøovervåking av havbruksanlegg best kan gjennomføres.

Kystsonens bæreevne må kunne beregnes og overvåkes, for å unngå irreversible skader på miljøet. MOLO-prosjektet (matfiskanlegg-overvåking-lokalisering) skal utvikle et hjelpemiddel for forvaltningen ved lokalisering av oppdrettsanlegg. Målet er å unngå uakseptable miljøvirkninger og redusere konfliktnivået med andre brukere i kystsonen. MOLO er bygget opp av ulike delprosjekter der nytteverdien for forvaltningen kan tas ut underveis. I 2011 er det arbeidet med å utvikle funksjonalitet for beregning av naturkrefter på matfiskanlegg og for å vurdere regional bæreevne med hensyn til smitterisiko for laksefisk.

Fiskevelferd

Havforskningsinstituttet er myndighetenes hovedrådgiver når det gjelder fiskevelferd. Instituttet har i 2011 fortsatt arbeidet med å finne årsaker til deformasjoner og feilutvikling. Andre forskningstema er blant annet toleransegrenser for og virkninger av varierende temperatur, trykk og oksygen og andre miljøforhold.

Det er gjort grunnleggende studier av hvordan karbonmonoksid som bedøvingsmetode før slaktning påvirker hjerneaktiviteten hos laks. Studiene viser at metoden gir mindre stress enn andre bedøvingsmidler og at karbonmonoksid potensielt kan benyttes som bedøvingsmiddel.

Arbeidet med å utvikle et standardisert system for overvåking av fiskevelferd i oppdrettsanlegg ble videreført i 2011 og vil bli testet i 2012.

Havforskningsinstituttet har flere prosjekter som rettes inn mot levendelagring av villfisk. Et viktig mål er å etablere fangst- og håndteringsrutiner som i minst mulig grad går utover fiskevelferden.

Rømt fisk – genetiske og økologiske interaksjoner

Havforskningsinstituttet bistår Fiskeridirektoratet med å finne kilden til urapport rømt oppdrettsfisk ved hjelp av DNA-sporing.

Instituttet har i 2011 for første gang benyttet fettsyreprofilen til rømt laks som metode for å finne ut når den har rømt. Metoden egner seg godt som et supplement og korreksjon til skjellanalyser for å få mer eksakt kunnskap om når laksen som kommer opp i elvene har rømt.

Sykdom og smittespredning

Havforskningsinstituttet har bidratt til å belyse sammenhengen mellom sykdom hos vill og oppdrettet fisk, krepsdyr og skjell, og vurdere dette i en økologisk sammenheng. Dette omfatter også evaluering av Mattilsynets forskrifter om samordnet utsett og brakklegging i Sunnhordland og Trøndelag, som et ledd i lakselusbekjempelsen. Instituttet samarbeider nært med Veterinærinstituttet og Universitetet i Bergen på disse områdene.

På oppdrag fra Mattilsynet koordinerer Havforskningsinstituttet overvåkingen av lakselus på ville fiskebestander.

Budsjettforslag 2013

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter Havforskningsinstituttets bevilgning til lønn og kjøp av varer og tjenester. Det fremmes forslag om å bevilge 343,8 mill. kroner på posten i 2013. Bevilgningen foreslås redusert med 6 mill. kroner for å dekke erstatningsutbetaling til kreditorfellesskapet etter konkursen i Nærøysund AS, jf. omtale under post 70.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter bruttoførte utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter, og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap. 4020 post 03 Oppdragsinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 365,7 mill. kroner på posten i 2013.

Post 70 (ny) Erstatningsutbetaling

Det er inngått et forlik som innebærer at Staten v/ Fiskeri- og kystdepartementet skal betale en erstatning til kreditorfellesskapet etter konkursen i Nærøysund AS. Avtalt utbetaling i 2013 er 6 mill. kroner. Det fremmes derfor forslag om å bevilge 6 mill. kroner på denne posten i 2013.

Kap. 4020 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
03	Oppdragsinntekter	346 756	353 971	365 650
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	102		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	4 726		
17	Refusjon lærlinger	170		
18	Refusjon sjukepenger	4 761		
	Sum kap. 4020	356 515	353 971	365 650

Post 03 Oppdragsinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til de FoU-oppgaver i den samlede virksomhetsplanen som ikke er finansiert gjennom bevilgning fra

Fiskeri- og kystdepartementet, og motsvares av kap. 1020 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det fremmes forslag om å bevilge 365,7 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 1021 Drift av forskningsfartøyene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	129 481	126 446	130 350
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	72 766	71 781	74 150
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			75 000
	Sum kap. 1021	202 247	198 227	279 500

Innledning

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene "G.O. Sars", "Johan Hjort", "Håkon Mosby", "G.M. Dannevig", "Hans Bratt-

ström" og "Dr. Fridtjof Nansen" med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr.

Fartøyene og det tilhørende vitenskapelige utstyret er i generelt god stand. Forskningen er styrende for driften av forskningsfartøyene, jf. nærmere omtale under kap. 1020. Bruk av fartøy-

ene samordnes gjennom årlig toktplanlegging slik at personell fra andre institusjoner kan delta på planlagte tokt.

Mål og prioriteringer

Forskningsfartøyene skal være plattform for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse og studier av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Virksomheten skal være med på å legge grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig næringsutvikling.

Delmål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell og beskyttelse av det ytre miljø.

Samarbeidet med andre institusjoner om nasjonal toktkomité og felles instrumentpool videreføres. Det er et mål å inngå ytterligere samdriftsavtaler for fartøyer og/eller vitenskapelige instrumenter med andre statlige institusjoner.

Behovet for et nytt isgående forskningsfartøy er slått fast i regjeringens nordområdestrategi. Regjeringen foreslår en startbevilgning på 75 mill. kroner til bygging av et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø, og vil være svært viktig for polar- og miljøforskningen og ressurskartlegging i nordområdene. Det er ventet at fartøyet vil være ferdig i 2015. Samlet kostnadsramme for fartøyprosjektet er 1 423 mill. kroner. Havforskningsinstituttet har ansvaret for å gjennomføre anskaffelsesprosessen. Det er utarbeidet en styringsmodell for anskaffelsesprosjektet som avklarer organisering, fullmaktsforhold og rapporteringslinjer m.m.

Resultater 2011

Havforskningsfartøyene har normalt høy utnyttelsesgrad med mellom 250 og 300 operative tokt-døgn på hvert av de store fartøyene. Det var tilfellet også i 2011.

Det var to vesentlige avvik i forhold til planlagt toktaktivitet i 2011. Det første avviket oppsto da

”G M Dannevig” ødela propellen ved kontakt med drivis og måtte skifte propell. Det andre avviket skyldes at begge likestrømsmotorene på ”G.O. Sars” måtte gjennomgå en omfattende reparasjon. Det første avviket var et hendelig uhell, mens det siste tilskrives en svakhet i motordesign og/eller produksjon. Problemet antas å være løst for resten av motorens levetid. Det var ingen alvorlige personskader i forbindelse med toktaktivitet i 2011.

Samarbeidet i Nasjonal toktkomité og instrumentpool ble videreført i perioden. Forprosjektering av et isgående forskningsfartøy var en viktig oppgave i 2011.

Havforskningsinstituttet har gjennom de siste 10 år bygget opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering. Dette har blant annet resultert i presidentskap for EurOcean, det europeiske informasjonssenteret for marin forskning og teknologi. Havforskningsinstituttet er også aktivitetskoordinator i EU-prosjektet Eurofleets som arbeider med en bedre europeisk samordning av anskaffelse og bruk av forskningsfartøyer og utstyr.

Budsjettforslag 2013

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og annet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer. Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøyene i tilnærmet samme stand som tidligere.

Det fremmes forslag om å bevilge 130,4 mill. kroner på posten i 2013.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen er bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 4021 post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av ”Dr. Fridtjof Nansen” og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for ”G. O. Sars”, ”Håkon Mosby”, ”Hans Brattström” og annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen.

Det fremmes forslag om å bevilge 74,2 mill. kroner på posten i 2013.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Posten omfatter kostnader knyttet til anskaffelse av et nytt isgående forskningsfartøy.

Det fremmes forslag om å bevilge 75 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 4021 Drift av forskningsfartøyene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Oppdragsinntekter	72 766	71 781	74 150
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	267		
17	Refusjon lærlinger	202		
18	Refusjon sjukepenger	2 848		
	Sum kap. 4021	76 083	71 781	74 150

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 1021 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det frem-

mes forslag om å bevilge 74,2 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 1022 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	58 983	60 070	61 910
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	75 658	85 882	88 720
	Sum kap. 1022	134 640	145 952	150 630

Innledning

Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) er et rådgivende forskningsinstitutt med forvaltningsstøtteoppgaver. NIFES skal gi forskningsbasert kunnskapsstøtte til forvaltningen innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat. Instituttets virksomhet skal ha sin basis i forskning og utvikling og omfatter overvåking, analyser, beredskap, risikovurdering og referansefunksjoner knyttet til analysemetoder.

Forskning og overvåking knyttet til fiskeernæring og trygg og sunn sjømat er viktige forutsetninger for å sikre framtidige rammebetingelser

for sjømatnæringen. NIFES' virksomhet er et viktig grunnlag for regelverksutforming nasjonalt og internasjonalt. Instituttet skal tilrettelegge for Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM).

NIFES er et forvaltningsorgan knyttet til Fiskeri- og kystdepartementet. Instituttet har en fri og uavhengig stilling i alle faglige spørsmål.

Instituttet er lokalisert i Bergen og har 138 ansatte per 1. mars 2012.

Det er opprettet et faglig strategisk råd med virkning fra 1. januar 2012. Rådet skal bidra til faglig kvalitet og utvikling innenfor instituttets formål og øvrige rammer for instituttets virksomhet.

Forskningsaktiviteten ved NIFES var fram til 1. november 2011 delt inn i tre programmer. Med virkning fra 1. november 2011 er instituttets kjerneaktivitet, inkludert laboratorieoppgavene, delt inn i to programområder: *Fiskeernæring* og *Trygg*

og *sunn sjømat*. De to programmene er hver delt inn i tre forskningsseksjoner og to laboratorier. I tillegg er tidligere Avdeling for fellesfunksjoner videreført som en seksjon i Administrasjonsavdelingen.

Boks 6.3 Evaluering av NIFES

NIFES ble evaluert i perioden fra august 2011 til august 2012, jf. omtale i Prop. 1 S (2011-2012). Evalueringen ble utført av selskapene Pöyry as og Damvad as i fellesskap, på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet. Berørte myndigheter og institusjoner har deltatt i utformingen av mandat og i en referansegruppe for evalueringen.

Evalueringen konkluderer med at NIFES leverer forskning på høyt nivå. Innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat er instituttet ledende i Norge, og på enkelte fagfelt er det også ledende internasjonalt. Undersøkelsene viser at NIFES skårer høyt på kvalitet og relevans både fra brukernes ståsted og ut fra vitenskapelige publikasjoner. Det er likevel fortsatt rom for forbedring i vitenskapelig kvalitet.

Rapporten konkluderer med at NIFES har meget god leveringsevne og kvalitet i sin forvaltningsstøtte. Det pekes på at NIFES forskning og rådgiving blir nyttet ved utforming av regelverk både i Norge og internasjonalt. Samtidig understrekes det at gjennomslag innenfor sjømat og helse fortsatt er begrenset.

Evalueringen anbefaler at Fiskeri- og kystdepartementet skiller tydeligere mellom mål og føringer for forvaltningsstøtte og forskning. Det tilrås en omlegging av finansieringssystemet hvor forvaltningsstøtteoppgavene defineres særskilt og finansieres for seg, mens det

defineres en basisbevilgning for strategisk kompetanseutvikling. Instituttene som omfattes av den generelle basisfinansieringsordningen har denne modellen. Det anbefales at NIFES deretter legges inn i primærnæringsarenaen i basisfinansieringssystemet. I begrunnelsen legger det vekt på at dette systemet vil gi mer innsyn for omverdenen, noe som vil gi instituttet en bedre posisjon for å fortsette å vokse gjennom økt deltagelse på konkurransearenaer.

Fiskeri- og kystdepartementet har invitert de mest berørte brukerne og interessentene til å komme med sin vurdering av evalueringen og av de konkrete tiltakene som foreslås.

En viktig del av Fiskeri- og kystdepartementets umiddelbare oppfølging av evalueringen er tiltak med sikte på å forbedre styringsdialogen. Instituttets målstruktur og resultatindikatorer vil bli gjennomgått høsten 2012 med sikte på å innarbeide endringer fra 2013. Blant annet må det settes klarere mål for instituttets utvikling. Tildelingsbrevet vil bli utviklet videre for å tydeliggjøre bestillinger og bredere føringer fra departementet.

Departementet vil komme tilbake til den videre oppfølgingen av evalueringen, inkludert en vurdering av finansieringssystemet for NIFES.

Mål

Hovedmål

NIFES skal være en ledende kunnskapsleverandør innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat nasjonalt og internasjonalt.

Delmål

- Gi forvaltningsstøtte for å sikre grunnlag for risikovurderinger av sjømattrygghet og fastsetting av regelverk nasjonalt og internasjonalt.

- Bidra til bærekraftig utvikling av den havbruksbaserte sjømatproduksjonen ved å dokumentere betydningen av bruk av alternative fôrressurser for fiskehelse, fiskevelferd og human helse.
- Bidra til å dokumentere de balanserte helseeffektene av å spise sjømat.
- Bidra til høyere utdanning og forskerrekruitering.
- Sørge for god og tilpasset forskningsformidling til forvaltning, næringsliv og allmennhet.

Prioriteringer 2013

Trygg og sunn sjømat

NIFES skal øke kunnskapen om miljøgifter og næringsstoffer i norsk sjømat og om hvordan disse tas opp og omsettes. Kunnskap om hvor mye av hvert enkelt stoff som lagres i fiskens organer, særlig i de delene av fisken som brukes til mat, er viktig for å kunne gi vitenskapelig baserte anbefalinger når øvre grenseverdier for fremmedstoffer i fiskefôr og mat skal fastsettes, slik at mattryggheten ivaretas.

NIFES skal dokumentere og formidle helseeffekter av å spise sjømat og marine næringsstoffer, inkludert hvordan næringsstoffer og fremmedstoffer i sjømat påvirker konsumentenes helse i et helhetlig perspektiv. Dette er viktig for å kunne gjøre balanserte risikovurderinger og gi riktige kostholdsrad. I tillegg er kunnskap om innhold av næringsstoffer i sjømat viktig for å kunne komme med vitenskapelig baserte innspill til oppfølgingen av EUs ernærings- og helsepåstandsforordning.

NIFES skal gjennomføre en planmessig overvåking av prioriterte arter av norsk villfanget sjømat, med særlig vekt på oppfølging av basisundersøkelsene som er gjennomført. Denne overvåkingen er viktig for å sikre at norsk villfanget sjømat kan garanteres å være trygg å spise for mennesker.

Instituttet skal bidra i arbeidet med forvaltningsplaner for norske havområder og i arbeidet med miljøkvalitetsstandarder i oppfølgingen av vannforskriften.

Fiskeernæring

Fôret er den største enkeltstående innsatsfaktoren i havbruk, og NIFES skal etablere kunnskapsgrunnlag for bedre utnyttelse av tradisjonelle marine råvarer og introduksjon av nye fôrmidler i fôr til fisk. NIFES skal øke kunnskapen om fiskens ernæringsbehov og toleranse for fremmedstoffer, og hvordan tilsetningsstoffer, miljøgifter og andre fremmedstoffer tas opp og omsettes i fisken. Kunnskap om hvilken råstoff sammensetning som gir riktig balanse av næringsstoffer og minst mulig tilstedeværelse av fremmedstoffer er avgjørende for å sikre god fiskehelse, velferd og utvikling og ikke minst at produktet er trygt og sunt for mennesker.

NIFES skal arbeide med å tilpasse riktig næringsstoffsammensetning av fôr til oppdrettsfisken i tidlige livsstadier, noe som er kritisk for vekst, overlevelse, utvikling og robusthet for fisken i senere stadier. Dette inkluderer levendefôr til leppefisk, som brukes til å bekjempe lakselus.

NIFES skal arbeide videre med problemstillinger knyttet til bedre utnyttelse av marine ressurser og bruk av alternative fôrråstoff, inkludert animalske biprodukter og genmodifiserte råvarer.

Instituttet vil vurdere hvordan fôr kan tilpasses slik at laksen blir i bedre stand til å tåle endringer i vannklima som økt vanntemperatur og reduksjon i pH.

Resultater 2011

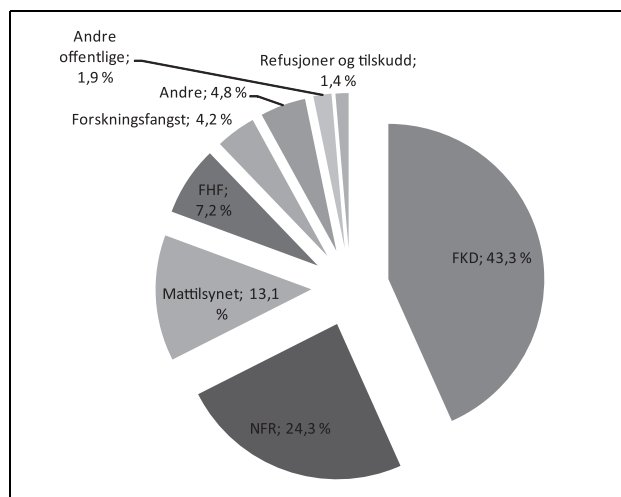
Tabell 6.6 viser en oversikt over regnskapet til NIFES for 2011 fordelt på forskningsprogrammer, mens tabell 6.7 viser budsjettoversikt for 2012. På grunn av omorganisering der antall forskningsprogram ble redusert fra tre til to, kan ikke regnskap 2011 og budsjett 2012 sammenlignes direkte for de enkelte forskningsområdene. Figur 6.4 viser det relative forholdet mellom instituttets ulike inntektskilder for 2011.

Tabell 6.6 Regnskap 2011 fordelt på forskningsprogram

	(1000 kroner)
	Regnskap 2011
Forskningsprogram	
Sjømat og helse	32 963
Trygg sjømat	63 356
Akvakulturerernæring	38 321
Sum	134 640

Tabell 6.7 Budsjett 2012 fordelt på forskningsprogram

	(1000 kroner)
	Budsjett 2012
Forskningsprogram	
Trygg og sunn sjømat	94 639
Fiskeernæring	51 313
Sum	144 952

Figur 6.4 Oversikt over inntektene til NIFES i 2011

Publisering og formidling

I 2011 oppnådde NIFES 62 publikasjonspoeng. Dette tilsvarer 1,2 publikasjonspoeng per forskerårsverk, noe som er over gjennomsnittet for forskningsinstitutt i primærnæringssektoren.

NIFES har redaktøransvaret for det vitenskapelige tidsskriftet *Aquaculture Nutrition*. Instituttet formidler sine forskningsresultater på ulike nettsider, gjennom populærvitenskapelige artikler og foredrag. Deltakelse på messer og fagdager for skoleelever og studenter er også viktige formidlingskanaler.

Trygg sjømat

NIFES har undersøkt samspilleffekter mellom næringsstoffer og fremmedstoffer i sjømat. Blant annet har instituttet undersøkt hvordan selen og kvikksølv påvirker nervesystemet til sebrafisk. Virkningen av kvikksølv kan bremses ved å tilsette selen i fôret. Instituttet har også undersøkt effekten av samspill mellom syntetiske antioksidanter.

Basisundersøkelsen for blåkkeite ble fulgt opp våren 2011 med prøvetaking langs Eggakanten fra Haltenbanken til Vesterålen. Resultatene viste da lavere verdier av fremmedstoff enn det som ble funnet i basisundersøkelsen. En ny oppfølgingsundersøkelse som ble gjennomført våren 2012 bekreftet imidlertid resultatene fra basisundersøkelsen, og viste at det er høy sannsynlighet for overskridelse av grenseverdiene i blåkkeite fanget langs Eggakanten mellom 66 og 68° N. Som et resultat av dette ble to mindre områder på Trænadjupet og vest for Røst lukket for fiske etter

blåkkeite sommeren 2012. Det er ikke kjent hvorfor blåkkeite fra akkurat dette området har forhøyet innhold av fremmedstoff.

Prøvetakingen knyttet til basisundersøkelsene for torsk, nordsjøild og sei er avsluttet i 2011. Foreløpige resultater viser generelt lave verdier av fremmedstoffer i filet for alle artene, mens det i enkelte områder er verdier for organiske miljøgifter i torskelever og seilever som overstiger grenseverdiene. Sluttrapportene for disse undersøkelsene vil foreligge i 2012.

NIFES gjennomfører årlig en rekke overvågings- og kartleggingsprogrammer for Mattilsynet, blant annet som ledd i Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Sjømat og helse

De positive virkningene fiskeolje har på helsen er godt kjent, men foreløpig er den vitenskapelig dokumentasjonen knyttet til virkningene av sjømat på fedme utilstrekkelig. NIFES undersøker derfor hvordan blant annet proteiner og sukker og andre karbohydrater i kombinasjon med fiskeolje virker på utvikling av fedme.

NIFES har undersøkt hvordan vitamin D og K i fisk sammen med marine omega-3 fettsyrer kan redusere nedbrytningen av beinvev, og dermed redusere beinskjørheten hos voksne kvinner.

Tidligere undersøkelser har vist at det kan være en sammenheng mellom sjømat i kostholdet og mental helse. NIFES deltar i et prosjekt som undersøker hvordan kosthold påvirker mors mentale helse under og etter graviditeten, og barnets utvikling etter fødsel.

Fiskeernæring

Plantebaserte råstoff tas i økende grad i bruk i fiskefôr. Et prioritert forskningsområde i NIFES er derfor å utvikle kunnskap om hvilke konsekvenser endringer i råstoff sammensetningen har for fiskens helse, velferd og utvikling.

NIFES har undersøkt hvordan laks og ørret tåler svinginger i vanntemperaturen. Foreløpige resultater viser at ørret ser ut til å være mer robust enn laks. Instituttet har undersøkt om det er endringer i næringsstoffbehovet hos laks ved økende vanntemperaturer, og om spesielt designede fôrtilsetninger kan bøte på eventuelle endringer i vekst og utvikling av produksjonslidelser.

Instituttet arbeider med utvikling av fôr til leppefisk, bl.a. ved kartlegging av hvordan tarmen til leppefisken fungerer.

Budsjettforslag for 2013**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på denne posten dekker lønns- og driftsutgiftene ved Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES). Det fremmes forslag om å bevilge 61,9 mill. kroner på posten i 2013.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midler over denne posten skal dekke driftsutgifter tilknyttet oppdragsvirksomheten til NIFES og motsvares av tilsvarende inntekter under kap. 4022 post 01 Oppdragsinntekter.

Det fremmes forslag om å bevilge 88,7 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 4022 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Oppdragsinntekter	78 325	85 882	88 720
02	Laboratorieinntekter	155		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	777		
17	Refusjon lærlinger	26		
18	Refusjon sjukepenges	940		
	Sum kap. 4022	80 222	85 882	88 720

Post 01 Oppdragsinntekter

Inntektene under denne posten knytter seg til oppdragsinntektene til NIFES, blant annet opp-

drag som er finansiert av andre enn Fiskeri- og kystdepartementet. Det fremmes forslag om å bevilge 88,7 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 1023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
21	Spesielle driftsutgifter	6 800		
50	Tilskudd Norges forskningsråd	321 060	205 070	207 200
51	Tilskudd Veterinærinstituttet	40 330	41 240	43 600
52	Basisbevilgning forskningsinstutter		119 250	122 600
70	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak, <i>kan overføres</i>		10 000	10 000
71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	21 101	8 546	5 700
72	Tilskudd Nofima, <i>kan overføres</i>	70 760	75 870	77 870
74	Tilskudd marin bioteknologi mv., <i>kan overføres</i>	38 457	32 800	32 800
75	Tilskudd Akvariet i Bergen	3 530	3 610	3 730
	Sum kap. 1023	502 038	496 386	503 500

Spesielle driftsutgifter (jf. post 21)

I statsbudsjettet 2011 ble det gitt en samlet bevilgning på 12 mill. kroner til videre oppfølging av Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring. Av disse ble 7 mill. kroner bevilget over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett og 5 mill. kroner over Miljøverndepartementets budsjett. Fiskeri- og miljøvernmyndighetene har videreført det tverrfaglige samarbeidet som ble påbegynt i 2010, da det ble gitt en samlet bevilgning på 15 mill. kroner til samme formål.

Havforskningsinstituttet og Norsk institutt for naturforskning (NINA) har samarbeidet om en felles metode for å påvise rømt oppdrettsfisk i elvene. Metoden sikrer mer presis kunnskap om forekomst og i neste omgang konsekvens av rømming. Målet er at fiskeri- og miljøforvaltningen skal legge samme metoder og grunnlagsdata til grunn for sin forvaltning. Det har videre blitt levert forslag til forbedret metode for overvåking av lakselus på villfisk og vurderinger av datagrunnlaget for å anslå hvor mye rømt oppdrettsfisk det er i norske elver. Det knytter seg stor usikkerhet til datagrunnlaget for oppdrettsfisk i elvene.

I mai 2012 leverte Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet med bidrag fra NINA et forslag til førstegenerasjons målemetode for miljøeffekt og forslag til grenseverdier for akseptabel miljøpåvirkning fra lakselus og rømt oppdrettsfisk. Oppfølgingen av dette arbeidet vil bli drøftet nærmere i sjømatmeldingen som legges fram for Stortinget vårsesjonen 2013.

Av bevilgningen i 2011 ble 1 mill. kroner avsatt til følgeforskning knyttet til gjennomføring av et pilotprosjekt i regi av Fiskeridirektoratet, Fylkesmannens miljøvernnavdeling, Direktoratet for naturforvaltning, Mattilsynet, villaksnæringen og oppdrettsnæringen om strakstiltak for å bedre situasjonen for ville laksefiskbestander i Hardangerfjorden.

Norges forskningsråd (jf. post 50)

Innledning

Norges forskningsråd er et nasjonalt forskningsstrategisk og forskningsfinansierende organ under Kunnskapsdepartementet. Forskningsrådet mottar tilskudd fra i alt 16 departementer. Forskningsrådet er evaluert. Evalueringen ble lagt fram 10. september 2012.

Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Norges forskningsråd over kap. 1023, post 50 går i hovedsak til forskningsprogrammer. Basisbevilg-

ninger til forskningsinstituttene kanaliseres gjennom Forskningsrådet over kap. 1023, post 52.

Mål og prioriteringer

Det er utviklet et felles mål- og resultatstyringsystem for departementenes tildelinger av midler til Norges forskningsråd. Systemet ble tatt i bruk fra og med budsjettåret 2010. Målstrukturen består av ett overordnet mål som er operasjonalisert i tre mål med tilhørende delmål. Mål- og resultatstyringssystemet for Forskningsrådet er nærmere omtalt i Prp. 1 S (2012–2013) for Kunnskapsdepartementet.

Basert på målene er det utviklet et felles sett med styringsparametre for alle departementene samlet.

Norges forskningsråd har følgende mål for departementenes tildelinger:

Overordnet mål:

Forskningsrådet skal bidra til at Norge utvikler seg som kunnskapssamfunn. Norge skal være blant de fremste samfunn når det gjelder å utvikle, dele og ta i bruk ny kunnskap. Forskningen skal framskaffe kunnskap som kan øke verdiskaping og velferd, svare på samfunnsutfordringene og utvide grensene for vår erkjennelse.

Mål:

- Mål 1: Økt kvalitet, kapasitet og relevans i norsk forskning i hele landet.
- Mål 2: God ressursutnyttning og formålstjenlig arbeidsdeling, samhandling og struktur i forskningssystemet.
- Mål 3: Forskningens resultater tas i bruk i næringsliv, samfunnsliv og forvaltning i hele landet.

Følgende delmål er særlig relevant for Fiskeri- og kystdepartementet:

- Delmål 1.5: Styrket forskning i tråd med sektorenes og forvaltningens kunnskapsbehov.

Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Norges forskningsråd skal bidra til

- at den ressurs- og miljørettede forskningen gir et best mulig kunnskapsgrunnlag for bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser og havområder
- kunnskap om havets rolle i klimautviklingen, om klimaendringene og hvordan endringene påvirker sjømatnæringen og sjømaten

- at havbruksnæringen utvikles på en miljømessig bærekraftig måte
- kunnskap om de balanserte helsemessige virkningene av å spise sjømat
- kunnskap for å sikre at sjømaten som omsettes er trygg og har god kvalitet
- at den nærings- og markedsrettede forskningen styrker lønnsomheten og konkurransevnen gjennom næringsutvikling, nyskaping og markedsorientering
- at forskning og utvikling innenfor havner og infrastruktur for sjøtransport medvirker til et

bedre beslutningsgrunnlag for tiltak i sektoren, og bidrar til å utvikle teknologi, organisering og rammebetingelser.

De prioriterte satsingsområdene og programmene i 2012 videreføres i 2013. Det foreslås å styrke klimaforskningen med 3,5 mill. kroner. Det internasjonale forskningssamarbeidet og forskningsinnsats knyttet til utfordringene i nordområdene skal prioriteres.

Boks 6.4 Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd

HAVBRUK – en næring i vekst (2006–2015)

Det store programmet HAVBRUK bidrar til å utvikle kunnskapsgrunnlaget for økt verdiskaping i alle ledd i havbruksnæringen og en bærekraftig sjømatproduksjon. Programmet skal sikre at forskningsmiljøer og norsk havbruksnæring utvikler kunnskap på ledende internasjonalt nivå innenfor viktige områder.

Havet og kysten (2006–2015)

Programmet skal framskaffe ny kunnskap om marine økosystemer og økosystempåvirkninger, inklusiv virkninger av CO₂, langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten og konfliktløsning og forvaltning av marine ressurser. Programmet skal også bidra til å utvikle teknologi, metodikk og modeller relatert til det marine miljøet. Programmet er sentralt for Forskningsrådets nordområdesatsing.

BIONÆR – bærekraftig verdiskaping i mat- og biobaserte næringer (2012–2022)

BIONÆR (tidligere Matprogrammet og Natur og næring) skal utløse forskning og innovasjon for verdiskaping i norske biobaserte næringer gjennom å styrke og utvikle kunnskap og kompetanse på utvalgte områder og gjennom forskningsbasert innovasjon i biobaserte bedrifter og forvaltning.

FORNY 2020 (2010–2019)

FORNY 2020 er Forskningsrådets program for forskningsbasert nyskaping ved universiteter, høyskoler, helseforetak og offentlig finansierte forskningsinstitutter.

BIOTEK2021 – Bioteknologi for verdiskaping

BIOTEK2021 er oppfølgeren til Funksjonell genomforskning (FUGE) som ble avsluttet i 2011. BIOTEK2021 skal bidra til implementering av regjeringens nasjonale strategi for bioteknologi innenfor landbruk, marin sektor, industri og helse. Viktige områder er bioteknologi og samfunn, internasjonalt samarbeid, næringsutvikling og kompetanse og infrastruktur.

MAROFF Maritim virksomhet og offshore-operasjoner (2010–2019)

MAROFF støtter kunnskapsutvikling som skal bidra til innovasjon og verdiskaping i de maritime næringene i Norge, blant annet forskning knyttet til havbruks- og fiskeriteknologi og innenfor navigasjon, sjøsikkerhet og oljevernberedskap.

NORKLIMA - Klimaendringer og konsekvenser for Norge (2004–2013)

NORKLIMA er et av Forskningsrådets store programmer og finansierer forskning om klimautviklingen i Norge og våre nærområder, om virkninger av og tilpasning til klimaendringer i natur og samfunn og om virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser.

Andre programmer og satsinger innenfor marin og maritim sektor

Programmet ELSA - Etske, rettslige og samfunnsmessige aspekter ved bioteknologi, nanoteknologi og nevroteknologi (2008–2014) legger vekt på tverrfaglig forskning knyttet til teknologiutvikling. Innenfor programmet Miljø 2015 (2007–2016) dekkes blant annet forskning innenfor kystsoneproblematikk og forurensningsproblematikk i grenseflaten mellom ferskvann og marint miljø. Programmene Næringslivets transporter og ITS (SMARTRANS) (2007–2013) skal bidra til mer effektive og bærekraftige transportløsninger og effektive havner og havneinfrastruktur. Programmet Risiko og sikkerhet i transportsektoren (RISIT) (2010–2014) legger blant annet vekt på problemstillinger knyttet til sjøtransport og havner.

Resultater 2011–2012

Tabell 6.8 Fordeling av bevilgningen på kap. 1023 post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd (mill. kroner)

	2010	2011	2012
<i>Programmer</i>			
Havbruk – en næring i vekst	99	99	99
Havet og kysten	45	47	43
Matprogrammet (til 2011)	25	25	
Natur og næring (til 2011)	12	12	
BIONÆR (fra 2012)			33
Forskningsbasert nyskaping (FORNY)	5	4	4
Andre programmer (bl.a. innen klima, miljø, transport og etikk)	9	9	12
Sum programmer	195	195	191
<i>Øvrige tiltak</i> ¹	11	10	14
Sum totalt	206	205	205

¹ Inkluderer bl.a. formidling, evaluering, internasjonalt samarbeid (inkludert midler til EUs strålevernprogram) og regionale representanter.

Tabell 6.9 Resultater for 2011 fra programmer med stor finansiering fra Fiskeri- og kystdepartementet

	Nye metoder, modeller, prototyper	Vitenskapelige publikasjoner	Antall dr.grads- stipend	Herav antall kvinner
Havbruksprogrammet	24	128	46	23
Havet og kysten	1	113	29	19
Matprogrammet	13	311	62	49
Natur og næring	4	103	22	12
Strategiske instituttprogram	0	40	12	9

Strategisk arbeid

Forskningsrådet er sekretariat for arbeidet med den strategiske forskningsplattformen Hav 21 som Fiskeri- og kystdepartementet har tatt initiativ til.

Det er i løpet av 2011 satt i gang flere nye prosjekter med relevans i og for nordområdene. Programmene HAVBRUK, Havet og kysten og FUGE har vært sentrale programmer i forskning knyttet til nordområdene.

Marin bioprospektering er fulgt opp i tråd med regjeringens nasjonale strategi. Marin bioprospektering er en integrert del av nordområdesatsingen. Forskningsprogrammet FUGE (fra 2012

Biotek 2021) har hatt ansvar for implementering av strategien.

I regi av Natur og næring er arbeidet innenfor algebasert bioenergi videreført. Fra og med 2012 er denne forskningen overført til det store programmet RENERGI (Fremtidens rene energisystem).

*Internasjonalisering**EU-samarbeidet*

Norge har i 2011 bygd opp sekretariatet for det store felleseuropeiske programsamarbeidet (JPI) om havforskning *Healthy and Productive Seas and Oceans*. Norges forskningsråd har vært sentral i

dette arbeidet. Norge deltar også aktivt JPI-samarbeidet innenfor *Health, Food and Prevention of Diet related Diseases* og *Agriculture, Food Security and Climate Change* der sjømat har en sentral plass. Forskningsrådet er aktive i SEAS-ERA og andre aktuelle ERA-nett.

Ordningen med norsk deltagelse på prosjekt til prosjektbasis er videreført for EURATOM i EUs 7. rammeprogram. Innsatsen er primært rettet mot strålevern og håndtering av radioaktivt avfall.

Øvrig internasjonalt forskningssamarbeid

Med basis i den norsk-indiske samarbeidsavtalen pågikk det også i 2011 forskningsprosjekter om fiskevaksiner på norsk og indisk side. Satsingen ser ut til å få stor betydning for forskning om vaksiner og vaksineutvikling. På norsk side har det kommet lovende resultat i arbeidet for en mer effektiv vaksine mot sykdommen infeksøs pankreas nekrose (IPN).

Forskningssamarbeidet mellom Norge, USA og Canada på det marine området er videreført i 2011.

Det trilaterale samarbeidet mellom Canada, Chile og Norge om sekvensering av laksens genom fortsatte i 2011.

Det pågår også bilateralt forskningssamarbeid med USA, Canada, Japan, Kina og India.

Forvaltningsrettet forskning - ressurs-, klima- og miljøforskning

Forskning for å øke kunnskapen om responsen marine økosystemer har på høyere sjøvannstemperaturer i kombinasjon med annet stress som havforsuring og oljeutslipp, har vært prioritert. Programmet NORKLIMAs største prosjekt EarthClim har bidratt til en jordsystemmodell som er svært viktig blant annet for økt forståelse av varmeutvekslingsprosessene mellom hav og atmosfære og mekanismene som styrer havsirkulasjonen i Atlanterhavet.

Programmet Havet og kysten har satt i gang forskning på marine økosystemer, forvaltningskonflikt, utvikling av nye metoder og modeller for overvåking av bestander og utvikling av fiskeridenskap. Den marine miljøforskningen er videreført. Det er satt i gang forskning på biologisk mangfold, fra organismer til økosystem – drivkrefter og delprosesser, rent hav, miljøgifter, marin eutrofi, giftige algeoppblomstringer og algegifter.

Programmet Miljø 2015 støtter forskning som søker å forbedre miljøindikatorer for bærekraftig

utvikling. Det gjelder blant annet forholdet mellom høsting og bestandsstørrelse i fiskeriene. Dessuten er arealbruk i kystsonen viktig i flere prosjekter. Forurensningsproblematikk i grenseflaten mellom ferskvann og marint miljø og bestandsstudier av villaks i marint miljø støttes også.

I Havet og kysten er det utviklet individbaserede modeller og flerbestandsmodeller som tyder på at det er viktig å ta hensyn til økosystemenes bæreevne på forskjellige trofiske nivå (hvor organismene er plassert i næringskjeden) når kvotene skal fastsettes.

I tillegg har forskningen vist at både strøm- og dybdeforhold kan ha betydning for den romlige strukturen av ulike bestander og at dette også er viktige faktorer som har betydning for beskatning og fordeling av ressursene mellom kystnasjonene.

Forvaltningsrettet havbruksforskning – bærekraft og fiskehelse

I havbruksprogrammet er det omfattende forskning på metoder for lakselusbekjempelse i flere prosjekter og i en egen kunnskapsplattform. Resultat fra forskning på lakselus i Hardangerfjorden kan være nyttige for næring og forvaltning for å gi råd om bærekraftige nivåer i oppdrett og påvirkningen på ville laksebestander. I 2011 ble det også etablert et senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) for bekjempelse av lakselus. Samlet utgjør dette en viktig del av den nasjonale forskningsinnsatsen mot lakselus.

I Havbruksprogrammet var forskningen på genetiske virkninger av rømming, spredning av genetisk materiale fra oppdrettsfisk, virkninger av utslipp fra havbruk og utvikling av effektive forvaltningssystemer prioritert i 2011. For 2012 er det bevilget midler gjennom Havbruksprogrammet til en ny kunnskapsplattform om genetiske virkninger av rømt oppdrettslaks. Det pågår også forskning for å studere om utslipp fra havbruk kan være en mulig ressurs og innsatsfaktor for annen produksjon slik som planteplankton, tang og tare.

Grunnleggende ernæringsstudier og uttesting av nye alternative førkilder til fiskemel og fiskeolje har vært prioritert.

I økende grad påvirker og påvirkes havbruk av andre samfunnsinteresser. En samfunnsmessig bærekraftig vekst i havbruk må være basert på samfunnsvitenskapelig kunnskap. Havbruksprogrammet bidrar derfor også med støtte til samfunnsvitenskapelig forskning.

Fiskehelseforskning har stor oppmerksomhet i Havbruksprogrammet og inkluderer både forsk-

ning med sikte på å forebygge og bekjempe sykdommer og forskning om dyrevelferd. En vesentlig del av innsatsen de senere årene har vært knyttet til prosjekter som inngår i forskningssamarbeidet med India og til en kunnskapsplattform om fiskehelse.

Forskning knyttet til sjømattrygghet og sjømat og helse

Havbruksprogrammet har støttet forskning for å skaffe grunnleggende kunnskap om faktorer som har betydning for kvaliteten, så som fiskens genetik og fysiologi, ulike produksjonsregimer og sammensetningen av fôret.

Behovet for kunnskap om fremmedstoffer er stort. Det gjelder for eksempel miljøforurensninger, tungmetaller, rester av plantevernmidler og algegifter i sjømat. Det gjelder også kunnskap om gjensidig påvirkning (interaksjon) mellom uønskede stoff og ernæringsmessige forhold. Det har blitt forsket på tilsetningsstoffer i fiskefôr, blant annet stoffskifteproduktet ethoxyquin som er påbudt tilsatt i fiskemel for å forhindre harskning og eksplosjonsfare ved sjøtransport og lagring. Dyreforsøk viste ingen negativ effekt på vekst eller tegn på organskade.

Forskning knyttet til havner og infrastruktur for sjøtransport

Næringslivets transport og ITS (smartere, sikrere og renere transport) har som hovedmål å bidra til mer effektive og bærekraftige transportløsninger og transportnæringer, og det er blant annet forsket på spørsmål knyttet til havner og maritime problemstillinger.

MAROFF, som er Forskningsrådets maritime program, har prosjekter som gjelder fartøy i fiskeri- og havbruksnæringene og utvikling av fiskeriteknologi og havbruksteknologi med utgangspunkt i leverandørindustrien til disse næringene. Programmet støtter også forvaltningsrettet forskning innenfor Kystverkets ansvarsområde. Det gjelder sjøsikkerhet, farleder og havner og oljevernberedskap. Prosjektet *Ukontrollert drift av skip og større flytende objekt* ble avsluttet i 2011. Data fra Kystverkets AIS-nettverk, sammen med data fra Meteorologisk institutt, er benyttet for å kunne oppdage drivende skip, beregne skipets drivegenskaper, beregne forventet drivbane for skipet og sannsynligheten for at skipet treffer land eller faste installasjoner slik som oljeplattformer. Systemet er testet av Kystverket og Hovedred-

ningsentralen og vil bidra til å øke sikkerheten ved håndtering av drivende skip.

Næringsrettet forskning og utvikling

Næringsrettet havbruksforskning

Bruksrettete prosjekter sikrer koplingen mellom forskning og næring og bidrar dermed til næringsutvikling. For å legge til rette for økt engasjement fra næringens side ble den økonomiske rammen for brukerstyrt forskning økt i 2011.

I følge klimaprogner kan sjøtemperaturen flere steder langs norskekysten øke til over 17 grader i sommerhalvåret. Det er over trivselstemperaturen for laks og kan få konsekvenser for fremtidens lakseoppdrett. For at næringen skal kunne tilpasse seg de endrede betingelsene er vi avhengig av kunnskap om virkninger av klimaendringer. Et nylig avsluttet prosjekt har bidratt med grunnleggende kunnskap om hvordan høy sjøtemperatur og suboptimale oksygenforhold påvirker fôropptak, fôrutnyttelse, vekst og helse hos laks i sjø.

Optimale produksjonsresultater forutsetter optimale forhold for fisken, og ikke minst er god vannkvalitet viktig for å opprettholde god fiskevelferd og vekst i merdene. Til tross for dette finnes det lite detaljert kunnskap og data om hvordan oppdrettsmiljøet varierer på ulike lokaliteter i løpet av en produksjonssesong og hvordan fisken i merdene takler variasjonene. For å få god informasjon om miljøet er det i ett prosjekt utviklet en bøye utstyrt med en målesonde som kan sendes ned i merden ved gitte intervall og måle blant annet temperatur, oksygen og saltholdighet. Resultatene har bidratt til bedre og standardisert overvåking og dermed datagrunnlag for hvordan og i hvilken grad fisken påvirkes av miljøforholdene. Det gir grunnlag for bedre lokalisering, drift og konstruksjon av anlegg.

Øvrig næringsrettet forskning

Matprogrammet har i 2011 hatt aktiviteter innenfor flere prosjekt knyttet til mat og helse, foredling og marked.

Det er satset betydelig på markedsforskning om sjømat i ulike internasjonale markeder for å bidra til å utvikle Norges muligheter i markedene. Matprogrammet har også støttet forskning om helsevirkninger av marine råvarer og ingredienser i ulike marint baserte produkter til menneske- mat, på sjømatens virkning når det gjelder fedme og på betydningen av trygt fiskefôr i verdikjeden fram til kunden.

Innenfor forbrukerrettet markedsforskning er det finansiert et prosjekt som har undersøkt hva som skal til for å lykkes enda bedre med eksport av norsk oppdrettet sjømat. Dette kan bidra til å utvikle markedsposisjonen for dagens arter og til at bedrifter som eksporterer nye oppdrettsarter kan dra nytte av kunnskapen.

To bioteknologiselskap har forsket på hvordan oljene fra henholdsvis raudåte og krill virker inn på faktorer som har betydning for fedmerelatert diabetes og blodlipider i mennesker. Virkninger på metabolsk syndrom, hjerte/kar og betennelsesdempende effekter er også kartlagt.

I næringsmiddelindustrien forskes det på teknologiske og økonomiske utfordringer ved å redusere saltinnholdet i ulike produkter for å imøtekomme myndighetenes helseanbefalinger, sikre konsumentene viktige helsefordeler og styrke markedsposisjonen.

Flere bedrifter har etablert eller er i ferd med å etablere superkjølt produksjon av fersk mat, og et nylig avsluttet prosjekt har vært til stor nytte for disse. Ved bruk av superkjøling spares ismengde ved transport og det oppnås betydelig forlenget holdbarhet. Hvilke faktorer som bidrar til effektive prosesslinjer og hva som gir den beste kvaliteten på produktet er kartlagt. Videre utnyttelse av forskningsresultatene ventes å spre superkjølingsteknologien til nye bransjer og produkter.

MAROFF har i 2011 videreført satsingen innenfor fiskeri- og havbruksteknologi. I 2011 er prosjektet *Optimization of bottom trawl gear with respect to energy consumption* avsluttet. I prosjektet er det utviklet matematiske modeller av lasten fra trål og tråldører. Disse modellene er blitt verifisert gjennom et omfattende måleprogram. Slik kunnskap er viktig for å kunne utvikle trålredskap som bidrar til å minske brennstofforbruket og som gjør mindre skade på naturen.

Det store programmet FUGE har bidratt til strategisk, langsiktig kunnskapsutvikling og innovasjon innenfor bioteknologi. Aktivitetene vil fortsette i programmet BIOTEK 2021. Marin bioprospektering og kartlegging av laksegenomet (sekvensering) sto sentralt i 2011. FUGE koordinerte den internasjonale sekvenseringsaktiviteten. Et første, grovt bilde av laksegenomet ble gjort tilgjengelig. Det er inngått avtale om fase to av sekvenseringen, og dette arbeidet kom godt i gang i 2011.

Veterinærinstituttet (jf. Post 51)

Innledning

Veterinærinstituttet er et nasjonalt biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen dyrehelse, fiskehelse, fôr- og mattrygghet. Veterinærinstituttet har en fri og uavhengig stilling i alle faglige spørsmål.

Veterinærinstituttet er kunnskapsleverandør til Mattilsynet og departementene ved forebygging, rådgivning, oppklaring og håndtering av zoonoser (infeksjonssykdommer som overføres fra dyr til mennesker) og alvorlige smittsomme sykdommer hos fisk og landdyr. Instituttet har ansvar for rådgiving knyttet til fiskesykdommer. Veterinærinstituttet skal tilrettelegge for Viten-skapskomiteen for mattrygghet.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruks- og matdepartementet, jf. Prop. 1 S (2011–2012) Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112 post 50. Bevilgningen over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett finansierer instituttets oppgaver innen fiskehelse og enkelte områder innen sjømattrygghet.

Veterinærinstituttet er nasjonalt referanselaboratorium for fiskesykdommer, og internasjonalt referanselaboratorium utpekt av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) for fiskesykdommene infeksjons lakseanemi (ILA) og *Gyrodactylus salaris*. Videre er Veterinærinstituttet OIEs samarbeidssenter for akvatisk epidemiologi og risikovurderinger.

Veterinærinstituttet yter også tjenester og formidler kunnskap til næringen og arbeider for at ny kunnskap blir tatt i bruk.

Veterinærinstituttet har sekretariatsfunksjonen for organisasjonen Norecopa, som arbeider for å redusere og optimalisere forsøk med dyr/fisk.

Mål og prioriteringer

Innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområder skal Veterinærinstituttet gjennom forskning, diagnostikk og rådgiving bidra til god beredskap, fiskehelse, mattrygghet og en bærekraftig forvaltning av oppdrettsnæring og villfiskbestander.

Veterinærinstituttet skal være god og effektiv på diagnostikk og ha god oversikt over helsetilstanden hos akvatiske dyr.

Veterinærinstituttet skal styrke forskning og kunnskapsutvikling og fokusere på kjerneområdene som er relevante for forvaltning, næring og

beredskap spesielt. Det innebærer at instituttet skal øke andelen forsknings- og kunnskapsutvikling i virksomheten og øke den internasjonale forskningsdeltakelsen.

Prioriteringer 2013

Innenfor bevilgningen over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett for 2013 skal Veterinærinstituttet prioritere:

- Beredskapsrettet diagnostikk på listeførte sykdommer.
- Risikovurderinger og forebyggende fiskehel-sesarbeid.
- Kunnskap om forekomst og diagnostikk på nye tapsbringende sykdommer i oppdrett.
- Arbeid relevant for oppfølging av bærekraftsstrategien for havbruksnæringen, med særlig vekt på bekjempelse av lakselus og sykdomsspredning mellom fisk i oppdrett og ville bestander.
- Funksjonen som nasjonalt og internasjonalt referanselaboratorium og samarbeidssenter innenfor epidemiologi og risikoanalyser.

Resultater 2011

Helsesituasjonen hos oppdrettsfisk

De største utfordringene på fiskehelseområdet har vært lakselus, høy tapsprosent, sykdommene pancreas disease (PD) og hjerte- og skjelettmuskelbetennelse (HSMB), mens det har vært en tilbakegang i forekomsten av infeksøs lakseanemi (ILA).

I 2011 ble det i Norge påvist én sykdom på norsk oppdrettsfisk som er listeført av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE), infeksøs lakseanemi (ILA), på én lokalitet.

Til tross for at virussykdommene dominerer i fiskeoppdrett, har det i 2011 også vært problemer på grunn av bakterieinfeksjoner som gir vintersår og gjelleproblemer. Mange fiskesykdommer med ukjent årsak skaper også spesielle utfordringer. Økt smoltdødelighet, dårlig tilvekst/utvikling og utvikling av sår kan være indikasjoner på dårlig smoltkvalitet og utsett ved lave vanntemperaturer. Problemet synes å ha vært økende i 2010 og 2011.

Det ble totalt registrert utbrudd av PD på 89 lokaliteter i 2011. Flere av disse tilfellene var nord for Hustadvika i Møre og Romsdal (PD sonen) og var knyttet til en ny variant av PD-virus som ikke var påvist i Norge tidligere. Som følge av dette er strategien med å benytte Hustadvika som en

naturlig barriere for å hindre spredning av PD under vurdering av Mattilsynet.

Forskere ved Veterinærinstituttet har i samarbeid med andre karakterisert et virus som kan være assosiert med HSMB og et som kan ha betydning for utvikling av hjertesprekk hos stor oppdrettslaks (CMS). Denne nye kunnskapen kan gi muligheter for produksjon av vaksiner.

Lakselus

Veterinærinstituttets arbeid med bekjempelse og kontroll av lakselus skjer i samarbeid med Havforskningsinstituttet. Til tross for økt produksjon ble det i 2011 registrert mindre lus i norske oppdrettsanlegg enn i foregående år. Det har i 2011 blitt registrert høyt smittepress under utvandring av villsmolten i Hardangerfjorden, i Sognefjorden og ytterst i Trondheimsfjorden, mens smittepresset har vært lavt andre steder. Det arbeides med å skaffe mer kunnskap om sammenhenger mellom lakselus på oppdrettslaks og på vill laksefisk.

Resistens mot lakseluspreparater er fremdeles en utfordring. Veterinærinstituttet, Mattilsynet og næringen arbeider derfor for å få etablert overvåkingsprogram for resistensutvikling hos lakselus. Det er også utviklet standardiserte og validerte metoder for telling og beregning av lakselus i oppdrett for å dokumentere mengden av lus i anleggene.

Rensefisk (ulike arter leppefisk og rognkjeks) benyttes i økende grad til bekjempelse av lakselus. For å ivareta helse og velferd hos rensefisk diagnostiserer Veterinærinstituttet sykdom, utarbeider sykdomsoversikter og bygger opp en kunnskapsbase om sykdom hos rensefisk. Risikoen for overføring av PD mellom oppdrettsanlegg med rensefisk er undersøkt.

Helsetilstanden hos villfisk

I 2011 ble det påvist to sykdommer på villlevende akvatiske organismer som er listeførte av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE). *Gyrodactylus salaris* ble påvist i elva Måna, en del av Raumaregionen, og krepsepest ble påvist i Sør-Trøndelag. Påvisningen av krepsepest var knyttet til funn av ulovlig utsatt signalkreps, som er bærer av den soppen som er årsak til krepsepest. Dette er første funn av krepsepest utenfor Østlandsområdet. Veterinærinstituttet har kartlagt forekomst av piscine reovirus. Dette viruset assosieres med HSMB hos oppdrettslaks. Viruset er vidt utbredt hos tilbakevandrende stamfisk av laks, og er også funnet hos sjøørret. En tilsvarende undersøkelse

av ca. 800 individer for piscine myocarditis-virus, som er assosiert med CMS, resulterte i bare to påvisninger.

Veterinærinstituttet gjennomfører ulike tiltaksrettede prosjekter forankret i femårskontrakter med Direktoratet for naturforvaltning, bl.a. sykdomsutfordringer og bevaringsarbeid for vill laksefisk. Instituttet har bistått med gjennomføring av behandlingen mot *G.salaris* i Lærdalsregionen med surt aluminium som hovedkjemikalium, og i Vefsnaregionen med rotenon. I forbindelse med behandlingene mot *G.salaris* med rotenon gjøres et omfattende arbeid for bevaring av de lokale lakse- og sjøørretstammene som påvirkes mest av rotenonbehandlingen på en smittemessig betryggende måte.

Basisbevilgninger og annen institusjonsstøtte til forskningsinstitutter (jf. post 52)

Posten gjelder Fiskeri- og kystdepartementets bevilgning til forskningsinstitutter via Norges forskningsråd. Norges forskningsråd forvalter en ordning med delvis resultatbasert basisfinansiering for ei rekke forskningsinstitutter. Forskningsinstituttene er fordelt på fire fordelingsarenaer: miljøarena, primærnæringsarena, samfunnsvitenskapelige arena og teknisk-industriell arena. Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet har sammen ansvaret for basisfinansiering for forskningsinstituttene på primær-

næringsarenaen. Arenaen omfatter Bioforsk, Bygdeforskning, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF), Nofima AS, Sintef Fiskeri og havbruk, Norsk institutt for skog og landskap og Veterinærinstituttet.

Bevilgningen fra Fiskeri- og kystdepartementet går til basisfinansiering ved Nofima AS, Sintef Fiskeri og havbruk, Veterinærinstituttet (bare fiskehelse) og til strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES).

Formålet med basisbevilgningene er å sikre en sterk instituttsektor som kan tilby næringsliv og offentlig sektor relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Basisbevilgningene skal benyttes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, og skal blant annet medvirke til at forskningen får økt kvalitet og at instituttene styrker sin rolle som leverandører av anvendt forskning.

Den statlige basisfinansieringen av forskningsinstituttene består av grunnbevilgning og strategiske bevilgninger. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del.

I 2012 er 2,5 pst. av eksisterende grunnbevilgning blitt omfordelt etter oppnådde resultat.

Basisfinansieringssystemet for forskningsinstituttene evalueres i 2012. Departementet finner det derfor ikke riktig å vurdere eventuelle endringer i dagens opplegg nå.

Tabell 6.10 Basisbevilgninger og annen institusjonsstøtte til forskningsinstitutter¹

	2010	2011	2012
Basisbevilgninger ²	90	93	95
Strategiske instituttsatsinger ³	23	24	24
<i>Sum</i>	<i>113</i>	<i>117</i>	<i>119</i>

1 Til og med 2011 var basisbevilgningene en del av tilskuddet på kap. 1023, post 50.

2 Gjelder basisbevilgninger til instituttene som inngår i fordelingsarenaen til primærnæringsinstituttene.

3 Gjelder strategiske instituttsatsinger ved Havforskningsinstituttet og NIFES, som ikke inngår i fordelingsarenaen for primærnæringsinstituttene.

Strategiske instituttbevilgninger

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at Norges forskningsråd fortsatt tildeler midler til strategiske satsinger i Havforskningsinstituttet og NIFES. De strategiske satsingene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning.

Resultater 2011

Totalt ble det tildelt 261,2 mill. kroner i samlet basisbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2011, hvorav 92,8 mill. kroner fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Ordningen med strategiske satsinger i Havforskningsinstituttet og NIFES er videreført med en ramme på 23,5 mill. kroner i 2011. Det var i

2011 fem strategiske satsinger ved Havforskningsinstituttet og tre ved NIFES.

En av de igangværende satsingene er ADMAR ved Havforskningsinstituttet, som gjennomføres i samarbeid med Universitetet i Oslo og Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis (CEES). Satsingen er samfinansiert med Utenriksdepartementet og har som formål å øke forståelsen av

marine økosystemer i Barentshavet og utvikle et bedre metodisk rammeverk for bestandsovervåking og ressurskartlegging.

Tabell 6.11 summerer opp basisbevilgninger og bevilgninger til strategiske instituttsatsinger for institutt innenfor Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde.

Tabell 6.11 Basisbevilgning til instituttsektoren i 2011 (1000 kroner)

Institutt	Samlet basisbevilgning	Herav strategisk instituttprogram	
		kroner	antall
Nofima AS	75 801	8 950	2
Sintef Fiskeri – og havbruk AS	19 768	420	2
Havforskningsinstituttet ¹		16 800	5
Nifes		10 350	3
Veterinærinstituttet ²	21 536	3 600	1
Totalt	117 105	40 120	13

¹ Herav 3,85 mill. kroner fra Utenriksdepartementet til ADMAR.

² Totalt fra Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Tilskudd til rekrutterings- og sjømatiltak mv. (jf. post 70)

For å tydeliggjøre departementets satsing på rekruttering, kompetanse og økt konsum av sjømat, foreslås det at tilskudd til disse formålene fra 2013 blir samlet på kapittel 1023 post 70 og at posten skifter navn til "tilskudd til rekrutterings- og sjømatiltak mv.". Dette innebærer at tilskudd som har til formål å øke konsumet av sjømat flyttes fra kap. 1023 post 71 til denne posten. I tillegg slås posten sammen med kap. 1000 post 70 Tilskudd diverse formål. Tilskudd til Senter for fangsbasert akvakultur flyttes til kap. 1023 post 71.

Mål og tildelingskriterier

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til:

- at flere velger en karrierevei i sjømatnæringen
- en jevnere kjønnsbalanse i sjømatnæringen
- økt konsum av sjømat i alle aldersgrupper
- å spre kunnskap om Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde

Målgruppen for tilskuddsordningen er institusjoner, organisasjoner og privatpersoner i Norge.

Tiltaket må bidra til å nå de overordnede målene for tilskuddsordningen. Midlene tildeles etter følgende kriterier:

- Tiltaket må bidra til minimum ett av målene for tilskuddsordningen.
- Tiltak overfor barn og unge er særskilt prioritert.
- Innenfor arbeid med rekruttering prioriteres tiltak rettet mot utdanningsvalg og formalisering av realkompetanse.
- Innenfor arbeid med profilering av sjømat prioriteres regionale og nasjonale sjømatfestivaler.
- Det gis normalt ikke støtte til arbeidsgrupper, reisekostnader, TV- og filmproduksjon, bokprosjekt eller ordinær drift.

Mottakere av midlene må i en rapport til departementet synliggjøre hvordan resultatene bidrar til å oppfylle målene for ordningen. Utbetaling og kontroll av tilskuddene er delegert til Fiskeridirektoratet.

Departementet behandler vanligvis søknader tre ganger i året (januar, mai og oktober).

Prioriteringer 2013

Fra 2013 vil tilskuddsforvaltningen knyttet til rekrutterings- og kompetansetiltak bli samlet i Fiskeri- og kystdepartementet.

Rekrutterings- og kompetanseprosjektet Sett sjøbein har vært finansiert av Fiskeri- og kystdepartementet siden 2008. Gjennom kompetansekartlegging, tilrettelegging av kurs og annen etterutdanning gis ansatte i næringen muligheten til å formalisere den kompetansen de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid. Det er også en viktig oppgave å synliggjøre av karrieremulighetene i sjømatnæringen overfor ungdom som skal velge utdanning. Fiskeri- og kystdepartementet vil gi et tilskudd til prosjektet på 3 mill. kroner i 2013. Reduksjonen av tilskuddet sammenlignet med Saldert budsjett 2012 kommer av at Sett sjøbein-prosjektet ikke lenger skal drive tilskuddsforvaltning.

Fiskeri- og kystdepartementet har siden 2007 finansiert prosjektet Fiskesprell i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Eksportutvalget for fisk/Norges sjømatråd. Målet med Fiskesprell er å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Prosjektet er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler. Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra til finansieringen av Fiskesprell også i 2013.

Det er en prioritert oppgave å utvikle det norske hjemmemarkedet for sjømat. Det vil derfor bli gitt tilskudd til ulike tiltak som kan bidra til positiv profilering av og økt kunnskap om sjømat. Tilskudd til regionale og nasjonale matfestivaler er en del av dette.

Tiltak som kan bidra til en jevnere kjønnsbalanse i sjømatnæringen vil også bli prioritert.

Resultater 2011-2012

Posten var ny i 2012, og ble opprettet som en følge av at den delen av Marint verdiskapingsprogram som forvaltes direkte av Fiskeri- og kystdepartementet ble bevilget på en egen post. Resultater for 2011 blir derfor omtalt under kap. 2415 post 75 Marint verdiskapingsprogram.

Barnehagesatsingen i prosjektet Fiskesprell ble evaluert våren 2012 av Norut AS i Tromsø på oppdrag fra styringsgruppen. Ved utgangen av barnehageåret 2011-12 har ansatte i nær 40 pst. av landets barnehager vært på Fiskesprellkurs siden starten i 2007/2008. Tilbakemeldingen om kursopplegg, innhold og kursholdere er gode. Sekretariatet for Fiskesprell får gode tilbakemeldinger. Materiellet som er utarbeidet har blitt godt motatt, men enkelte ønsker fornyelse/revisjon.

Mange som allerede har hatt ansatte på kurs ønsker et Fiskesprell II for barnehager.

Tilskudd til utviklingstiltak (jf. post 71)

Det foreslås at posten fra 2013 rendyrkes som en tilskuddspost rettet mot FoU- og fornyingstiltak. Dette innebærer at tilskudd som har til formål å øke konsumet av sjømat flyttes til kap. 1023, post 70, mens tilskudd til Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur flyttes fra kap. 1023, post 70 til denne posten. I tillegg flyttes tilskudd som i hovedsak kanaliseres gjennom Fiskeri- og kystdepartementets underliggende etater (prosjektet Marine naturtyper i kystsonen og oppfølging av MoU-avtaler) til kap. 1000, post 21.

Mål og tildelingskriterier

Målet med ordningen er å støtte tiltak som bidrar med ny kunnskap og teknologi innen Fiskeri- og kystdepartementets områder eller på andre måter bidrar til å utvikle prosedyrer og rutiner i forvaltningen og næringen.

Midlene på posten skal

- stimulere til at det utføres forskning og utvikling innen fagområder knyttet til Fiskeri- og kystdepartementet
- bidra til fornying, forenkling og brukerroretting av fiskeri-, havbruks- og kystforvaltningen
- støtte standardiseringsarbeid og andre fellestiltak som bidrar til utvikling av sjømatnæringen

Målgruppen for tilskuddsordningen er institusjoner og organisasjoner i Norge. Tiltaket må bidra til å oppnå minimum ett av målene for ordningen. Det gis ikke støtte til drift eller til prosjekter som naturlig hører inn under departementets andre budsjettposter.

Mottakere av midlene må i en rapport til departementet synliggjøre hvordan resultatene bidrar til å oppfylle målene for ordningen. Utbetaling og kontroll av tilskuddene er delegert til Fiskeridirektoratet.

Departementet behandler vanligvis søknader tre ganger i året (januar, mai og oktober).

Prioriteringer 2013

Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur er lokalisert til Nofima i Tromsø. Målet med senteret er å styrke forutsetningene norske hvitfiskbedrifter har for å bli leverandører inn til markedsnisjer

av høykvalitets fersk hvitfisk. Høy kvalitet og god leveringskontinuitet er en forutsetning for dette, noe levendelagring skal bidra til. Senteret arbeider særlig med lagring og oppføring av levende torsk og har et nært samarbeid med næringens aktører, både i flåte og landindustri. Aktivitetene har et verdikjedeperspektiv og utvikler produkter og metoder som øker ressursenes verdi. Fiskeri- og kystdepartementet vil gi et tilskudd på 3 mill. kroner til senteret også i 2013.

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO har vedtatt å etablere en komité for fiskeri og havbruk. Norge har ledelse og sekretariat for denne komiteen. Fiskeri- og kystdepartementet har finansiert dette arbeidet over flere år, og tilskuddet vil bli videreført i 2013.

Resultater 2011

Tabell 6.12 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2011

	2011
Markedsforskning	3 500
Kartlegging av marine naturtyper i kystsonen	3 100
Standard Norge prosjekt	260
Internasjonalt forsknings-samarbeid	1 000
Sjømatprofilering	2 030
Evalueringer	1 900
Komiteer og ekspertgrupper	1 050
Samfunnsøkonomisk vurdering - forvaltningsplan Barentshavet	250
Prosjekt rettet mot barn og unge	400
Expo 2012	2 000
Kartlegging, vitenskapsrapporter	1 900
Kunnskapsbehov i næringen	200
Andre tiltak og udisponerte midler	5 220
Totalt	22 810

Samlet disponibelt beløp i 2011 var 22,81 mill. kroner. Dette omfatter bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett for 2011 på 13,25 mill. kroner og overførte ubrukte midler fra 2010 på ca 2,2 mill. kroner. I disponibel sum for 2011 er

det inkludert 7,3 mill. kroner som utgjør midler som ble trukket inn i løpet av budsjettåret 2011.

Tilskuddet til program for markedsforskning ved Nofima ble videreført i 2011. Det samme gjelder tilskudd til kartlegging av marine naturtyper i kystsonen under Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold.

Tildelingen til evalueringer gjelder i all hovedsak evalueringen av NIFES, som startet i 2011. Evalueringen ble avsluttet i 2012.

Tilskudd til Nofima AS (jf. post 72)

Nofima er et næringsrettet forskningsselskap som ble opprettet 1. juni 2007. Det ble i 2011 vedtatt en nedbemanningsprosess og selskapet har pr. april 2012 om lag 410 ansatte. Nofima AS har hovedkontor i Tromsø, og forskningsvirksomhet på Averøy, i Bergen, Stavanger, Sunndalsøra, Tromsø og på Ås. Nofima blir finansiert ved direkte bevilgning over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett, basisbevilgninger fra Fiskeri- og kystdepartementet via Forskningsrådet, strategiske instituttprogrammer fra Landbruks- og matdepartementet og langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Fiskeri- og havbruksnæringas forskningsfond. Nofima genererer også inntekter gjennom prosjekter fra norsk næringsmiddel- og sjømatnæring, farmasøytisk industri, oppdrag fra forvaltningen og konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra blant annet Norges forskningsråd og EU.

Nofima driver forskning og utvikling for fiske- og havbruksnæringen, havbruksnæringen og matindustrien. I 2011 ble selskapets heleide datterselskaper fusjonert til en juridisk enhet. I samme periode ble organisasjonen endret, og virksomheten er nå organisert i tre divisjoner: *Divisjon Akvakultur* der målet for forskningen er økt verdiskaping og bærekraft i akvakultur nasjonalt og internasjonalt, *Divisjon Mat* der målet for forskningen er å bidra til økt verdiskaping i matindustrien og *Divisjon Fiskeri, Industri og Marked* der forskningen retter seg mot hele verdikjeden fra fangsthåndtering og slaktning, inklusiv levende mellomlagring av fisk, til sluttproduktene er ute i markedet. I tillegg har divisjonen aktiviteter rettet mot forvaltningen av marine ressurser samt bruk av kystsonen til fiskeri, oppdrett og turistfiske.

Mål og prioriteringer

Visjonen for Nofima er *Sammen skaper vi verdier*. Dette henger sammen med instituttets nærings-

rettede oppdrag og at Nofima vil ta ut synergier på tvers av fag og bransjer.

Nofima har som mål å bidra til å øke konkurransekraften for den land- og havbaserte næringsmiddelindustrien og fiskeri- og havbruksnæringen. For å nå dette målet må Nofima levere internasjonalt anerkjent forskning og løsninger som gir konkurransefortrinn i hele verdikjeden.

Forskningen må ta utgangspunkt i næringsutøvernes behov, og levere ny kunnskap og nye løsninger som industrien kan ta i bruk. Parallelt med dette må instituttet drive langsiktig, kompetansebyggende forskning.

Forskning i Nofima skal bidra til å fremme kundenes konkurransevne og stimulere til økt bearbeiding, råvaredifferensiering, produktutvikling og verdiskaping i Norge. For å få til dette må forskning fra blå og grønn sektor integreres, og kompetanse og metodikk på tvers av tidligere institutt- og sektorgrenser utnyttes. Nofima skal legge vekt på å utvikle et strategisk, faglig og organisatorisk samarbeid med aktuelle fagmiljøer ved universiteter, høyskoler og i instituttsektoren. Viktige siktemål er rasjonell utnyttelse av infrastruktur og grunnleggende kompetansebyggende forskning. Samarbeidet med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond og Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter videreføres.

Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til Nofima skal være med å fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen gjennom økt markedsorientering, en bedre utnyttelse av strategiske fortrinn og en høyere grad av nyskaping.

Tilskuddet skal bidra til satsinger innen følgende områder:

- Havbruksforskning som fremmer økt verdiskaping og miljømessig bærekraft.
- Samfunnsfaglig forskning knyttet til rammebetingelser og bruk av arealressurser i havbruk.
- Forskning som øker tilbudet av sjømat både hjemme og ute, basert på økt råvaredifferen-

siering, bearbeiding og utnyttelse av restra-stoff fra sjømatnæringen.

- Optimal høsting av villfanget fisk med tanke på tilgjengelighet, kvalitet og markedsverdi.
- Tiltak for å bedre kvalitet, medregnet metoder for måling av kvalitet i verdikjeden.
- Gjennomføre driftsundersøkelser i fiskeindustrien.
- Videreutvikle og lede det nasjonale senteret for fangstbasert havbruk. I samarbeid med næringen skal det utvikles kompetanse på levende fangst, transport og oppføring.
- Markedsforskning som kan komme til nytte for forvaltningens arbeid.

Torskeavlsprogrammet videreføres på nåværende nivå. Driften av avlsprogrammet og den videre utviklingen av programmet skal skje i nært samarbeid med forvaltningen, næringen og andre forskningsmiljøer.

Nofima har et ansvar for å videreføre tilretteleggingen av fangststatistikk og tilhørende data fra Fiskeridirektoratet til forskning og utredning, samt bidra til analysen av utviklingstrekk i norsk fiskeindustri gjennom driftsundersøkelsen. Bevilgningen til industri- og markedsrettet forskning foreslås videreført.

Nofima skal videreutvikle sin kompetanse innen sporingssystemer.

Forbrukere og handelsledd stiller stadig større krav til produktinformasjon. Sporingssystemer brukes for å tilfredsstille lovverk knyttet til mattrygghet. I økende grad brukes slike systemer også til å gjøre produkter mer attraktive, noe som kan styrke norsk industris konkurransekraft i markedet.

Nofima skal også bistå Fiskeri- og kystdepartementet og Fiskeridirektoratet med næringsøkonomiske vurderinger av nye forvaltningstiltak.

Nofima fikk i 2012 midler i forbindelse med etablering av et Nasjonalt anlegg for marin bioprosessering, jf. omtale under post 74 tilskudd til marin bioteknologi.

Resultater 2011

Tabell 6.13 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Fiskeri- og kystdepartementet

	2011
Leiekostnader for Havbruksstasjonen	14 045 000
Husleiekompensasjon	10 934 000
Kapitalkostnad for sjøanlegg	2 000 000
Leie av avlsstasjon og drift av avlsprogrammet	30 000 000
Husleiestøtte Måltidens Hus	3 000 000
Forskning og nyskaping	10 781 000
Markedsforskning	3 500 000
Senter for fangstbasert akvakultur	3 000 000
Nasjonalt senter for marin bioprosessering	3 500 000

Nofima har ansvaret for det nasjonale avlsprogrammet for torsk. Torskeavlsprogrammet har i en periode med finanskriser, sykdomsproblemer og svikt i markedet fått økt betydning som stabilt kompetansemiljø og kunnskapsleverandør til torskeoppdrettsbransjen. Produksjonen foregår på Kraknes like utenfor Tromsø ved Nasjonal avlsstasjon for torsk.

Kompetansen Nofima har på genetiske markører, fiske sykdommer, fiskevelferd, immunologi og smittetester er viktige verktøy i arbeidet med å produsere en motstandsdyktig torsk. Resultater viser at andre generasjon framavlet torsk vokser om lag 30 pst. raskere enn villtorsk. Det ventes at vekstøkningen hos tredje generasjon, som ble produsert i 2011, vil være på 40 - 50 pst. Samtidig med vekstøkningen er yngelkvaliteten blitt betydelig bedre de siste årene, med lavere dødelighet, langt mindre deformiteter og mindre størrelsesspredning enn tidligere.

I 2011 har Nofima blant annet arbeidet med samspill mellom oppdrettet og vill laksefisk, fiskehelse, bærekraftig fôr og fangstbasert havbruk.

Nofimas forskning innen industri og marked rettes mot å utvikle kunnskap og kompetanse som industrien kan utnytte for å utvikle etterspurte, miljøvennlige, trygge og helsefremmende produkter. Råstoffkvalitet, produktutvikling, forbruker- og markedsforståelse, merking og sporbarhet er viktige områder. Nofima er partner i et Senter

for forskningsdrevet innovasjon (SFI), Centre for Research-based Innovation in Sustainable fish capture and Pre-processing technology (CRISP). Senteret skal bidra til skånsom fangst, levendelagring av villfangst og ombordhåndtering.

Nofima gjennomfører årlig driftsundersøkelser i fiskeindustrien. Resultatene av driftsundersøkelsen for 2011 er omtalt i del I, kapittel 4.

I 2011 ble det opprettet en egen avdeling for Marin bioteknologi som skal synliggjøre og fokusere på utnyttelse av marint restråstoff og produkter utviklet gjennom marin bioprospektering. I løpet av 2011 er grunnlaget lagt for etablering av et nasjonalt senter for marin bioprosessering. Anlegget er lagt til Kaldfjord utenfor Tromsø, og vil bidra til en samordning av aktiviteter knyttet til industriell bioteknologi og bioprosessering på tvers av Nofimas forskningsområder og geografi.

Tilskudd til marin bioteknologi mv. (jf. post 74)

Mål og prioriteringer

Målet med tilskuddsposten er å bidra til å utløse potensialet for næringsvirksomhet med basis i marine biologiske og genetiske ressurser. Midlene på posten skal bidra til å styrke den nasjonale kompetansen innenfor genomforskning på viktige fiskearter og følge opp strategien for marin bioprospektering. Utvikling av infrastruktur, som biobanker; forskning og kommersialisering er prioriterte oppgaver.

Regjeringen la i 2011 fram en ny strategi for bioteknologi. Marin bioteknologi er en av fire tematiske satsingsområder i strategien. Denne er fulgt opp i Forskningsrådet gjennom etablering av Biotek2021. Fiskeri- og kystdepartementets tilskudd til marin bioprospektering og oppfølging av genomforskningen gjennom Forskningsrådet er en del av Biotek2021-programmet. Genkartlegging (sekvensering) av laks vil være en viktig plattform for videre forskning på avl, vekst, sykdomsmekanismer og resistens, forbruk og mulig genetisk interaksjon med villfisk. Norge deltar i et internasjonalt samarbeid med Canada og Chile for sekvensering av laksens genom.

Leting og innhenting av interessante marine organismer, oftest i havets ekstreme omgivelser (store dyp, høyt trykk og skiftende lysforhold), kan være svært kostbart og ressurskrevende. Innhentede materiale krever betydelig tilrettelegging i biobanker for at det skal bli tilgjengelig for forskning og næringsutvikling. Marbank er en viktig aktør for å samle inn, artsbestemme, katalogisere og lagre marine organismer. Flere aktører samler inn og oppbevarer materiale. Gjennom Marbank i

Tromsø legges det derfor til rette for at innsamlet materiale blir knyttet sammen og gjøres tilgjengelig for brukere. Dette innebærer at det etableres et nettverk av marine biobanker med Marbank i en koordinerende rolle. Marbank skal over tid fungere som en nasjonal biobank som kan tilby ulike tjenester som oppbevaring, tilgjengeliggjøring av innsamlet materiale og forskningsbistand. Det skal utarbeides retningslinjer for biobanken mht. juridiske forhold, drift og brukere. Innsamling av marine organismer fra nordlige havområder skal prioriteres. Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra til finansieringen av Marbank også i 2013.

MABIT-programmet er et selvstendig næringsrettet FoU-program innen marin bioteknologi i Nord-Norge. MABIT skal videreutvikles for å styrke næringsutvikling i nord. Betydningen av nasjonalt og internasjonalt samarbeid understrekes. Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra til finansieringen av MABIT også i 2013.

Departementet vil videreføre sin innsats for mer lønnsom utnyttelse av restråstoff, og vil avsette midler til aktiviteter som tidligere var støttet gjennom Rubin, og som nå videreføres av Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond.

Fiskeri- og kystdepartementet vil også i 2013 gi tilskudd til å dekke driftskostnader i forbindelse med etablering av et nasjonalt anlegg for marin bioprosessering i Kaldfjord i Troms. Anlegget skal bidra til at grunnleggende prosjekter innen bioprospektering bringes gjennom oppskalering og prøveproduksjon og fram mot industrialisering. Anlegget skal også være et verktøy for utvikling av prosess- og industrikompetanse, forskning og undervisning.

Resultater 2011

Tilskuddsposten er i 2011 i hovedsak benyttet til å følge opp Fiskeri- og kystdepartementets del av regjeringens strategi for marin bioprospektering.

Det ble gitt et tilskudd på 17 mill. kroner til Forskningsrådet ved det store programmet Funksjonell genomforskning (FUGE). Av dette ble 13 mill. kroner satt av til å følge opp strategien for marin bioprospektering, ved oppbygging av nasjonal forskningskompetanse og infrastruktur. Det ble videre satt av 4 mill. kroner til videreføring av samarbeidet mellom Canada, Chile og Norge om sekvensering av laksens genom. Fase 1 av sekvenseringen er nå avsluttet, og det er satt i gang arbeid med fase 2.

Det ble i 2011 gitt et tilskudd på 4,5 mill. kroner til Marbank i Tromsø. Marbank samlet inn om

lag 320 kg materiale fra anslagsvis 250-280 arter. I tillegg kommer et stort antall prøver av marine mikroorganismer og marin sopp. Det er satt i gang arbeid med å etablere et nettverk av marine biobanker. Etableringen styres av Marbank som et eget prosjekt, med Sintef/NTNU og Uni Research/Universitetet i Bergen som samarbeidspartnere. Marbank har til nå vært et prosjekt under Universitetet i Tromsø. Fra 1. juli 2012 er Marbank en del av Havforskningsinstituttet.

I 2011 ble det gitt et tilskudd på 6 mill. kroner til MABIT-programmet. Det har vært 44 aktive prosjekter i 2011. Hovedsatsingsområdene til MABIT er bioprospektering, produkter for akvakultur og fiskehelse, utnyttelse av marine biprodukter og kompetanseoppbygging og nettverksaktiviteter.

Det ble i 2011 gitt et tilskudd på 1,2 mill. kroner til prosjektet "Gull fra havets sølv", som er et samarbeidsprosjekt mellom SINTEF Fiskeri og havbruk og Nofima innen marin bioteknologi.

Stiftelsen RUBIN fikk et tilskudd på 4 mill. kroner i 2011. RUBIN har arbeidet for utvikling av næringsvirksomhet med basis i restråstoff fra sjømatnærings. Fiskeri- og havbruksnærings forskningsfond (FHF) har vedtatt å integrere RUBINS aktiviteter i FHF fra og med 2012. På denne bakgrunn vedtok stifterne av RUBIN (Fiskeri- og havbruksnærings landsforening og Norges Fiskarlag) å legge ned stiftelsens virksomhet fra årsskiftet 2011/2012. Prosjektvirksomheten til RUBIN ble imidlertid videreført fram til årsskiftet. FHF overtok ansvaret for ikke ferdigstilte prosjekter som var finansiert med fondets midler fra årsskiftet. Øvrige prosjekter ble avsluttet i løpet av vårhalvåret 2012.

Det ble gitt et tilskudd til Nofima AS på 3,5 mill. kroner til driftskostnader i startfasen i forbindelse med etablering av et nasjonalt anlegg for marin bioprosessering i Kaldfjord i Troms.

Budsjettforslag 2012

Post 50 Tilskudd til Norges forskningsråd, kan overføres

Tilskuddet til Norges forskningsråd dekker i hovedsak finansiering av forskningsprogrammer.

Det fremmes forslag om å bevilge 207,2 mill. kroner på posten i 2013. Bevilgningen til klimaforskning foreslås styrket med 3,5 mill. kroner.

Post 51 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk,

rådgeving og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse hos fisk og andre akvatiske organismer og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det fremmes forslag om å bevilge 43,6 mill. kroner på posten i 2013. Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner for å styrke arbeidet med fiskehelse.

Post 52 Basisbevilgninger og annen institusjonsstøtte til forskningsinstitutter, kan overføres

Tilskuddet skal dekke basisbevilgninger og annen institusjonsstøtte til forskningsinstitutter gjennom Norges forskningsråd.

Det fremmes forslag om å bevilge 122,6 mill. kroner på posten i 2013.

Post 70 Tilskudd til rekrutterings- og sjømatiltak mv, kan overføres

Tilskuddet skal dekke rekrutterings- og kompetansetiltak og tiltak som har til formål å øke konsumet av sjømat. Det er et mål å bidra til jevnere kjønnsbalanse i sjømatnæringen. Fra 2013 flyttes tilskuddet til Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur fra denne posten til kap. 1023, post 71, mens tiltak som har til formål å øke konsumet av sjømat flyttes fra kap. 1023, post 71 til denne posten. Samtidig foreslås det å slå bevilgningen på kap. 1000 post 70 sammen med denne posten.

Det fremmes forslag om å bevilge 10 mill. kroner på posten i 2013.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Tilskudd fra denne posten skal støtte FoU- og fornyingstiltak innen Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområder.

Fra 2013 flyttes tiltak som har til formål å øke konsumet av sjømat til kap. 1023 post 70, mens til-

skuddet til Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur flyttes fra kap. 1023 post 70 til denne posten. Som følge av at bevilgningen til prosjektet Marine naturverdier i kystsonen og oppfølging av internasjonale avtaler på forskningsområdet flyttes til kap. 1000 post 21, foreslås bevilgningen redusert med 3,6 mill. kroner.

Det fremmes forslag om å bevilge 5,7 mill. kroner på posten i 2013.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS, kan overføres

Tilskuddet skal dekke de nasjonale oppgavene som Nofima er gitt av Fiskeri- og kystdepartementet.

Driftstilskuddet knyttet til havbruksstasjonen i Kårvika og tilskuddet for å dekke lånekostnader knyttet til sjøanlegget videreføres i 2013. Inntil 3 mill. kroner skal benyttes til midlertidig husleiestøtte til Måltidets hus i Stavanger. Det fremmes forslag om å bevilge 77,9 mill. kroner på posten i 2013.

Post 74 Tilskudd til marin bioteknologi m.v.

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til marin bioteknologi og bioprospektering. Departementet vil videreføre tilskuddene til det næringsrettede MABIT-programmet i Tromsø, den nasjonale marine biobanken Marbank i Tromsø, marin bioprospektering gjennom Norges forskningsråd og økt verdiskaping basert på utnyttelse av restråstoff i Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond, jf. videreføring av Rubins aktiviteter.

Det fremmes forslag om å bevilge 32,8 mill. kroner på posten i 2013.

Post 75 Tilskudd Akvariet i Bergen

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til husleie for bygg som Akvariet i Bergens disponerer. Det foreslås å bevilge 3,7 mill. kroner på posten.

Kap. 4023 Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
90	Tilbakebetaling lån fra Nofima	4 284	4 284	4 284
	Sum kap. 4023	4 284	4 284	4 284

Post 90 Tilbakebetaling av lån fra Nofima

Nofima fikk i 2007, som en del av etableringen av selskapet, et mellom finansieringslån fra staten på 42,842 mill. kroner. I tråd med vedtak i revidert

budsjett 2010 ble tilbakebetalingstiden på lånet til Nofima i 2010 forlenget med inntil ti år, men slik at minimum 1/10 av lånestolen og påløpte renter tilbakebetales årlig. De årlige avdragene er 4,3 mill. kroner.

Kap. 5610 Renter av lån til Nofima AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert	Forslag 2013
			budsjett 2012	
80	Renter	1 292	1 163	1 034
	Sum kap. 5610	1 292	1 163	1 034

Post 80 Renter

Posten gjelder rente for Nofimas lån fra staten, jf. omtale under kap. 4023. Det er inngått en avtale

om fastrentelån til Nofima for hele låneperioden av mellomfinansieringslånet. Lånerenten er beregnet til 3,35 pst. I 2013 må Nofima betale inn 1 mill. kroner i renter.

Kap. 2415 Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regionalpolitiske tiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert	Forslag 2013
			budsjett 2012	
75	Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>	100 740	40 000	40 000
	Sum kap. 2415	100 740	40 000	40 000

Innledning

Innovasjon Norge er et særlovsselskap eid av Nærings- og handelsdepartementet og fylkeskommunene, med oppdrag og finansiering fra flere departementer. Hovedmålet for Innovasjon Norge er å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet. Marint verdiskapingsprogram er rettet mot særskilte utfordringer i marin sektor, og finansieres over Fiskeri- og kystdepartementets budsjett kap. 2415, post 75. Marin sektor er også betydelig bruker av øvrige tjenester i Innovasjon Norge.

Ekstraordinære tiltak fiskeindustrien, jf. post 50

Som følge av finansuro og usikkerhet i viktige sjømatmarkeder, vedtok Stortinget i 2009 tre ekstraordinære ordninger over Fiskeri- og kystdeparte-

mentets budsjett. Ordningen med garantier for førstehåndsomsetning av fisk ble forlenget ut 2011. Som følge av en fortsatt betydelig usikkerhet i viktige sjømatmarkeder, vedtok Stortinget i mars 2012 å gi Fiskeri- og kystdepartementet fullmakt til å gjenopprette ordningen, jf. Innst. 188 S (2011-2012) og Prop. 60 S (2011-2012). Det er inngått en garantiavtale mellom Innovasjon Norge og Norges Råfisklag med en samlet ramme på 300 mill. kroner. Avtalen går fram til 31. desember 2012. Denne ordningen bidrar til å opprettholde fisket gjennom hovedsesongen, ved å gi økt kredittid til kjøperne.

Utsiktene for norsk eksportnæring er fortsatt usikre, og det kan ikke utelukkes at det er behov for å sette inn tiltak også i vintersesongen for fisket etter torsk i 2013. Tiltak må kunne settes inn raskt dersom det skulle bli nødvendig. Regjeringen foreslår derfor at Fiskeri- og kystdepartemen-

tet får fullmakt til å inngå en garantiavtale med Norges Råfisklag på følgende vilkår:

1. Samlet ramme for garantiavtalen kan være på inntil 320 mill. kroner, hvorav Innovasjon Norge kan forplikte for inntil 240 mill. kroner (75 prosent).
2. Tapsavsetning skal være 1/3 av Innovasjon Norges andel av garantiavtalen, og dekkes innenfor tidligere bevilget tapsavsetning.
3. Ubenyttede tapsavsetninger innbetales til statskassen etter utløpet av avtaleperioden 31. desember 2013.

Det vises til forslag til romertallsvedtak.

Resultater 2011

I følge Innovasjon Norge har garantiavtalene med fiskesalgslagene fungert etter hensikten, og det er bare registrert mindre tap på ordningen.

Marint verdiskapingsprogram, jf. post 75

Mål

Marint verdiskapingsprogram skal bidra til å øke verdien av sjømat produsert i Norge, gjennom økt markedsorientering og markedsrettet kompetanse. Programmet skal styrke sjømatnæringens evne til å utnytte konkurransefortrinnene som ligger i marint kvalitetsråstoff og det generelt høye kompetansenivået i Norge.

Marint verdiskapingsprogram skal styrke bedriftenes evne til langsiktig og strategisk markedsorientering. Hovedmålene for programmet er å

- styrke kunnskapsgrunnet og bistå bedriftene i å bygge kompetanse om markedskrav og internasjonalisering
- omsette markedskompetanse til strategisk kunnskap og handling i bedriftene
- fremme en sjømatnæring som øker verdiskapingen gjennom å ta opp i seg forskningsresultater og nye ideer
- bedre koordineringen av den samlede offentlige innsatsen for marin verdiskaping.

Målgruppen for programmet er marine bedrifter som vil utvikle strategisk kunnskap og orientering mot globale og norske sjømatmarkeder. Det er satt egne mål for kvinneandel under Marint verdiskapingsprogram.

Prioriteringer 2013

Det foreslås en ramme på 40 mill. kroner til Marint verdiskapingsprogram i 2013.

Siden starten i 2006 har programmet blitt kontinuerlig justert i tråd med erfaringene fra programmet, og en større justering ble gjennomført etter kvalitetsgjennomgangen i 2009. Hele programmet ble evaluert i 2011/2012. Evalueringen vil danne grunnlag for en vurdering av hvordan programmet skal videreutvikles.

Nettverk utgjør programmets kjernevirksomhet for å fremme markedsorientering. Tiltaket skal stimulere til bedre markedsstilpasning gjennom verdikjedene. Dette kan også omfatte enkeltbedrifter.

Kompetansetilbudet omfatter et ettårig kompetanseprogram på bachelornivå (30 studiepoeng), et internasjonaliseringsprogram rettet mot bedrifter med høy kompetanse – *Navigator Sjømat*, regionale kompetansetilbud og traineeordning. Hovedtilbudet er et ettårig kompetanseprogram innen strategi, merkevare, allianse og markedsføring, som gjennomføres ved Norges Handelshøyskole (NHH). I samarbeid med Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond har Innovasjon Norge utviklet et nytt kompetansetilbud for å styrke sjømatbedriftenes evne til å bestille og integrere FoU som bygger opp under bedriftens strategi.

Programmet *Kystnæringer mot marked* er rettet mot bedrifter i Finnmark, Troms og Nordland. Bedriftene får prosessstøtte og bistand til å gjennomføre strategiske analyser som bakgrunn for veivalg med sikte på å utvikle lokale produktfortrinn og en mer langsiktig markedsstrategi.

Målet med *Felles markedstiltak* er å overføre markedskompetanse til norske sjømatbedrifter, gjennom felles profilering. Innovasjon Norge samarbeider tett med Norges sjømatråd om flere av disse aktivitetene. Siden hjemmemarkedet er et stort og viktig marked for norsk sjømat, er dette tilbudet utvidet for å kunne støtte tiltak på hjemmemarkedet som fremmer og synliggjør sjømatbedrifter og bidrar til økt produktutvikling.

Resultater 2011 - 2012

Programmet hadde i 2011 en ramme på 50 mill. kroner. Av disse ble 40 mill. kroner forvaltet av Innovasjon Norge, mens de resterende 10 mill. kroner ble forvaltet av Fiskeri- og kystdepartementet til supplerende tiltak.

Boks 6.5 Evaluering av Marint verdiskapingsprogram

Marint verdiskapingsprogram ble evaluert av Pöyry i 2011/2012. Evalueringen vurderte relevans, måloppnåelse og effekter. I tillegg ble det vurdert om programmet overlapper med andre virkemidler, og det ble gitt anbefalinger om veien videre.

Programmet bygger på at det eksisterer en markedssvikt i sjømatnæringen knyttet til markedsinformasjon og kompetanse. Evalueringen slutter seg i stor grad til at det finnes en slik markedssvikt, men viser til at næringen er sammensatt og at de ulike delene av næringen kan ha ulike utfordringer. Evalueringen peker på at markedsorientering på generelt grunnlag er relevant for alle bedrifter. Utfordringen for dette programmet er å tydeliggjøre hva man i programmet legger i markedsorientering og hvordan det best kan følges opp av den enkelte bedrift eller nettverk.

Den delen av programmet som har kompetansebygging som formål får særlig godt skussmål, og antas å gi stor effekt på lengre sikt. Det ble også vist til at vel halvparten av nettverkene oppnår nye salg og økte inntekter. En konklusjon er at programmet bidrar til endring som kan underbygge økt markedsorientering. Innovasjon Norge gis på generelt grunnlag god tilbakemelding fra bedriftene. Organiseringen av Marint verdiskapingsprogram har sikret nærhet til kundene og bidratt til god kundedialog. Evalueringen anbefaler å styrke oppfølgingen av programmet med vekt på læring på tvers mellom de ulike tiltakene samt systematisere mer av kunnskapen og gjøre den tilgjengelig for hele sjømatnæringen.

Evalueringen viser at det er ingen virkemidler som direkte overlapper med Marint verdiskapingsprogram, men at en rekke virkemidler retter seg mot samme type utfordringer. Når det gjelder veien videre, anbefaler evalueringen at tilbudet i større grad bør ta inn over seg at utfordringene varierer mellom de ulike delene av næringen.

Midler forvaltet av Innovasjon Norge

Markedsorientering krever at kunnskap om markedene formidles bakover i verdikjeden og utløser endring helt tilbake til produksjonsleddet. Økt markedsorientering handler om økt forståelse av kunder og konkurransefortrinn. Programmet

fremmer dette gjennom å støtte etableringen av nettverk. Totalt er det gitt støtte til 60 nettverk. I alt 11 nettverk har sitt utspring i delprogrammet *Kystnæringer mot marked*. Nettverkene omfatter bedrifter fra hele landet og alle deler av verdikjeden. Evalueringen viser at halvparten av nettverkene rapporterer om økt salg eller økte inntekter. Evalueringen påpeker at mange av nettverkene har måttet justere kursen underveis, og at dette kunne vært unngått med mer robust analyse av konkurransefortrinn og marked. Bedriftene som deltar i *Kystnæringer mot marked* får også ekstra bistand til å gjennomføre analyser og strategi. Evalueringen framhever imidlertid at når bedriftene først inngår samarbeid i nettverk, så vedvarer dette samarbeidet.

Norges Handelshøyskole (NHH) er tildelt kontrakt for videreføring av kompetanseprogrammet. Til sammen har over 140 personer gjennomført programmet. Deltakerne representerer alle typer sjømatindustri og regioner i Norge og kvinneandelen har vært stabil rundt 45 pst. Deltakerne har jevnt over gitt gode tilbakemeldinger på programmet, både når det gjelder kompetanseutvikling, forventet økt lønnsomhet og konkurransekraft i bedriften og økt samarbeid med andre bedrifter. I evalueringen framheves det at programmet, som er godt organisert og mottatt, både bygger kompetanse og nettverk. Det pekes på at økt markedskompetanse er et premiss for å underbygge mer robuste markedsstrategier, og at tilbudet på sikt kan bidra til å styrke norsk sjømatnæring som nasjonal næringsklynge. *De øvrige kompetansetilbudene* er benyttet av færre bedrifter, men utgjør både et dybdesupplement og desentralisert tilbud.

I 2011 ble det satt av 40 mill. kroner til brukerstyrt forskning, for å utvikle markedsrettede sjømatprodukter og konsepter ytterligere. Midlene ble kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Utvikling og oppfølging av tiltaket skjer i nært samarbeid mellom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond. Totalt ytes det støtte til 12 prosjekter, som nå er i ferd med å starte.

Gjennom *Felles markedstiltak* gis det bistand til deltakelse på nasjonale og internasjonale messer og møtearenaer. Formålet er å profilere norske sjømatbedrifter som bærekraftige og foretrukne leverandører. Satsingen mot hjemmemarkedet omfatter også prosjekter rettet mot kulinariske nettverk og kokkekurs.

Marint verdiskapingsprogram støtter også utviklingstiltak rettet mot utfordringer store deler av næringen erfarer. Gjennom verdiskapingspro-

grammet ble det blant annet avdekket at 80 pst. av informasjonen som fulgte med fisken var ufullstendig, eller ikke kunne gjenbrukes. Programmet har derfor støttet arbeidet med å standardisere merking av fiskekasser, da dette er en forutsetning for effektivisering av logistikkjeden, kvalitetsstyring og sporing. Videre har Innovasjon Norge etablert en metodikk (MarInWay), hvor Innovasjon Norges distrikts- og utekontor samarbeider om å få fram krav og behov hos potensielt nye utenlandske kunder og koble disse med aktuelle leverandører fra Norge. Siden flere analyser peker på at teknologi- og kompetanseleverandører er den viktigste kilde til innovasjon og nyskaping i sjømatnæringen, gis også disse mulighet til å søke om støtte over Marint verdiskapingsprogram. Programmet tar også sikte på å bidra til lønnsom utnyttelse av en større del av råstoffet.

Midler forvaltet av Fiskeri- og kystdepartementet

Innenfor den delen av bevilgningen som ble forvaltet av Fiskeri- og kystdepartementet ble det gitt tilskudd til følgende tiltak: Sett Sjøbein, Fiskesprell og Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur.

Fiskeri- og kystdepartementet har siden 2008 gitt tilskudd til rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein, og ga i 2011 et tilskudd på 3,6 mill. kroner til prosjektet. Gjennom bl.a. kompetansekartlegging gis sjømatnæringen støtte i arbeidet med tilrettelegging av kurs og annen etterutdanning som gir

ansatte i næringen muligheten til å formalisere den kompetansen de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid.

Departementet har siden 2007 gitt tilskudd til prosjektet Fiskesprell, og ga i 2011 et tilskudd på 3,5 mill. kroner til prosjektet. Målet med Fiskesprell er å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Prosjektet er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler. Prosjektet finansieres i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Norsk sjømatråd og fiskesalgslagene med til sammen om lag 10 mill. kroner.

Fiskeri- og kystdepartementet har i 2011 gitt et tilskudd til Nofima til drift av Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur i Tromsø. Målet med senteret er å styrke forutsetningene norske hvitfiskbedrifter har for å bli leverandører inn til markedsnisjer av høykvalitets fersk hvitfisk. Høy kvalitet og god leveringskontinuitet er en forutsetning for dette, noe levendelagring skal bidra til. Senteret arbeider særlig med oppføring av levende torsk og har et nært samarbeid med næringens aktører, både i flåte og landindustri. Aktivitetene har et verdikjedeperspektiv, og det arbeides for å utvikle produkter og metoder som øker ressursenes verdi.

Budsjettforslag 2013

Post 75 Marint verdiskapingsprogram

Det fremmes forslag om å bevilge 40 mill. kroner på posten i 2013.

Programkategori 16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1030	Fiskeridirektoratet	372 329	353 696	375 800	6,2
1050	Diverse fiskeriformål	73 520	69 280	69 190	-0,1
	Sum kategori 16.30	445 848	422 976	444 990	5,2

Utgifter under programkategori 16.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01-20	Driftsutgifter	366 068	347 080	369 000	6,3
21-23	Andre driftsutgifter	4 836	4 949	5 100	3,1
30-49	Nybygg, anlegg	1 424	1 667	1 700	2,0
70-89	Overføringer til private	73 520	69 280	69 190	-0,1
	Sum kategori 16.30	445 848	422 976	444 990	5,2

Innledning

Programkategori 16.30 utgjør om lag 9 prosent av det samlede budsjettet under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Programkategorien omfatter bevilgninger til Fiskeridirektoratet og til virkemidler overfor fiskeri- og fangstnæringen. Omtalen under programkategorien omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets og Fiskeridirektoratets arbeid.

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for bærekraftig forvaltning av alle de levende ressursene i de norske hav- og kystområdene, og tilrettelegging for verdiskaping med utgangspunkt i disse ressursene.

Rundt 90 prosent av Norges fangst kommer fra bestander vi forvalter i felleskap med andre stater. Internasjonale organisasjoner og konven-

sjoner definerer viktige rammebetingelser for norsk forvaltning av levende marine ressurser og miljø.

Havbruksforvaltningen skal sikre en bærekraftig og miljøtilpasset utvikling av havbruksnæringen, der hensynet til miljø er en grunnleggende premiss for videre utvikling og vekst i næringen. Samtidig er konkurransedyktige rammebetingelser en forutsetning for at norsk havbruksnæring skal kunne utvikles videre.

Norsk sjømat skal være trygg og kjent for kvalitet. Det skal arbeides nasjonalt og internasjonalt for å dokumentere og kommunisere på en balansert måte til forbrukerne de helsemessige virkningene av å spise sjømat.

Sjømatnæringen trenger like god markedsadgang som konkurrentene våre for å realisere verdiskapingspotensialet. Det er også viktig å øke

verdiskapingen gjennom differensiering av råvarene og utvikling av nye produkter.

De sentrale lovene for fiskeri- og havbruksforvaltningen er lov om rett til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), lov om forvaltning av viltlevende marine ressursar (havressurslova), lov om omsetning av råsfisk (råsfiskloven) og lov om akvakultur (akvakulturloven). I tillegg kommer ei rekke forskrifter, som blant annet gjelder de årlige reguleringene.

Status for havmiljø, eksport, verdiskaping og bærekraft i de marine næringene er redegjort for i del I, kapittel 4. Omtalen under beskriver mål, prioriteringer og resultater innen fiskeri- og havbruksforvaltningen.

Fiskeriforvaltning

Havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene. Det må også være god kontroll med høsting av ressursene.

Det følger av havressursloven at forvaltningen skal være basert på en føre-var-tilnærming og i tråd med internasjonale avtaler og retningslinjer. Forvaltningen skal også være økosystembasert. Ressursene skal være fordelt på en måte som bidrar til å opprettholde en variert flåtestruktur og sysselsetting langs kysten og slik at det materielle grunnlaget for samisk kultur ivaretas. Høstingsmetodene skal være skånsomme, og ressursene skal utnyttes slik at det gir mest mulig verdiskaping.

Internasjonalt samarbeid om ressurser og miljø

Mål og prioriteringer

Norge arbeider internasjonalt for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som blant annet bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Dette gjelder i våre egne soner, på det åpne hav og i andre staters soner.

Norge skal være premissleverandør og bidragsyter til den internasjonale fiskeri- og havdebatten. Fiskeri- og kystdepartementet skal arbeide for at norske posisjoner knyttet til marin ressurs- og miljøforvaltning får gjennomslag. Det skal inngås avtaler om felles fiskebestander som sikrer bærekraftig forvaltning og kontroll med høsting av fisk.

Departementet vil fortsette arbeidet med å fremme bærekraftig ressursutnyttelse, noe som er en forutsetning for å oppnå global matsikkerhet. I tillegg vil arbeidet med marine verneområder og marine beskyttede områder dominere i flere av de internasjonale prosessene. Drøftingen av disse spørsmålene vil blant annet foregå innenfor rammen av FNs generalforsamling, FN-konvensjonen om biologisk mangfold, FNs matvareorganisasjon (FAO) og i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene. Departementet vil videreføre samarbeidet om fiskeri- og havforvaltning med strategisk viktige land, som USA, Canada, Brasil m.fl., i tråd med de inngåtte avtaler (MoUer).

Resultater 2011-2012

Norge har inngått bilaterale avtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU og Grønland. Norge har også samarbeidet internasjonalt for å sikre avtaler om forvaltningen av norsk vårgytende sild, kolmule og uer. Trepartsavtalen om lodde ved Island, Grønland og Jan Mayen og Smutthullavtalen mellom Island, Russland og Norge er videreført både i 2011 og 2012. Det har også blitt ført forhandlinger om forvaltningen av makrell mellom Norge, EU, Færøyene og Island, men disse forhandlingene har så langt ikke ført til noen avtale. Norge og EU har derfor inngått en bilateral avtale basert på den etablerte forvaltningsstrategien. På bakgrunn av denne uenigheten har det ikke blitt inngått bilateral avtale mellom Norge og Færøyene.

Fiskeriforvaltningen har deltatt bredt i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene Norge er medlem i (organisasjonene er nærmere omtalt under kap. 1001, post 70). De regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene er sentrale for forvaltningen av fiskeriene i internasjonalt farvann og for fisket på langtmigrerende bestander. Flere av organisasjonene er i gang med å revidere sine konvensjoner. Fra norsk side legges det vekt på at anerkjente og etablerte prinsipper for fiskeriforvaltning som bl.a. føre-var-prinsippet og økosystembasert tilnærming, blir gjenspeilet i de nye konvensjonene.

Fiskeriforvaltningen har også deltatt i internasjonale fora der marint miljø har blitt behandlet. Viktige fora er FNs generalforsamling, FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO), Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES), Konvensjonen om vern av trekende arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen) og Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø

i det nordøstlige Atlanterhav (OSPAR). Dessuten deltok fiskeriforvaltningen i juni 2012 på Rio +20 i Brasil. I alle fora er det et mål at Norge framstår med én stemme basert på omforente tverrsektorielle posisjoner. Fiskeriforvaltningen søker å bidra til realistiske og ambisiøse beslutninger der miljø- og fiskeriforvaltning baseres på allerede avklarte nasjonale og internasjonale ansvarsfordelinger.

Norge samarbeider om forvaltning av hval i Den internasjonale hvalfangstkommissjonen (IWC). I 2011 ble ansvaret for oppfølging av IWC flyttet fra Utenriksdepartementet til Fiskeri- og kystdepartementet. I tillegg deltar Norge i arbeidet med forvaltningen av sjøpattedyr i Den nordatlantiske sjøpattedyrkommissjonen (NAMMCO). NAMMCO har 20 års jubileum i 2012.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar i nordisk fiskerisamarbeid under Nordisk Ministerråd.

Departementet iverksatte i 2011 et omfattende samarbeidsprogram med Brasil som en av komponentene i regjeringens Brasilstrategi.

Norge har i tillegg arbeidet for å få etablert et internasjonalt rammeverk for havnestatskontroll. I 2009 vedtok FAO etter norsk initiativ en global avtale om havnestatskontroll. FAO vedtok i 2011 nye internasjonale retningslinjer for å redusere utkast og bifangst. Begge disse instrumentene ble utviklet på bakgrunn av norske initiativ.

Mer detaljert informasjon om Norges fiskeriavtaler med andre land og status for fisket etter avtalene finnes i Meld. St. 25 (2011–2012) *Dei årlege fiskeriavtalane Noreg har inngått med andre land for 2011 og fisket etter avtalane i 2010 og 2011*.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske

Mål og prioriteringer

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er en stor trussel mot de marine ressursene, og er en betydelig utfordring for forvaltningen av de marine ressursene globalt. Begrepet UUU-fiske omfatter både kriminalitetsspørsmål og forvaltningsutfordringer. Urappert og uregulert fiske er betydelige problemer, men trenger ikke nødvendigvis å være ulovlig. EUs regime for utkast av fisk er et eksempel på dette. Det er uansett avgjørende å få i stand omforente regulerings tiltak og robuste rapporteringsregimer. Ulovlig fiske og fiskerikriminalitet i bredere forstand krever målrettet ressurskontroll og samarbeid på tvers av faglige linjer og myndigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Prioriterte områder i Norges innsats mot UUU-fiske er oppfølging av havressursloven, inspeksjoner og tilstedeværelse på havet og på land, utvikling av systemer for risikovurdering, analysearbeid, oppfølging av utkastforbudet, elektronisk rapportering og sporing, havnestatskontroll, utvikling av kriterier for flaggstatsansvar, informasjonsdeling og markedsstatistikk (fangstsertifikater).

I tillegg vurderer norske myndigheter fortløpende å utvikle bistandsarbeidet for å hjelpe land med å etablere bedre systemer for forvaltning og ressurskontroll.

Resultater 2011–2012

Bekjempelse av UUU-fiske har vært en hovedprioritet for Fiskeri- og kystdepartementet i de siste årene, og ei rekke tiltak har blitt gjennomført nasjonalt, regionalt og globalt. Et viktig virkemiddel nasjonalt er hjemlene mot UUU-fiske i havressursloven, som blant annet åpner for bruk av tvangsmulkt og lovbruddsgebyr mot de som deltar i slikt fiske i norske og utenlandske farvann.

Kontrollinnsatsen er økt, og det er gjort endringer i regelverket. Fiskekriminalitet har høy prioritet i politiet og hos påtalemyndigheten. Fiskeriforvaltningen har prioritert internasjonalt samarbeid om ressurskontroll.

Heller ikke i 2011 ble det registrert noe ulovlig overfiske av torsk og hyse i Barentshavet, og samarbeidet med russiske fiskerimyndigheter har gitt gode resultater.

Det er arbeidet med å utvikle en risikobasert kontroll, med elektronisk rapportering og vekt på etterfølgende kontroller. Det har gitt en mer målrettet ressurskontroll og forbedrede resultater. I praksis har ressurser blitt flyttet fra tilfeldige kontroller til kontroller der sannsynligheten for å avdekke lovbrudd er større. Fiskeriforvaltningens analysenettverk (FFA) ble etablert i 2009, og er et annet konkret tiltak mot ulovlig fiske og fiskerikriminalitet. FFA bidrar til et tettere samarbeid mellom ulike etater og lager oppdaterte, tverrsektorielle analyser innenfor saksområdet ulovlig fiske og fiskerikriminalitet.

Norge leder en nyetablert ad hoc arbeidsgruppe om fiskerikriminalitet i INTERPOL. Denne gruppen arbeider med et fokus på fiskerikriminalitet i Vest-Afrika og skal sørge for å utvikle og forbedre retningslinjer, bedre informasjonsdelingen mellom relevante etater og styrke kontroll- og forvaltningskapasitet.

Et annet prioritert område har vært arbeidet med å forhindre utkast av fisk. Norge har jevnlig

tatt opp problemene knyttet til utkastpåbudet med EU, og har avtalt en rekke tiltak for å redusere utkast. En foreløpig milepæl ble nådd da Europakommisjonen i juli 2011 la fram et forslag til reform av EUs felles fiskeripolitikk, som har som mål å innføre et utkastforbud også i EUs fiskerier.

Norge har også satt utkast av fisk på dagsorden i FNs generalforsamling og i FAOs fiskerikomité i 2011. Norge har bidratt til finansiering og utarbeidelse av ekspertrapporten som var grunnlag for FAO-forhandlingene. Selv om en del land allerede har etablert lovgivning på dette området, er utkast av fisk fortsatt i stor grad uregulert og urapportert på globalt nivå.

Et annet tiltak som vil få stor betydning i arbeidet mot UUU-fiske er FN-avtalen om havnestatskontroll. Norge ratifiserte avtalen i 2011. Mange av kontrolltiltakene Norge har etablert de siste årene er gjennom FAO-avtalen blitt internasjonale minimumsstandarder.

Norge har også arbeidet internasjonalt for å utarbeide kriterier for flaggstatsansvar. Forhandlingene om dette tok til i mai 2011, og er nå i sluttfasen. Formålet med prosessen er å identifisere hvilke flaggstater som oppfyller sine forpliktelser

etter folkeretten og hvilke som ikke gjør det, samt å vurdere mulige tiltak mot flaggstater som ikke oppfyller sine forpliktelser.

Elektronisk fangstdagbok ble innført i 2011. Norge har også utviklet et system for fangstsertifikater for å imøtekomme EUs krav ved import av fisk.

Fiske og fangst

Mål og prioriteringer

Forvaltningsprinsippet i havressursloven innebærer blant annet at fiskerimyndighetene skal holde oppsyn med situasjonen til bestandene i økosystemet, og innføre tiltak dersom det er nødvendig.

Fra og med 2011 har Fiskeri- og kystdepartementet fastsatt hvilke bestander det skal rettes særlig forvaltningsmessig oppmerksomhet mot. Disse bestandene er vurdert til å ha et stort behov for overvåking og eventuelt nye tiltak for å fylle kravene som følger av forvaltningsprinsippet i havressursloven. Oversikten oppdateres årlig, og prioriteringen for 2013 framgår av tabellen under.

Tabell 6.14 Oversikt over bestander med behov for forvaltningsmessig prioritering i 2013.

Art/bestand	Merknad
Bruskfisk generelt (haiarter, havmusarter og skatearter)	Vurdere behov for tiltak for flere bruskfiskarter og videreføre arbeidet med utkast til en overordnet forvaltningsplan og felles forskrift. Kunnskapsoppbygging.
Pigghå spesielt	Sikre at høstingen holdes på et forsvarlig nivå. Reguleringen må avveie hensynet til den antatte bestandssituasjonen og behovet for å kunne drive et rasjonelt fiske etter andre arter.
Hummer	Evaluere eksisterende tiltak og vurdere nye.
Kveite	Vurdere og gjennomføre tiltak.
Leppefisker	Arbeidsgruppe vurderer bærekraftig uttak og bruk av leppefisk.
Raudåte	Utvikle og implementere forvaltningsplan.
Stillehavsøsters	Fremmed art som bør desimeres, og det vurderes å lage en informasjonskampanje.
Uer (<i>Sebastes marinus</i>)	Vurdere tiltak for å hindre en ytterligere bestandsnedgang.
Snabeluer (<i>Sebastes mentella</i>)	Arbeide for å etablere et multilateralt forvaltningsregime

Friere redskapsvalg

Fiskeflåten er i dag regulert ut fra hvilke redskaper som kan brukes til hvilke tider og i hvilke områder. Videre er fisketillatelsene i stor grad basert på redskapstype. Dette begrenser det

enkelte fartøys tilpasningsmuligheter. Dagens regelverk kan være til hinder for å bruke energi- og kostnadseffektive fangstmetoder, og det er en prioritert oppgave å legge til rette for et friere redskapsvalg i fiskeflåten. Departementet vil i dette arbeidet legge vekt på at et friere redskapsvalg

ikke skal medføre et uønsket beskatningsmønster eller redusert råstoffkvalitet.

Markedsorientert høsting

For å utnytte Norges fortrinn som sjømatnasjon er det et mål å utvikle reguleringsopplegg som bidrar til jevnere landinger gjennom året, høy kvalitet på råstoffet og en tydeligere markedsorientering gjennom hele verdikjeden.

Tang og tare

Det høstes om lag 140-170 000 tonn tare i Norge per år. Stortaren har sannsynligvis den høyeste foredlingsgraden av alle marine ressurser som eksporteres fra Norge. Om lag 200 personer er ansatt i videreforedlingsindustrien, og eksportverdien utgjør om lag 750 mill. kroner.

Det er satt i gang en gjennomgang av forvaltningen av tang og tare, som blant annet omfatter kunnskapsgrunnlaget, forvaltningsmodellen og behovet for kontrolltiltak. Målet er å sikre at tang og tare blir forvaltet etter de samme prinsippene som øvrige marine ressurser.

Det arbeides med en revisjon av forvaltningsplanen for høsting av tang og tare.

Resultater 2011–2012

Fiske og fangst

Status for oppfølging og iverksatte tiltak for bestander med særskilt forvaltningsbehov i 2011 og 2012 inneholder en oversikt over arter og bestander som det har vært rettet særlig søkelys mot i 2011 og 2012, og der det har vært satt i verk nye og ekstraordinære tiltak for å bedre situasjonen.

Tabell 6.15 Status for oppfølging og iverksatte tiltak for bestander med særskilt forvaltningsbehov i 2011 og 2012

Art/bestand	Merknad
Østersarter	Situasjonen er under oppsyn og flere tiltak kan være aktuelle.
Haiarter, havmusarter og skatearter	Behovet for tiltak for nye haiarter vurderes løpende på bakgrunn av ny og eksisterende kunnskap om bestander og høstingspress. Effektivisering av bifangstreguleringen for pigghå.
Kveite sør	Fra 1. januar 2012 er det ikke lenger anledning til å lande undermåls kveite.
Kysttorsk	Gjenoppbyggingsplan for kysttorsk i nord er godt innarbeidet. Forsøk med soneforvaltning i kystkommuner i sør vil gi ny kunnskap om tilstanden for torsk i området.
Lange og brosme	Nytt reguleringsystem, med lukket deltakelse for fartøy over 28 meter, er fulgt opp av Fiskeridirektoratet.
Leppefisker	Det er etablert arbeidsgruppe for å vurdere høstingen og sikre et bærekraftig uttak.
Raudåte	Havforskningsinstituttet har pågående datainnsamling for å bedre kunnskapen. Det er igangsatt arbeid med sikte på et framtidig prøvofiske.
Uer (<i>Sebastes marinus</i>)	Fredningstiden er utvidet fra fem til omtrent åtte måneder.

Tang og tare

En del av forvaltningsoppgavene i tilknytning til høsting av tang og tare ble overført til fylkeskommunene i 2011.

Det er satt i gang en helhetlig vurdering av de forvaltningsverktøyene som ligger til grunn for dagens forvaltning.

Overvåkingsprogrammet for tareskog er videreført, og utvidet til å dekke områdene i Nord-Trøndelag. Det er også åpnet for høsting av tare i avgrensede områder innenfor bestemte tidsperioder etter samme ordning som gjelder i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane.

Arealtilgang, klimatilpasning og kartlegging

Mål og prioriteringer

Tilgang på areal

Fiskeri- og kystdepartementet er opptatt av gode arealprosesser. Arbeidet med de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder legger de overordnede politiske rammene for arealbruk i havet. Målet er at forskjellige interesser skal eksistere sammen med lavest mulig konflikt, og at planene legger til rette for en helhetlig økosystembasert forvaltning, med vekt på sameksistens og at aktiviteten totalt sett skal være innenfor en bærekraftig ramme. En helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak skal etter planen legges fram for Stortinget våren 2013. Utredningsarbeid som ledd i revidering av forvaltningsplan for Norskehavet er prioritert i 2013. Arbeidet med areal- og verneplanprosesser i kystsonen legger rettslig bindende rammer for aktivitet på et mer detaljert nivå og er derfor viktig for departementets ansvarsområder.

Boks 6.6 Kunnskapsinnhenting – verdiskaping innenfor reiseliv og fiskerirelatert virksomhet

Som oppfølging av den oppdaterte forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten ble det i 2012 satt av 30 mill. kroner til et toårig prosjekt over Nærings- og handelsdepartementets budsjett til innhenting av kunnskap om virkninger av økt satsing på verdiskaping bl.a. innenfor reiseliv og fiskerirelatert virksomhet, jf. Meld. St. 10 (2010–2011). Formålet er å få økt kunnskap om hvordan verdiskapingen i området vil påvirkes ved en eventuell økt satsing på reiseliv, fiskeri og annen næringsvirksomhet. I 2012 er det satt i gang en rekke utredningsprosjekter som vil bli sendt på høring i 2013. Kunnskapen som samles inn skal kunne brukes som grunnlag for neste oppdatering av forvaltningsplanen. Kunnskapsinnhenting gjennomføres av Nærings- og handelsdepartementet, Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet i samarbeid.

Det er mange brukerinteresser i kystsonen, og behov for å sikre sameksistens mellom ulike inter-

esser er derfor viktig. For å sikre arealtilgang og å utnytte vekstpotensialet i norsk havbruksnæring vurderes det blant annet nye grep når det gjelder næringens arealstruktur. I kystsonen er arealplanlegging etter plan- og bygningsloven det viktigste verktøyet for å sikre sameksistens. Det er derfor en viktig oppgave for den regionale fiskeri- og kystforvaltningen å delta i arealplanleggingsprosesser etter plan- og bygningsloven.

Petroleumsvirksomhet og anlegg for vindkraft blir ofte planlagt i områder som tradisjonelt har vært benyttet til fiskeriaktivitet. Dette kan føre til interessekonflikter og krever derfor gode prosesser. Det vil i løpet av 2012 bli gjennomført en strategisk konsekvensutredning av aktuelle arealer for vindkraftanlegg i sjøen, for å identifisere områder som kan vurderes åpnet for konsesjonsbehandling og utbygging. Når det gjelder arealbeslag fra petroleumsvirksomhet er det seismiske undersøkelser som har ført til mest konflikter med fiskerinæringen. Det arbeides videre med å få til en best mulig sameksistens mellom fiskerierne og seismiske undersøkelser.

Deponering i fjordene våre av store mengder avfall fra gruvedrift kan føre til konflikter med fiskeri og havbruk. Regjeringen arbeider med en strategi for mineralnæringen der også bruk av fjorder som deponiområder vil bli omtalt. I strategien vil det bli lagt klare retningslinjer som skal ligge til grunn for vurderingen av en fjord som deponiområde. De nærmeste årene skal det utarbeides vannforvaltningsplaner etter vannforskriften som omfatter alt kystvann innenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjen. Disse planene vil ha betydning for fiskeri- og havbrukssektoren.

Klimaendringer

Virkningene av endret vanntemperatur, høyere vannstand og kraftigere vær vil kreve tilpasninger innenfor hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde. Det er viktig å få tilstrekkelig kunnskap om virkningene av klimaendringer og havforsuring på de marine økosystemene, og tilpasse fiskeri- og kystforvaltningen til de nye betingelsene.

Fiskeri- og kystdepartementet er i ferd med å ferdigstille en klimastrategi for egne ansvarsområder.

Kartlegging

Kunnskap om økosystemer og næringsaktivitet gir grunnlag for å gjøre avveininger mellom ulike interesser.

Den systematiske bunnkartleggingen i regi av MAREANO-programmet videreføres. Programmet genererer viktig kunnskap for forvaltningen gjennom å kartlegge topografi og bunntyper, arts- mangfold og naturtyper, miljøgiftinnhold i sedimenter og virkninger av fiskeri på havbunnen. Dette er grunnleggende data som er nyttig i forvaltningens vurdering av arealbruk og tilrettelegging for ulike næringsaktiviteter i området.

Gjennom det nasjonale programmet for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold kartlegges kystsonene i kommunene. Dette gir et grunnlag for avveininger mellom bruk og vern i kystsonen. Kartleggingen skal videreføres.

BarentsWatch er et helhetlig informasjonssystem for norske havområder. Den første versjonen av BarentsWatch åpen del ble lansert 30. mai 2012. Det skal igangsettes to tjenester i lukket del i 2012. Det vises til nærmere omtale under programkategori 16.60.

Resultater 2011-2012

Fiskeri- og kystforvaltningen har deltatt i relevante prosesser som påvirker arealtilgang og forvaltning av areal i sjø og kystsoner og har bidratt i arbeidet med utarbeidelse av vannforvaltningsplaner etter vannforskriften. Fiskeri- og kystdepartementet og underliggende organer har deltatt i arbeidet med en strategisk konsekvensutredning av arealer for mulig vindkraftutbygging i sjøen.

Et ekspertutvalg nedsatt av Fiskeri- og kystdepartementet la i 2011 fram sin rapport med forslag til tiltak for å legge til rette for en effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen. Spørsmålet om eventuell ny arealstruktur for havbruksnæringen drøftes i den kommende sjømatmeldingen.

Fiskeri- og kystforvaltningen deltar i utredningsarbeid og arbeidsgrupper knyttet til forvaltningsplanene for norske havområder. I 2011 lå hovedvekten av arbeidet på å utarbeide det faglige grunnlaget for forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak.

Den første versjonen av BarentsWatch åpen del ble lansert i mai 2012. Det arbeides med å utvikle to tjenester i den lukkede delen av BarentsWatch.

Innenfor MAREANO-programmet ble det i 2011 samlet inn dybde- og bunnkartdata over et areal på 23 640 km², og kartlegging av biologi og geologi fra et

areal på 21 700 km². Gjennom programmet er havbunnen i områdene Nordland VII, Troms II, Troms III, Eggakanten og store deler av Nordland VI kartlagt. I 2011 ble havområder utenfor Finnmark, tidligere omstridt område i Barentshavet samt fullføring av Nordland VI prioritert.

Selv om regelverket knyttet til seismiske undersøkelser er strammet inn, har det fortsatt vært noen konflikter.

Havbruksforvaltning

Havbruksnæringen er viktig for den nasjonale økonomien, og viktig for sysselsetting og bosetting i mange kystkommuner. I Soria Moria II slås det fast at det skal legges til rette for videre vekst i norsk havbruksnæring innenfor bærekraftige rammer.

Bærekraftig havbruk

All matproduksjon påvirker miljøet. Spørsmålet er hvor stor miljøbelastning som skal aksepteres. En forutsetning for å utnytte potensialet for videre vekst i norsk havbruksnæring er at det kan dokumenteres at havbruksnæringen drives innenfor miljømessige akseptable rammer.

Riksrevisjonen leverte 6. mars 2012 en rapport om havbruksforvaltningen. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om det overordnede målet om en bærekraftig og miljøtilpasset havbruksnæring er nådd. Riksrevisjonens bemerkninger er i stor grad sammenfallende med områdene regjeringen har pekt ut som satsingsområder i *Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring* fra 2009. Fiskeri- og kystdepartementet har satt i gang arbeidet med å følge opp Riksrevisjonens bemerkninger. Det foreslås å øke bevilgningen til havbruks- tilsyn med 10 mill. kroner, jf. nærmere omtale under kap. 1030 Fiskeridirektoratet.

Mål og prioriteringer

De viktigste miljøutfordringene for havbruksnæringen er skissert i *Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring* fra 2009. Innsatsområdene og målene i strategien er presentert i tabell 6.16. Til hvert av målene er det knyttet en rekke tiltak som skal sikre at miljøpåvirkningen er innenfor de rammer myndighetene aksepterer.

Tabell 6.16 Strategi for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring

Innsatsområde	Mål
Genetisk påvirkning og rømming	Havbruk bidrar ikke til varige endringer i de genetiske egenskapene til villfiskbestandene
Forurensning og utslipp	Alle oppdrettslokalteter som er i bruk holder seg innenfor en akseptabel miljøtilstand, og har ikke større utslipp av næringssalter og organisk materiale enn det resipienten tåler
Sykdom, medregnet parasitter	Sykdom i oppdrett har ikke bestandsregulerende effekt på villfisk, og mest mulig av oppdrettsfisken vokser opp til slaktning med minimal medisinbruk
Arealbruk	Havbruksnæringen har en lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåvirkning og smitterisiko
Fôrressurser	Havbruksnæringens behov for fôrstoff dekket uten overbeskatning av de villlevende marine ressursene

Samtlige av de 29 tiltakene i bærekraftstrategien som ligger under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde er igangsatt eller allerede fullført. Oppfølging av strategien er høyt prioritert også i 2013.

Det er satt i gang et større tverrfaglig arbeid som skal legge grunnlaget for å etablere første-generasjons tålegrenser for akseptabel miljøpåvirkning for lakselus og genetisk interaksjon.

Det skal arbeides videre med å utforme effektive og målrettede forvaltningstiltak når aktuelle grenseverdier overskrides. Oppfølgingen av arbeidet med indikatorer og grenseverdier med tiltak vil bli drøftet nærmere i sjømatmeldingen som legges fram for Stortinget vårsesjonen 2013.

Rømmingskommisjon blir endret til et mer rendyrket teknisk ekspertutvalg. Kommisjonen skal bistå Fiskeridirektoratet med egne uavhengige undersøkelser i felt, og skal vurdere saker av mer teknisk karakter ved utstyr og drift. Arbeidet må ses i sammenheng med styrkingen av Fiskeridirektoratets havbrukstilsyn.

I den forvaltningsrettede havbruksforskningen vil det generelt bli lagt stor vekt å bedre kunnskapsgrunnlaget knyttet til miljøpåvirkningene fra havbruksnæringen. Forskningen skal særlig konsentrere seg om genetisk interaksjon mellom oppdrettsfisk og villfisk, sykdom og smittespredning (inkludert lakselus) og lokaliteters plassering og bæreevne.

På flere av fagområdene som skal dekket av forvaltningsrådgivning knyttet til havbruk er det ulike meninger og synspunkter, også blant fagfolk i ulike vitenskapelige miljøer. Det er viktig at beslutninger om havbruksnæringens utvikling baseres på best mulig og beste tilgjengelige kunn-

skap. Det vil bidra til å sikre kvaliteten i beslutningsgrunnlaget og myndighetenes og næringens integritet og legitimitet.

Resultater 2011–2012

Oppfølging av bærekraftstrategien har vært høyt prioritert i 2011 og 2012. Prioriterte områder er genetisk interaksjon og rømming, lakselus og utslipp.

Havforskningsinstituttet har sammen med Veterinærinstituttet og med bidrag fra Norsk Institutt for naturforskning (NINA) utarbeidet forslag til førstegenerasjons målemetode for miljøeffekt (effektindikatorer) med hensyn til genetisk påvirkning fra oppdrettslaks til villlaks, samt påvirkning av lakselus fra oppdrett på villlevende laksefiskbestander. Et betydelig grunnarbeid over flere år har muliggjort utviklingen av disse indikatorene.

I rapporten som ble presentert i mai 2012 er det beskrevet to sett av indikatorer – varslingsindikatorer og verifiseringsindikatorer – for både lus og genetisk påvirkning. Dette arbeidet er blitt fulgt opp videre av Fiskeridirektoratet og Mattilsynet for å gi råd til Fiskeri- og kystdepartementet blant annet om når det bør iverksettes eventuelle tiltak og geografisk differensiering av slike tiltak.

Ei rekke rømmingsreducerende tiltak er gjennomført. En skjerping av teknisk standard for flytende oppdrettsanlegg (NYTEK-forskriften) trådte i kraft 1. januar 2012. Videre er det utarbeidet og sendt på høring en teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg. Slike standarder reduserer sannsynligheten for rømming. Det er satt en begrensning på antall fisk per merd til

200 000, for å redusere konsekvensen ved en eventuell rømming. En prøveordning som tillater produksjon av større settefisk på land skal bidra ytterligere til å redusere rømmingsrisikoen.

Det har vært faglig uenighet om årsakene til endringer i økosystemene i en del kystområder, der særlig sukkertare ser ut til å ha være negativt påvirket. I samråd med Miljøverndepartementet opprettet derfor Fiskeri- og kystdepartementet i 2011 en ekspertgruppe som skulle vurdere næringssaltsituasjonen i kystområdene, med særlig vekt på oppdrettstette områder som Hardangerfjorden og Boknafjorden. Gruppen besto av forskere fra fem forskningsinstitusjoner under ledelse av Universitetet i Oslo.

Rapporten ble levert i november 2011, og konkluderte med at vannkvaliteten i de undersøkte fjordene var meget god, til tross for at utslippene av nitrogen og fosfat fra oppdrett har økt markant de siste åra. Næringssaltkonsentrasjoner både i Hardangerfjorden og Boknafjorden ligger i følge rapporten innenfor en god til meget god status etter Klima og forurensningsdirektoratets kriterier.

Fiskehelse og fiskevelferd

Mål og prioriteringer

God fiskehelse er viktig for utviklingen i norsk havbruksnæring. Utviklingen de siste årene er bekymringsfull på enkelte områder, og krever oppmerksomhet både fra myndighetene og næringen.

Produksjonstapet mens fisken står i sjø er i dag høyt i flere områder langs kysten. Årsakene til dette er ikke fullt ut klarlagt, og det er derfor behov for å øke kunnskapen om dette. I tillegg må lokalitetsstruktur og driftspraksis vurderes.

Lakselussituasjonen, særlig for villfisk, vil kreve oppmerksomhet og oppfølging både på kort og lang sikt. Samordning av oppdrettsanleggenes produksjonssyklus, optimalisering av driftsrutiner og biologisk og mekanisk lusekontroll bør prioriteres framfor medisinbruk. Samtidig er det behov for å ha og bruke et spekter av medikamenter i oppdrett når det er nødvendig.

En internasjonal og konkurranseutsatt næring som den norske havbruksnæringen er avhengig av god dokumentasjon av helsetilstanden til fisken og kvaliteten til produktene, og at det kan dokumenteres at fisken oppdrettes, transporteres og slaktes under etisk forsvarlige forhold.

Fiskeri- og kystdepartementet legger vekt på at Mattilsynet utvikler tiltaksplaner mot de syk-

dommene som omfattes av regelverket. Planene må ta utgangspunkt i realistiske mål for den enkelte sykdom og spesifisere tiltak som er nødvendige og tilstrekkelige for å bekjempe eller kontrollere disse sykdommene. Når aktuelle tiltak vurderes må det tas hensyn til eventuelle uheldige samfunnsmessige, næringsmessige og miljømessige konsekvenser av tiltaket.

Resultater 2011–2012

Det har blitt gjennomført samordnet våravlusning langs mesteparten av kysten også i 2012. Selv om nivået av lakselus var lavere på oppdrettsfisken fra januar til mai i år enn i 2011, viser foreløpige resultater fra Havforskningsinstituttets overvåkning at villfisken i noen områder hadde mye lakselus, særlig på sjørret. Det kan tyde på at effekten av våravlusningen kom for sent i noen områder, slik at smittepresset ikke ble så lavt som ønskelig da villsmolten vandret ut. Utfordringene med nedsatt følsomhet og resistens for lusemidler er ikke løst.

Regelverket for lakselusbekjempelse er blitt betraktelig skjerpet de siste årene. Mattilsynet innførte i 2010 soneforskrifter i områder med særskilte lakselusutfordringer. Det førte til at det ble opprettet egne tiltakszoner i Sunnhordland og i Nord-Trøndelag med samordnet utsett og brakklegging. Så langt ser sonene ut til å ha en positiv virkning.

I 2012 er regelverket knyttet til lakselusbekjempelse foreslått ytterligere skjerpet. Blant de viktigste forslagene er strengere krav til planer og koordinering, strengere krav til telling av lakselus, utvidet rapporteringsplikt for følsomhetsundersøkelser og etablering av en maksimalgrense for gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk. Det er foreslått endringer i regelverket knyttet til smittesikker transport. Det er blant annet foreslått krav om lusefilter og generell desinfeksjon av transportvann på alle brønnbåter fra og med 2019. På brønnbåter som er godkjent for behandling med hydrogenperoksid er kravet om lusefilter allerede trådt i kraft.

Virussykdommen pankreassykdom (PD) er fortsatt et betydelig problem på Vestlandet. Vaksiner og andre tiltak for å redusere PD-problemer ser ut til å ha redusert tapene, men foreløpig ikke antall utbrudd. Det ble i 2011 registrert nye utbrudd av PD på 89 lokaliteter. Flere av disse utbruddene var nord for Hustadvika i Møre og Romsdal og var forårsaket av en ny variant av PD-viruset som tidligere ikke har vært påvist i Norge. Mattilsynet og næringen utviklet i 2007 i samarbeid en strategi for å hindre at PD sprer seg nord

for Hustadvika, som er en naturlig barriere. Som følge av den nye varianten av PD-viruset er strategien nå under vurdering.

Det var i 2011 ingen utbrudd av infeksjøs lakseanemi (ILA) i Troms der det i lengre tid har vært utbrudd av sykdommen. I 2011 var det en ny påvisning av ILA i Vest-Finnmark, mens det i 2012 så langt har vært to utbrudd av ILA i Møre og Romsdal.

Videre utvikling av havbruksnæringen

Mål og prioriteringer

Det er et mål at den norske havbruksnæringen skal beholde sin stilling som internasjonalt ledende produsent og eksportør av oppdrettslaks, samtidig som hensynet til miljø og fiskehelse blir ivarettatt. Det er videre et mål at den norske havbruksnæringen skal utvikles til også å omfatte andre arter enn laks og ørret.

Regjeringen vil legge til rette for videre vekst i havbruksnæringen innenfor bærekraftige rammer. Dette gjelder både vekst i form av økt produksjon, og i form av å øke verdien på det som allerede produseres gjennom blant annet bearbeiding og bedre utnyttelse av restråstoff.

Fiskeri- og kystdepartementet vil i løpet av 2012 foreta en ny vurdering av kapasitetsvekst i havbruksnæringen. Ettersom det var lakselus som førte til at veksten for 2010 ble satt på vent, er det naturlig at lakselussituasjonen vil stå sentralt i vurderingen, men det blir bl.a. også lagt vekt på andre miljøforhold.

Fiskeri- og kystdepartementet har gjennomført en etterkontroll av akvakulturloven med sikte på å identifisere eventuelle behov for oppdateringer og presiseringer. Departementet legger til grunn at reaksjonene på brudd på bestemmelser i og i medhold av akvakulturloven bør være slik at det ikke lønner seg å bryte reglene. Samtidig bør bestemmelsene sikre forutsigbarhet og fremme likebehandling. Det foreslås også endringer i lovens miljøbestemmelser. Det tas sikte på å fremme forslag til lovendringer for Stortinget i løpet av vårsesjonen 2013.

Resultater 2011–2012

Kapasitetsvekst i 2011

Det ble i 2011 gitt tilbud om 5 pst. økt maksimal tillatt biomasse (MTB) på tillatelser til oppdrett av laks og ørret i Finnmark og Troms, jf. Innst. S. nr. 2 (2010-2011) og Prop. 1 S Tillegg 2 (2010-2011). Vederlaget ble satt til 150 000 kroner i Finnmark

og 500 000 kroner i Troms. Samtlige oppdrettere valgte å benytte seg av tilbudet.

På grunn av høye nivå av lakselus og resistensutvikling langs deler av kysten ble det bestemt at det ikke skulle gis tilbud om økt MTB i landets øvrige fylker.

Arealutvalg

Høsten 2009 ble det satt ned et ekspertutvalg som skulle komme med forslag til tiltak for å legge til rette for en effektiv og bærekraftig arealbruk i havbruksnæringen. Utvalget leverte sin rapport 4. februar 2011. Utvalgets hovedforslag er å dele inn kysten i produksjonsområder, inndelt i et begrenset antall utsett soner med koordinert utsett og brakklegging.

Rapporten har vært ute på høring. Fiskeri- og kystdepartementet har fulgt opp flere av utvalgets foreslåtte tiltak knyttet til kunnskapsinnhenting. Spørsmålet om eventuell ny arealstruktur for havbruksnæringen vil bli drøftet nærmere i sjømatmeldingen.

Ny teknologi/nye driftsformer

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at regelverket skal være teknologinøytralt. Begrunnelsen for dette er å sikre nødvendig fleksibilitet. Flere nye konsepter for oppdrettsproduksjon er under uttesting.

To uavhengige teknologiutredninger konkluderte i 2010 med at ingen teknologiske løsninger for lukket oppdrettsteknologi er kommet så langt at de kan tas i bruk i kommersiell skala. Dette understøttes av Teknologirådets rapport om ny oppdrettsteknologi fra april 2012. I følge Teknologirådet vil operasjonalisering av regjeringens kriterier for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring være det viktigste virkemiddelet for en målrettet og forutsigbar FoU-satsning.

Sjømatindustrien

Mål og prioriteringer

Det er et mål å øke verdiskapingen i sjømatindustrien og skape flere arbeidsplasser langs kysten. Økt videreforedling av råvarene vil kunne bidra til dette. Det er en viktig ambisjon å sikre fiskeforedlingsindustrien helårlig stabil tilgang på råstoff. Det er også et mål å øke verdiskapingen fra marint restråstoff, både gjennom økt volum og produktutvikling. Økt bearbeiding av fisk gir økte volum restråstoff.

Gjennom Marint verdiskapingsprogram og andre deler av virkemiddelapparatet legges det til rette for økt markedsorientering og innovasjon i sjømatbedriftene.

Arbeidet med markedsføring og markedsadgang er avgjørende for å realisere verdiskapingspotensialet. Fiskeri- og kystdepartementet vil bidra til å videreutvikle det norske sjømatmarkedet. Norge skal være et utstillingsvindu for sjømatnæringen.

Resultater 2011-2012

Andelen laks som foredles i Norge har over flere år ligget i overkant av 15 prosent. Volumet som bearbeides har dermed økt i takt med produksjonsøkningen i havbruksnæringen. Stor økning i bearbeidet volum har medført økning i sysselsettingen, selv om det samtidig har foregått en kraftig rasjonalisering.

Nedbyggingen av filetindustrien, sammen med rasjonalisering i den øvrige hvitfiskindustrien, har ført til en kraftig reduksjon i antall sysselsatte de siste 15 årene. Økte kvoter på torsk og bedring i lønnsomheten bidro til økt aktivitet og sysselsetting i hvitfiskindustrien i 2010 og 2011.

Den pelagiske konsumindustrien har vokst kraftig siden midten av 1980-tallet og sysselsetter i dag ca. 1 450 årsverk. Veksten skyldes både at kvotene for de pelagiske fiskeslagene har økt, og at en større andel av de pelagiske fangstene har gått til konsum.

Bifangstordning, ferskfiskbonus for torsketrålere og konvensjonelle fiskefartøy og kvotestimulering for levendelagring av villfanget fisk er tiltak som regjeringen har innført med sikte på å bidra til jevnere leveranse av villfanget råstoff til fiskeindustrien. Bifangstordningen har bidratt til økte landinger av fersk torsk, hyse og sei på høsten, og har bidratt til større aktivitet og råstofftilgang for fiskeindustri som baserer seg på produksjon av ferske produkter. I tillegg kommer tilskudd til mottaksstasjoner og føring av fisk som er viktig for å sikre en desentralisert mottaksstruktur. Dette er nærmere omtalt under kap. 1050.

Det er lagt stor vekt på arbeidet med hjemmemarkedet i 2012, blant annet gjennom samarbeid med Matstreif, Gladmatfestivalen og TV-programmet Det norske måltid. Fiskeri- og kystdepartementet har etablert en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan tilbudet av og omsetningen av sjømat på hjemmemarkedet kan økes.

Marint verdiskapingsprogram bidrar til å stimulere til økt markedsorientering i norske sjømatbedrifter, og det har en egen satsing rettet mot

fersk fisk. Det er også åpnet for å gi støtte til profilering av sjømat og sjømatbedrifter på nasjonale markedsarenaer. Marint verdiskapingsprogram er nærmere omtalt under programkategori 16.20.

Den totale mengde restråstoff i Norge var i 2011 i overkant av 800 000 tonn. Av dette ble tre fjerdedeler utnyttet. I dag benyttes det meste av det marine restråstoffet som tas på land til produksjon av mel og olje som i hovedsak går til fiskefôr. Det er et potensial både for å øke volumet restråstoff som bearbeides og for å skape økte verdier gjennom å utvikle flere produkter som retter seg mot godt betalte markedsområder som for eksempel kosttilskudd. Investeringer i denne type industri er økende, og det vokser fram bedrifter som baserer seg på bioteknologisk raffinering av restråstoff. Fiskeri- og kystdepartementet gir tilskudd til kunnskapsbygging for å utvikle næringsvirksomhet med basis i restråstoff fra sjømatnæringen, jf. omtale under kap. 1023 post 74

Marin bioteknologi kan gi grunnlag for verdiskaping og næringsutvikling med anvendelsesmuligheter innen medisin, helse, næringsmidler, fôr og ingredienser, kosmetikk og ulike typer miljøvennlig industri og energiprosesser. Et område av særlig interesse er marin bioprospektering. Marin bioprospektering omfatter systematisk leting etter unike bestanddeler, bioaktive forbindelser og gener i marine organismer med sikte på å utvikle av produkter for kommersielle eller samfunnsmessige formål. Satsingen på marin bioprospektering er nærmere omtalt under programkategori 16.20.

Sunn og trygg sjømat av god kvalitet

Mål og prioriteringer

Det er avgjørende at sjømaten som omsettes er trygg og av god kvalitet. Det er derfor en prioritert oppgave å gjennomføre en planmessig overvåking av både oppdrettet og villfanget sjømat.

Fiskeri- og kystdepartementet følger utviklingen i bruk av kvalitets-, klima- og miljømerkeordninger både nasjonalt og internasjonalt. Departementet vil bistå næringen med nødvendig informasjon slik at de kan hente ut det verdiskapingspotensialet som ligger i bruken av slike merkeordninger både hjemme og ute. Særlig viktig er Norges sjømatråd (det tidligere Eksportutvalget for fisk) sitt arbeid med kvalitetsmerker. Når det gjelder miljømerking er det lagt vekt på synlige kriterier og sporbarhet i kjeden slik at informasjonen blir troverdig og fungerer veiledende for forbrukerne.

Det er et mål å øke konsumet av sjømat på hjemmemarkedet, i tråd med handlingsplanen for et bedre kosthold i befolkningen. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer særlig tiltak rettet mot å få barn og unge til å spise mer sjømat. Samarbeidet med Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd om ernæringsprosjektet Fiskesprell vil bli videreført i 2013. Det vises til nærmere omtale under kap. 1023 post 70.

Resultater 2011–2012

NIFES overvåker fremmedstoffer i sjømat fra Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet. Det generelle bildet er at det er lave konsentrasjoner av miljøgifter i sjømat fra alle de tre havområdene. Det internasjonale regelverket for handel med mat setter grenseverdier for ulike miljøgifter i sjømat. Med få unntak ligger funnene i norsk sjømat lavere enn disse grenseverdiene. Imidlertid ble to områder utenfor Nordland stengt for fiske etter blåkveite i 2011 på grunn av høye verdier av dioksiner og dioksinlignende PCB i blåkveite i disse områdene.

EFTAs overvåkingsorgan ESA inspiserte høsten 2011 norske fiskevirksomheter, for å sjekke om den offentlige kontrollen av produksjon og salg av fisk og fiskerivarer ble utført i tråd med EØS-avtalen. ESA konkluderte med at mens oppdrettssektoren generelt følger hygienekravene, er det rom for betydelige forbedringer for virksomheter som foredler hvitfisk. I tillegg pekte ESA på at Mattilsynet bør bedre sine kontrollrutiner. Mattilsynet vil følge opp de manglene som ESA har påpekt, bl.a. gjennom et eget tilsynsprosjekt for sjømatområdet i 2013.

Ernæringsprosjektet Fiskesprell gjennomføres i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd. Det vises til nærmere omtale under kap. 1023 post 70.

Eksport og markedsadgang

Mål og prioriteringer

Sjømatnæringen er en av Norges største eksportnæringer, og er representert i om lag 130 ulike markeder over hele verden. Norge er verdens nest største eksportør av sjømat, og blant de ti største produsentene i verden. Næringen eksporterer over 95 prosent av all produksjon. God adgang i eksportmarkedene er dermed en forutsetning for verdiskapning og videre vekst i næringen.

EU er Norges viktigste marked for eksport av fisk og fiskeprodukter. Handel med fisk mellom

Norge og EU reguleres i hovedsak av protokoll 9 til EØS-avtalen. Det er ikke funnet løsninger som sikrer at EU ikke vil kunne bruke antidumping- eller antisubsidietiltak mot norske fiskeprodukter. Norge benytter de muligheter som finnes via forhandlinger for å bedre markedsadgangen for sjømat til EU.

Verdens handelsorganisasjon (WTO) er den viktigste arenaen for å skape et regelverksbasert, multilateralt regime for verdenshandelen, og departementet legger stor vekt på å følge opp arbeidet i WTO. Slutføring av WTO-forhandlingene om en ny multilateral handelsavtale (Doha-runden) vil fremdeles være prioritert når forhandlingssituasjonen legger til rette for det.

EFTAs frihandelsavtaler er et viktig supplement til det multilaterale arbeidet som foregår i WTO. EFTA-landene har et av verdens mest omfattende nettverk av handelsavtaler. Prioriterte land er tollunionen mellom Russland, Hviterussland og Kasakhstan (RuBeKa), India, Indonesia og Vietnam.

Norsk sjømat møter stadig flere markedsadgangsutfordringer på det ikke-tariffære området, for eksempel sanitære krav og ulike dokumentasjonskrav. Foruten arbeidet i WTOs komiteer for sanitære og plantesanitære forhold (SPS-komiteen) og tekniske handelshinder (TBT-komiteen), legger Fiskeri- og kystdepartementet stor vekt på arbeidet i internasjonale standardsettende organisasjoner for slik å sikre forutsigbare rammevilkår for handelen. I tillegg til arbeidet i FAO og OECD, er Codex Alimentarius og Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) særlig viktige fordi de er førende for arbeidet i WTO på dette området.

Resultater 2011–2012

Utover ordinær toll møter norsk laks og ørret i dag ingen hindringer på EU-markedet. EU opphevet minstepristiltak mot norsk laks og antidumpingtiltak mot norsk ørret etter at Norge i 2008 fikk medhold i en tvisteløsningssak i WTO.

Det arbeides kontinuerlig med ulike utfordringer for markedsadgang for norsk sjømat i EU, for eksempel ved innføringen av fangstsertifikater i forbindelse med EUs forordning mot ulovlig, urapportert og uregistrert fiske.

EU har vedtatt et forbud mot omsetning av selprodukter som trådte i kraft 20. august 2010. Norge mener at forbudet strider mot EUs forpliktelser etter WTOs regelverk. Et felles tvisteløsningspanel for Norge og Canada ble opprettet i april 2011 og det forventes at en avgjørelse vil foreligge i 2013. Selfangstnæringen er ikke en stor

næring, men det er et viktig prinsipp for Norge at produkter fra bærekraftig høstede marine ressurser skal kunne selges uten urimelige hindringer.

Fiskeri- og kystdepartementet deltar aktivt i forhandlingene om EFTAs frihandelsavtaler. Det pågår nå forhandlinger om handelsavtaler med bl.a. Tollunionen mellom Russland, Hviterussland og Kasakhstan (RuBeKA), India, Indonesia, Vietnam og Mellom-Amerika.

Bilaterale forhandlinger om en handelsavtale mellom Norge og Kina er foreløpig utsatt på ubestemt tid.

Russland er det viktigste enkeltmarkedet for norsk sjømat. Eksporten av villfisk er åpen for alle, mens oppdrettsvirksomheter må være godkjent av russisk veterinærtjeneste for å få eksportere til Russland. De senere årene har den russiske veterinærtjenesten sammen med Mattilsynet gjennomført en rekke inspeksjoner hos norske oppdrettsvirksomheter. Dette har resultert i at hoveddelen av de norske lakseslakterier er godkjent for eksport til Russland. Antallet godkjente virksomheter varierer imidlertid noe gjennom året avhengig av hvor mange virksomheter som er midlertidig utestengt på grunn av påståtte funn av fremmedstoffer og smittestoffer. Mattilsynet har etablert et eget Russlandteam som skal inspirere bedriftene etter russisk regelverk.

Straffetollen på fersk hel laks fra Norge ble fjernet som følge av en såkalt Sunset Review (fem-årgjennomgang) i 2011. Dermed møter laksenæringen for første gang siden 1991 ingen handelspolitiske tiltak i USA. Norske myndigheter og den norske laksenæringen bidro aktivt til det positive utfallet i denne gjennomgangen.

Norges sjømatråd

Norges sjømatråd AS er organisert som et aksjeselskap og eies i sin helhet av Fiskeri- og kystdepartementet. Selskapet endret 1. januar 2012 navn fra Eksportutvalget for Fisk (EFF) til Norges sjømatråd. Navneendringen reflekterer en stadig større oppmerksomhet rettet mot hjemmemarkedet og at begrepet sjømat er blitt tatt mer i bruk og er mer dekkende enn fisk.

Selskapets virksomhet finansieres med en lov-pålagt avgift på 0,75 pst. av eksportverdien for de fleste sjømatprodukter. I 2011 var inntektene fra avgiften på 389 mill. kroner. Hovedkontoret ligger i Tromsø, i tillegg er Sjømatrådet representert med egne ansatte i 12 markedsland. Norges sjømatråd skal fremme norsk sjømat gjennom felles markedsføring, arbeid med markedsinformasjon inkludert statistikk, markedsadgang og beredskap. Sjømatrådet skal også søke å utvikle nye og etablerte markeder, og fremme og trygge omdømmet til norsk sjømat. Norges sjømatråd er rådgiver for Fiskeri- og kystdepartementet i spørsmål som gjelder eksport eller omsetning og produksjon i sammenheng med eksport.

Markedsarbeidet som gjøres av Norges sjømatråd har som mål å øke etterspørselen etter norsk sjømat. Sjømatrådets virksomhet planlegges og gjennomføres i nært samarbeid med sjømatnæringen. Markedsføringen fungerer som en støtte til eksportørens eget markedsarbeid. Ved å øke kjennskapen til sjømat fra Norge, er Sjømatrådets markedsføringsarbeid med på å legge et godt grunnlag når den enkelte eksportør vil nå ut med produktene sine til konsumenter over hele verden. Årlig gjennomfører Norges sjømatråd om lag 500 markedsføringsprosjekter i 25 ulike markeder.

Kap. 1030 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2011	budsjett 2012	
01	Driftsutgifter	366 068	347 080	369 000
21	Spesielle driftsutgifter	4 836	4 949	5 100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 424	1 667	1 700
Sum kap. 1030		372 329	353 696	375 800

Innledning

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Direktoratet har hovedkontor i Bergen og regionkontorer i Vadsø, Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Måløy og Egersund. Det er 502 tilsatte i direktoratet per 1. mars 2012.

Fiskeridirektoratets hovedmål er å fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.

De faglige oppgavene i Fiskeridirektoratet er delt i tre virksomhetsområder; havressursforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning. Fiskeridirektoratet skal også bidra med dokumentasjon av fiskerienes rolle i det nasjonale arbeidet med kystkulturen.

Havressursforvaltning

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet har følgende delmål innenfor havressursforvaltningen:

- En kunnskapsbasert havressursforvaltning.
- Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene.
- Ressursuttak i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser.
- Et internasjonalt samarbeid om ressursforvaltning og ressurskontroll som ivaretar Norges interesser som havnasjon.

Fiskeridirektoratet skal regulere og kontrollere fiske og fangst på en måte som balanserer høsting og beskyttelse av ressursene på en langsiktig god og bærekraftig måte, og med det ivareta både næringsinteresser og miljøhensyn. Kontrollarbeid er en vesentlig del av direktoratets daglige virke, både når det gjelder operativ kontroll og i kontinuerlig utvikling av kontrollverktøy og juridisk rammeverk.

En kunnskapsbasert havressursforvaltning

Fiskeridirektoratet skal fortsette arbeidet med å videreutvikle elektroniske verktøy og samtidig oppdatere, kvalitetssikre og vedlikeholde sine ulike registre. Opplæring og kvalitetssikring av saksbehandlingen i ytre etat gis høy prioritet.

Direktoratet skal fortsatt hente inn, kontrollere og formidle data om fiskefartøyenes posisjon, tillatelser, fangst, landing og lønnsomhet. Denne

type informasjon er et viktig grunnlag for analyse og beslutninger i forvaltningen og for den generelle kunnskapen om fiskerinæringen. Direktoratet viderefører arbeidet med å gjøre mest mulig data offentlig tilgjengelig.

Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene

Fiskeridirektoratet skal bidra til utvikling av reguleringsmodeller som ivaretar hensynet til de marine ressursene og lønnsomheten i fiskeriene. Direktoratet har en sentral rolle i å utvikle og implementere forvaltningsprinsippet som følger av havressursloven.

Fiskeridirektoratet har utviklet to verktøy som er sentrale for forvaltningen av de marine ressursene. Forvaltningstabellen gir en indikatorbasert beskrivelse av blant annet tilstand og økologisk og økonomisk betydning når det gjelder bestandene i norske farvann. Fiskeritabellen gir en oversikt over de ulike fiskeriene og skal gi en vurdering av nødvendige tiltak overfor det enkelte fiskeri. De to oversiktstabellene legger grunnlag for en helhetlig økosystembasert forvaltning og vil legge føringer for prioriteringen av bestandsovervåkingen, innføring av nye forvaltningstiltak og videreutvikling av et bærekraftig beskatningsmønster.

Direktoratet skal også følge opp arbeidet knyttet til et friere redskapsvalg.

Reguleringen av kystnære fiskerier er en prioritert oppgave. Økt regulering av fritidsfiske og turistfiske gir fiskeriforvaltningen nye utfordringer, bl.a. knyttet til kommunikasjon. Det er nedsett en arbeidsgruppe som skal redegjøre for utfordringer for fiske på strekningen Vest-Agder – svenskegrensen. Når gruppens sluttrapport foreligger skal Fiskeridirektoratet følge opp dette arbeidet.

Ressursuttak i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser

Kontroll med uttaket og gjennomføringen av fisket skal sikre korrekt rapportering, avdekke og forebygge lovbrudd, hindre at fangster overstiger totalkvoten og bidra til like konkurranseforhold i næringen.

Fiskeridirektoratets ressurskontroll er basert på en årlig strategisk risikovurdering, som utarbeides i samarbeid med Kystvakten og fiskesalgs-lagene. Et risikobasert tilsyn forutsetter gode analyser, og Fiskeridirektoratet skal videreutvikle analysearbeidet og bruken av elektroniske systemer for datainnsamling og risikovurdering.

Fiskeridirektoratet skal videreføre arbeidet med å styrke og effektivisere ressurskontrollen. Fiskeridirektoratet skal videreutvikle inspeksjonsdatabasen og samarbeidet med Kystvakten, påtalemyndigheten, fiskesalgslagene, tollmyndighetene, skatteetaten og andre kontrolletater.

Å forebygge og avdekke mulig dumping og utkast av fisk fra den norske fiskeflåten er en prioritert oppgave. Fiskeridirektoratet skal fortsette arbeidet for å kvantifisere omfanget av utkast i norske fiskerier.

Informasjon fra elektronisk rapportering og sporing skal tas i bruk for den strategiske og operative ressurskontrollen og elektronisk operativ risikovurdering skal utvikles til et viktig redskap.

Havressursloven åpner for bruk av overtredelsesgebyr i fiskerinæringen. Videre implementering og oppfølging av dette er en prioritert oppgave i 2013.

Internasjonalt samarbeid om miljø, ressursforvaltning og ressurskontroll

Norge deltar i en rekke internasjonale fora der forvaltning av levende marine ressurser er tema. Fiskeridirektoratet vil følge relevante internasjonale prosesser, gi råd og bidra til å følge opp internasjonale forpliktelser.

Fiskeridirektoratet skal følge opp globale havmiljø- og fiskerispørsmål gjennom å delta i relevante forhandlinger under FNs generalforsamling, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og i Fiskerikomiteen (COFI) i FNs matvareorganisasjon (FAO), konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), konvensjonen om internasjonal handel med truede plante- og dyrearter (CITES) og Bonn-konvensjonen om migrerende arter. Fiskeridirektoratet vil delta i arbeidet med Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhavet (OSPAR).

Fiskeridirektoratet skal delta i de bilaterale og multilaterale årlige fiskeriforhandlingene, blant annet i fiskerisamarbeidet med Russland og EU. Videre vil direktoratet bidra i arbeidet i de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

Resultater 2011

Ressursforvaltning

Fra og med 2010 har Fiskeri- og kystdepartementet fastsatt hvilke bestander det skal rettes særlig forvaltningsmessig oppmerksomhet mot. Det er innført reguleringstiltak for leppefisk i 2011, og

øvrige prioriteringer er fulgt opp. Det pågår arbeid med forvaltningsplan for haier.

Fiskeridirektoratet har arbeidet med harmonisering av det tekniske regelverket for fiske i Nordsjøen og Skagerrak. Dette arbeidet foregår parallelt med det internasjonale samarbeidet med EU for å sikre harmoniserte reguleringer i området.

Fiskeridirektoratet har intensivert innsatsen for å nå fram med informasjon om minstemål på fisk og regelverk knyttet til fritidsfiske og turistfiske.

Ressurskontroll

Elektronisk rapportering av fangst- og aktivitetsdata har vært obligatorisk for alle norske fiske- og fangstfartøy over 15 meter fra og med 1. januar 2011. De samme fartøyene er også omfattet av kravet om posisjonsrapportering. Elektroniske kartverktøy er utviklet videre, med blant annet integrering av informasjon fra elektronisk rapportering og tilgang til AIS-data.

Fiskeridirektoratet har videreført et tett samarbeid med Kystvakten og fiskesalgslagene, og har styrket samarbeidet med skatteetaten og tollvesenet. Kartlegging og bekjempelse av fiskerikriminalitet er nå en prioritert oppgave i alle etatene, og fokus rettes særlig mot norske aktører gjennom hele verdikjeden.

Under vinter- og vårfisken etter torsk i 2011 gjennomførte Fiskeridirektoratet overvåking og kontroll med utkast. Direktoratet har i samarbeid med Havforskningsinstituttet satt i gang et forprosjekt for estimering av dumping og utkast. Samtidig er det i samarbeid med Kystvakten startet en operativ analyse for å avdekke de fartøygrupper og enkeltfartøy der risikoen er høyest for at det foregår utkast av fisk.

Samarbeid med andre land

Fiskeridirektoratet har hatt en sentral rolle i det løpende arbeidet i alle de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene der Norge er medlem. Fiskeridirektoratet har også deltatt i globale prosesser, som blant annet gir rammer for ressursforvaltning på regionalt nivå.

I det bilaterale samarbeidet mellom Norge og EU har Fiskeridirektoratet i 2011 ledet arbeidsgrupper som har arbeidet med spørsmål som elektronisk rapportering, harmonisering av reguleringer i Skagerrak og kontroll av pelagiske fiskerier. Samarbeidet med Russland er videreført, og det ble heller ikke i 2011 avdekket noe ulovlig overfiske av torsk og hyse i Barentshavet.

Direktoratet har deltatt i bilaterale samarbeidsprosjekter med Mauritius, Vietnam og Brasil.

Havbruksforvaltning

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet har følgende delmål innenfor havbruksforvaltningen:

- En kunnskapsbasert havbruksforvaltning.
- Et regelverk som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring.
- Oppfølging og risikobasert tilsyn som sikrer at regelverket følges.

Fiskeri- og havbruksforvaltningen skal bidra til at havbruksnæringen utvikles og drives slik at miljøpåvirkningene er innenfor akseptable rammer, og at konflikter med det omkringliggende miljøet, lovlig ferdsel og annen viktig utnyttelse av kystområder minimeres.

Arbeidet med å følge opp strategien for en miljømessig bærekraftig havbruksnæring er den høyest prioriterte oppgaven også i 2013.

En kunnskapsbasert havbruksforvaltning

Fiskeridirektoratet skal hente inn, kvalitetskontrollere og formidle data om utsett, beholdning, uttak og tap av fisk og skalldyr i akvakulturlokaliteter, samt om sysselsetting og lønnsomhet i næringen. Der det er aktuelt gjøres dette i samarbeid med Mattilsynet.

Direktoratet skal bidra i arbeidet med å utvikle politisk forankrede grenseverdier for akseptabel miljøbelastning fra havbruksnæringen. Slike grenseverdier vil bli basert på faglige vurderinger av miljøpåvirkning, som må veies opp mot havbruksnæringens økonomiske og samfunnsmessige bidrag. Fiskeridirektoratet skal bidra til overvåking av miljøsituasjonen i næringen og effektene av tiltakene som iverksettes.

Et akvakulturregelverk som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for fastsettelse av regelverket innen havbruk. Fiskeridirektoratet har en viktig rolle som faglig premissgiver og skal fremme forslag til endringer i regelverket. Regelutviklingen er en kontinuerlig prosess, der det særlig skal vurderes om regelverket imøtekommer behovet for forvaltning av næringen sett i lys av samfunnets overordnede behov.

Det er et mål at regelverket skal bli enklere, mer tilgjengelig og mer brukervennlig.

Oppfølging og tilsyn som sikrer at akvakulturregelverket følges

Det foreslås å øke bevilgningen til Fiskeridirektoratet med 10 mill. kroner for å styrke havbrukstilsynet. Det utøvende risikobaserte tilsynet skal styrkes, særlig på områdene biomassekontroll og rømming. Bevilgningen skal sikre utvikling av verktøy for bedre biomassekontroll for å sikre at begrensningene som er gitt i tillatelsene knyttet til produksjon og miljø ikke overskrides. En viktig del av styrkingen er også å videreutvikle elektroniske system for datainnsamling. Fiskeridirektoratet skal også styrke innsatsen når det gjelder tilsyn med anlegg for å forebygge rømming. Dette gjelder både anleggstekniske og driftstekniske risikofaktorer. Satsingen følger opp Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av havbruksforvaltningen, der det ble påpekt svakheter og mangler ved havbruksforvaltningens tilsyn og kontroll.

Overtredelse av regelverket skal møtes med adekvate og effektive reaksjoner.

Resultater 2011

En kunnskapsbasert havbruksforvaltning

Fiskeridirektoratet utgir årlig en statistikk for havbruk med data om utsett, beholdning, uttak og tap av fisk og skalldyr i havbrukslokalteter, samt om sysselsetting og lønnsomhet i næringen.

Fiskeridirektoratets bidrag i arbeidet med å utvikle omforente målemetoder og grenseverdier for akseptabel miljøbelastning fra havbruksnæringen er særlig knyttet til utvikling av tiltak som bør iverksettes ved for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk i elver.

NINA har på oppdrag fra Fiskeridirektoratet undersøkt innblandingen av rømt oppdrettsfisk på gyteplassene i 19 utvalgte vassdrag. Rapporten for 2011 viser store variasjoner mellom vassdrag.

Fiskeridirektoratet har vært sekretariat for Rømmingskommisjonen for akvakultur.

Et akvakulturregelverk som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring

Fiskeridirektoratet har satt i gang en gjennomgang av akvakulturregelverket med sikte på forbedring, forenkling og språklig tilgjengelighet.

Direktoratet har vurdert regelverket for oppdrett og bruk av leppefisk, og har i samarbeid

med Mattilsynet foretatt en gjennomgang av regelverket for bruk av rensefisk i havbruksproduksjonen.

Fiskeridirektoratet har fulgt opp fylkeskommunenes arbeid med tildeling av havbruksstillatelser, og klagebehandlet saker der lokaliseringen er omstridt.

Oppfølging og tilsyn som sikrer at akvakulturregelverket følges

Fiskeridirektoratet prioriterer utvikling av et risikobasert tilsyn med havbruksnæringen. I 2011 har det blitt utført regionale operasjonelle risikovurderinger etter nyutviklet metodikk og felles mal. Direktoratet er i gang med å utvikle en tilsynsdatabase som skal danne grunnlag for analyser som kan benyttes i prioriteringen av tilsynsressurser og tilsynsobjekter.

Fiskeridirektoratet har tilrettelagt en teknisk løsning for elektronisk innrapportering av miljøundersøkelser av matfisklokalitetene (MOM-status). Data om tilstanden er også tilgjengelig i direktoratets internettbaserte kartløsning. I samarbeid med Havforskningsinstituttet er det satt i gang en evaluering av MOM-ordningen.

Direktoratet har startet arbeidet med innrapportering fra akkrediterte selskaper av data om teknisk standard på flytende matfiskanlegg. Direktoratet har også bidratt i arbeidet med utvikling av teknisk standard for landbaserte akvakulturanlegg.

Fiskeridirektoratet har et tett samarbeid med politi, påtalemyndigheter og andre myndigheter ved rømmingssaker.

Marin arealforvaltning

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet har følgende delmål innenfor marin arealforvaltning:

- En kunnskapsbasert marin arealforvaltning.
- En balansert og bærekraftig utnyttelse av arealer, med utviklingsmuligheter for fiskeri- og havbruksnæringen.

Direktoratet skal gjennom en helhetlig tilnærming og kompetanse sikre at felles ressurser i kystsonen og til havs kan benyttes innenfor bærekraftige rammer.

En kunnskapsbasert marin arealforvaltning

Fiskeridirektoratet skal fortsette arbeidet med å utvikle og tilrettelegge stedfestede data i kartverk-

tøy til bruk for egen saksbehandling, og gjøre kartfestede data tilgjengelig for offentlige og private brukere. Fiskeridirektoratet skal prioritere arbeidet med digitalisering av kystnære fiskeridata og mer detaljert og nøyaktig stedfesting av havbruksanlegg.

Fiskeridirektoratets overvåkningsvirksomhet og data vil bli sett i sammenheng med arbeidet med utvikling av BarentsWatch, som er et helhetlig informasjonssystem for hav- og kystområdene. Fiskeridirektoratet skal også lede programgruppen for MAREANO.

Fiskeridirektoratet skal i samarbeid med andre beredskapsmyndigheter ivareta samfunnets og fiskeri- og havbruksnæringens behov for krisehåndtering i nære sjøområder.

En balansert og bærekraftig utnyttelse av arealer, med utviklingsmuligheter for fiskeri- og havbruksnæringen

Fiskeridirektoratet deltar i areal- og verneplanprosesser som berører havet og kystsonen, for å sikre areal til utnyttelse og høsting av naturressurser og matproduksjon i sjø innenfor bærekraftige rammer. Direktoratet deltar også i internasjonale fora som kan påvirke norsk marin arealforvaltning.

Det er en prioritert oppgave i 2013 å delta i arbeidet med forvaltningsplaner for de norske havområdene. Arbeidet med revisjonen av forvaltningsplanen for Norskehavet vil kreve mest ressurser i 2013. Fiskeridirektoratet vil også prioritere arbeidet med sameksistens mellom fiskeriene og petroleumsvirksomheten og delta i arbeidet med arealvurderinger og regelverk for etablering av vindkraftanlegg i sjøen.

Direktoratet deltar i andre prosesser hvor rammebetingelsene for bruk av hav og kystsonen legges, som for eksempel oppfølgingen av plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven og det videre arbeidet med marin verneplan.

Fiskeridirektoratet skal opprettholde innsatsen knyttet til oppfølging av vannforskriften. De viktigste arbeidsoppgavene i 2013 er gjennomføring av nasjonale og internasjonale styringssignaler, nye regionale planer for vannforvaltning og gjennomføring av eksisterende planer i vannregionene.

Resultater 2011

Fiskeridirektoratet har deltatt i arbeidet med utredninger knyttet til utarbeidelse av forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak.

Direktoratet har deltatt i arbeidet med implementering av vannforskriften både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

Fiskeridirektoratet søker å få til best mulig sameksistens mellom fiskeri og petroleumsvirksomhet. Dialog med rettighetshaverne er viktig for at aktivitetsinformasjon om fiskeriene skal trekkes inn i planleggingsprosessen.

Direktoratet har arbeidet med konsekvenser av gruvedrift i kystsonen og avgangsdeponier på sjøbunnen.

Arbeidet med en strategisk konsekvensutredning for offshore vindkraft ble startet høsten 2011. Fiskeridirektoratet har sammen med de største norske fiskeriorganisasjonene medvirket til en nærmere utredning av de 15 områdene som ble plukket ut i Havvindutredningen i 2010. Det foregår fiskeri i alle de områdene som utredes, men utbygging av vindkraft vil ha større konsekvenser i noen områder enn i andre.

Fornyning og brukerroetting

Mål og prioriteringer

Fiskeridirektoratet har følgende delmål innenfor fornyning og brukerroetting:

- En brukerroettet, rasjonell og effektiv saksbehandling
- Effektive og rasjonelle IKT-løsninger

Direktoratet har som mål at alle skjema skal gjøres tilgjengelige i elektronisk form på direktoratets nettsider. Fiskeridirektoratet har gjort en avtale med AltInn om infrastrukturen for elektroniske skjema. Parallelt blir det gjort løpende vurderinger om skjema kan tas ut, slås sammen eller tilpasses nye krav.

Resultater 2011

Fiskeridirektoratet utvikler en egen statistikkdatabase der det skal bli enklere å hente ut data om

fiskerinæringen. Databasen vil på sikt også inkludere data fra havbruksnæringen. Det er i tillegg satt i gang et prosjekt med sikte på å etablere en egen database for formidling av statistikk.

Når det gjelder havbruksnæringen, har Fiskeridirektoratet utarbeidet en løsning for elektronisk rapportering av driftsplaner via Altinn, som ble satt i produksjon i oktober 2011 i Altinn II. Det er arbeidet med konvertering av biomasserapporteringsskjema, miljørapporteringsskjema og skjema for start og stopp av andre arter enn laks og ørret over på Altinn II-plattformen. Det er også startet et arbeid for å utvikle bedre verktøy for analyse av innrapportert tallmateriale gjennom biomasserapportene.

Budsjettforslag 2012

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker lønns- og driftsutgifter for Fiskeridirektoratet. Det foreslås å øke bevilgningen med 10 mill. kroner for å styrke havbrukstilsynet.

Det fremmes forslag om å bevilge 369 mill. kroner på posten i 2013.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling og motsvares av tilsvarende inntektsbevilgning på kap. 4030 post 22. Det fremmes forslag om å bevilge 5,1 mill. kroner på posten i 2013.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten gjelder årlig utskifting av IKT-utstyr. Det fremmes forslag om å bevilge 1,7 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 4030 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Refusjoner og diverse inntekter	109	102	105
02	Salg av registre, diverse tjenester	26		
04	Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet	5 251	10	10
05	Saksbehandlingsgebyr	295	17 991	18 405
06	Forvaltningssanksjoner	2 301	871	900
08	Gebyr havbruk	7 670		
09	Innmeldingsgebyr Merkeregisteret	2 972		
12	Gebyr fiskeflåten	1 445		
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	60 500		
14	Refusjoner	1 224		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	117		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	2 775		
17	Refusjon lærlinger	100		
18	Refusjon sjukepenger	6 861		
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	4 836	4 949	5 110
	Sum kap. 4030	96 482	23 923	24 530

Post 01 Refusjoner og diverse inntekter

Fra 2012 omfatter posten inntekter som tidligere ble ført på kap. 4030, post 01 Oppdragsinntekter, post 02 Salg av diverse tjenester og post 14 Refusjoner. Det fremmes forslag om å bevilge 105 000 kroner på posten i 2013.

Post 04 Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet

Det knytter seg stor usikkerhet til inntektsgrunnlaget for fangstinntekter. Det fremmes forslag om å bevilge 10 000 kroner i 2013.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Fra 2012 omfatter posten inntekter som tidligere ble ført på kap. 4030, post 05 Gebyr kjøperregistrering, post 08 Gebyr havbruk, post 09 Innmeldingsgebyr Merkeregisteret og post 12 Gebyr fis-

keflåten. Det fremmes forslag om å bevilge 18,4 kroner på posten i 2013.

Post 06 Forvaltningssanksjoner

Fra 2012 omfatter posten inntekter som tidligere ble ført på kap. 4030, post 06 Forvaltningssanksjoner havbruk og post 20 Forvaltningssanksjoner fiskeflåten. Inntektene vil kunne variere fra år til år avhengig av blant annet bevegelse i saksmassen, klagebehandling og rettsoppgjør.

Det fremmes forslag om å bevilge 900 000 kroner på posten i 2013.

Post 22 Inntekter ordninga fiskeforsøk og utvikling

Posten gjelder fangstinntekter, tilskudd og andre inntekter knyttet til ordninga for fiskeforsøk og utvikling. Det fremmes forslag om å bevilge 5,1 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 1050 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	2 000	2 000	2 000
72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	11 700	13 700	14 150
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	825	2 140	2 140
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	58 050	50 000	50 000
79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	945	1 440	900
	Sum kap. 1050	73 520	69 280	69 190

Innledning

Kapitlet omfatter tilskudd til ulike formål knyttet til fiskeri- og fangstnæringen, medregnet ordninger som tidligere var finansiert over fiskeriavtalen.

Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere (jf. post 72)

Sikkerhetsopplæring for fiskere er regulert av en egen forskrift med hjemmel i lov om sertifikatpliktige stillinger på norske skip, borefartøy og andre flyttbare innretninger på sjøen. FNs sjøfartsorganisasjon IMO vedtok i 1995 Den internasjonale konvensjon om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for personell på fiskefartøyer – STCW-F-konvensjonen. Konvensjonen beskriver blant annet normer for sikkerhetsopplæring for personell på fiskefartøyer. Norge tiltrådte konvensjonen i 2006, og den trer i kraft 29. september 2012. Som følge av denne konvensjonen overtar Nærings- og handelsdepartementet ansvar for fagplan, opplæringsmodell og faglig kontroll. Budsjettansvaret for tilskuddet til sikkerhetsopplæring for fiskere ligger fortsatt hos Fiskeri- og kystdepartementet.

Det foreslås en bevilgning til sikkerhetsopplæring for fiskere på 14,15 mill. kroner i 2013.

Sjøfartsdirektoratet utarbeider i tett samarbeid med organisasjonene en ny opplæringsmodell og fagplan for sikkerhetsopplæringen. Fiskeri- og kystdepartementet tar stilling til fordelingen av tilskuddet når Sjøfartsdirektoratet har sluttført dette arbeidet.

Resultater 2011-2012

I påvente av at konvensjonen skulle tre i kraft ble konseptet med ambulerende kursfartøy videreført i 2012. Da det ikke lot seg gjøre å videreføre drift av M/S Kongsnes ble Redningsselskapet valgt som leverandør av tjenesten. Kontrakt ble inngått for et halvt år ad gangen, og inneværende kontrakt utløper 31. desember 2012. I 2011 var det til sammen 765 kursdeltakere, av dette 489 på grunnkurs og 276 på repetisjonskurs.

Bevilgningen til sikkerhetsopplæring i 2012 var 13,7 mill. kroner.

Erstatninger, kan overføres (jf. post 74)

Midlene på posten skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt. Ordningen omfatter også erstatninger for direkte tap grunnet seismisk datainnsamling. Erstatningsnemnda som behandler krav om erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt har hatt en stor økning i antall saker etter sommeren 2008. I 2011 er det utbetalt 15 erstatninger for tap av fangsttid og fiskefelt med til sammen 777 965 kroner.

Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres (jf. post 75)

Budsjettposten ble opprettet for å dekke de ordningene som ble videreført etter at fiskeriavtalen mellom Norges Fiskarlag og staten ble sagt opp fra 1. januar 2005.

Formålet med posten er å bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. Tilskuddet skal også legge til rette for en variert flåte og desentralisert mottaksstruktur langs kysten og bidra til en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.

Bevilgningen på posten i 2012 er 50 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til føringstilskudd, tilskudd til selfangst, garantilott og garnoppyrdding, samt noen utredningsoppgaver.

Det foreslås at tilskudd til garantilott, føringstilskudd, tilskudd til mottaksstasjoner, tilskudd til selfangsten og tilskudd til opprydding av tapte fiskeredskaper videreføres i 2013.

Garantilott

Formålet med ordningen med garantilott er å sikre fiskerne en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen og administreres av Garantikassen for fiskere.

I 2011 ble det utbetalt 2,8 mill. kroner i garantilott. For 2012 blir det ved visse vilkår garantert et beløp på inntil 2 550 kroner per uke. Året er inndelt i to garantiperioder, med 13 uker i hver periode. Det er avsatt 3,75 mill. kroner til garantilott i 2012.

Nofima leverte i juni 2012 en evaluering av garantiordningen. Konklusjonen til Nofima er at ordningen ser ut til å fungere etter formålet. Ordningen misbrukes ikke og den treffer et relativt gjennomsnittlig utvalg. Samtidig avdekker evalueringen en del forbedringsområder i regelverket og saksbehandlingsprosedyrene. Nofima stiller også spørsmål ved behovet for ordningen i dagens fiskeflåte, men viser til at grundigere analyser av mottakernes inntekt over en lengre periode er nødvendig for å vurdere en slik problemstilling nærmere. Fiskeri- og kystdepartementet tar med seg konklusjonene i vurderingen av den framtidige innretningen av garantilotten.

Føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner

De ulike ordningene for føringstilskudd og tilskudd til mottaksstasjoner har som mål å

- bidra til å holde oppe en variert flåtestruktur og lokale fiskerimiljø
- bidra til at ressursene blir utnyttet i flere områder, selv om det ikke er et mottak i nærheten

- bidra til et mer effektivt fiske ved å føre fisk ut fra overskuddsområder slik at avtaksproblemet ikke fører til stans i fisket.

Midlene fordeles etter søknad til føringssystemer som administreres av fiskeslagslagene. I 2011 ble det satt av 33 mill. kroner til føringstilskudd, og det er satt av et tilsvarende beløp i 2012.

Målene om å bidra til en variert flåtestruktur, lokale fiskerimiljø og at ressursene blir utnyttet i områder uten mottak i nærheten er overordnet målet om en effektiv gjennomføring av fisket. Ordninger med tilskudd til føring av fisk og skalldyr fra mottaksstasjoner til produksjonsanlegg skal derfor prioriteres. I tillegg kan det bevilges tilskudd til å starte eller styrke mottaksstasjoner.

Fiskeri- og kystdepartementet startet i 2012 en gjennomgang av organiseringen og administrasjonen av føringstilskuddet. Formålet med gjennomgangen er å få på plass en mer effektiv og harmonisert forvaltning av tilskuddet.

Tilskudd til selfangst

Fangst av sjøpattedyr er et viktig prinsipp i en økosystembasert og bærekraftig forvaltning av norske marine ressurser. Det er imidlertid svak lønnsomhet i selfangstnæringen, og næringen er fortsatt avhengig av offentlig tilskudd for å opprettholdes. Formålet med ordningen er derfor å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt og legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring.

For å vri næringen over i en mer lønnsom retning er en del av tilskuddene til fartøy og mottaksleddet verdibaserte, noe som innebærer at tilskudd gis ut fra oppnådd verdi på produktene fra fangsten. Dette skal stimulere til at aktørene skaffer seg flest mulig egne inntekter.

I 2011 ble det utbetalt om lag 10,5 mill. kroner til selfangst. 3 mill. kroner gikk til to mottak som oppfylte inngangskriteriene i en generell prøveordning med tilskudd til selmottak. De resterende 7,5 mill. kroner gikk til tre fartøy som deltok og fangstet totalt 10 334 sel.

I 2012 ble det satt av inntil 7,5 mill. kroner i tilskudd til fartøy som deltok i norsk selfangst i Vesterisen, og inntil 3 mill. kroner til å videreføre ordningen med tilskudd til selmottak med visse justeringer. To fartøy gikk ut i fangst i Vesterisen og fangstet totalt 5 592 sel, mens to mottak fikk økonomisk støtte over mottaksordningen.

Tilskudd til opprydding av tapte fiskeredskap

Tilskuddet til ordningen skal bidra til at arbeidet med fjerning av tapte fiskeredskap opprettholdes.

Tapte garn og andre fiskeredskaper kan bli liggende og fiske i mange år. Å fjerne disse redskapene vil bidra til å bedre tilstanden til fiskebestandene i havet. Norge er ledende internasjonalt når det gjelder slik garnopprydding. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen, og det ble satt av 3,6 mill. kroner til dette arbeidet i 2011.

Informasjon ressursforvaltning (jf. post 79)

Midlene på posten benyttes til å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr. Balansert og oppdatert kunnskap blir viktigere, fordi stadig flere prosesser i ulike internasjonale fora får økt påvirkning på fiskerisektoren. Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er fremdeles et problem at ulike fiskearter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Det skal arbeides for å unngå boikottaksjoner og lovgivning rettet mot Norges forvaltning av marine ressurser. Samarbeidet med organisasjoner som arbeider for en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser vil stå sentralt i dette arbeidet.

Resultater 2011

Norges ressursforvaltning nyter stor respekt internasjonalt, men verneorganisasjoner preger den internasjonale debatten og enkelte lands politikk på dette feltet.

EU vedtok i 2009 et forbud mot import av sel-produkter. Det rammer Norges handelsinteresser. Begrunnelsen for dette forbudet anses fra norsk side ikke å være i tråd med forvaltning basert på best tilgjengelige vitenskap.

Fiskeri- og kystdepartementet har i 2011 samarbeidet med ulike organisasjoner for å fremme ulike syn på bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser. Fiskeriekspertgruppen i IUCN (verdens naturvernunion) fokuserer på bærekraftig

bruk av naturressurser. Arbeidet bidrar også til å fremme forslag knyttet til høsting og bærekraftig bruk overfor EU og i ulike globale miljøavtaler som Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), Konvensjonen om internasjonal handel med truede dyre- og plantearter (CITES) og Konvensjonen om vern av trekkende arter av ville dyr (Bonn-konvensjonen). Etter norsk initiativ ble det blant annet avholdt møte i EU-parlamentet om UUU-fiske og et ekspertmøte i CBD om fiskeriers påvirkning av marint biologisk mangfold.

Budsjettforslag for 2013

Post 71 Sosiale tiltak, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det fremmes forslag om å bevilge 2 mill. kroner på posten i 2013.

Post 72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Bevilgningen på posten dekker statens kostnader knyttet til sikkerhetsopplæring for fiskere. Det fremmes forslag om å bevilge 14,2 mill. kroner på posten i 2013.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Ordningen skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VI, kompensasjon ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustrien og tap av fiskefelt.

Det fremmes forslag om å bevilge 2,1 mill. kroner på posten i 2013.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker blant annet ordningene føringstilskudd, garantilott, selfangstøtte og tilskudd til opprydding av fiskeredskaper.

Det fremmes forslag om å bevilge 50 mill. kroner på posten i 2013.

Post 79 Informasjon ressursforvaltning, kan overføres

Bevilgningen på denne posten brukes til å fremme kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser,

herunder sjøpattedyr. Det fremmes forslag om å bevilge 900 000 kroner på posten i 2013. Bevilgningen foreslås redusert med 600 000 kroner som følge av at faglig rådgiving for Fiskeri- og kystdepartementet i sjøpattedyrspørsmål fra 2013 flyttes til kap. 1000, post 21.

Programkategori 16.60 Kystforvaltning

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
1062	Kystverket	2 376 365	2 369 573	2 497 990	5,4
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C	42 939	43 646	44 187	1,2
	Sum kategori 16.60	2 419 304	2 413 219	2 542 177	5,3

Utgifter under programkategori 16.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
01-20	Driftsutgifter	111 910	111 544	128 540	15,2
21-23	Andre driftsutgifter	3 118	9 721	39 200	303,3
70-89	Overføringer til private	20 458	20 000	20 080	0,4
	Sum kategori 16.10	135 486	141 265	187 820	33,0

Innledning

Kystforvaltning utgjør i 2013 om lag 52 pst. av Fiskeri- og kystdepartementets budsjett. Området omfatter blant annet sjøtransport og havnepolitikk, forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning, herunder håndtering av skipsvrak. Programkategori 16.60 Kystforvaltning omfatter bevilgninger til Kystverket, Samfunnet Jan Mayen og Loran-C samt tilskudd til Rednings-selskapet.

Omtalen under programkategori 16.60 Kystforvaltning omhandler både Fiskeri- og kystdepartementets og Kystverkets ansvarsområder. Fiskeri- og kystdepartementets aktivitet blir finansiert over kap. 1000, som er departementets administrasjonsbudsjett, mens Kystverkets aktivitet blir finansiert over kap. 1062 Kystverket.

Kategoriomtalen er tematisk inndelt i tre forvaltningsområder: sjøtransport og havner, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning.

Overordnede mål

Hovedmålet for kystforvaltningen er at Norge skal ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer, et høyt sjøsikkerhetsnivå og en god beredskap mot akutt forurensning. Det er videre et mål at Norge skal ha en internasjonal rolle som ivaretar våre interesser og vårt ansvar som havnasjon og kyststat på en helhetlig måte.

Kystforvaltningen er et sentralt element i den totale transportpolitikken og i politikken for en helhetlig forvaltning av hav- og kystsonen. Grunnlaget for departementets arbeid på området er bl.a. nedfelt i havne- og farvannsloven, losloven,

forurensningsloven, St.meld. nr. 16 (2008–2009) *Nasjonal transportplan 2010–2019* (NTP) og St.meld. nr. 14 (2004–2005) *På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap*.

Sjøtransport og havner

Det overordnede målet med regjeringens transportpolitikk er å tilby et effektivt, tilgjengelig, sikkert og miljøvennlig transportsystem. Som en del av dette skal Norge ha en konkurransedyktig sjøtransport med effektive havner og transportkorridorer. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for at havnene kan utvikle seg til effektive knutepunkt i transportkorridorene som binder sammen ulike deler av landet, og som kobler det innenlandske og internasjonale transportnettverket sammen. Kommunene og private aktører har her en sentral rolle som eiere og operatører av de største havnene. Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for å bygge, utbedre og vedlikeholde farleder og statlige fiskerihavner og gi tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak.

Arbeidet med nasjonal transportplan

Mål og prioriteringer

I NTP 2010-2019 er den årlige rammen til sjøtransport og maritim infrastruktur økt med 77 pst. sammenliknet med forrige planperiode.

Regjeringen foreslår å øke den statlige netto-bevilgningen til Nasjonal transportplan på Fiskeri- og kystdepartementets område med 141 mill. kroner. Med budsjettforslaget for 2013 er oppfølgingsgraden for NTP 2010-2019 på kystområdet for første fireårsperiode på 99,3 prosent. Det foreslås å øke tilskuddet til utbygging av fiskerihavner og øke bevilgningen til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til kystforvaltning, planlegging og utredning knyttet til sjøtransport, og det foreslås å øke bevilgningen til fartøy for å følge opp Kystverkets fornyelsesplan.

Innenfor rammen av Nasjonal transportplan utarbeides det en egen nærskipfartsstrategi for å realisere målet om å overføre gods fra vei til sjø. Som en del av arbeidet med strategien er det våren 2012 gjennomført møter med aktører og organisasjoner. Hensikten er at statlige myndigheter, regionale og lokale myndigheter, havner, rederier, transportbedrifter og vareeiere skal finne fram til tiltak som bidrar til at mer gods fraktes med skip. I statsbudsjettet for 2013 foreslås det

satt av 25 mill. kroner til oppfølging av nærskipfartsstrategien.

Regjeringen foreslår å avvikle kystavgiften fra 2013, noe som innebærer en avgiftsnedgang for næringen på 32,9 mill. kroner.

Kystverket har i sitt innspill i forbindelse med arbeidet med NTP 2014–2023 prioritert tiltak som gir økt godstransport på sjøen. Dette inkluderer investeringer, drift og vedlikehold av maritim infrastruktur, vurderinger av sjøtransportens rammebetingelser og tiltak for økt sikkerhet og framkommelighet i farvannet. Kystverket peker også på at stamnetthavnene bør kobles til riksveinettet, og helst også til jernbanenettet, slik at intermodale transportløsninger blir så effektive som mulig. Stortingsmeldingen om NTP 2014-2023 skal legges fram våren 2013.

Resultater 2011-2012

Transportetatene og Avinor la i februar 2012 fram sitt felles planforslag til NTP 2014-2023 for departementene. Planforslaget bygger på retningslinjer gitt av regjeringen, og inneholder forslag til bl.a. statlig investeringsprogram og program for drift og vedlikehold av eksisterende infrastruktur.

Sjøtransport er en viktig og velfungerende del av det norske transportsystemet. Det er likevel et potensial for at mer gods kan fraktes med skip. Fiskeri- og kystdepartementet har derfor tatt initiativ til et samarbeid mellom statlige, fylkeskommunale og lokale myndigheter, havner, rederier, transportbedrifter og vareeiere for å utforme en nærskipfartsstrategi. Hensikten er at nevnte aktører i fellesskap skal finne fram til tiltak som bidrar til å styrke maritim godstransport. Strategien ferdigstilles høsten 2012, og vil være et innspill til NTP 2014-2023 og regjeringens politikk for å overføre godstransport fra veg til sjø.

Transportetatene og Avinor har også utarbeidet en strategisk utredning av transportinfrastrukturen i nordområdene. Utredningen inngår som ett av flere faglige innspill til arbeidet med NTP 2014–2023.

For å samordne det nasjonale planarbeidet med regional transportplanlegging, har departementene hatt regionale møter både på politisk nivå og med næringslivet.

Stad skipstunnel

Stad skipstunnel er omtalt i *Nasjonal transportplan 2010–2019*. Regjeringen har innenfor planrammen tatt høyde for eventuell byggestart i siste halvdel av planperioden. Forutsetningen er at pro-

sjektet har tilstrekkelig samfunnsmessig nytte, og at regjeringen beslutter å gå videre med prosjektet.

KS1 av Stad skipstunnel ble ferdigstilt våren 2012. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om saken på et egnet måte.

Krav til havnesikring og terrorberedskap i havner

Mål og prioriteringer

Terrorsikringen av havnene skal være i tråd med internasjonale krav og dimensjonert i forhold til det aktuelle trusselbildet. Norge har i overkant av 600 havner som er omfattet av det internasjonale havnesikringsregelverket. Fiskeri- og kystdepartementet ivaretar Norges internasjonale forpliktelser fastsatt av FNs sjøfartsorganisasjon IMO og EU på dette området.

Resultater 2011-2012

EU og EFTAs overvåkingsorgan (ESA) ga i 2010 og 2011 nye føringer for tolkning av havnesikringsdirektivet. Etter planen skal alle havner som er omfattet av havnesikringsregelverket i løpet av 2012 ha utarbeidet nye sårbarhetsvurderinger og eventuelt nye sikringsplaner i tråd med de nye internasjonale føringene.

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider med revisjon av havnesikringsforskriften. Kystverket sendte ukast til ny havnesikringsforskrift på høring i juli 2012, og det er lagt opp til at departementet fastsetter den nye forskriften i første kvartal 2013.

Nærskipsfart i Europa

Mål og prioriteringer

I EUs Hvitbok om transportpolitikken fram mot 2020 videreføres målene om å styrke nærskipsfarten. Hovedmålet for hvitboken er å legge til rette for et felles konkurransedyktig og energieffektivt transportområde i EU, der avhengigheten av fossilt drivstoff skal reduseres uten at dette skal gå på bekostning av samfunnets mobilitet. Hvitboken vil bli fulgt opp med konkrete tiltak, og Norge vil ta del i utformingen av disse tiltakene.

I EU-området ytes det støtte til infrastrukturtiltak gjennom Strukturfondene og TEN-T-budsjettet, mens Marco Polo-programmet gir startstøtte ved etablering av nye transporttilbud på sjø, bane og intermodale konsepter. Målet er å redusere belastningen på vegnettet i Europa og stimulere til en mer miljøvennlig transport. Stortinget vedtok i

2007 å forlenge norsk deltakelse i Marco Polo II fram til 2013, og Norge er forpliktet til å bidra med 9,6 mill. euro til programmet i programperioden. Norges deltakelse i Marco Polo II-programmet finansieres av Fiskeri- og kystdepartementet over Kystverkets budsjett, Nærings- og handelsdepartementet og Samferdselsdepartementet. Siste planlagte utlysning om tildeling av støtte fra programmet vil skje i 2013. Programmet skal evalueres. Det er usikkert om det vil bli videreført i sin nåværende form når programperioden utløper i begynnelsen av 2013.

Norsk senter for nærskipsfart (Shortsea Promotion Centre Norway - SPC Norway) ble opprettet i 2003, og er en del av et nettverk av tilsvarende sentre i de europeiske landene. Hovedmålet er å arbeide for overføring av godstransport fra veg til sjø, hovedsaklig gjennom informasjonsspredning og relasjonsbygging. Senteret tilbyr oversikt over sjøtransporttilbudet til, fra og innen Norge. Senteret finansieres med ca. 50 pst. statlig tilskudd og ca. 50 pst. næringsfinansiering.

Resultater 2011-2012

Norske aktører har flere ganger kvalifisert seg til å motta startstøtte fra Marco Polo programmet. I 2012 er to norske aktører tildelt støtte.

Norsk senter for nærskipsfart (SPC Norway) har gjennomført en serie dialogkonferanser i 2012 om framtidig nærskipsfart, og har levert innspill til departementets arbeid med nærskipsfartsstrategi og Nasjonal transportplan 2014-2023.

Oxford Research har på oppdrag fra Nærings- og handelsdepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Samferdselsdepartementet i 2012 evaluert SPC-Norway. Evalueringsrapporten viser at SPC-Norway gir viktige bidrag for å øke kunnskap om sjøtransportens muligheter og konkluderer med at det fortsatt er nødvendig å opprettholde statlig tilskudd.

Forebyggende sjøsikkerhet

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for en sikker sjøtrafikk, som gir lavest mulig risiko for tap av liv, skade og akutt forurensning, og som derigjennom bidrar til et rent hav. Sjøsikkerhetstiltak under Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde omfatter infrastruktur, tjenester og reguleringer som skal bidra til å forhindre grunnstøtinger og ulykker. Virkemidler på dette området inkluderer:

- navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonshjelpemidler

- sjøtrafikksentraler med tilhørende tjenester
- trafikkregulering
- overvåking av skipstrafikk
- risikoreduserende rutetiltak
- meldings- og rapporteringssystemer
- løstjeneste
- slepebåtberedskap.

De enkelte virkemidlene omtales nærmere under kap. 1062 Kystverket. Fiskeri- og kystdepartementets arbeid innen forebyggende sjøsikkerhet i norske farvann må også ses i sammenheng med sjøsikkerhetsarbeid under andre departementers ansvarsområder.

Navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonshjelpemidler

Mål og prioriteringer

Navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonshjelpemidler skal bidra til sikker navigasjon og sjøtrafikk i kystfarvannet, primært i farledene, i tråd med internasjonale anbefalinger.

Drift og vedlikehold av eksisterende infrastruktur prioriteres. Fiskeri- og kystdepartementet følger også utviklingen av det europeiske satellittnavigasjonssystemet Galileo i et sjøsikkerhetsperspektiv. Videre har departementet ansvar for det bakkebaserte radionavigasjonssystemet Loran-C, som Forsvarets informasjonsinfrastruktur drifter på oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet.

Resultater 2011-2012

Det er gjennomført en teknisk fornying av DGPS-systemet, slik at tjenesten kan driftes i samsvar med internasjonale anbefalinger. Systemet gir brukerne en noe bedre posisjonsnøyaktighet enn ved bruk av standard GPS, samt automatisk melding ved eventuelle feil ved GPS-systemet.

Det er satt i gang en revisjon av forskrift om farvannsskilt og innretninger for navigasjonsveiledning. Det vil bli fastsatt en ny forskrift i løpet av 2012 som regulerer utforming, plassering og tekniske krav til innretninger og farvannsskilt som skal regulere ferdsele.

Sjøtrafikksentraler med tilhørende tjenester.

Mål og prioriteringer

Målet med sjøtrafikksentralene (VTS – Vessel Traffic Service) er å bedre sikkerheten ved å organisere skipstrafikken slik at farlige situasjo-

ner ikke oppstår, kontrollere at regler for bruk av farvannet (seilingsreglene) og de internasjonale sjøveisreglene følges, samt gi skipstrafikken informasjon av betydning for sikker seilas. Kystverkets sjøtrafikksentraler er etablert i områder med mye trafikk og relativt høy ulykkes- og miljørisiko. Nærmere regler for bruk av farvannet innenfor virkeområdet til trafikksentralene er fastsatt i forskrift om sjøtrafikk i bestemte farvann (sjøtrafikkforskriften).

Resultater 2011-2012

Virkeområdet til Brevik og Fedje trafikksentraler er vurdert i forbindelse med en gjennomgang av sjøtrafikkforskriften i 2011-2012. For å styrke sikkerheten ved innseilingen til Brevikstrømmen, ble virkeområdet til trafikksentralen utvidet 1. januar 2012. Et forslag om mindre endringer i virkeområdet til Fedje trafikksentral har nylig vært på høring. Det tas sikte på at endringene vil tre i kraft 1. januar 2013.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Kystverket og departementet som skal vurdere om det er behov for nærmere regulering av trafikksentraltjenester.

Trafikkregulering og risikoreduserende rutetiltak

Mål og prioriteringer

Trafikkreguleringer i indre farvann og rutetiltak i og utenfor territorialfarvannet skal bidra til å redusere faren for ulykker og akutt forurensning og til en effektiv avvikling av sjøtrafikken.

Sjøtrafikkforskriften inneholder bestemmelser om regulering av sjøtrafikk innenfor trafikksentralenes dekningsområde. Det er også et mål å få en tilpasset og hensiktsmessig trafikkregulering utenfor trafikksentralenes virkeområde, i områder hvor det er behov for det.

Resultater 2011-2012

Det er i 2011-2012 foretatt en større gjennomgang av sjøtrafikkforskriften. I 2011 ble sjøtrafikkforskriftens bestemmelser om seilingsregler i Oslofjorden, Haldenleia, Svelvikstrømmen og Brevikstrømmen vurdert i lys av gjennomførte farledsutbedringer. Endringer trådte i kraft 1. januar 2012.

I 2012 er forskriftens innhold og struktur gjennomgått, og det er foretatt en ny vurdering av eksisterende trafikkreguleringer. Det foreslås blant annet nye og endrede bestemmelser om tra-

fikkregulering innenfor virkeområdene til Kvitsøy og Fedje trafikksentraler. Det tas sikte på at forskriftsendringene trer i kraft 1. januar 2013.

Overvåking av skipstrafikk

Mål og prioriteringer

Målet med overvåking av skipstrafikk er å få et helhetlig situasjonsbilde av maritim aktivitet for å kunne avdekke avvik fra sikker seilas og respondere på uønskede hendelser. Kystverkets overvåkingsdata brukes i dag av en rekke andre etater som blant annet politi-, forsvars-, toll- og miljøvern- og beredskapsmyndigheter. Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket foretar en juridisk vurdering av deling av data fra ulike maritime overvåkings- og meldingssystemer. Vurderingen vil bli ferdigstilt i 2013, og skal legges til grunn ved utarbeiding av retningslinjer for deling av slike data.

På europeisk nivå arbeides det med å gjøre utvekslingen av maritime overvåkingsdata enklere. Europakommisjonens initiativ Common Information Sharing Environment (CISE) har til hensikt å identifisere hindre for utveksling av data, både mellom sektorer og land. Fiskeri- og kystdepartementet er nasjonal koordinator for prosjektet.

Resultater 2011-2012

I 2011 og 2012 er det arbeidet med å forbedre deknningen til den landbaserte AIS-overvåkingen i prioriterte områder langs fastlandskysten. Våren 2012 var noe over halvparten av nye mottakere etablert.

Norge og Russland har i samarbeid sendt et forslag til IMO om etablering av krav om rapportering fra internasjonal skipstrafikk som passerer utenfor landenes territorialfarvann i Barentshavet (Barents Ship Reporting System – Barents SRS). Formålet med skipsrapporteringssystemet er å styrke sjøsikkerheten ytterligere i området gjennom en systematisert informasjonsutveksling mellom land og sjø. Forslaget vil bli behandlet i IMO i løpet av 2012.

Meldings- og rapporteringssystemer

Mål og prioriteringer

For å sikre at ulike myndigheter har relevant og oppdatert informasjon til å utføre sine oppgaver, er skip som skal til eller seiler i norske farvann pålagt mange meldeplikter. Kystverket er ansvar-

lig for systemet SafeSeaNet, som utvikles til en felles elektronisk meldeportal for en rekke meldinger fra skip. Formålet med å etablere en felles elektronisk meldeportal er å bidra til økt sjøsikkerhet og mer effektiv sjøtransport.

Resultater 2011-2012

Det er arbeidet med samordning av meldeplikter etter lov om havner og farvann i en felles forskrift.

Direktiv 2010/65 om rapporteringsformaliteter har som formål å innføre forenklete rapporteringsrutiner for skip med ankomst eller avgang fra havner i EU/EØS. Direktivet inngår i arbeidet med å etablere et europeisk sjøtransportområde uten barrierer, hvor formålet er å avskaffe eller forenkle dokument- og varekontrollen med skip og gods i trafikk mellom havner innen EU/EØS. Direktivet trådte i kraft i EU 19. mai 2012, og vil bli gjennomført i norsk rett etter at det er behandlet i EØS-komiteen og innlemmet i EØS-avtalen.

Lostjenesten

Mål og prioriteringer

Lostjenesten skal bidra til å forebygge ulykker ved å sørge for at fartøy som ferdes i kystfarvannet har navigatør om bord med tilstrekkelig farvannskjennskap og kompetanse til å foreta sikker seilas. Lostjenesten er brukerfinansiert.

Regjeringen vil videreutvikle lostjenesten som en framtidsrettet, kostnadseffektiv og brukervennlig tjeneste, som skal fortsette å ivareta viktige samfunnsoppgaver knyttet til miljø og sikkerhet.

Resultater 2011-2012

Regjeringen oppnevnte 2. mars 2012 et offentlig utvalg som skal gjennomgå lostjenesten og regelverk. Det er lagt opp til at utvalget skal avgi innstilling våren 2013.

Utvalget er bredt sammensatt av personer som representerer ulike interessegrupper og faglig relevant ekspertise. I dette inngår statlige etater, regionale myndigheter, næringsinteresser og miljøinteresser.

Utvalget skal på se på lostjenestens omfang og organisering. Videre skal utvalget se lostjenesten i sammenheng med andre ulykkesforebyggende tiltak. Bruken av farledsbevis skal vurderes nærmere. Lostjenesten skal også vurderes i forhold til den teknologiske utviklingen, både på land og på fartøyene. I tillegg skal utvalget foreta en gjennom-

gang av losloven og komme med forslag til nye bestemmelser.

Kystverket vil bistå i arbeidet gjennom sekretariatsfunksjoner for utvalget og ved å støtte utvalgets arbeid med nødvendig dokumentasjon og eventuelle nye faglige vurderinger der det er behov for dette.

Utvalgets arbeid vil være et sentralt innspill i regjeringens arbeid med å videreutvikle lostjenesten.

Regjeringen orienterte i Prop. 1 S (2011-2012) for Fiskeri- og kystdepartementet om at det skal innføres en statlig lostjeneste for skipstrafikk i farvannet ved Svalbard, på tilsvarende måte som for fastlandet. Se nærmere om dette i boks 6.7.

BarentsWatch

Mål og prioriteringer

BarentsWatch er et helhetlig informasjonssystem for de norske hav- og kystområdene. BarentsWatch skal gjøre relevant informasjon tilgjengelig for allmenne brukere, myndigheter og beslutningstakere. Det er et mål at BarentsWatch skal være et verktøy for samlet oversikt over det som til enhver tid skjer i våre store havområder.

Systemet består av en åpen og en lukket del. Den åpne delen er en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene, som skal forenkle tilgang til og sikre utveksling av offentlig informasjon. Den lukkede delen skal etter planen være et operativt system for relevante myndigheter som skal kunne kombinere informasjon ved å koble sammen ulike etaters fagsystemer. Målet er å bidra til at etater med operativt ansvar til sjøs skal få tilgang til felles, etablerte situasjonsbilder som vil gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensing, ulykker med mer.

BarentsWatch har nær tilknytning til Kystverkets meldings- og informasjonssystemer, og inngår i oppfølgingen av Nasjonal transportplan.

Resultater 2011-2012

Det er etablert en styringsgruppe med de mest sentrale etatene, under ledelse av Kystverket, og en departementsgruppe med de berørte departementene under ledelse av Fiskeri- og kystdepartementet.

Den første versjonen av den åpne delen ble lansert 30. mai 2012, og det er startet arbeid med å utvikle to tjenester i lukket del:

- Fartøy av interesse

- Forenklet informasjonsutveksling mellom Kystverket og hovedredningssentralene.

EUs integrerte maritime politikk

De overordnede målene for EUs integrerte maritime politikk er å fremme bærekraftig bruk av havområdene, bygge opp solid kunnskaps- og utviklingsgrunnlag, skape høyest mulig livskvalitet i kystregionene og fremme Europas lederskap i internasjonale maritime spørsmål.

Det er opprettet en styringsgruppe for utvikling av EUs maritime politikk i EU. Utenriksdepartementet koordinerer Norges arbeid inn mot denne gruppen, mens Fiskeri- og kystdepartementet deltar når saker under departementets ansvarsområde er til behandling.

Boks 6.7 Svalbard

Det er innført en statlig lostjeneste for skipstrafikk i farvannet ved Svalbard på tilsvarende måte som for fastlandet. Det er vedtatt en egen forskrift om lostjenesten på Svalbard som innebærer at losloven og forskrifter gitt med hjemmel i losloven også får anvendelse på øygruppen. Forskriften trådte i kraft 1. juli 2012. Det er foretatt enkelte stedlige tilpasninger, og det vil bli en trinnvis innføring for å gi næringen tid til å tilpasse seg de nye kravene. Seilingsseongen 2015 vil være første sesong med full losplikt for alle fartøysgrupper på Svalbard.

Fiskeri- og kystdepartementet vil foreta enkelte endringer i forskriften om havner og farvann på Svalbard som gjør lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann med forskrifter gjeldende på Svalbard, med enkelte unntak og tilpasninger. De foreslåtte endringer innebærer i hovedsak en presisering av ansvarsforholdet mellom Longyearbyen lokalstyre og staten i sjøområdet.

Beredskap mot akutt forurensning

Mål og prioriteringer

Hovedmålet med statlig beredskap mot akutt forurensning er å hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder eller på norsk territorium.

Fiskeri- og kystdepartementet har det overordnede ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning. Den operative statlige beredskapen og koordinering av de samlede nasjonale beredskapsressursene – private, kommunale og statlige – ivaretas av Kystverket.

Den statlige beredskapen mot akutt forurensning skal være dimensjonert og lokalisert på grunnlag av kunnskap om miljørisiko. Dette innebærer, i likhet med beredskap på andre samfunnsområder, at statens beredskap på dette området ikke tar utgangspunkt i verst tenkelige tilfelle. Ulykkesscenarioene som er lagt til grunn for dimensjonering omfatter likevel store utslipp og alvorlig forurensning.

For å styrke evnen til å håndtere alvorlige uønskede hendelser er Norge part i internasjonale varslings- og samarbeidsavtaler, som legger til rette for effektiv håndtering av forespørsler om assistanse og et hensiktsmessig samarbeid under aksjoner. I tillegg bidrar operativt samarbeid med andre land til nyttig kompetanseutveksling og erfaring fra reelle hendelser.

Det pågår et arbeid for å forhandle fram en internasjonal samarbeidsavtale om oljevernberedskap mellom de arktiske statene. En oppdragsgruppe skal legge fram et forslag til avtale på neste ministermøte i Arktisk Råd våren 2013. Fiskeri- og kystdepartementet leder arbeidet på norsk side.

Resultater 2011-2012

Større statlige aksjoner følges opp med grundige evalueringer for å systematisere erfaringer og identifisere forbedringspunkter. I tråd med evalueringene etter de siste statlige aksjonene, er det lagt vekt på kompetanseutvikling og samordning. Bevilgningen til oljevernberedskapen ble i 2011 økt med 25 mill. kroner. Midlene har blitt brukt til styrket aksjonsstyring og samordning, økt kurs- og øvelsesaktivitet, beredskapsavtaler med fiskefartøy og andre egnede fartøy og forskning og utvikling.

Kystverket la i 2011 fram en oppdatert, helhetlig miljørisiko- og beredskapsanalyse knyttet til akutt forurensning fra skipstrafikk. Beredskapsanalysen gir anbefalinger om nivået på beredskapen og inngår i grunnlaget for beslutninger om dimensjonering av statens beredskap de kommende årene.

Kystverkets nye miljørisiko- og beredskapsanalyse viser at det bør iverksettes tiltak som bidrar til å styrke kapasiteten til kommunene de interkommunale utvalgene mot akutt forurens-

ning (IUA-ene) til å bistå under statlige aksjoner. I 2012 ble bevilgningen til oljevernberedskapen økt med ytterligere 15 mill. kroner. Den økte bevilgningen er blant annet brukt til å styrke grunnberedskapen langs kysten.

I 2011 var det én statlig aksjon, aksjonen etter havariet av containerskipet "Godafoss" 17. februar 2011. Aksjonen ble formelt avsluttet høsten 2011. Statens havarikommisjon for transport (SHT) har utarbeidet en sikkerhetsundersøkelse for å klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer, og for å utrede forhold av betydning for å forebygge sjøulykker og bedre sjøsikkerheten. SHT ga i sin rapport to sikkerhetstilrådninger; en til rederiet om å forbedre sitt sikkerhetssystem, og en til Kystverket som peker på forbedringspunkter i avvikshåndtering og oppfølging av gjeldende instruksjoner/prosedyrer for når losen skal tre av. Umiddelbart etter hendelsen sørget Kystverket for at den praksisen som var i strid med gjeldende instruksjoner og prosedyrer ble korrigert. Etter SHTs tilråding vurderer Kystverket eventuelle ytterligere tiltak.

Kystverkets interne evaluering av aksjonen viser blant annet at samarbeidsavtalen (Københavnavtalen) med nabolandene fungerte godt og raskt, og god bistand ble gitt fra Sverige. Nattkapasitet på fartøy som samlet olje var avgjørende for at så mye som halvparten av utsluppet olje ble samlet opp på sjø. Av utfordringer peker Kystverket spesielt på at utstyr, som båt, pumper og lenser, hadde problemer med is og lave temperaturer. De nye oljevernfarøyene blir nå utstyrt med mer kulde- og istilpasset utstyr. Rutiner for varsling av slep og prosedyrer for krav til gjennomføring av slep ble også påpekt som forbedringspunkter. Dette ble avklart mellom Sverige, Danmark og Norge i eget møte i 2011. Det var ingen statlige aksjoner i første halvdel av 2012.

Norge tiltrådte HNS-protokollen under OPRC (Protocol on Preparedness, Response and Co-operation to Pollution Incidents by Hazardous and Noxious Substances) våren 2012. Protokollen forplikter partene til å samarbeide og yte hverandre assistanse ved hendelser og til å ha en beredskap mot hendelser med farlige og skadelige stoffer.

Fiskeri- og kystdepartementet har klagebehandlet en rekke saker knyttet til krav om refusjon av statens kostnader pådratt i forbindelse med aksjoner eller pålegg gitt med hjemmel i forurensningsloven eller svalbardmiljøloven.

Som en oppfølging av Kystverkets rapport fra 2006 om fare for akutt oljeforurensning fra skipsvrak ble vraket av "Nordvard" ved Moss tømt i 2007/2008 og vraket av "Welheim" utenfor Florø

tømt i 2008. I statsbudsjettet for 2011 ble det bevilget 30 mill. kroner for ytterligere oppfølging av rapporten. Arbeidet med de tre gjenværende prioriterte vrakene, "Erich Giese", "Neuenfels" og "Boardale", startet i 2011 og ble avsluttet i 2012.

Sommeren 2011 oppsto det akutt forurensning fra vraket HMS "Bittern" som ligger utenfor Nam-sos, og Kystverket anbefalte rask tømning av vraket for olje. Vraket ble tømt for 100 000 liter lett tungolje. Tømmeoperasjonen ble avsluttet i november 2011.

Det ble ved behandlingen av revidert budsjett for 2009 gitt samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kunne forplikte staten innenfor en kostnadsramme på 328 mill. kroner for å fjerne vraket av krysseren "Murmansk" utenfor Sørvær i Hasvik kommune. Arbeidet med å hugge opp vraket startet sommeren 2011, og prosjektet skal etter planen slutføres i 2013.

Vraket av ubåten "U-864" utenfor Fedje i Hordaland inneholder anslagsvis 67 tonn kvikksølv. I Prop. 111 S (2011-2012) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2012* orienterte regjeringen om at den vil gå videre med en forprosjektering av to av de seks mulige løsningene som ble utredet i Kystverkets konseptvalgutredningen fra 2011. Dette er alternativet med tildekking av vraket med last og forurenset havbunn og alternativet som omfatter heving av last og tildekking av forurenset havbunn. Kystverket er gitt i oppdrag å gjennomføre forprosjekteringen. Forprosjektene for de to alternativene vil gjennomgå ekstern kvalitetssikring 2 (KS 2) av styringsunderlag og kostnadsoverslag før regjeringen konkluderer om hvilket alternativ som bør velges. Regjeringen vil deretter komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Slepeberedskapen

Mål og prioriteringer

Slepeberedskap er et sentralt virkemiddel for å hindre skipsulykker, og denne beredskapen er viktig både for sjøsikkerheten og oljevernberedskapen. Det skal etableres en langsiktig modell for den samlede nasjonale slepeberedskapen langs hele norskekysten.

Den statlige slepeberedskapen videreføres i 2013 med et fartøy på Vestlandet, et fartøy på Sørlandet og tre innleide fartøy i Nord-Norge.

Resultater 2011-2012

Slepeberedskapen ble i 2011 styrket med et fartøy på Vestlandet som opererer mellom Fedje og Kristiansund. Denne beredskapen er videreført i 2012. Slepeberedskapen i Nord-Norge er videreført i 2012 og avtalen om slepeberedskapen på Sørlandet løper uendret i avtaleperioden 2010-2013.

Fiskeri- og kystdepartementet har satt i gang en ny og samlet vurdering av den nasjonale slepeberedskapen for å etablere en langsiktig modell langs hele norskekysten. Bakgrunnen for utredningen er endrede forutsetninger siden forrige utredning av slepeberedskapen fra 2006. Fartøystrafikken er endret, det er innført trafikkseparasjonssystemer og AIS overvåking langs hele kysten, og det er etablert en trafikksentral i Vardø med ansvaret for å koordinere slepeberedskapen. Videre baseres dagens slepeberedskap på nokså kortvarige kontrakter med private, noe som gjør at framtidige kostnader blir uforutsigbare. Kystverket leverte en konseptvalgutredning tidlig i 2012 og denne skal kvalitetssikres før videre prosess avgjøres. Departementet vil komme tilbake til Stortinget om saken på egnet måte.

Kap. 1062 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	1 601 830	1 499 703	1 632 530
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	123 210	117 900	60 800
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	355 651	483 740	497 910
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	196 563	176 510	190 550
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	55 811	37 320	60 000
70	Tilskudd Redningsselskapet	43 300	54 400	56 200
	Sum kap. 1062	2 376 365	2 369 573	2 497 990

Innledning

Kystverket er Fiskeri- og kystdepartementets fagetat på området sjøtransport og havner, forebyggende sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning, og hadde per 1. mars 2012 til sammen 1 088 ansatte. Kystverket arbeider for en effektiv og sikker sjøtransport, og for å imøtekomme næringslivets behov for framkommelighet og effektive havner. Kystverket skal forebygge ulykker og hendelser til sjøs, samt avverge og begrense skadevirkninger ved akutt forurensning på sjøen. Kystverket medvirker i tillegg til en bærekraftig utvikling av kystsonen.

En stor del av Kystverkets ansatte og budsjett er knyttet til tjenesteproduksjon, som lostjenesten, sjøtrafikksentraler og utbygging og utbedring av farleder og fiskerihavner. Kystverket har forvaltningsoppgaver etter bl.a. havne- og farvannsloven, losloven, forurensningsloven og svalbardmiljøloven, og ivaretar etatens ansvarsområder i ulike planprosesser.

Kystverket har tre hovedmål:

- Bidra til en effektiv sjøtransport.
- Sikre trygg ferdsel i norske farvann.
- Hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder eller på norsk territorium.

Sjøtransport og havner

Kystverket er ansvarlig for maritim infrastruktur, og skal i tillegg arbeide for å styrke sjøtransporten

slik at større mengder gods blir fraktet med skip. Jernbaneverket, Statens vegvesen, Kystverket og Avinor AS har et tett samarbeid om felles utredninger og faglig plangrunnlag for Nasjonal transportplan 2014-2023. Transportformene møtes i passasjer- og omlastingsterminaler der havnene er knutepunkt mellom land og sjø. Kommunale og private havner er viktige aktører for en effektiv og konkurransedyktig sjøtransport. Kommunene har både gjennom eierskap og som ansvarlig for arealplanlegging en viktig rolle i å sikre gode rammebetingelser for effektiv havnedrift. Kystverket har videre en viktig rolle i forvaltningen av kystsonen.

Mål

Kystverket skal bidra til effektiv sjøtransport og har følgende delmål innenfor virksomhetsområdet sjøtransport og havner:

- Sikre havne- og sjøtransportinteressene i offentlige planprosesser.
- Utøve myndighet gjennom regelverksutvikling, saksbehandling og veiledning på en måte som ivaretar sikker og effektiv sjøtransport.
- Bygge ut og vedlikeholde fiskerihavner og farleder i samsvar med vedtatte planer og budsjetter.
- Benytte samfunnsøkonomiske analyser i vurderinger av investeringer.
- Ta vare på, utvikle og formidle kystkulturen.

Nasjonal transportplan

Mål og prioriteringer

Kystverket skal bidra til det faglige grunnlaget for departementenes arbeid med regjeringens transportpolitikk og dette blir presentert gjennom et felles, tverretattlig plandokument "Forslag til Nasjonal transportplan". Etatens planforslag utarbeides hvert fjerde år, og inngår som en viktig del av grunnlaget for stortingsmeldingen om Nasjonal transportplan. Arbeidet med Nasjonal transportplan berører de fleste av Kystverkets virksomhetsområder, og dette arbeidet har stor betydning for etatens samlede virksomhet. Etatens handlingsprogram bygger på stortingsmeldingen om Nasjonal transportplan og Stortingets behandling av denne. Kystverkets handlingsprogram viser hovedtrekkene i det arbeidet som skal gjøres i planperioden og danner grunnlaget for Kystverkets innspill til de årlige budsjettene.

Sentrale tema for Kystverket i arbeidet med nytt planforslag er sjøsikkerhet, framkommelighet og miljø. Kystverket har i forbindelse med arbeidet med planforslaget styrket sin kompetanse og bygget opp kapasitet innenfor planlegging/utredning. Dette vil fortsette også i 2013. Kystverkets AIS-system skal videreutvikles slik at det bedre kan brukes som kilde til trafikkdata for utredninger og planlegging. Kystverket er også involvert i transportplanleggingsprosesser på regionalt nivå.

EU arbeider med å etablere såkalte motorveier til sjøs – "Motorways of the Sea (MoS)" – som inngår i det transeuropeiske transportnetverket TEN-T. Kystverket deltar i EUs arbeidsgrupper for etablering av slike sjøtransportkorridorer gjennom Østersjøen og i Nordsjøen, samt på EUs jevnlig møter om utvikling av nærskipfart (Short Sea Shipping).

Prioriteringer i 2013

- Bistå departementet i arbeidet med NTP 2014–2023.
- Utarbeide etatens handlingsprogram for 2014–2017.
- Styrke kapasiteten til å gjennomføre og benytte samfunnsøkonomiske analyser.
- Delta i konseptvalgutredninger m.m. på nasjonalt og regionalt nivå.

Resultater 2011–2012

Planforslag for NTP 2014–2023 ble avgitt i februar 2012. Kystverket har utarbeidet en tiltaksportefølge for ulike prosjekter som ønskes realisert i neste planperiode.

Kystverket deltar videre i prosjekter, i samarbeid med ulike organisasjoner og institusjoner, for å legge til rette for å overføre transportvolumer til sjø. Sjøtransportprosjektet er et slikt samarbeidsprosjekt, som består av 42 havner og maritime organisasjoner. Kystverket bidrar også aktivt i arbeidet med en nærskipfartsstrategi.

Kystverket bidrar med delfinansiering av et utredningsprosjekt, "FLYTT", som ledes av Sjøtransportalliansen. Prosjektet skal kartlegge potensielt overførbare godsvolumer fra veg til sjø, og gi anbefalinger til myndigheter og aktører i transportmarkedet om hvordan dette volumet faktisk kan overføres til skip.

Kystforvaltning

Mål og prioriteringer

Kystverket skal bidra til en helhetlig forvaltning av kystsonen, og arbeide for at etatens ansvarsområder ivaretas i prosesser hvor rammebetingelser legges for bruk av hav og kystsonen. Innen kystsoneforvaltningen har Kystverket et særlig ansvar for å ivareta hensynet til trygg ferdsel og framkommelighet til sjøs, likeså sjøtransportens og havnenes interesser.

Kystverket utøver myndighet etter havne- og farvannsloven, og skal gjennom saksbehandling og regelverksutvikling bidra til å ivareta sikkerhet og framkommelighet til sjøs, samt sjøtransportens og havnenes interesser. I dette arbeidet skal Kystverket sørge for faglig kvalitet, enhetlig praksis, god service og veiledning til brukere og andre offentlige etater.

Etaten deltar i planprosesser etter plan- og bygningsloven, havnenergiloven og naturmangfoldloven, for å sikre areal til havner og sjøverts ferdsel innenfor bærekraftige rammer. Kystverket har også etablert, og leder, et forum for de utpekte havnene (Oslo, Kristiansand, Stavanger, Bergen og Tromsø).

Kystverket medvirker i arbeidet med regionale vannforvaltningsplaner i henhold til vannforskriften, og skal delta i internasjonale fora med betydning for norsk marin arealforvaltning og bygge opp kompetanse på området.

Prioriteringer i 2013

- Styrke Kystverkets deltakelse i arbeid med planprosesser og andre prosesser som påvirker arealtilgangen i hav- og kystsonen.

Resultater 2011–2012

Kystverket har videreført arbeidet med revisjon av forskriftsverket til havne- og farvannsloven for å oppdatere og heve kvaliteten på regelverket, samt forenkle og gjøre det mer brukervennlig. Kystverket har satt i gang tiltak for å styrke arbeidet med planmedvirkning etter havne- og farvannsloven.

Kystverket har deltatt i vannregionenes arbeid med vannforvaltningsplaner, og har gitt råd og innspill til prosessen med marin verneplan. Kystverket har også deltatt i arbeidet med strategisk konsekvensutredning av områder for fornybar energi til havs.

Etaten har fulgt opp vedtakene om Tromsø, Bergen, Stavanger, Kristiansand og Oslo som utpekte havner, og har deltatt som observatør i havnestyrene og avviklet møter i forum for utpekte havner.

Havnesikring

Mål og prioriteringer

Kystverket er utøvende myndighet i arbeidet med å følge opp IMO og EU sitt regelverk om sikring og terrorberedskap i norske havner. Dette innebærer blant annet å godkjenne sårbarhetsvurderinger og sikringsplaner, og å føre tilsyn og kontroll med at havner og havneterminaler etterlever havnesikringsregelverket.

Prioriteringer i 2013

- Løpende oppfølging og tilsyn med havner som er godkjent i henhold til gjeldende havnesikringsregelverk.
- Oppdatere og videreutvikle godkjennings- og tilsynsprosedyrer, instruksjoner m.m. i Kystverkets kvalitetssystem.
- Utvikle samarbeidet med andre myndigheter, spesielt politiet.
- Fortsette arbeidet med å forbedre sikkerhetskulturen i havnene.

Resultater 2011–2012

Kystverket har i 2011 og 2012 fulgt opp EU og ESAs nye føringer for tolkning av havnesikringsdirektivet. Det innebærer blant annet godkjenning av nye sårbarhetsvurderinger og sikringsplaner for havnene, utarbeiding av prosedyrer og veiledninger m.m.

ESA gjennomførte i 2011 til sammen tre inspeksjoner av norske myndigheters innføring av det internasjonale havnesikringsregelverket. Siden januar 2008 har det vært gjennomført til sammen 19 ESA-inspeksjoner og oppfølgingsinspeksjoner av norske havner og myndigheters oppfølging av IMO og EUs regelverk.

Det er laget en veileder for utarbeidelse av sårbarhetsvurderinger for havner og havneterminaler. Kystverket har gjennomført et stort antall mellomliggende revisjoner av havneterminaler i henhold til havnesikringsforskriften. Kystverket har også satt i gang arbeid med å revidere forskriften.

På oppdrag fra Fiskeri- og kystdepartementet vurderer Kystverket behovet for ytterligere havnesikringstiltak på Svalbard. På bakgrunn av erfaringer fra terrorangrepet i Oslo 22. juli 2011 og gjennomførte øvelser er det foretatt endringer i rutiner og varslingssystemer for å få en raskere situasjonsvurdering og mer effektiv beslutning om endring av sikringsnivået i havnene. Kystverket etablerte 1. januar 2012 et døgnbemannet varslingsnummer der hendelser kan meldes inn og arbeider med å forbedre sitt system for oppfølging av varsler.

Det skal etter planen utarbeides en ny nasjonal sårbarhetsvurdering av innenrikstrafikken i løpet av 2012. En slik vurdering skal i henhold til det internasjonale havnesikringsregelverket utføres hvert femte år for å vurdere hvorvidt det er grunnlag for at havnesikringsregelverket også skal omfatte innenrikstrafikk.

Kystverket vil også i løpet av 2012 videreutvikle kompetansen for analyse og håndtering av anløpsmeldinger i henhold til regelverket om sikkerhet og terrorberedskap på en mest mulig formålstjenlig måte.

Forvaltningsplaner for havområdene

Mål og prioriteringer

Kystverket er en viktig bidragsyter i arbeidet med helhetlige forvaltningsplaner for havområdene. Etaten leder risikogruppen, som skal sammenstille informasjon om miljørisiko og følge utviklingen i havområdene. Kystverket deltar i ulike fag-

og arbeidsgrupper og leder arbeidet med sektorutredninger av konsekvenser av skipstrafikk.

Prioriteringer i 2013

- Forvaltningsplan Norskehavet.
- Arbeidet i Risikograppa, levere til faglig forum for Norskehavet, Barentshavet og Lofoten, Nordsjøen og Skagerrak.

Resultater 2011–2012

Rapporten "Konsekvenser av skipstrafikk i Nordsjøen og Skagerrak" ble utarbeidet og sendt på høring i 2011. Samlerapporter om interessekonflikter, kunnskapsbehov, samlet påvirkning og konsekvens samt verdiskapning og samfunnsmessige konsekvenser ble presentert på høringskonferansen i Haugesund i mai 2012 og overlevert styringsgruppen.

Arbeidet med oppdatering av det faglige grunnlaget for forvaltningsplanen for Norskehavet startet opp i 2011, og sektorenes utredningsarbeid når det gjelder denne oppdateringen er i hovedsak gjennomført i 2012.

Kystverket har levert faglig grunnlag til risikograppens årlige rapportering på aktivitetsnivå og endringer i Barentshavet og Norskehavet.

Utbygging av fiskerihavner og farleder

Kystverket har ansvar for å bygge, utbedre og vedlikeholde statlige fiskerihavner samt å utbedre farleder. Anleggene utføres av eksterne entreprenører etter offentlige anbudskonkurranser. Kystverket arbeider med å videreutvikle bruken av samfunnsøkonomiske analyser i arbeidet med å prioritere midler til statlige utbyggingstiltak i fiskerihavner og farleder. Etaten arbeider videre med å øke planreserven for slike tiltak for å kunne forsere prosjekter som ligger inne i godkjente handlingsplaner. Kystverket medvirker også i arbeid med andre arealplaner som er relevante for fiskerihavner og farleder.

Fiskerihavner

Mål og prioriteringer

Målet med utbygging av fiskerihavner er å stille nødvendig infrastruktur til disposisjon for fiskerier næringen.

Det er en utvikling i retning av færre og mer kostbare utbygginger. Utviklingen henger både sammen med økt størrelse på fiskefartøy og transportskip, strengere miljøkrav og med nye krav til utredninger i henhold til lovverket. Klimaendringer vil også påvirke dimensjoneringen av fiskeri-

havnene og annen maritim infrastruktur med tanke på mer ekstremvær og mulig stigende havnivå. Dette tar Kystverket hensyn til i planlegging av utbygging og vedlikehold.

Kystverket forvalter om lag 700 statlige fiskerihavner langs kysten. Etaten skal søke å avhende ikke-næringsaktive fiskerihavner. Inntil 10 mill. kroner av salgsinntektene kan benyttes til å dekke Kystverkets salgsmkostninger, herunder kostnader til å sette i stand og utvikle havner forut for avhending der dette anses regningssvarende. I den grad det er inntekter til overs innenfor rammen, kan midlene benyttes til vedlikehold og oppgradering av næringsaktive fiskerihavner.

Prioriteringer av nye prosjekter følger som uttrykt vedlegg til denne proposisjonen.

Resultater 2011–2012

Følgende prosjekter er gjennomført i 2011 og inntil 1. september 2012:

- Bygging av molo, utdyping av havna og ny innseiling til Stamsund fiskerihavn. Tiltakspakke for ekstraordinære fiskerihavnetiltak i Honningsvåg (Nordkapp) og Torsvåg (Karlsøy).
- Bygging av molo i Båtsfjord.
- Reparasjon av moloene i Andenes.
- Bygging av ny molo i Gryllefjord (Torsken) og rassikring i Torskenskarret.
- Utdyping av Utgårdskilen fiskerihavn i Hvaler kommune var planlagt startet i 2011, men bortfalt da kommunen ikke ønsket å gå videre med prosjektet. Midlene er omprioritert til utbedring av Breivikbotn havn i Hasvik kommune.
- Kystverket har, i samarbeid med Fiskeridirektoratet, kartlagt hvilke fiskerihavner som kan regnes som ikke-næringsaktive og som heller ikke bør beholdes av hensyn til et eventuelt oppsving i aktiviteten i framtida. Det ble ikke konkludert for alle havnene, men over 200 havner synes å være aktuelle for avhending.

Farleder

Mål og prioriteringer

Farleder skal sikres tilstrekkelig dybde, bredde og det manøvreringsrom som er nødvendig for tilfredsstillende sikkerhet og framkommelighet. Kystverket legger vekt på å bruke internasjonale retningslinjer og anbefalinger ved utforming av farleder.

Kystverket arbeider også med å utvikle en farledsnorm, jf. omtale i programkategoriinnledningen. Prioritering av midler til nye prosjekter framkommer i uttrykt vedlegg til denne proposisjonen.

Resultater 2011–2012

Følgende prosjekter er gjennomført i 2011 og inntil 1. september 2012:

- Fjerning av grunner og nymerking i Rystraumen og Gisundet.
- Fjerning av Leiskjærgrunna (Flora kommune) med tilhørende ny oppmerking.
- Fjerning av Trollebøflua og utdyping av farleda under Måløybrua i Måløysundet.
- Planlegging av tiltak i Borg havn, Røsvikrenna, har på grunn av innsigelser til framlagt reguleringsplan og krav om nye utredninger tatt lenger tid enn forutsatt, og kan tidligst komme i gang høsten 2012.
- Fjerning av Storesundflu og utdyping av et grunt parti nord for Karmsund bru i Karmsundet.
- Utretting og breddeutvidelse av farleda gjennom Åramsundet, Sande og Vanylven kommune.
- Utdyping til større dybde og bredde i hovedleia gjennom Lepsøyrevet, nord for Ålesund, startes i 2011 og fullføres i 2012.
- Utdyping til større dybde i Sandessundet, vest for Tromsøya, startes i 2012 og fullføres i 2013.
- Fjerning av ei grunne i hovedleia gjennom Vatlestraumen påbegynnes og fullføres i 2012.

Isbryting og ismeldingstjeneste

Kystverket er ansvarlig for isbryting i hoved- og bilei. Utenfor hoved- og bilei er kommunene ansvarlig for isbryting. I praksis forestår Kystverket isbryting enten med egne ressurser, ved kjøp av tjenester eller ved å refundere kostnader kommunene (havnene) har med isbryting. Kystverket opererer en ismeldingstjeneste der sjøfarende gis løpende informasjon om isforholdene langs kysten. Behovet for isbryting varierer fra vinter til vinter.

Prioriteringer i 2013

- Servicenivået for isbryting skal opprettholdes i 2013.

Resultater 2011–2012

- Kystverket har stått for nødvendig isbryting i sesongen 2011-2012.

Kystkultur

Mål og prioriteringer

Kystverket bygger på lange historiske tradisjoner i forvaltningen av kysten. Kystkulturen skal forvaltes og formidles etter prinsippene om vern gjennom bruk, kulturbasert næringsutvikling og verdiskaping gjennom stedsutvikling. Kystverket samarbeider med Kystverkmusea for å ta vare på, utvikle og formidle etatens historie. I dette arbeidet samarbeider Kystverket med både offentlige og private aktører, på regionalt og lokalt, internasjonalt og nasjonalt nivå.

I Kystverkets landsverneplan for maritim infrastruktur, som er til behandling hos Riksantikvaren, er etatens verneverdige materielle kulturminner listet opp. Kystverket skal følge opp landsverneplanen med forvaltningsplaner for de enkelte verneverdige objektene. Når det gjelder landsverneplanens såkalte representative områder, samarbeider Kystverket med Kystverkmusea om hvordan etatens historie i disse områdene best kan formidles.

Det er et mål at kystens kulturarv blir tatt i bruk og åpnet for allmennheten der dette er mulig. Mange av etatens kulturminner er helt eller delvis fortsatt i bruk, enten av Kystverket selv eller leietakere. Kystverket arbeider med tilrettelegging for alternativ forvaltning og tilgjengeliggjøring for allmennheten av de fyreiendommene som er i statens eie. Forvaltning av statens eiendommer skal gjennomføres slik at eiendommens kulturhistoriske og arkitektoniske kvaliteter blir tatt vare på og synliggjort. Kystverket skal sørge for at fredede og verneverdige kulturminner skal være sikret ordinært vedlikeholds nivå.

Kystverket arbeider også for å synliggjøre kystkulturens potensial som kilde til kunnskap, opplevelse og verdiskaping gjennom det tverrsektorielle samarbeidet som er etablert i direktoratsgruppen for kystkultur, som består av Kystverket, Fiskeridirektoratet, Riksantikvaren og Norsk kulturråd. Samarbeidet har resultert i en felles handlingsplan fram til 2014. Kystverket har fra 2012 sekretariatsfunksjonen i samarbeidet.

Prioriteringer i 2013

- Kystverket skal følge opp landsverneplanen med forvaltningsplaner for de enkelte verneverdige objektene.
- Kystverket skal videreføre engasjementet i direktoratsgruppa for kystkultur. I tråd med direktoratsgruppens handlingsplan for kystkultur skal det utformes et maritimt innslag til Grunnlovsjubileet 2014.

Resultater 2011–2012

Det er arbeidet med en overordnet plan for hvordan vedlikeholdsetterslepet på statens fyreieendommer skal håndteres.

Kystverket har påbegynt arbeidet med forvaltningsplaner for fredede fyreieendommer.

Lindesnes fyrmuseum, en av partene i Kystverk-musea, er i gang med et prosjekt som skal formidle kystkulturen i deres representative område ved hjelp av geo-tagging (geografisk tilleggsinformasjon formidlet via medium som foto, video, internettside etc.).

Kystverket og Kystverkmusea har i samarbeid utviklet en felles standard for formidlingstiltak på de fredede fyreieendommene.

Direktoratsgruppa for kystkultur har publisert flere utgaver i skriftserien "Fortellinger om Kyst-Norge" i samarbeid med tre museumsnettverk og tatt andre initiativ for å fremme kystens kulturarv, blant annet avholdt den årlige kystkulturkonferansen. Kystkulturkonferansen 2012 var en nordisk konferanse, som ledd i Norges formannskap i Nordisk Råd.

Dalsfjord fyrmuseum skal åpnes i november 2012. Museet er en del av Sunnmøre museum, en av partene i Kystverksmuseum.

Forebyggende sjøsikkerhet

Kystverkets arbeid med forebyggende sjøsikkerhet skal bidra til å redusere sannsynligheten for hendelser eller ulykker til sjøs. Kystverket forvalter en omfattende maritim navigasjonsinfrastruktur, med både fysiske navigasjonsinnretninger og elektroniske navigasjonshjelpemidler som er viktig for sikker sjøtrafikk langs kysten. For deler av kystfarvannet er det også fastsatt særlige trafikkreguleringer (seilingsregler) og etablert trafikkovervåking fra Kystverkets sjøtrafikksentraler. Utenfor territorialgrensen er det fastsatt rutetiltak som regulerer passerende trafikk. Kystverket driver lostjeneste med obligatorisk losplikt innenfor grunnlinjen for fartøy over en viss størrelse,

avhengig av om fartøyet fører farlig last eller ikke. Kystverket sørger også for slepeberedskap gjennom innleie av private slepefartøy.

Sammen med Fiskeri- og kystdepartementet deltar Kystverket i internasjonalt samarbeid og regelverksutvikling om sjøsikkerhet. De viktigste internasjonale fora er FNs sjøfartsorganisasjon IMO (International Maritime Organization), EUs sjøsikkerhetsorgan EMSA (European Maritime Safety Agency), og den internasjonale fyr- og merkeorganisasjonen IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities).

Kystverket har formulert en nullvisjon for sjøulykker som er styrende for aktiviteten: *Det skal ikke forekomme sjøulykker i Norge som medfører tap av liv, alvorlig personskade eller forurensning.*

Mål

Hovedmålet for Kystverkets arbeid innen sjøsikkerhet er å sikre trygg ferdsel i norske farvann og havområder. Kystverket har følgende delmål innenfor sjøsikkerhet:

- Det skal ikke forekomme kollisjoner eller grunnstøtinger på grunn av svikt i Kystverkets sjøsikkerhetstjenester.
- Vedlikeholdsetterslepet for fysiske og elektroniske navigasjonshjelpemidler skal reduseres.
- Operativ tilgjengelighet for innretningene og tjenestene skal være i samsvar med internasjonale retningslinjer.
- Lostjenesten og sjøtrafikksentralene skal tilby brukervennlige og kostnadseffektive tjenester.
- Sjøtrafikksentralene skal ha oversikt over risikofartøy og iverksette tiltak ved avvik eller hendelser i norske havområder.

Navigasjonsinnretninger

Kystverkets navigasjonsinnretninger omfatter fyr, lykter, lanterner, indirekte belysning, lysbøyer og staker, faste merker og radarsvarere, til sammen omkring 21 500 innretninger. Navigasjonsinnretningene er hjelpemidler for sikker navigasjon i farledene og kystfarvannet. Det er ikke et mål å merke alle grunner eller hindringer for sjøtrafikken i farledene og kystfarvannet, men å sørge for en hensiktsmessig oppmerking basert på risikovurderinger, god praksis og vurdering av brukerbehov.

På oppdrag fra Kystverket blir navigasjonsinnretninger på Svalbard driftet og vedlikeholdt av

Norsk Polarinstitutt. Dette er nærmere omtalt i Svalbardbudsjettet, jf. Prop. 1 S (2012–2013) *Svalbardbudsjettet*. Kommuner og private eier til sammen om lag 900 navigasjonsinnretninger.

Forvaltningsporteføljen innen tjenesteområdet er inndelt i henholdsvis navigasjonsinnretninger uten tilhørende bygningsmasse og fyrbygninger med tilhørende anlegg. Vedlikehold og oppgradering av navigasjonsinnretningene finansieres innenfor Nasjonal transportplan. En gjennomgang i 2010 indikerte et betydelig vedlikeholdsetterslep. Dette vil være en del av materialet som ligger til grunn for den kommende rulleringen av Nasjonal transportplan. Det er en utfordring at gjennomgangen fra 2010 bare tar utgangspunkt i dagens navigasjonsinfrastruktur, og ikke tar hensyn til eventuelle behov for endrin-

ger i denne. Kystverket har derfor startet et prosjekt for systematisk, risikobasert vurdering av behov for framtidig navigasjonsinfrastruktur i de omkring 1075 hoved- og bileiene. Dette vil bidra til et bedre grunnlag for vurdering av behovet for fornying og vedlikehold i årene framover.

Prioriteringer i 2013

- Vedlikehold og fornying av navigasjonsinnretninger.
- Etablere behovstilpasset navigasjonsveiledning i farleder som brukes av hurtigbåter og ro-ro-passasjerferjer.
- Videreføre prosjekt for systematisk, risikobasert vurdering av behov for framtidig navigasjonsinfrastruktur i farledene.

Resultater 2011–2012

Tabell 6.17 Tilgjengelighet for Kystverkets navigasjonsinnretninger¹

Periode	Antall anlegg	Antall slukkinger	Antall slukkedøgn	Tilgjengelighet i pst.
2010	5 655	694	6 105	99,7
2011	5 739	807	6 380	99,7

¹ Fyr, lykter, lanterner, lysbøyer og radarsvarere.

Tilgjengeligheten i 2011 var på 99,7 pst., og er uendret fra 2010. Målet er en tilgjengelighet på 99,8 pst for alle innretninger. Denne målsettingen er strengere enn anbefalingene til den internasjonale fyrvesenorganisasjonen (IALA), som bl.a. graderer anbefalingen om tilgjengelighet etter navigasjonshjelpemidlenes betydning for sjøsikkerheten. Manglende tilgjengelighet skyldes for en stor del innretninger som har vært slukket hele eller store deler av 2011, på grunn av brudd på sjøkabel eller andre tekniske feil. Sjøtrafikken varsles om slukkinger og feil ved navigasjonsinnretninger i navigasjonsmeldinger. Kystverket har ikke registrert at uhell eller ulykker i 2011 skyldes sviktende navigasjonsveiledning.

Det er etablert nyanlegg i hurtigbåtleier i Solund i Sogn og Fjordane og mellom Onøy og Træna i Nordland, og mindre nyanlegg i andre farleder. Merking for passasjerskip i Buefjorden i Sogn og Fjordane ble fullført i 2011.

Det nautiske fagsystemet er tatt i bruk. Systemet er et hjelpemiddel for vurdering av hensiktsmessig oppmerking i farledene, og skal sikre en effektiv og kvalitetssikret framstilling av digital informasjon om navigasjonsinnretningene. Det

skal også ivareta datautveksling mellom bl.a. Kystverket og Statens kartverk.

Det er startet et prosjekt for systematisk, risikobasert vurdering av behov for framtidig navigasjonsinfrastruktur i de om lag 1075 hoved- og bileiene. Det nautiske fagsystemet er et viktig analyseverktøy i denne sammenheng.

Lostjenesten

Mål og prioriteringer

Lostjenesten skal trygge ferdselen og verne om miljøet ved å sørge for at fartøy som ferdes i norske kystfarvann har navigatører med tilstrekkelig farvannskjennskap og kompetanse til å foreta sikker seilas. Når et fartøy benytter los, er losen rådgiver for skipets navigatør.

I lostjenesten inngår også farledsbevisordningen, som innebærer at navigatører kan avlegge prøver på at de selv har tilstrekkelig farvannskjennskap og kompetanse til å navigere på norskekysten uten å benytte los. Kystverket utsteder et personlig farledsbevis til navigatører som oppfyller kravene. Skipenes størrelse, type last og farvannets tilstand, er avgjørende for om et farledsbevis kan utstedes eller benyttes.

Lostjenesten er finansiert av avgifter betalt av brukerne. Gjennomgangen av lospliktsreglene og Kystverkets gebyr- og avgiftsstruktur er omtalt i St.meld. nr. 16 (2008–2009) *Nasjonal transportplan 2010–2019*.

Prioriteringer i 2013

- Videreføre arbeid med gjennomgang av lostjenesten og losloven.
- Videreføre arbeidet med innføring av statlig lostjeneste og losplikt på Svalbard.
- Videreføre arbeidet med gjennomgang av oppankringsplasser langs kysten.

Resultater 2011–2012

Antall lospliktige seilaser har økt med 4,6 pst. til 98 358 seilaser i 2011. Dette inkluderer 44 908 seilinger med los og 53 450 seilinger med farledsbevis. Seilaser med farledsbevis sto for den største økningen med 8,0 pst. Bruk av los om bord har bare økt med 0,6 pst. Den markante økningen i seilaser med farledsbevis er i samsvar med forventningene ved innføringen av nye lospliktreger og nytt avgiftssystem i 2011, hvor ett av målene var bedre tilrettelegging for bruk av farledsbevisordningen.

Lostjenesten fikk et overskudd på 58,6 mill. kroner. Av dette er 25,2 mill. kroner brukt til å dekke underskudd fra tidligere år. Over tid skal lostjenesten gå i balanse.

I 2011 har det pågått forberedende arbeid med anskaffelse av en ny serie losbåter for levering fra årsskiftet 2012/2013.

BarentsWatch

Kystverket ble i 2010 gitt i oppdrag å forberede etableringa av BarentsWatch, et helhetlig informasjonssystem for våre hav- og kystområder. BarentsWatch består i dag av et samarbeid mellom om lag 30 etater og forskningsinstitusjoner. Systemet består av en åpen og en lukket del.

Den åpne delen er en offentlig tilgjengelig informasjonsportal for havområdene, som skal forenkle tilgang til og sikre utveksling av offentlig informasjon. Ved å samordne informasjon og utvikle nye tjenester basert på kombinasjoner av data, skal BarentsWatch formidle et bedre faktagrunnlag og et mer helhetlig bilde av aktivitet og tilstand i våre havområder.

Den lukkede delen skal etter planen være et operativt system for relevante myndigheter som skal kunne kombinere informasjon ved å koble

sammen ulike etaters fagsystemer. Målet er å bidra til at etater med operativt ansvar til sjøs kan få tilgang til felles, etablerte situasjonsbilder som vil gjøre det lettere å håndtere spesielle situasjoner som forurensning, ulykker med mer.

Det er etablert en styringsgruppe for BarentsWatch-prosjektet bestående av de mest sentrale etatene ledet av Kystverket, og en departementsgruppe med berørte departementer ledet av Fiskeri- og kystdepartementet.

Prioriteringer i 2013

- Videreutvikle BarentsWatch åpen del.
- Utvikle informasjonsutveksling mellom de involverte etatene.
- Utvikle sikkert nettverk mellom etatene som er tilknyttet BarentsWatch lukket del.
- Starte opp utvikling av et helhetlig anløpsregime som kan verifisere egenrapporteringen fra fartøy.
- Tilpasse og tilrettelegge etatenes egne fagsystemer for å utveksle og visualisere nye informasjonselementer.

Resultater 2011–2012

I samarbeid med en rekke andre etater har Kystverket arbeidet med å etablere åpen del og utrede elementer knyttet til lukket del av BarentsWatch. Lansering av åpen del skjedde 30. mai 2012, og portalen driftes fra dette tidspunktet samtidig som det utvikles stadig nye tjenester.

Arbeidet med BarentsWatch lukket del vil skje i en trinnvis prosess. Det er startet utvikling av to tjenester i BarentsWatch lukket del: *Fartøy av interesse* (omfatter flere etater) og *Forenklet informasjonsutveksling mellom Kystverket og Hovedredningsentralene*. I tillegg er det i samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt satt i gang en interessenanalyse om lukket del blant aktuelle etater.

Sjøtrafikksentraler (VTS – Vessel Traffic Services)

Mål og prioriteringer

Kystverkets fem sjøtrafikksentraler overvåker skipstrafikk som er vurdert å innebære en særlig høy risiko samt skipstrafikk i utpekte risikoområder. Sjøtrafikksentralene håndhever seilingsregler og trafikkreguleringer. De utsteder navigasjonsvarsler og kan gi navigasjonsassistanse og nautisk informasjon til sjøfarende innen sine virkeområder. I tillegg iverksetter de sjøsikkerhets- og

beredskapstiltak. Sjøtrafikksentralene ligger i Horten, Brevik, Kvitsøy, Fedje og Vardø.

Sjøtrafikksentralen i Vardø er primært opprettet for å overvåke seilaser langs hele kysten som representerer særlig høy risiko og seilaser i trafikkseparasjonssystemene langs kysten. Siden disse seilasene i hovedsak foregår utenfor norsk territorialfarvann, hvor det ikke er adgang til å pålegge skipsfarten avgift, finansieres driften av trafikksentralen i Vardø i sin helhet av statlige bevilgninger. Sentralen styrer også den operative utnyttelsen av fartøy i den nasjonale slepeberedskapen og overvåker skipstrafikk i havområdet rundt Svalbard.

De øvrige sjøtrafikksentralene er opprettet for å overvåke skipstrafikk i avgrensede områder i territorialfarvannet og indre farvann. Driften av disse sentralene er finansiert gjennom sikkerhetsavgiften.

Prioriteringer i 2013

- Fornye teknisk utstyr iht. plan.
- Utvidelse av virkeområdet til sjøtrafikksentralen på Fedje til også å dekke innseilingen til Bergen fra sør fra 2014.
- Deltakelse i arbeidsgruppen for å vurdere behov for en nærmere regulering av trafikk-sentraltjenester.

Resultater 2011–2012

De avgiftsfinansierte trafikksentralene fikk i 2011 et overskudd på 2,2 mill. kroner. Over tid skal driften gå i balanse.

Sjøtrafikksentralene foretok 6 050 aktive handlinger for å avklare trafikksituasjoner. Det er registrert 11 ulykker med skip i sjøtrafikksentralenes dekningsområder, men ingen skyldes svikt i sjøtrafikksentraltjenesten.

Elektroniske navigasjons- og meldingstjenester

Mål og prioriteringer

Kystverkets DGPS-tjeneste (Differential Global Positioning System) sender korreksjonssignaler for GPS fra 12 sendere langs norskekysten. Tjenesten varsler navigatører om feil i GPS-systemet og gir mulighet for noe bedre posisjonsnøyaktighet. Rask og automatisk varsling av feil på GPS vil hjelpe de navigatører som bruker DGPS for å ta nødvendige forholdsregler for fortsatt sikker navigasjon.

Automatisk identifikasjonssystem (AIS) er et sentralt hjelpemiddel i sjøtrafikkovervåkingen. Kystverket har nasjonalt ansvar for innsamling og tilrettelegging av AIS-data fra landbaserte mottakere og satellitt. Kystverket ivaretar også internasjonalt samarbeid om utveksling av slike data.

Langtrekkende identifikasjon og sporing (LRIT) er et system som overvåker skipstrafikk i havområdene. Systemet ble gjort operativt i 2010 og er tatt i bruk i havovervåkingen. Kystverket er ansvarlig myndighet nasjonalt for LRIT, og tilrettelegger og distribuerer slike data til andre norske etater.

Meldings- og rapporteringssystemet for sjøtransport, SafeSeaNet, har utgangspunkt i EUs felles europeiske maritime trafikkovervåkings- og informasjonssystem. I Norge er SafeSeaNet etablert som en felles portal for en del av de meldinger som skip som anløper havn i Norge skal gi til norske myndigheter og havner. SafeSeaNet brukes i dag for meldinger til Tollvesenet, Sjøfartsdirektoratet, Forsvaret, Kystverket og enkelte havner. Politidirektoratet etablerer prøvedrift av SafeSeaNet i 2012. Sammen med forenkling og samordning av ulike meldepliktsregelverk for skip bidrar SafeSeaNet til å forenkle de administrative prosedyrene for skip som anløper Norge. Det er et mål å gjøre det mulig for skip å benytte SafeSeaNet som sin eneste meldekanal for lovpålagte meldinger til norske myndigheter og havner.

Kystverket utvikler også andre tjenester og systemer for registrering og formidling av informasjon med betydning for sikker navigasjon, som for eksempel navigasjonsvarsler, ismeldinger, bølge- og strømvarsling.

Kystverket leder Norges arbeid i IMO for å utvikle e-navigasjon. Det viktigste målet med arbeidet er å øke sjøsikkerheten, bl.a. ved at viktig navigasjonsinformasjon presenteres på en enklere og mer oversiktlig måte for navigatøren. Dette arbeidet har også stor betydning for videre utvikling av systemer for trafikkovervåking og for kommunikasjon og samhandling mellom sjøtrafikksentraler og skip.

Prioriteringer i 2013

- Sikre at tilgjengeligheten til DGPS-tjenesten er på nivå med internasjonale retningslinjer.
- Videreføre arbeidet med forenkling av meldepliktsregimet for skipsanløp til norske havner og med etablering av SafeSeaNet som nasjonal felles portal for rapportering fra skip.

- Videreføre arbeidet med å utvikle e-navigasjon innenfor IMO og bidra til utvikling av e-navigasjonskonseptet i tråd med norske interesser og behov.
- Starte fornyelsen av de eldste AIS-basestasjonene.
- Arbeide for å sikre at Norge opprettholder kapasiteten til mottak av AIS-signaler med satellitt.

Resultater 2011–2012

Det er ikke registrert uhell som kan føres tilbake til manglende eller sviktende elektroniske navigasjonssystem.

Per januar 2012 var tilgjengeligheten for data fra AIS-basestasjonene målt over de to siste årene 99,1 pst. Kystverkets mål er tilgjengelighet bedre enn 99,5 pst.

En teknisk fornyelse av DGPS-stasjonene ble sluttført i 2012. Dette ventes å bringe tilgjengeligheten i samsvar med internasjonale retningslinjer. Bølgevarseltjenesten har vært tilgjengelig på yr.no og på Kystverkets hjemmesider.

SafeSeaNet har hatt en god tilgjengelighet for brukerne. Forsvarets prøvedrift av SafeSeaNet som meldingsportal har vært vellykket og systemet er tatt i bruk permanent. Med dette er meldplikter etter Sjøfartsdirektoratets, Forsvarets, Tollvesenets og deler av Kystverkets regelverk integrert i SafeSeaNet.

LRIT-systemet har vært tilgjengelig for norske brukere i mer enn 99 pst. av tida.

I arbeidet med e-navigasjon har en fra 2009 til i dag lagt vekt på å samle inn og strukturere brukerbehov, utvikle prinsippskisser for e-navigasjonskonseptet, beskrive relevante funksjoner om bord og på land og gjennomføre en omfattende gap-analyse. Det vurderes nå en rekke tiltak som vil bli tatt videre til kost-nytte- og risikoanalyser i 2013.

Sikker lastning og lossing av bulkskip

Mål og prioriteringer

EUs bulkdirektiv om harmoniserte krav til og prosedyrer for sikker lastning og lossing av bulkskip er i Norge innført gjennom bulkskipsforskriften. Forskriften er en felles forskrift fastsatt av både Kystverket og Sjøfartsdirektoratet. Kystverket skal sikre at Norges forpliktelser etter EU-direktivet oppfylles.

Formålet med regelverket er å sikre at lastning og lossing av faste bulkklaster ikke medfører skade

eller for store belastninger på bulkskip, da dette kan svekke skipets styrke og medføre ulykker til sjøs. Hvert tredje år skal Norge rapportere til ESA om myndighetenes oppfølging av regelverket. Det er innledet et samarbeid med Sjøfartsdirektoratet, både når det gjelder utarbeidelse av felles sjekklistor og gjennomføring av tilsyn. For 2012 vil det bli gjennomført tilsyn i henhold til plan, både egne tilsyn og i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet.

Prioriteringer i 2013

- Videreutvikle Kystverkets arbeid med å styrke sikkerheten for bulkskip som anløper norske havneterminaler for å laste og losse.
- Videreutvikle samarbeidet med Sjøfartsdirektoratet.
- Øke antall tilsyn med bulkterminaler i forhold til forrige treårsperiode, både egne tilsyn og tilsyn sammen med Sjøfartsdirektoratet.
- Styrke det forebyggende arbeidet, med større grad av veiledning overfor bulkterminalene.

Resultater 2011–2012

Kystverket gjennomførte fem uanmeldte tilsyn med bulkterminaler i 2011 og rapporterte til ESA om Norges oppfølging av bulkdirektivet for siste treårsperiode.

Beredskap mot akutt forurensning

Etter forurensningsloven er ansvaret for beredskapen mot akutt forurensning delt mellom staten, kommunene og private aktører. Forurenser har den primære beredskaps- og aksjonsplikten. Dersom denne ikke kan håndtere utslippet, plikter kommunen å aksjonere, evt. med bistand fra staten. Staten kan overta ledelsen av private og kommunale aksjoner, dersom det er nødvendig.

Kystverket er operativt ansvarlig for den statlige beredskapen mot akutt forurensning. Etatens beredskapsvaktlag har døgnvakt og håndterer uønskede hendelser til sjøs, fare for akutt forurensning og akutt forurensning. Kystverket har en organisasjon med øvet personell som kan settes inn for å avverge eller begrense skadene etter hendelser. Oljevernmateriell er lagret i depoter langs hele kysten og på Svalbard. Til hvert depot er det tilknyttet lokalt personell som kan betjene utstyret. Kystverket har også oljevernmateriell om bord på egne oljevern fartøyer og på Kystvaktens fartøy i henhold til avtale med Forsvaret. I til-

legg kan Norge anmode nabolandene om bistand etter samarbeidsavtaler og internasjonale avtaler.

Kystverket driver også en statlig slepeberedskap for å redusere risiko for ulykker langs kysten og har ansvar for håndtering av skipsvrak.

Kystverket deltar i internasjonalt samarbeid innen beredskap mot akutt forurensning, og ivaretar Norges forpliktelser i gjensidige varslings- og bistandsavtaler. Disse omfatter blant annet avtaler med våre nordiske naboland, landene rundt Nordsjøen og Russland.

I tillegg deltar Kystverket i arbeid innen fagområdet akutt forurensning i FN/IMO, EU (EMSA og EU MIC) og Arktisk råd, herunder med formannskapet i arbeidsgruppen Emergency Prevention, Preparedness and Response, EPPR.

Mål og prioriteringer

Hovedmålet for Kystverkets arbeid innen beredskap mot akutt forurensning er å hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder eller på norsk territorium. Kystverket har følgende delmål innenfor beredskap mot akutt forurensning:

- Sikre at statlig beredskap og tiltak mot akutt forurensning er tilpasset akseptert risiko for miljøskade.
- Sikre best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger om dimensjonering av statlig beredskap mot akutt forurensning basert på beredskapsanalysen fra 2011.
- Sikre effektiv samordning av private, kommunale og statlige beredskapsressurser.
- Sikre best mulig bruk av hele Kystverkets organisasjon ved håndtering av ulykker.

Prioriteringer i 2013

- Følge opp prioriterte områder i miljørisiko- og beredskapsanalysen, inkludert styrking av kommunenes evne til å bidra i statlige aksjoner gjennom utplassering av utstyr.
- Heve kompetansen i statlig og kommunalt ledelsesapparat for håndtering av forurensningssituasjoner.
- Anskaffe oljevernmateriell til Kystverkets nye multifunksjonsfartøy.
- Gjennomføre forprosjekter for og videre arbeid med miljøtiltak for ubåtenvraket U-864.
- Påbegynne miljø- og beredskapsanalyse for Svalbard og Jan Mayen.
- Bidra i nasjonale og internasjonale fora som behandler beredskap i nordområdene, med-

regnet arbeidet for styrket regionalt oljevern-samarbeid innen Arktisk Råd.

- Bidra til FoU-aktiviteter som styrker og effektiviserer beredskapen mot akutt forurensning.
- Videreføre arbeid med prosedyrer og rutiner for oppfølging av refusjonskrav.

Resultater 2011–2012

I 2011 mottok Kystverkets beredskapsvaktlag 1402 meldinger. Av disse var det 382 hendelser som medførte akutte utslipp, noe som er en svak nedgang fra 2010. Det ble til sammen sluppet ut om lag 1400 m³ forurensende stoffer.

Bortsett fra grunnstøtingen av "Godafoss" i 2011 var det ingen ytterligere hendelser som krevde statlige aksjoner i 2011 og første halvår 2012.

Bevilgningen til beredskap mot akutt forurensning ble økt i 2011 og i 2012. Økningen har blant annet gått til å styrke kompetansen hos Kystverket og de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA), til å øke grunnberedskapen i kommunene og til beredskapsavtale for fiskefartøy og andre egnede fartøy tilknyttet de statlige depotene langs kysten. Den kommunale grunnberedskapen er kartlagt og det er utarbeidet en oppfølgingsplan.

Kystverket har i første halvdel av 2012 inngått beredskapskontrakter med 39 fartøy med oljevernsertifikat i henhold til forskrift fastsatt av Sjøfartsdirektoratet. Fartøyene er tilknyttet de statlige beredskapsdepotene.

Kystvaktfartøyene KV Ålesund og KV Harstad erstattet gammelt oljevernutstyr med nytt tilpasset tyktflytende oljetyper i 2011. Det er også inngått avtale om en ny flyovervåkningstjeneste som er fullt operativ fra 2012.

Beredskapen for håndtering av kjemikalier og andre farlige stoffer ved hendelser med skip er styrket. Det er i 2012 innkjøpt kjemikalievernutstyr og det er startet opplæring av styrker for redningsinnsats til sjøs (RITS-styrker) tilknyttet brannvesenet i Oslo og Bergen.

Kystverket har, i samarbeid med Oljeindustriens landsforening, utarbeidet en rapport som anbefaler å etablere en plan for å fremme en effektiv og samordnet aksjonsledelse i forurensningssituasjoner med særlig stort omfang.

Kystverket har vedtatt nødhavner i regionene Troms, Finnmark og Vest. I de øvrige regionene er det foreslått nødhavner, som nå skal sendes på høring, eller er sendt på høring. Arbeidet forventes sluttført i 2012.

Strandmodulen for hele Norge i Kystverkets digitale kartløsning (Kystinfo) er utviklet, og miljøårbarhetskart for Svalbard er laget i samarbeid med Sysselmannen og Polarinstituttet. En oppdatert kartlegging av mulige nødhavner langs norskekysten er slutført i 2012.

Kystverket deltar i arbeidet med å utvikle bindende regelverk for skip som opererer i Arktis og Antarktis.

Framdriften i fjerning av vraket "Murmansk" har vært noe forsinket på grunn av værforholdene i Nord-Norge vinteren 2011/2012. Prosjektet skal etter planen avsluttes i 2013.

Kontrakt for oljetømming av skipsvrakene av "Erich Giese", "Neuenfels" og "Bordale" i Nordland fylke ble inngått våren 2011 og tømmingen ble slutført på forsommeren 2012. Sommeren 2011 ble det gjennomført tømming av vraket av HMS "Bittern" utenfor Namsos på grunn av akutt forurensning fra vraket.

Konseptvalgutredning for håndtering av kvikksølvforurensningen fra U-864 ble overlevert

departementet i januar 2011. Kystverket overleverte nødvendige tilleggsvurderinger til konseptvalgutredningen til ekstern kvalitetssikrer høsten 2011, jf. også omtale av saken i Prop. 120 S (2010–2011) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2011*.

Kystverket leverte en konseptvalgutredning for en nasjonal slepebåtberedskap til departementet tidlig i 2012. Denne gjennomgår nå ekstern kvalitetssikring.

Kystverkets testhall i Horten er benyttet med godt belegg i 2011 og 2012. Foruten verifikasjons- og kapasitetstester av nye oljeopptakere, har arbeidet bidratt til positiv framdrift i flere pågående teknologiutviklingsprosjekter. Kystverket har støttet 20 delprosjekter i NOFO1 "Teknologiutviklingsprogram 2010".

Prosjektet Helhetlig kompetanseplan "Læreplan for opplæring i håndtering av akutt forurensning" ble utviklet i 2010 og tatt i bruk på aktuelle læresteder i 2011.

Tabell 6.18 Sammenlikning av planrammen i Nasjonal transportplan 2010-2019 og forslag til budsjett 2013

	Kystverket handlings- program 2010-2019 ¹⁾	Saldert budsjett 2012	Budsjett- forslag 2013	Oppfyl- lings- grad NTP 2010-2019 ¹⁾
<i>Maritim infrastruktur</i>				
Fiskerihavner og farleder	444,9	442,1	442,1	99,4
Tilskudd fiskerihavner	53,1	38,5	60,0	90,6
Navigasjonsinstallasjoner ²⁾	328,2	329,2	348,4	101,5
Navigasjons- og meldingssystemer	8,7	26,0	26,0	237,6
Fartøy	59,3	79,6	89,0	124,9
VTS ³⁾	50,0	50,5	50,5	99,1
<i>Transportplanlegging, kystforvaltning og administrasjon⁴⁾</i>	163,8	177,1	234,7	114,6
Sum	1 107,8	1 143,0	1 250,7	104,3
Brukerfinansiering	0	32,9	0	
Statlig finansiering	1 107,8	1 110,1	1 250,7	99,3

1 Gjelder gjennomsnittlig planramme for første periode i Nasjonal Transportplan, 2010-2013, forutsatt en jevn årlig oppfølging i hele perioden.

2 Viser samlet bevilgning til navigasjonsinstallasjoner. I 2012 dekket brukerne 10 pst. av de samlede kostnadene.

3 Viser bare statlige utgifter til drift av sjøtrafikksentralen i Vardø og statlige investeringer ved sentralene.

4 Inkludert BarentsWatch.

Tabell 6.19 Bevilgninger på Kystverkets poster fordelt på ulike oppgaver

Virksomhetsområde/poster1)	Post 01	Post 21	Post 30	Post 45	Post 60	Sum
<i>Maritim infrastruktur</i>						
Fiskerihavner og farleder			442 070		60 000	502 070
Navigasjonsinstallasjoner	281 939		55 840	10 665		348 444
Navigasjon og meldingstjenester	2 256			23 724		25 981
Fornyning av fartøy				89 041		89 041
Los	670 011			18 926		688 937
Trafikkovervåking	95 172			29 989		125 161
<i>Kystforvaltning og transportplanlegging</i>	213 000			8 676		197 675
<i>Beredskap mot akutt forurensning</i>	370 152	60 800		9 529		464 481
Sum	1 632 530	60 800	497 910	190 550	60 000	2 441 790

1 Det vil kunne bli foretatt noen mindre justeringer av fordelingen mellom de ikke gebyrfinansierte virksomhetsområdene. Fordelingen mellom poster vil ligge fast, med unntak for fordelingen mellom post 01 og 45 hvor det er knyttet stikkordet "kan nyttes under post 01/45" til henholdsvis post 01 og 45.

Redningsselskapet (jf. post 70)

Redningsselskapet er en landsdekkende, frivillig, humanitær organisasjon. De primære formålene er å redde liv og berge verdier på sjøen, verne kystmiljøet, drive ulykkesforebyggende arbeid samt å opprettholde og utføre søk-, rednings- og hjelpetjeneste langs norskekysten og tilstøtende havområder.

Sjøredningsskolen i Stavern er Redningsselskapets eget kurs- og opplæringscenter med hurtigbåtsimulator som er sertifisert av Det Norske Veritas. Her blir selskapets faste og frivillige mannskaper utdannet til maritime redningsmenn gjennom trening og øvelser knyttet til sikkerhet, førstehjelp og redning. Sjøredningsskolen kan gi opplæring i navigasjon og sjøsikkerhet til fritidsbåtflåten. Redningsselskapet tilbyr båtføreropplæring til forskjellige brukergrupper.

Mål og prioriteringer

Gjennom rammetilskuddet bistår staten med å opprettholde selskapets innsats innen den aksjonsrettede redningstjenesten og det ulykkesforebyggende arbeidet innen kystforvaltning. Tilskuddet skal dekke en andel av selskapets driftsutgifter forbundet med søke- og redningsberedskapen. 18 pst. av det årlige overskuddet fra spillevirksomhet i Norsk Tipping fordeles til frivillige organisasjoner. Dette er midler som gis som kom-

pensasjon for bortfall av inntekter fra den tidligere spilleautomatvirksomheten. Redningsselskapet omfattes av denne forskriften, og deres andel av disse midlene er 3,87 pst. I 2011 utgjorde dette om lag 132,5 mill. kroner. Ordningen videreføres også i 2013. Regjeringen har besluttet å utrede den videre fordelingen av inntekter fra Norsk Tippingsspill til humanitære og samfunnsnyttige formål.

Redningsselskapets virksomhet kommer i tillegg til statens aktører med oppgaver innen redningstjenesten. Regjeringen har etablert en indre kystvakt og bygget ut redningshelikoptertjenesten de senere år. Videre er slepeberedskapen i regi av Kystverket styrket ved at det nå er etablert beredskap i Nord-Norge, Sørlandet og Vestlandet.

Redningsselskapet tilpasser redningsskøytenes stasjonering og kapasitet til aktivitet og naturforhold i dialog med Hovedredningssentralen.

Prioriteringer 2013

De viktigste prioriteringene i 2013 er:

- Opprettholde en forsvarlig beredskap med fast bemannede redningsskøyter fra Hvaler i sørøst til Vardø og Vadsø i nordøst.
- Videreutvikle arbeidet med opplysnings- og forebyggende sjøsikkerhetsarbeid, med spesiell vekt på barn og unge.
- Styrke deltakelsen i beredskapen mot akutt forurensning.

Resultater 2011–2012

Redningsselskapet har i dag 40 operative redningsfartøyer langs kysten. I tillegg er det sjøredningskorps med egne skøyter på Mjøsa og i Femunden. Av Redningsselskapets fartøy er 25 bemannet med 165 fast ansatte i 24 timers beredskap hele året. De resterende 17 redningsfartøyene er bemannet av 1000 frivillige fra ulike sjøredningskorps.

Redningsselskapet reddet i 2011 i alt 12 personer fra å drukne og 67 fartøyer fra forlis. Redningsselskapets skøyter assisterte i 2011 mer enn 6 000 fartøyer og 12 300 personer. Av disse var omlag 2 000 laste- og passasjerfartøyer og 920 fiskefartøyer, om lag som året før. De resterende oppdragene, om lag 3 400, var rettet mot den stadig økende flåten av fritidsfartøy. Det ble gitt assistanse til om lag 15 pst. av fiskeflåten, mens det ble gitt assistanse til om lag 1 pst. av de forsikrede fritidsbåtene i Norge.

I tillegg til dette hadde Redningsselskapet et betydelig arbeid rettet mot barn og ungdom. I 2011 var 30 000 barn og unge i kontakt med Redningsselskapets mange aktiviteter, så som Eliasarrangementer, Redningsselskapet Ung, båtvettskoler og sjøvettarrangementer, nettbasert undervisning gjennom Stormvik.no, ungdomsleire og ungdomsseilas.

Samarbeid med andre aktører

I tillegg til Redningsselskapet er Forsvarets 330-skvadron, Kystvakten og Kystverket med sine los-

båter i kontinuerlig beredskap for innsatsen til sjøs. Hovedredningssentralene koordinerer redningsoperasjoner. Redningsselskapet har lang erfaring i samarbeidet og samvirket med disse aktørene og deltar i felles øvelser med dem. I 2011 sto Redningsselskapets skøyter for om lag 65 pst. av Hovedredningssentralens mobilisering av ressurser på sjøen til ulike aksjoner.

Vern av kystmiljøet

Redningsselskapets fartøy er hurtiggående og 21 av skøytene har slepekraft fra 10-23 tonn. De bidrar derfor til vernet av kystmiljøet ved å komme havarister raskt til unnsetning for enten å ta kontroll over situasjonen eller å forsinke utviklingen inntil de tyngre slepebåtene kommer fram og kan slepe havaristene i trygghet. Skøytene opererer kystnært og kan i de fleste tilfeller nå fram til alle områder på kysten i løpet av én time. I 2011 ble det innledet dialog med Kystverket om anskaffelse av to miljølektere med lett oljevernustyr for rask respons ved oljeutslipp, hvorav en skal plasseres på Hvaler. Det ble også innledet dialog med Norsk oljevernforening (NOFO) om plassering av fire miljølektere i Nord-Norge. Kragerø kommune og Redningsselskapet har dessuten inngått avtale om en leker. Seks av disse miljølekterne vil bli satt i drift i 2012.

For å markere kystmiljøets betydning, ble vern av kystmiljøet et vedtektsfestet formål for Redningsselskapet i 2009.

Tabell 6.20 Utdrag fra Redningsselskapets aktivitetsstatistikk 2006–2010

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Reddede personer	43	46	26	11	18	12
Bergede fartøy	136	144	84	88	77	67
Søk etter savnet person	137	129	129	232	229	279
Assisterte fartøy	5 595	6 275	6 459	6 201	6222	6501
Dykkeroppdrag	1 377	1 400	1 350	1 303	1304	1317
Slep	2 032	2 373	2 421	2 330	2264	2283
Losskyss	1 753	1 941	2 030	1 759	1779	1725

Budsjettforslag 2013

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Posten omfatter drift av navigasjonsinstallasjoner, losing, trafikkovervåking, og kontroll, transportplanlegging, kystforvaltning, drift og utvikling av statens beredskap mot akutt forurensning og Kystverkets administrasjon.

I statsbudsjettet for 2012 ble kap. 1062, post 01 redusert med 30 mill. kroner som følge av sluttført vrakhåndtering. Bevilgningen til formålet var imidlertid gitt på kap. 1062, post 21. For å rette opp feilen foreslås det at bevilgningen på kap. 1062, post 01 økes med 30 mill. kroner og at bevilgningen på kap. 1062, post 21 reduseres tilsvarende.

Det fremmes forslag om å bevilge 1 632,5 mill. kroner på posten i 2013. Det foreslås å øke bevilgningen til BarentsWatch med 16 mill. kroner, bevilgningen til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner økes med 15,6 mill. kroner og det foreslås satt av 5 mill. kroner til å styrke Kystverkets planleggings- og analysekapasitet. Bevilgningen til slepebåtterberedskap i Nord-Norge økes med 24 mill. kroner som følge av økte kostnader til videreføring av en beredskap med tre fartøyer.

Post 21 Spesielle driftsutgifter kan overføres

Posten dekker utgifter til aksjoner for å bekjempe akutt forurensning og redusere faren for akutt forurensning ved fjerning av drivende gjenstander i leia som er til fare for skipsfarten. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt være behov for midler til aksjoner som staten setter i gang, eller garantier for kommuner som starter aksjoner med vesentlige driftsutgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Det fremmes derfor eget forslag til romertallsvedtak der det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kan utgiftsføre inntil 70 mill. kroner utover bevilgningen, dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold og før Kongen har gitt sitt samtykke.

I statsbudsjettet for 2012 ble kap. 1062, post 01 redusert med 30 mill. kroner som følge av sluttført vrakhåndtering. Bevilgningen til formålet var imidlertid gitt på kap. 1062, post 21. For å rette opp feilen foreslås det at bevilgningen på kap. 1062, post 01 økes med 30 mill. kroner og at

bevilgningen på kap. 1062, post 21 reduseres tilsvarende.

Det fremmes forslag om å bevilge 60,8 mill. kroner på posten i 2013.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Denne posten omfatter utbygging av havner, farleder og navigasjonsinstallasjoner.

Det fremmes forslag om å bevilge 497,9 mill. kroner på posten i 2013. Bevilgningen til vedlikehold av navigasjonsinstallasjoner foreslås økt med 3 mill. kroner.

Det fremmes også forslag til romertallsvedtak hvor det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet gis fullmakt til å foreta bestillinger i forbindelse med utbygging av havner og farleder på inntil 588,4 mill. kroner utover bevilgningen på posten i 2013.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan nyttes under post 01

Post 45 omfatter Kystverkets investeringer som overstiger 200 000 kroner.

Det fremmes forslag om å bevilge 190,6 mill. kroner i 2013.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Post 60 omfatter tilskudd til fiskerihavneanlegg og går til delfinansiering av kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad.

Det fremmes forslag om å bevilge 60 mill. kroner på posten i 2013. Det fremmes også forslag til romertallsvedtak hvor det bes om Stortingets samtykke til at Fiskeri- og kystdepartementet kan gi tilsagn på inntil 20 mill. kroner ut over bevilgningen på posten.

Post 70 Tilskudd til Redningselskapet

Det fremmes forslag om å bevilge 56,2 mill. kroner i tilskudd til Redningselskapet i 2013.

Dette tilskuddet kommer som et tillegg til midler som gis Redningselskapet gjennom en fordelingsnøkkel av overskuddet til Norsk Tipping, som kompensasjon for bortfall av inntekter fra den tidligere spillautomatvirksomheten i selskapet.

Kap. 4062 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
02	Andre inntekter	17 993	10 052	10 384
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	246		
16	Refusjon fødsels- og adopsjonspenger	4 080		
17	Refusjon lærlinger	120		
18	Refusjon sjukepengar	9 831		
	Sum kap. 4062	32 270	10 052	10 384

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter refusjoner og inntekter fra eksterne og inntekter knyttet til statens beredskap mot akutt forurensning.

Det fremmes forslag om å bevilge 10,4 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 1070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Driftsutgifter	38 800	43 646	44 187
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 139		
	Sum kap. 1070	42 939	43 646	44 187

Innledning

Kap. 1070 omfatter driften av Samfunnet Jan Mayen og investeringer og driftsutgifter for navigasjonssystemet Loran-C.

Fiskeri- og kystdepartementet koordinerer driften av og har budsjettansvaret for Samfunnet Jan Mayen. Samfunnet Jan Mayen omfatter all felles infrastruktur på øya og det personellet som driver denne. Samfunnet yter i dag tjenester til Loran-C, Meteorologisk institutt, Telenors kystradio, Statens kartverk og eventuelle andre som har virksomhet på øya.

Fiskeri- og kystdepartementet og Forsvarsdepartementet har inngått en avtale om drift av Samfunnet Jan Mayen. Avtalen innebærer at Fiskeri- og kystdepartementet kjøper tjenester for driften

av Samfunnet Jan Mayen fra Forsvarets informasjonsinfrastruktur. Fiskeri- og kystdepartementet har avtaler med Meteorologisk institutt, Telenor Maritim Radio og Statens kartverk som innebærer at disse virksomhetene dekker sine andeler av felleskostnadene. På vegne av Fiskeri- og kystdepartementet driver Forsvarets informasjonsinfrastruktur det bakkebaserte Loran-C-systemet, med fire stasjoner (Jan Mayen, Bø, Berlevåg og Værlandet) som dekker nordlige Nordsjøen, Norskehavet og vestlig del av Barentshavet. Dette er innseilinga fra Europa og Nord-Atlanteren til Arktis og Nordøstpassasjen. Sammen med stasjoner i Frankrike, Tyskland, Storbritannia og på Færøyene dekker det norske systemet de nordvest-europeiske farvannene.

Selv om Loran-C i dag har liten anvendelse, arbeides det i europeisk sammenheng, spesielt i Storbritannia, med en oppgradering av systemet til et såkalt eLoran system. Fra norsk side forventes resultatene av dette arbeidet før en eventuell norsk deltagelse vil bli vurdert. Det er inngått avtale med russiske myndigheter om et teknisk samarbeid mellom det norske Loran-C og det tilsvarende russiske Chayka-systemet.

Jan Mayens geografiske plassering gjør øya godt egnet for lokalisering av referansestasjoner som gir satellittbaserte navigasjonssystemer bedre ytelse i nordlige havområder. Det er etablert en referansestasjon på Jan Mayen for det europeiske EGNOS-systemet. EGNOS er et satellittbasert tilleggssystem til GPS, som gir brukerne navigasjonsinformasjon med bedre kvalitet enn standard GPS. En referansestasjon for det europeiske sivile satellittnavigasjonssystemet Galileo er etablert.

Bygningsmassen i Samfunnet Jan Mayen er av eldre dato. Statsbygg vurderte i 2002 alternativer for investering i bygningsmassen på Jan Mayen, og pekte på at rehabilitering av eksisterende bygninger er vanskelig å gjennomføre og er en kostbar løsning. Som en foreløpig oppfølging er det bevilget midler til utskifting av strømaggregat og kjøle- og fryseanlegget på Jan Mayen. Det er også gjort tiltak for å bedre ferskvannsforsyningen på øya. Øvrige vedlikeholdstiltak vurderes fortløpende.

Fiskeri- og kystdepartementet legger til grunn at det vil være aktivitet på Jan Mayen i årene fram-

over. Aktiviteten vil være knyttet til driften av Loran-C, meteorologiske observasjoner, ulike automatiserte tjenester som drift av kystradiostasjon, annen navigasjonsinfrastruktur og vitenskapelige målinger. I tillegg vil det på sikt kunne være aktuelt med nye aktiviteter knyttet til økende sjøtrafikk, forskning og mulige petroleumsaktiviteter.

Resultater 2011-2012

De norske Loran-C-stasjonene Bø, Jan Mayen, og Berlevåg har i hele perioden sendt ut signaler i samsvar med de operative kravene til det tidligere nordvesteuropeiske Loran-C-systemet (Northwest European Loran-C System NELS). Stasjonen på Værlandet har vært ute av drift i perioden fordi den har gitt forstyrrelser på Kystradiostasjonen. Det arbeides nå for å utbedre dette.

Nødvendig vedlikehold på bygningsmasse og annen infrastruktur er gjennomført, og arbeidet med fornyelse av vannforsyningen er startet, likeens oppgradering av flyplassbelysningen.

Budsjettforslag 2013

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnadene til drift av fellesfunksjonene på Jan Mayen og drift av de fire norske Loran-C-stasjonene. Det fremmes forslag om å bevilge 44,2 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 4070 Samfunnet Jan Mayen og Loran-C

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
01	Inntekter fra kioskdrift	957	566	
07	Refusjoner og andre inntekter	3 136	4 310	5 037
18	Refusjon sjukepengar	8		
	Sum kap. 4070	4 101	4 876	5 037

Post 07 Refusjoner og andre inntekter

Posten omfatter refusjoner for deler av felleskostnadene knyttet til Samfunnet Jan Mayen. De som betaler er Meteorologisk Institutt, Telenor Maritim Radio og øvrige som kjøper tjenester fra For-

svars informasjonsinfrastruktur på Jan Mayen. Fra 2013 inntektsføres også inntekter fra kioskdriften på Jan Mayen på denne posten, som fram til og med 2012 føres på kap. 4070, post 01. Det fremmes forslag om å bevilge 5 mill. kroner på posten i 2013.

Kap. 5575 Sektoravgifter under Fiskeri- og kystdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
70	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	19 476	18 991	29 618
71	Kontrollavgift fiskeflåten	35 643	31 608	6 000
73	Årsavgift Merkeregisteret	9 262	9 550	9 550
74	Sektoravgifter Kystverket	826 046	774 025	763 641
	Sum kap. 5575	890 427	834 174	808 809

Post 70 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til kontroll og tilsyn av havbruk. Det foreslås å bevilge 29,6 mill. kroner på posten i 2013, noe som innebærer en realøkning i avgiften på 10 mill. kroner.

Post 71 Kontrollavgift fiskeflåten

Det foreslås å avvikle kontrollavgiften fra 2013. Siden kontrollavgift for november og desember 2012 blir innbetalt i 2013, fremmes det forslag om å bevilge 6 mill. kroner på posten i 2013.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av

Merkeregisteret og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål. Det foreslås å bevilge 9,6 mill. kroner på posten i 2013.

Post 74 Sektoravgifter Kystverket

Posten omfatter Kystverkets inntekter fra losavgift og sikkerhetsavgift. Losavgiften dekker 100 pst. av kostnadene for lostjenesten, mens sikkerhetsavgiften dekker driftskostnadene ved sjøtrafikksentralene i Horten, Brevik, Kvitsøy og Fedje.

Regjeringen foreslår å avvikle Kystavgiften fra 2013. Dette betyr at staten dekker 100 prosent av utgiftene til farledstiltak, drift og vedlikehold av fyr, merker og andre navigasjonshjelpemidler samt istjeneste. Avviklingen innebærer en avgiftsreduksjon for næringen på 32,9 mill. kroner.

Det foreslås å bevilge 763,6 mill. kroner på posten i 2013.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013	Pst. endr. 12/13
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	42 000	43 800	65 000	48,4
	Sum kategori 33.40	42 000	43 800	65 000	48,4

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn administreres for Fiskeri- og kystdepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i ei rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift blant annet som følge av sykdom, havari og ishindringer, ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer på seks meter lengste lengde og over. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Etter et initiativ fra Norges Fiskarlag og Norsk Sjømannsforbund i 2009 ble det satt i gang en prosess for å endre arbeidsledighetstrygden for fiskere til å være inntektsbasert, på samme måte som alminnelig a-trygd etter folketrygdloven. Ny ordning for arbeidsledighetstrygd for fiskere trådte i kraft 1. juli 2011.

Den nye ordningen har medført høyere utbetalinger fra ordningen. Det foreslås derfor å øke bevilgningen på kap. 2540, post 70 til 65 mill. kroner i 2013.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2011	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	42 000	43 800	65 000
	Sum kap. 2540	42 000	43 800	65 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det fremmes forslag om å bevilge 65 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2013.

Del III
Andre saker

7 Sektorovergripande miljøpolitikk

7.1 Innleiing

Miljøarbeidet i dei enskilde departementa skal skje med utgangspunkt i sektorovergripande miljømål. Desse er utarbeidde av Miljøverndepartementet og ligg innanfor dei miljøpolitiske resultatområda til regjeringa; bevare mangfaldet i natur og friluftsliv, eit stabilt klima og rein luft, reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn og bevaring og bruk av kulturminne. Dette kapitlet presenterer Fiskeri- og kystdepartementet sitt samla arbeid med å innpasse miljøpolitikken i eige ansvarsområde.

Reint og rikt hav er sjølve grunnlaget for fiskeri- og havbruksnæringa. For å sikre ei berekraftig hausting av dei viltlevande marine ressursane er det naudsynt med ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning. Det trengst eit godt kunnskapsgrunnlag for å sikre ei vellukka fiskeri- og havbruksforvaltning, og den marine forskinga bidrar stadig med ny kunnskap. Fiskeri- og kystdepartementet bruker difor mykje ressursar på å kartleggje, overvake og forske på det marine miljøet.

Miljøomsyn skal vere ein grunnleggjande premiss for vidare utvikling og vekst i havbruksnæringa. Styresmaktene skal sikre at havbruksnæringa driv berekraftig og miljøtilpassa. Forskinga skal leggje stor vekt på problemstillingar i havbruksnæringa som kan utgjere ein fare for irreversible skader på miljøet. Dette femner om verknader av havbruksaktivitetane på miljøet ikring, slik som rømming, utslepp av næringssalt og miljøskadelege stoff og smittespreiing, inkludert lakselus.

Sjøtransport er i stor grad ei miljøvenleg og sikker transportform med mellom anna lågare utslepp av klimagassar enn vegtransport. Sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining er viktig i regjeringa sitt arbeid for å leggje til rette for sjøtransport som ei moderne, miljøvenleg og effektiv transportform. Det same gjeld arbeidet med å redusere risiko for forureining frå sjøtransporten.

Noreg er ein stor havnasjon, og har viktige interesser i, og ansvar for, forvaltning av havet i

internasjonal samanheng. Det er difor viktig å utvikle ein samordna politikk for det marine og maritime området, og å målbera politikken effektivt i internasjonale fora og prosessar som er viktige for utviklinga av kyst- og havpolitikken på globalt og regionalt nivå.

Ein god og stabil miljøtilstand er ein føresetnad for ein god næringspolitikk, og ei vellukka miljøforvaltning er eit sentralt mål for Fiskeri- og kystdepartementet. Vi viser elles til omtale av mål, resultat og prioriteringar under dei respektive programkategoriane i proposisjonen.

7.2 Bevaring av mangfaldet i naturen

Kunnskap om tilstanden i økosystemet er ein føresetnad for å setje i verk effektive tiltak for bevaring av naturmangfaldet. Trugsmål kan til dømes vere overhausting, innføring av framande artar og uønska øydelegging av habitat frå fiskeri og industriell aktivitet som petroleumsutvinning og gruverksemnd. Det er fleire tiltak som blir sette i verk for å sjå til at artsmangfaldet ikkje går tapt. Forbod mot utkast av fisk, utvikling av selektive fiske-reiskapar og kartlegging og vern av viktige oppvekstområde er nokre av dei tiltaka som blir nytta. Innanfor havbruk er innsats mot rømming av oppdrettsfisk og tiltak mot spreieing av lakselus prioritert. Framande artar kan vere ei utfordring også i det marine miljøet, og nye artar er venta i våre farvatn som følgje av klimaendringar.

Fiskeri

Mål og prioriteringar

Havressurslova set krav om at viltlevande marine ressursar skal forvaltast i tråd med føre-var-prinsippet, og med ei økosystembasert tilnærming som tek omsyn både til leveområde og biologisk mangfald. Dette er i tråd med internasjonale avtalar og retningslinjer, som inkluderer FN sin Havrettskonvensjon (UNCLOS), FN sin Avtale om fiske på det opne hav (UNFSA) og Retningslinjer for ansvarleg fiske (Code of Conduct for resposi-

ble fisheries) utarbeidd av FNs matvareorganisasjon (FAO). I tillegg kjem prinsipp og mål utvikla under miljø- og utviklingsmøta i Rio 1992, i Johannesburg 2002 og seinast i Rio i 2012.

Hausting skal vere berekraftig og basert på best tilgjengelege informasjon. Forvaltningsprinsippet i havressurslova forpliktar styresmaktene til, med jamne mellomrom, å vurdere alle bestandar som det blir hausta av. På grunnlag av dette skal styresmaktene vurdere kva type forvaltningstiltak som er naudsynt for å sikre ei berekraftig forvaltning. Dei lange tidsseriane til Havforskningsinstituttet utgjer ein solid kunnskapsbase for overvaking av dei marine økosystema.

Fiskeri- og kystdepartementet arbeider for eit meir miljøvenleg fiske. Det gjeld både tiltak for å unngå skade på botnhabitat og for å få til eit fiske med mindre energiforbruk. Arbeidet med å utvikle meir miljøvenlege reiskapar og metodar er prioritert. Dette er sentralt for å kunne bruke fiskemetodar som reduserer utkast av fisk og gjer mindre skade på botnhabitat. Opprydding av tapte garn er også eit prioritert tiltak.

Rett kvotefastsetting er naudsynt for å hindre overhausting. Fiskeriforvaltninga sin innsats mot det ulovlege, urapporterte og uregulerte fisket (UUU-fisket) er også viktig i denne samanhengen. Fiskeri- og kystdepartementet arbeider breitt nasjonalt og i samarbeid med andre land og regionale organisasjonar for å få slutt på denne type kriminalitet. Fiskeriforvaltningas analysenettverk (FFA) vart etablert i 2009, og skal leggje til rette for eit godt samarbeid mellom ulike statlege etatar i kampen mot lovbrøt i fiskerinæringa. Fiskeridirektoratet, Kystverket, Kystvakta, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Økokrim og Politidirektoratet deltek i samarbeidet.

Resultat 2011-2012

Fiskeridirektoratet tok i 2011 opp vel 1 100 tapte garn, om lag 40 000 meter line, om lag 13 000 meter trålvaier og fleire tusen meter endetau og snurrevadttau og andre etterlatne fiskereiskapar langs kysten frå Ålesund til Kirkenes. I tillegg vart 54 kongekrabbeteiner tekne opp.

Overvaking og kontroll av fiskeriaktiviteten er styrkt i 2011 ved innføringa av elektronisk rapportering og senking av grensa for plikta til å sende informasjon om fiskefartøyets posisjon og fart til 15 meter største lengde til Fiskeridirektoratets døgnbemanna fiskeriovervakingssenter (FMC). Status for dei viktigaste norske fiskebestandane er omtalt i kap. 4. Eit målretta arbeid er starta for dei bestandane som har eit særleg behov for nye for-

valtningstiltak og/eller større kunnskap. Dette er bestandar med risiko for overutnytting, men der det ikkje er etablert effektive forvaltningstiltak som regulerer uttaket og reduserer risikoen. For nærare omtale sjå tabell 6.14 og 6.15. Enkelte bestandar med særleg behov for oppfølging vil bli prioritert. Desse er; hai- og skatearter og havmus- artar generelt, pigghå spesielt, hummar, kveite, kysttorsk, leppefiskar, raudåte, stillehavsøsters, vanleg uer og snabeluer.

Det er ikkje registrert noko ulovleg overfiske av torsk eller hyse i Barentshavet sidan 2009.

Havbruk

Mål og prioriteringar

I regjeringa sin strategi for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring frå 2009 er det lagt vekt på fem hovudområde der havbruk påverkar det omkringliggjande miljøet. Strategien skisserer utfordringar, mål og tiltak som skal sikre at vidare vekst i havbruksnæringa skjer på ein miljømessig berekraftig måte utan uakseptable miljøverknader. Arbeidet knytt til denne strategien vil ha høg prioritet hos fiskeristyresmaktene og underliggjande etatar i 2013.

Måla for dei fem hovudområda er:

- *Genetisk påverknad og rømming*: Havbruk skal ikkje føre til varige endringar i dei genetiske eigenskapane til villfiskbestandane.
- *Forureining og utslepp*: Alle oppdrettslokalitetar som er i bruk held seg innanfor ein akseptabel miljøtilstand, og har ikkje større utslepp av nærings salt og organisk materiale enn det resipienten toler.
- *Sjukdom, medrekna parasittar*: Sjukdom i oppdrett har ikkje bestandsregulerande verknad på villfisk, og mest mogleg av oppdrettsfisker veks opp til slakting med minimal medisinbruk.
- *Arealbruk*: Havbruksnæringa har ein lokalitetsstruktur og arealbruk som reduserer miljøpåverknad og smitterisiko.
- *Fôrressursar*: Havbruksnæringa sitt behov for fôrstoff blir dekt utan overutnytting av dei viltlevande marine ressursane.

Til kvart av måla er det knytt ei rekkje tiltak som skal sikre at oppdrett blir drive utan uakseptable miljøverknader. Tiltaka er både på kort og lang sikt, og inneber både styrking og betring av regelverket, forvaltningsverktøy, tekniske standardar, tilsyn og styrking av den forvaltningsretta forskinga.

I oppfølginga av denne strategien blir det særleg lagt vekt på å utvikle konkrete og presise mål for ei miljømessig berekraftig havbruksnæring og utvikle og setje i verk effektive og rasjonelle måleprogram for å overvake verknadene av tiltaka.

Resultat 2011-2012

Arbeidet med å gjere berekraftstrategien operativ har vore høgt prioritert. Dei ekstra satsingane over statsbudsjettet på 15 mill. kroner i 2010 og 12 mill. kroner i 2011 for å gjennomføre og følgje opp berekraftstrategien er disponert i samarbeid mellom fiskeri- og miljøvernstyresmaktene. Det er sett i gang eit arbeid med å utvikle målemetodar og grenser for kva miljøpåverknad som kan godtakast når det gjeld genetisk interaksjon og lakselus.

Mattilsynet har dei siste åra styrkt tilsynet innanfor fiskehelseområdet. Etter at Mattilsynet uttrykte uro over lakselussituasjonen hausten 2009, er regelverket knytt til lusenedkjemping vorte kraftig skjerpa. Mattilsynet har ei rekkje verktøy til å handtere situasjonen og har fullmakt til å påleggje samordna drift, brakklegging og utslakting om det er naudsynt. Dei kan i tillegg fastsetje forskrifter om eigne soner med strengare krav i område der dei generelle tiltaka i nasjonal luseforskrift ikkje har hatt god nok effekt. Mattilsynet fastsette i 2010 soneforskrifter i Sunnhordland og delar av Nord-Trøndelag med skjerpa krav til samordning av utsett og brakklegging. Mattilsynet meiner slike soner er eit godt verktøy for kontroll, sjølv om dei ikkje har verka lenge nok til at det kan trekkjast endelege konklusjonar.

I 2012 vart regelverket knytt til lusenedkjemping foreslått skjerpa ytterlegare. Det vart foreslått endringar i regelverket knytt til smittesikker transport.

Sjukdommar hos viltlevande akvatiske artar

Mål og prioriteringar

Fiskeri- og kystdepartementet har og ansvar for sjukdom hos vill fisk og andre viltlevande akvatiske artar. Sjukdommar som kan vere truande for arten vert prioriterte. Dei mest aktuelle sjukdommane for ville ferskvatnartar er infeksjon på laks med *Gyrodactylus salaris* og krepsepest som angrip edelkreps. Planlegging og gjennomføring av overvaking og tiltak mot desse sjukdommane må gjerast i nært samarbeid med miljøstyresmaktene, som har sektoransvar for forvaltning av

akvatiske ferskvatnartar. I tillegg kjem parasittsjukdommar som kan truge den europeiske flatøsterson.

Resultat 2011-2012

Krepsepest er ein soppinfeksjon som er ein alvorleg trugsel for edelkreps, men den angrip ikkje andre akvatiske dyr eller menneske. Signalkreps, som er ein framand art her i landet, kan vere smitta utan å bli sjuk. Ulovleg utsetjing av signalkreps eller transport av båtar og utstyr som har vore brukt i smitta vassdrag, er risikabelt med omsyn til smittespreiing. I 2011 vart det påvist krepsepest på ulovleg utsett signalkreps i Skittenholvatnet i Hemne kommune. Dette er første gong krepsepest er påvist så langt nord.

Infeksjon med *Gyrodactylus salaris* er ein alvorleg parasittsjukdom som angrip lakseyngel. I 2011 vart parasitten igjen påvist i Måna i Møre og Romsdal som har vore fri for parasitten sidan 1993. Elva ligg i same område som andre elvar i Romsdal som har vore smitta med *Gyrodactylus salaris* i ein del år. I nedkjemping av gyrodactylus er det ei ansvarsdeling mellom Mattilsynet og Direktoratet for naturforvaltning. Mattilsynet har ansvaret for førebygging og avgrensing av smittespreiing, medan Direktoratet for naturforvaltning vel nedkjempingsmåte og prioritering av dei vassdraga som skal behandlast.

For flatøsters og blåskjel har vi nasjonale overvakingssystem for bonamiose og marteiliose. Dette er parasittsjukdommar som mellom anna angrip flatøsters og blåskjel. *Bonamia ostrea* vart påvist for første gong i flatøsters i Noreg i 2008 i Arendalsområdet utan at det vart funne auka dødelegheit i østerskoloniane. Parasitten er ikkje påvist i 2009 og 2010, men det er for tidleg å konkludere med at populasjonen er fri for parasitten. Overvakingssystemet for *Marteilia refringens* på blåskjel starta i 2010. Så langt har det ikkje vore påvist nokon utbrot i Noreg, men parasitten er påvist på blåskjel i Sverige. Ingen av dei omtalte parasittane går på menneske.

Beskytta område

Mål og prioriteringar

For å ta vare på særlege naturverdiar kan det i somme høve vere naudsynt å leggje restriksjonar på fiskeri og anna verksemd. Det er til dømes lagt restriksjonar på fiske med tunge botnreiskapar i fleire område for å beskytte korallar. I arbeid med marine verneområde er fiskeriforvaltninga sitt

utgangspunkt at ressursar skal kunne utnyttast i verneområdet dersom det ikkje strir mot verneformålet.

Resultat 2011-2012

Fiskeri- og kystforvaltninga har delteke i arbeidet med Marin verneplan. Departementet fastsette i 2011 ei heilt ny botnfiskeforskrift som forbyr alt fiske på større djup enn 1000 meter med reiskapar som rører ved botnen. Dette er nye område som i det store og heile har vore upåverka fram til no, og som med dette blir varig beskytta.

Framande artar

Mål og prioriteringar

Fiskeri- og kystdepartementet sin innsats mot framande marine artar er primært retta mot overvaking gjennom Havforskningsinstituttet sine hav- og kystovervakingssystemprogram. Totalutrydding av framande marine artar er ikkje realistisk, men det er eit mål å halde kontroll med utviklinga slik at dei ikkje øydelegg viktige habitat eller endrar økosystemfunksjonar i negativ retning.

Kongekrabben har si naturlege utbreiing i Beringhavet og dei nordlege delane av Stillehavet, men vart sett ut i Murmanskfjorden av sovjetiske havforskarar på 1960-talet. I løpet av 1990-talet vart det registrert ein monaleg bestandsauke på norsk side, og i 2002 vart det opna for kommersiell fangst av kongekrabbe. Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på St.meld. nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe*. Det er eit todelt forvaltningsregime for denne arten. Innanfor eit kvoteregulert område aust for 26 grader aust, kor kongekrabben allereie er veletablert, skal bestanden forvaltast på ein måte som legg til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samstundes er det eit overordna mål å avgrense ytterlegare spreiding av bestanden. Utanfor det kvoteregulerte området er det fri fangst og utkastforbod.

Snøkrabben vart første gong observert i Barentshavet i 1996, og er førebels truleg mest utbreidd på russisk side. Det er fri fangst av snøkrabbe i norske farvatn. Det er ikkje dokumentert om arten er introdusert eller om han har vandra inn.

Resultat 2011-2012

I 2011 vart det gjennomført eit målretta utryddingsfiske etter kongekrabbe vest for 26 grader

aust, finansiert av tilskot frå Fiskeri- og kystdepartementet. I tillegg har innsatsen i den frie fangsten auka i dette området, som følgje av ei betre tilpassa grense for det regulerte området aust for 26 grader aust, men også fordi det i 2011 vart etablert ei ordning med pristilskot for dei minste krabbene. Næringa har dessutan lukkast i å utnytte små kongekrabbar kommersielt i langt større grad enn tidlegare, mellom anna som følgje av målretta bruk av statlege verkemiddel for å oppnå dette.

Havforskningsinstituttet gjennomførte i juni 2011 eit tokt for å kartleggje utbreiinga av kongekrabbe i Vest-Finnmark og i Nord-Troms, og konkluderte med at det er mindre spreiding av bestanden enn venta. Dette indikerer at tiltaka har hatt ein positiv verknad for å bremse spreidinga av bestanden.

Kartlegging av marine naturtypar

Mål og prioriteringar

Systematisk kartlegging av havbotnen vart sett i gang i 2005 gjennom MAREANO-programmet (Marin arealdatabase for norske kyst- og havområde). Føremålet med MAREANO-programmet er å kartleggje og gjennomføre grunnleggjande studium av det fysiske, biologiske og kjemiske miljøet på havbotnen, og systematisere og rapportere informasjonen i arealdatabasen www.mareano.no. MAREANO skal fremme kunnskap for forvaltninga gjennom å kartleggje topografi og botntypar, artsmangfold og sårbare naturtypar, miljøgiftnivå i sedimenta og verknader av fiskeri på havbotnen.

Det pågår også ei systematisk kartlegging av marine naturtypar i kystsona i samarbeid mellom fiskeri- og miljøstyresmaktene, fylkeskommunar og kommunar langs kysten.

Resultat 2011-2012

I 2011 vart 21 700 km² kartlagt med omsyn til geologi, biologi og kjemi fordelt med 3 000 km² utanfor Finnmark og 18 700 km² på Nordland VI. Djupnedata vart samla inn for eit areal på 23 640 km² ved bruk av multistråleekkolodd, 15 589 km² i Nordland VI og 8051 km² i det tidlegare omstridde området i Barentshavet (TOO).

Marine naturtypar i Rogaland og Nordland er kartlagde i regi av prosjektet "Kartlegging av marine naturtypar i kystsona".

7.3 Eit stabilt klima og rein luft

Marint miljø, fiskeri, havbruk og kystinfrastruktur er venta å bli påverka av klimaendringane. Både i program finansiert av Noregs forskingsråd og ved Havforskningsinstituttet er det ein omfattande forskingsinnsats for å få meir kunnskap om den rolla havet har i klimasystemet og konsekvensar av klimaendringar for marine økosystem og ressursar. Prosjekta syner at ei rekkje ulike klimafaktorar vil påverke marine organismar både på individ- og bestandsnivå.

Klimaendringar reiser forvaltningsmessige utfordringar for Fiskeri- og kystdepartementet:

- Det trengst meir kunnskap om kva for verknader klimaendringar og havforsuring vil få for livet i havet.
- Vi må tilpasse oss klimaendringar og konsekvensar som er venta innan ansvarsområdet til departementet.
- Innan fiskeri- og kystrelatert aktivitet må det arbeidast for å redusere utslepp av klimagassar.

Fiskeri- og kystdepartementet har utarbeidd ein klimastrategi for eigne ansvarsområde. Målet med strategien er å gjere fiskeri- og kystforvaltninga best mogleg rusta til å møte utfordringane som kan kome som følge av klimaendringar, og til å bida til å redusere klimautslepp frå eigen sektor.

Utsleppsreduksjonar

Regjeringa la 25. april fram Meld. St. 21 (2011-2012) Norsk klimapolitikk. Dei siste åra har auka medvit om klimaendringar forsterka behovet for ytterlegare teknologisk utvikling som tek sikte på å redusere utslepp av klimagassar og partiklar. Samstundes har det forsterka behovet for ei berekraftig utnytting av marine ressursar. Dette har ført til ein debatt om utviklinga av meir energieffektive teknologiske løysingar for drift av fiskefartøy, medrekna også eit friare reiskapsval. Dagens reiskapsreglar kan vere eit hinder for bruk av energieffektive fangstmetodar. Det er uheldig og lite framtidretta. Departementet har starta eit arbeid for å gjere reiskapsreglane meir fleksible. Dette er god miljøpolitikk, og det gir høve til betre lønnsemd for flåten. Fiskeflåten må også i framtida vere basert på ei berekraftig utnytting av råvarer frå havet. Miljødimensjonen ved eit berekraftig fiskeri inneber å utnytte marine ressursar ut frå eit langsiktig perspektiv med tanke på framtidige generasjonar.

Sjøtransport er ei miljøvennleg og sikker transportform, og har mellom anna lågare utslepp av klimagassar enn vegtransport. Kystverket ferdigstilte i 2010 ein metode for å rekne ut klimagassutslepp ved hjelp av data frå automatisk identifikasjon av skip (AIS). Innsamlinga av utsleppsdata er starta og skal skje automatisk, slik at tiltak kan setjast inn der det er naudsynt og effektivt for å få ned utsleppa.

Forskning og klimatilpassing

Eit vesentleg tiltak for å tilpasse seg klimaendringar er å halde fram med gode overvakingsseriar. Om vi følgjer med på faktorar som temperatur, forsuring og utviklinga av bestandar med meir, kan vi betre setje inn mottiltak. Havforskningsinstituttet står for hovudtyngda av klimaovervaking i havet.

Auka CO₂ i atmosfæren fører til auka opptak av CO₂ i sjøvatn. Auka mengder oppløyst CO₂ i havet fører til at pH i sjøvatnet blir lågare. Det gjer havet mindre basisk og det blir kalla forsuring av havet. Forsuring av havet vil kunne ha store konsekvensar for dei marine økosystema. Fordi kaldt vatn løyser opp meir CO₂ enn varmt vatn vil polare farvatn først merke endringa. Måling i norske farvatn syner auka opptak av CO₂ og dermed redusert pH. Havforskningsinstituttet starta med overvaking av havforsuring i 2010. Det er også starta ei rekkje prosjekt som skal undersøkje verknaden av havforsuring på nøkkelartar i næringskjeda som raudåte, hummar, makrell, torsk og kamskjel.

7.4 Reint hav og vatn og eit giftfritt samfunn

Trygg sjømat

Eit reint hav er ein føresetnad for trygg sjømat. Kunnskap om framandstoff i havet er avgjerande for å kunne dokumentere at sjømaten som blir omsett er trygg. Langtransportert forureining er ei hovudutfordring for det marine miljøet, men også lokal forureining kan påverke mattryggleiken. Forureininga blir overvaka årleg i norske havområde. Denne overvakinga er no betre koordinert og integrert gjennom forvaltningsplanarbeidet for norske havområde, og spesielt gjennom arbeidet i overvakingssgruppa.

I perioden 2007 til 2012 har Mattilsynet, fiske- og næringsmiddelkontrollen og NIFES arbeidd med ei og grunnleggande kartlegging av framandstoff for fleire av dei viktige kommersielle villfiskartane gjennom basisundersøkingar. Kunnskapen er ein viktig del av

det vitenskaplege grunnlaget for arbeid med risiko-vurderingar og tilpassing av regelverk på sjømat-området i Noreg og EU. Det er ei prioritert opp-gåve å sikre kunnskapen frå kartlegginga gjen-nom årlege oppfølgingsprøver.

Noreg har ein gunstig situasjon samanlikna med andre land når det gjeld smittestoff og fram-andststoff i mat. Dette gjeld også sjømat. Med få unntak ligg funna i norsk sjømat lågare enn gren-severdiane som er fastsette i internasjonalt regel-verk for handel med mat. Unntaka gjeld innhaldet av dioksin og dioksinliknande PCB i torskelever frå kystnære farvatn, kadmium i taskekrabbe og kvikksølv i brosmefilet frå Hardangerfjordområ-det og dioksin og dioksinliknande PCB i blåkveite i to mindre område utanfor Nordland.

Påverknad frå petroleumsverksemd

Verknader av forureining frå oljeindustri er eit pri-oritert forskingsfelt, dette gjeld både akutte utslepp og verknader av produsert vatn. Det vert årleg slept ut om lag 130 millionar kubikkmeter produsert vatn frå petroleumsindustrien på norsk sokkel. Noregs forskingsråd har i ein rapport frå februar 2012 samanfatta resultata frå ti års for-sking på langtidsverknader av utslepp til sjø frå petroleumsverksemda. Rapporten konkluderer med at risikoen for langsiktig miljøskade av utsleppa er moderat, samtidig som det blir under-streka at det framleis er stor usikkerheit om verk-nader på individ og samfunn i nærområda. Eit utslepp kan ha verknader i større område, popula-sjonar og samfunn. Langsiktig overvaking av foru-reiningssituasjonen er difor særst viktig. I tillegg til slik overvaking bidreg Havforskningsinstituttet aktivt i miljøovervaking etter akutte utslepp, både kystnært og på sokkelen.

Støy er også eit miljøproblem. Det er i hovud-sak seismiske undersøkingar på jakt etter olje og gass under havbotnen som har fått merksemd så langt, men støy knytt til vindmøller i havet kan også bli eit aktuelt problemfelt framover. Støy frå dei seismiske undersøkingane skremmer fisken og det gir negativt resultat for fiskeria i nærleiken av slike undersøkingar.

Påverknad frå mineralnæringa

Deponering i fjordane våre av store mengder avfall frå gruvedrift kan skape konfliktar med fis-keri og havbruk. Regjeringa arbeider med ein strategi for mineralnæringa, der også bruk av fjor-dane som deponiområde vil bli omtalt. I strategien vil det bli lagt klare retningslinjer for prosessane

som skal liggje til grunn for vurderingane av ein fjord som deponiområde.

Sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining

Mål og prioriteringar

Arbeidet som Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket gjer innan førebyggjande sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining skal mellom anna vere med å hindre forureining av kyst- og havområda. Sjøtryggleik og beredskap mot akutt forureining står sentralt i regjeringa sitt arbeid med å leggje til rette for sjøtransport som ei moderne, miljøvennleg og effektiv transportform. Fiskeri- og kystdepartementet prioriterer å styrkje tryggleiken til sjøs for å redusere risikoen for mil-jøforureining frå sjøtransporten. Det er difor vik-tig å sørgje for tilstrekkeleg maritim trafikkover-vaking, sørgje for drift og vedlikehald av maritim infrastruktur og oppretthalde beredskapsnivået knytt til miljørisiko. Dette blir mellom anna gjort ved å skifte ut beredskapsmateriell, gjennomføre kurs og øvingar og ved å sørgje for at det blir sett i verk beredskapstiltak ved fare for akutt forurei-ning.

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket er med i arbeidet i Arktisk råd. Her blir tiltak for å auke tryggleiken for skipstrafikken i Arktis og til-tak for å hindre ulukker og styrkje beredskapen mot akutt forureining drøfta.

Fiskeri- og kystdepartementet og Kystverket er også med i arbeidet innan FN sin sjøfartsorga-nisasjon IMO. Eit viktig felt er arbeidet med Polar-koden – eit internasjonalt bindande regelverk med krav til skip som skal operere i polare strøk. Noreg har ei sentral rolle i dette arbeidet. I EU-samanheng er arbeidet i det europeiske sjøtrygg-leiksbyrået EMSA viktig.

Fiskeri- kystdepartementet fastsette den 1. juni 2011 forskrift om trafikkseparasjonssystem utanfor kysten av Vestlandet og Sørlandet. Sys-tema, som i hovudsak ligg i norsk økonomisk sone, er godkjende i IMO. Formålet med tiltaket et er å redusere risikoen for ulukker og akutt foru-reining.

Resultat 2011-2012

Fiskeri- og kystdepartementet samarbeider med russiske styresmakter om sjøtryggleik og olje-vernberedskap i nord. Det er mellom anna utar-beidd eit forslag om eit gjensidig rapporterings- og informasjonssystem for oljetransporten i Barentshavet og langs norskekysten. FN sin sjø-

fartsorganisasjon IMO skal behandle forslaget i 2012. Det blir også arrangert årlege felles oljevernøvingar med russiske styresmakter og prosjektsamarbeid innan opplæring, øvingar og trening.

I 2011 ferdigstilte Kystverket ein ny miljørisikoanalyse og gjennomført ein beredskapsanalyse knytt til akutt forureining frå skipsfarten. Beredskapsanalysen kjem med tilrådingar om nivået på beredskapen og legg eit viktig grunnlag for avgjerder om dimensjonering av staten sin beredskap dei komande åra.

Kystverket har saman med Sysselmannen på Svalbard, Direktoratet for naturforvaltning og Norsk Polarinstitutt laga eit miljøsårbarheitskart for heile Svalbard med tanke på akutt oljeforureining. Det er utvikla ein ny modell i høve til miljøsårbarheitskarta (MOB) på fastlandet. Dette fordi Svalbard har andre utfordringar, andre artar og andre klimatiske tilhøve.

Kystverket driv regelmessig overvaking av norsk økonomisk sone ved hjelp av fly og satellitt for å oppdage forureining. Eit nytt fly med betre overvåkingskapasitet er sett inn i tenesta i 2012.

Havbruk

Havforskningsinstituttet har arbeidd med å standardisere metodikk for registrering av miljøpåverknad frå havbruk, og instituttet har intensivert studia av korleis tilførsel av organisk materiale påverkar villfisk og botndyr. Hardangerfjorden som område for oppdrett har særskilde utfordringar. Det er viktig for Fiskeri- og kystdepartementet å sikre ei vidare berekraftig utvikling i fjorden. Forskningsaktiviteten i fjorden om forholdet mellom havbruk og fjordøkologi har vorte styrkt dei siste åra.

I samråd med Miljøverndepartementet oppretta Fiskeri- og kystdepartementet i januar 2011 ei ekspertgruppe som skulle vurdere nærings-saltssituasjonen i kystområda, med særleg vekt på Hardangerfjorden og Boknafjorden. Rapporten som kom i november 2011, konkluderte med at det ikkje er nokon teikn til at auka næringssaltsutslepp har resultert i ei eutrofiering i desse områda¹.

Vatnforvaltning

Fiskeridirektoratet og Kystverket er også medlemmer i den sentrale styringsgruppa som arbeider med implementering av vassforskrifta. Arbei-

det inkluderer regionale forvaltningsplanar og tiltaksprogram. Målet med dette arbeidet er å betre miljøtilstanden i vatnet langs kysten.

7.5 Bevaring og bruk av kulturminne, friluftsliv

Mål og prioriteringar

Det er eit mål at flest mogleg kulturminne skal gjerast tilgjengeleg for allmenta. Kystverket medverkar ved å vedlikehalde, dokumentere og formidle kulturminna som inngår i planen "Verneplan for maritim infrastruktur". Det skal arbeidast vidare med å utvikle fyrstasjonar og fyreigedomar i samarbeid med fylkeskommunar, kommunar, frivillige organisasjonar og næringsaktørar. Det er eit mål at fyrstasjonane skal vere tilgjengelege for allmenta og at dei kan nyttast i lokal og regional utvikling, samstundes som omsynet til kulturminnevernet blir teke vare på.

Resultat 2011–2012

I tillegg til ordinært vedlikehald har det vore arbeidd med ein meir overordna plan for korleis vedlikehaldsetterslepet på fyreigedomane skal verte betre. Kystverket har starta arbeidet med planar for forvaltning for dei kulturminna som inngår i Landsverneplan for maritim infrastruktur. Når det gjeld handtering av dei områda som Landsverneplanen har peikt ut som representative, har Kystverket gitt bidrag til eit prosjekt som skal formidle kystkulturen kring Lindesnes ved hjelp av geo-tagging.

Kystverket og Kystverkmusea har samarbeidd om planlegging av formidlingstiltak på fyreigedomane. Etter planen skal Dalsfjord fyrmuseum, ei eining i Sunnmøre museum/ Kystverkmusea, opne i løpet av 2012. Kystverket og Fiskeridirektoratet har i samarbeid med Riksantikvaren og Norsk kulturråd publisert fleire utgåver i serien "Fortellinger om Kyst-Norge" og teke andre initiativ for å fremje kystens kulturarv.

Fiskeri- og kystforvaltninga vil leggje til rette for eit berekraftig fritids- og turistfiske, der det blir teke omsyn både til at kystsona kan brukast til rekreasjonsfremål og at det biologiske mangfaldet må takast vare på. Ei arbeidsgruppe la fram ein rapport i juni 2011 med forslag til reguleringar for næringsverksemd som legg til rette for turistfiske. Grunnlaget for arbeidet som vart gjort i gruppa byggjer på at alle som haustar på fiskeresursar har eit medansvar for å bidra til eit berekraftig ressursuttak. Desse forslaga er eit viktig

¹ OSPAR sin definisjon om 50 pst. auke i planteplankton-biomasse er lagt til grunn.

steg for å få ei betre oversikt over slik næringsverksemd.

Forskningsprogrammet BIONÆR i Noregs forskingsråd har ansvaret for FoU-innsats innafor tema bruk og vern og arealplanlegging i kystsona. Kystsona står overfor utfordringar når det gjeld utnytting av areal og ressursar. Det er behov for forskning om bruksutfordringar og korleis ein kan skape grunnlag for betre koordinering mellom etablerte og nye næringar og samfunns- og fritidsinteresser.

Kysten skal vere trygg og tilgjengeleg for fritidsflåten. Kystverket samarbeider med Kongelig Norske Båtforbund (KNBF) om utplassering av

bøyer for fortøying. Dette vil bidra til å lette tilgang til rekreasjonsområda. Mykje av merkinga i farleiene som Kystverket gjer er også til stor glede for fritidsbåtane.

7.6 Oversikt over den samla miljøpolitiske satsinga under Fiskeri- og kystdepartementet

Tabell 7.1 gir ein oversikt over utgifter som fullt ut blir brukte til miljøforbetringar, eller der omsynet til miljøet er avgjerande for at tiltaket blir gjennomført.

Tabell 7.1 Utgifter til miljøforbetringar

Programkategori	Saldert budsjett 2012	Forslag 2013
16.10 Administrasjon	7,0	10,3
16.20 Forsking, innovasjon og regional utvikling	522,1	538,1
16.30 Fiskeri- og havbruksforvaltning	213,2	229,6
16.60 Kystforvaltning	720,8	752,5
Sum programområde 16	1 463,1	1530,5

8 Likestilling

8.1 Likestilling i marin sektor

Det er eit mål at dei marine næringane, organisasjonane deira, salslaga og forvaltninga skal utnytte heile potensialet i arbeidsstyrken og framstå som ein attraktiv arbeidsplass for begge kjønn. Forvaltninga og næringa har sidan 2007 arbeidd med å følgje opp ein felles handlingsplan for større kvinnedel i marin sektor.

Alle offentlege styre, råd og utval under Fiskeri- og kystdepartementet sitt ansvarsområde oppfyller no kravet i likestillingslova.

Fiskeri- og kystdepartementet har gått gjennom regelverket og gjort endringar i forskrift om føring av fiskarmanntalet for å leggje til rette for generasjonsskifte, noko som kan gjere det lettare for kvinner å kome inn i næringa.

Kvinner er ei viktig målgruppe for rekrutteringsprosjektet "Sett Sjøbein", som vart etablert i 2008 og blir styrt av ei breitt samansett gruppe frå næringa. I budsjettforslaget for 2013 er Fiskeri- og kystdepartementets tilskot til rekrutterings- og sjømatiltak samla i kap. 1023 post 70. Eitt av måla med denne posten er å bidra til jamnare kjønnsbalanse i sjømatnæringa.

Fiskeri- og kystdepartementet har bedt Noregs forskingsråd og Innovasjon Noreg om å fremje likestilling mellom kjønna gjennom deira forvaltning av midlar. Det er sett egne mål om kvinnedel i relevante tilbod under Marint verdiskapingsprogram, forvalta av Innovasjon Noreg.

Likestilling og kvinnedel inngår som eit tema i selskapa sitt samfunnsansvar, og blir følgd opp i eigardialogen med selskapa under Fiskeri- og kystdepartementet sitt ansvarsområde.

Kvinnedel i fiskeri- og havbruksnæringa

I 2011 var 2,5 pst. av dei som hadde fiske som hovudyrke kvinner. Av dei som hadde fiske som attåtning, var 3,4 pst. kvinner. Av dei sysselsette i havbruksnæringa var 16 pst. kvinner i 2011. Kvinnedelen både i fiskeflåten og innafør havbruksnæringa har vore stabil dei siste åra.

I 2009 var 4,3 pst. av daglege leiarar i fiskeri- og fangstnæringa kvinner. Innafor havbruk og fiskeindustri var 8-9 pst. av dei daglege leiarane kvinner. Kvinnedelen i styra var i same år i underkant av 10 pst. i fiske- og fangstnæringa, og 12-13 pst. innafor havbruk og fiskeindustri.

Kvinnedelen innafor vidaregåande opplæring som er retta mot næringa speglar situasjonen i næringa, sjølv om det er noko større kvinnedel i utdanninga. Av dei som tek vidaregåande opplæring innan fiske og fangst, var 5 pst. kvinner våren 2012. Av dei som tek vidaregåande opplæring innan havbruk, var 20 pst. kvinner våren 2012.

8.2 Likestilling og mangfald i Fiskeri- og kystdepartementet

Tilstandsrapportering – kjønn og løn

Tabell 8.1 viser ei oversikt over kjønnsfordeling og løn i Fiskeri- og kystdepartementet fordelt på stillingskategoriar. Kjønnsfordelinga i departementet var 53 pst. kvinner og 47 pst. menn i 2011. Det er ei overvekt av kvinner i kontorstillingane, der alle tilsette er kvinner, og i rådgivarstillingane, der det er 64 pst. kvinner. Det er flest menn i toppleiinga, der fire av fem leiarar er menn. I seniorrådgivargruppa er det no nær jamn kjønnsbalanse.

Den gjennomsnittlege løna til kvinner var i 2011 noko høgare enn snittet for menn i rådgivargruppa, medan den var noko lågare enn snittet for menn i gruppene seniorrådgivarar og toppleiing. Blant mellomleiarane har det vore ei utjamning sidan 2009. Forskjellane ligg innanfor ein margin på 5 pst. Tala for verksemda totalt viser at kvinner i snitt har 87 pst. av løna til menn. Den store forskjellen skriv seg frå at det er flest menn i toppleiinga og berre kvinner i konsulentstillingane. Skilnader innanfor ein stillingskategori skriv seg også frå andre forhold, som til dømes skilnader i ansiennitet.

Tabell 8.1 Oversikt over kjønnsfordeling og løn i Fiskeri- og kystdepartementet

		Kjønnsbalanse			Kvinner løn i pst., av menns løn
		Menn (%)	Kvinner (%)	Totalt (N)	
Totalt i verksemda	2010	44 %	56 %	127	87 %
	2011	47 %	53 %	127	87 %
Toppleiinga	2010	80 %	20 %	5	95 %
	2011	80 %	20 %	5	95 %
Mellomleiing (t.d. avdelings- direktørar)	2010	59 %	41 %	22	99 %
	2011	55 %	45 %	20	99 %
Kategori 1 (t.d. senior- rådgivarar)	2010	52 %	48 %	50	96 %
	2011	52 %	48 %	46	96 %
Kategori 2 (t.d. rådgivarar)	2010	32 %	68 %	31	106 %
	2011	36 %	64 %	33	106 %
Kategori 3 (t.d. førstekonsulent)	2010	33 %	67 %	9	106 %
	2011	0 %	100 %	8	-
Kategori 4 (t.d. konsulent)	2010	0 %	100 %	8	-
	2011	0 %	100 %	2	-

Arbeidstid, sjukefråvær og foreldrepermisjon

I Fiskeri- og kystdepartementet var det 2011 ti personar som hadde redusert arbeidstid, og alle var kvinner. Sjukefråværet i departementet har vore lågt i mange år. Det totale legemelde fråværet blant kvinner var på 75 pst av dei legeomeldte. Ein del av sjukefråværet hos kvinner har å gjere med graviditet. Skilnaden mellom kvinner og menn er størst når det gjeld langtidssjukefråvær.

I 2011 var totalt 14 tilsette ute i foreldrepermisjonar. Av desse var det 64 pst. kvinner.

Tilsetjingsform og kjønn

Fiskeri- og kystdepartementet ønskjer å ha færrest mogleg mellombels tilsette. Ved utgangen av 2010 var to personar tilsette mellombels. Dette utgjør om lag 2 pst. av dei tilsette, og er jamt fordelt på kjønna. I 2011 var det to som var tilsette mellombels, dvs. 2 pst. av dei tilsette.

Tiltak som er sette i verk

Kjønn og løn

Fiskeri- og kystdepartementet har personal- og lønspolitiske retningslinjer som seier kva krav og gode som er knytt til dei ulike fasane i livet. Dette er reglar som kjem i tillegg til dei som er avtalte sentralt.

Lønspolitikken i departementet skal sørge for at dei tilsette som har foreldrepermisjon ikkje taper lønsmessig på permisjonen og omsorgsoppgåver. Ofte knyter det seg noko sjukefråvær til svangerskap. I samarbeid med bedriftshelsetesta legg departementet til rette for at gravide kan halde fram i arbeid, gjennom å leggje til rette arbeidsplassen og arbeidstida. Tiltaket er godt motteke og fungerer slik det var tenkt. Det er også betalt ammeperiode inntil to timar og høve til fleksibel arbeidstid i småbarnsperioden. I tillegg er det høve til å ha heimekontor dersom det er ønskjeleg.

Kjønn og rekruttering

Når departementet rekrutterer nye medarbeidarar blir alltid kjønnsamansetjinga i avdelinga og departementet vurdert. I innstillingane skal rekrutterande leiar gjere greie for kjønnsfordelinga i søkjarmassen.

Nedsett funksjonsevne – rekruttering

Fiskeri- og kystdepartementet følgjer opp dei tilsette med nedsett funksjonsevne ved å leggje til rette arbeidsplassen og arbeidstida og å tilby eventuelle andre hjelpemiddel og tilpassingar ved behov. Departementet har nært samarbeid med bedriftshelsetenesta om arbeidsplassvurdering, og alle tilsette kan bruke tenestene deira.

I innstillingane skal rekrutterande leiar fortelje kor mange kandidatar som seier frå om at dei har nedsett funksjonsevne og kor mange av desse som har vore inne til intervju. Departementet har nytta eit trainee-program i regi av Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) og vil starte eit samarbeid med Departementa sitt servicesenter (DSS) og leverandøren av rekrutteringsportalen for å lage avkryssingsboksar der kandidatane kan krysse av dersom dei har nedsett funksjonsevne og ønskjer å nytte seg av fortrinnsretten dette gir. Målet med tiltaket er å ta inn fleire kvalifiserte kandidatar med nedsett funksjonsevne på intervju.

Etnisitet

Fiskeri- og kystdepartementet har få medarbeidarar med innvandrarbakgrunn. Det er også svært få søkjarar med innvandrarbakgrunn til stillingar i departementet. For å få fleire medarbeidarar med innvandrarbakgrunn har departementet sett i gang enkelte tiltak knytt til rekruttering.

I 2008 og delar av 2009 vart stillingane annonsert på inkludi.no, som er ein nettstad for arbeidsformidling spesielt retta mot menneske med innvandrarbakgrunn. Tiltaket har ikkje ført til fleire søkjarar med innvandrarbakgrunn.

I utlysingane blir alle oppmoda til å søkje uavhengig av etnisitet, og dersom vedkomande er kvalifisert blir kandidatar med innvandrarbakgrunn alltid innkalla til intervju. Fiskeri- og kystdepartementet starta eit samarbeid med nettstaden ambisjoner.no for å nå ut til fleire kandidatar med innvandrarbakgrunn.

Fiskeri- og kystdepartementet vil starte eit samarbeid med DSS og leverandøren av rekrutteringsportalen for å lage avkryssingsboksar der

kandidatane kan krysse av dersom dei har innvandrarbakgrunn og ønskjer å nytte seg av fortrinnsretten dette gir. Målet med tiltaket er å ta inn fleire kvalifiserte kandidatar med innvandrarbakgrunn på intervju. Slik det er i dag, er det svært vanskeleg å skulle avgjere kven som har innvandrarbakgrunn med mindre dei sjølve skriv det i søknadsteksten.

Vern mot trakassering

Fiskeri- og kystdepartementet har nulltoleranse for mobbing og trakassering. Det er utarbeidd varslingsrutinar med retningslinjer, tilrettelegging og handtering av eventuelle varslingssituasjonar. Varsling er også eit tema i arbeidsmiljøundersøkinga som blir gjennomført kvart andre år.

Planlagde tiltak

Løns- og arbeidsvilkår

Lønspolitikken til departementet har blant anna som mål å bidra til reell likestilling mellom kjønna.

Karriereutvikling

Fiskeri- og kystdepartementet legg stor vekt på leiarutvikling og kompetanseutvikling. I 2010 og 2011 har departementet gjennomført leiarprogrammet "SATS for leiarar i staten".

Rekruttering av etniske minoritetar

Fiskeri- og kystdepartementet vil i hovudsak halde fram med å nytte dei rekrutteringskanalane departementet allereie bruker. For å få søkjarar med minoritetsbakgrunn vil departementet søkje å betre rutinane for rekrutteringa, då dei tiltaka som er gjennomført tidlegare ikkje har hatt ønskt effekt.

Fleire tilsette med nedsett funksjonsevne

Som eit ledd i handlingsplanen knytt til avtalen om inkluderande arbeidsliv (IA-avtalen) har departementet eit mål om å få fleire tilsette med redusert funksjonsevne. Eitt av tiltaka er å gjennomføre ei kartlegging av korleis avdelingane og departementet kan leggje til rette for tilsette med redusert funksjonsevne. Departementet ønskjer å delta i trainee-program for personar med redusert funksjonsevne.

Likestilling og mangfold i underliggjande etatar
Fiskeridirektoratet, Kystverket, Havforskingsin-
stituttet og Nasjonalt institutt for ernæring og sjø-

matforskning (NIFES) gjer greie for likestillingsar-
beidet i årsrapportane.

9 Tryggleik og beredskap

Mål og prioriteringar

Fiskeri- og kystdepartementet har beredskapsansvar som sektormyndigheit mellom anna knytt til trygg sjømat i primærproduksjonen, fiskehelse, rømming frå havbruksanlegg, hamnetryggleik, sikker sjøtransport og akutt forureining. I dette ansvaret ligg at departementet må gjennomføre beredskapstiltak ved hendingar og truslar på området. Departementet skal heile tida vurdere risiko og sårbarheit i sektoren, og leggje særleg vekt på kritiske samfunnsfunksjonar og infrastruktur. Dette må avvegast innan eit system som sikrar at beredskapen er dimensjonert i høve til risiko og truslar.

Dei underliggjande verksemdene til departementet er operative einingar som skal sikre at det blir gitt korrekt informasjon, at tiltak blir sette i verk både som ledd i eit langsiktig forbettringsarbeid og som hurtigtiltak ved akutte kriser. Det er og viktig at resultatene av slike tiltak blir evaluerte. Dette gjeld alt frå miljøtruslar mot norsk sjømat til oljeverntiltak.

Departementet har eit særskilt ansvar for å få i gang og samordne beredskapen i dei underliggjande etatane. Det er starta eit arbeid med å etablere eit risikostyringssystem i etatsstyringa. Samfunnstryggleik og beredskap skal inngå som ein integrert del av denne risikostyringa.

Etter 22. juli-kommisjonens rapport er det etter departementet si meining tre område som framstår som særleg viktig å følgje opp. I hovudsak er desse retta inn mot kystforvaltinga. Dette gjeld sikring av hamner ved terrortruslar og terrorhandlingar. Det gjeld vidare varsling og kommunikasjon ved akutte hendingar og sist men ikkje minst å styrkje det haldningsskapande arbeidet og medvitet om beredskap i departementet og i underliggjande etatar.

Større hamner kan vere viktige for den nasjonale vareforsyninga og for andre samfunnsfunksjonar. Effektive system for terrorsikring i hamner er derfor viktig.

22. juli 2011 avdekte behov for forbettringar knytt til kommunikasjon ved hamnesikringshendingar. Kystverket har satt i verk tiltak for å følgje

dette opp. Frå 1. januar 2012 er det etablert døgnbemanna varslingstelefon. Etaten arbeider no vidare med å betre systemet for oppfølging av varsel. Det er gjort endringar i rutinar og varslingsystem for å få ein raskare situasjonsvurdering og meir effektiv beslutning om endringar av sikringsnivået i hamnene. Dette inneber også eit arbeid for betre kommunikasjon mellom Kystverket og andre ansvarlege etatar, mellom anna politiet, og med hamnene. I lys av 22. juli-kommisjonens sin rapport vil Fiskeri- og kystdepartementet følgje dette arbeidet nøye.

Varsling og kommunikasjon ved akutt forureining må vere effektiv og god. Kystverket har, som operativt ansvarleg for statens beredskap mot akutt forureining, døgnbemanna vakt. Det er også etablert rutinar for varsling frå andre statlege etatar, kommunar og lokale alarmsentralar, og eit system for å setje i verk og styre statlege aksjonar frå Kystverket. I tillegg til dette vil Fiskeri- og kystdepartementet vurdere systemet for varsling og kommunikasjon mellom Kystverket og departementet og eventuelt også på andre deler av departementet sitt ansvarsområde, mellom anna mattryggleik. Dette systemet må vere robust og også kunne handtere ei stor forureiningskatastrofe der det er viktig med effektiv, strategisk koordinering av mange ressursar på departements-/regjeringsnivå. Departementet tek derfor sikte på, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet, å vurdere nærare om og eventuelt korleis ei innvarsling til og vidare kommunikasjon med departementet kan ivaretaast gjennom situasjonssentret i Krisestøtteininga.

Haldningsskapande arbeid og styrking av medvitet om beredskap er eit viktig, men vanskeleg og langsiktig arbeid. Dette er knytt til alle delar av det daglege arbeidet i departementsfellesskapet. Fiskeri- og kystdepartementet vil samarbeide med dei andre beredskapsdepartementa, særleg Justis- og beredskapsdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartementet, og vil følgje opp dette både i eige departement og som eit særleg viktig tema i etatsstyringsdialogen mellom departementet og underliggjande etatar. I tillegg til å tilpasse beredskapsplanane betre til

dei aktuelle problema vi står overfor vil det også bli prioritert å ha øvingar slik at krise- og beredskapsmedvitet blir betre hos alle tilsette, og slik at gjennomføringsevna blir betre når det gjeld krise-tiltak i sektoren.

I tillegg skal det innarbeidast beredskapskultur og medvit om beredskap i medarbeidersamtalane med dei tilsette og i leiingsutviklingsprogram.

Andre beredkapsområde under departementet sitt ansvarsområde

Beredskap på mattryggleiksområdet

Det konstitusjonelle ansvaret etter matloven er fordelt mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet.

Ansvaret for alle forhold som omfattar inn-satsvarer og primærproduksjon er delt mellom Fiskeri- og kystdepartementet og Landbruks- og matdepartementet avhengig av om produksjonen er akvatisk eller knytt til landbruket. For ledda etter primærproduksjonen har Helse- og omsorgsdepartementet ansvaret for alle reglar som er fastsett av omsyn til folkehelsa.

Mattilsynet, som administrativt er underlagt Landbruks- og matdepartementet, har ansvar for tilsyn med tryggleik og kvalitet på sjømat og fiskehelse og fiskevelferd. I situasjonar som utløyser uro eller kriser rundt norsk sjømat, er Mattilsynet utøvande organ. Mattilsynet byggjer sin informasjon på vitskapelege vurderingar og råd frå forskingsinstitusjonar som NIFES, Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet m. fl. Mattilsynet gjennomfører årleg øvingar, og det blir arbeidd kontinuerleg for at forvaltinga skal vere godt budd til å takle eventuelle krisar knytt til mattryggleik.

Helse- og miljøberedskap i havbruksnæringa

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvaret for regelverket som skal ivareta fiskehelse, fiskevelferd og miljøomsyn knytt til etablering og drift av akvakulturanlegg. Alle anlegg skal ha ein oppdatert beredskapsplan. Fiskeridirektoratet er

ansvarleg organ for kommunikasjonsberedskapen i forvaltinga knytt til rømmingshendingar innan oppdrett.

Krisehandtering i kystsona

Fiskeri- og kystdepartementet har ansvar for beredskap mot akutt forureining både på land og til sjøs. Dette omfattar også havmiljøet i kystsona. Fiskeridirektoratet er delegert den operative myndigheita for krisehandteringar ved invasjon av skadelege algar og maneter, og når daude sjøpattedyr driv i land. Ut over dette gir Fiskeridirektoratet bistand til Kystverket og Statens strålevern ved akutt forureining. Fiskeridirektoratet har oppretta ein beredskapsportal for å hjelpe næringsaktørane og kystbefolkninga med krisehandtering i kystsona.

Resultat 2011-2012

Det er viktig å få avklart kva system og funksjonar som er samfunnskritiske, sektorkritiske og/eller etatskritiske slik at tiltaka kan setjast inn meir planmessig og strukturert. Departementet har etablert eit samarbeid med Nasjonal sikkerhetsmyndigheit (NSM) for å utpeike skjermingsverdige objekt innan sitt myndighetsområde. Dette arbeidet skal vere ferdig innan utløpet av 2012. Dei skjermingsverdige objekta vil bli særskilt følgde opp med vurdering og tilrettelegging av nødvendige skjermingstiltak.

Beredskapsplanverka er oppdaterte og samordna med spesiell vekt på å operasjonalisere kommunikasjonsberedskapen. Departementet sitt sivil-militære beredskapsplanverk er oppdatert i samarbeid med Direktoratet for sivil beredskap, men hendingane 22. juli viste at det er behov for å fornye planverket.

Fiskeri- og kystdepartementet har, med fagleg støtte frå revisjonsfirmaet Ernst&Young, undersøkt status i informasjonstryggleiksberedskapen i dei underliggjande etatane. Departementet og etatane vil i samarbeid følgje opp undersøkinga med tiltak som styrkjer informasjonstryggleiken.

Fiskeri- og kystdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2012–2013) om statsbudsjettet for 2013 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Fiskeri- og kystdepartementet føres det i Prop. 1 S (2012-2013) statsbudsjettet for budsjettåret 2013 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 1000–1070, 2415, 2540, 4000–4070, 5575 og 5610

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
1000	Fiskeri- og kystdepartementet			
	01 Driftsutgifter		128 540 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		39 200 000	
	71 Tilskudd til kystkultur, <i>kan overføres</i>		9 500 000	177 240 000
1001	Deltakelse i internasjonale organisasjoner			
	70 Tilskudd, <i>kan overføres</i>		10 580 000	10 580 000
	Sum Administrasjon			187 820 000
Forskning og innovasjon				
1020	Havforskningsinstituttet			
	01 Driftsutgifter		343 760 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		365 650 000	
	70 Erstatningsutbetaling		6 000 000	715 410 000
1021	Drift av forskningsfartøyene			
	01 Driftsutgifter		130 350 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		74 150 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		75 000 000	279 500 000
1022	NIFES			
	01 Driftsutgifter		61 910 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		88 720 000	150 630 000
1023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU			
	50 Tilskudd Norges forskningsråd		207 200 000	
	51 Tilskudd Veterinærinstituttet		43 600 000	
	52 Basisbevilgning forskningsinstutter		122 600 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	70	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak, <i>kan overføres</i>	10 000 000	
	71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	5 700 000	
	72	Tilskudd Nofima, <i>kan overføres</i>	77 870 000	
	74	Tilskudd marin bioteknologi mv., <i>kan overføres</i>	32 800 000	
	75	Tilskudd Akvariet i Bergen	3 730 000	503 500 000
2415		Innovasjon Norge, fiskeri- og andre regional- politiske tiltak		
	75	Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>	40 000 000	40 000 000
		Sum Forskning og innovasjon		1 689 040 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning				
1030		Fiskeridirektoratet		
	01	Driftsutgifter	369 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	5 100 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 700 000	375 800 000
1050		Diverse fiskeriformål		
	71	Sosiale tiltak, <i>kan overføres</i>	2 000 000	
	72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	14 150 000	
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 140 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	50 000 000	
	79	Informasjon ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	900 000	69 190 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning		444 990 000
Kystforvaltning				
1062		Kystverket		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	1 632 530 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	60 800 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	497 910 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	190 550 000	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	60 000 000	
	70	Tilskudd Redningsselskapet	56 200 000	2 497 990 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
1070	Samfunnet Jan Mayen og Loran-C			
	01 Driftsutgifter		44 187 000	44 187 000
	Sum Kystforvaltning			2 542 177 000
Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn			
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>		65 000 000	65 000 000
	Sum Arbeidsliv			65 000 000
Sum departementets utgifter				4 929 027 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Administrasjon				
4000	Fiskeri- og kystdepartementet			
	01 Refusjoner		10 000	10 000
	Sum Administrasjon			10 000
Forskning og innovasjon				
4020	Havforskningsinstituttet			
	03 Oppdragsinntekter		365 650 000	365 650 000
4021	Drift av forskningsfartøyene			
	01 Oppdragsinntekter		74 150 000	74 150 000
4022	NIFES			
	01 Oppdragsinntekter		88 720 000	88 720 000
4023	Fiskeri-, havbruks- og transportrettet FoU			
	90 Tilbakebetaling lån fra Nofima		4 284 000	4 284 000
5610	Renter av lån til Nofima AS			
	80 Renter		1 034 000	1 034 000
	Sum Forskning og innovasjon			533 838 000
Fiskeri- og havbruksforvaltning				
4030	Fiskeridirektoratet			
	01 Refusjoner og diverse inntekter		105 000	
	04 Fangstinntekter Overvåkingsprogrammet		10 000	
	05 Saksbehandlingsgebyr		18 405 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	06	Forvaltningssanksjoner	900 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	5 110 000	24 530 000
		Sum Fiskeri- og havbruksforvaltning		24 530 000
Kystforvaltning				
4062		Kystverket		
	02	Andre inntekter	10 384 000	10 384 000
4070		Samfunnet Jan Mayen og Loran-C		
	07	Refusjoner og andre inntekter	5 037 000	5 037 000
5575		Sektoravgifter under Fiskeri- og kyst- departementet		
	70	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	29 618 000	
	71	Kontrollavgift fiskeflåten	6 000 000	
	73	Årsavgift Merkeregisteret	9 550 000	
	74	Sektoravgifter Kystverket	763 641 000	808 809 000
		Sum Kystforvaltning		824 230 000
		Sum departementets inntekter		1 382 608 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 1000 post 21	kap. 4000 post 04
kap. 1020 post 21	kap. 4020 post 03
kap. 1021 post 21	kap. 4021 post 01
kap. 1022 post 21	kap. 4022 post 01
kap. 1030 post 21	kap. 4030 post 22
kap. 1062 postene 01 og 45	kap. 4062 post 02 og kap. 5575 post 74
kap. 1070 post 01	kap. 4070 post 07

2. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av ikke næringsaktive fiskerihavner under kap. 4062, post 02, til følgende formål under kap. 1062, post 30:
- a. dekning av salgsomkostninger forbundet med salget
  - b. oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 1062, post 30.

III

Fullmakt til overskridelser

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan overskride bevilgningen under kap. 1062 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensning uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

IV

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan foreta bestillinger utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1062		Kystverket	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	588,4 mill. kroner
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	3,0 mill. kroner

V

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
1062		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	20 mill. kroner

VI

Garantifullmakt

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan gi Innovasjon Norge fullmakt til å reetablere en garantiavtale med Norges Råfisklag i 2013, på følgende vilkår:

1. Samlet ramme for garantiavtalen kan være på inntil 320 mill. kroner, hvorav Innovasjon Norge kan forplikte for inntil 240 mill. kroner.
2. Tapsavsetning skal være en tredjedel av Innovasjon Norges andel av garantiavtalen, og dekkes innenfor tidligere bevilget tapsavsetning.
3. Ubenyttede tapsavsetninger innbetales til statskassen etter utløpet av den utvidede avtaleperioden 31. desember 2013.

VII

Fullmakt til overskridelse mot etterfølgende inntekter

Stortinget samtykker i at Fiskeri- og kystdepartementet i 2013 kan overskride bevilgningen under kap. 1020, post 21, kap. 1021, post 21 og kap. 1022, post 21 i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene i 2014 under henholdsvis kap. 4020, post 03, kap. 4021, post 01 og kap. 4022, post 01. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2014 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal regnes med alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og
pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA – 10/2012

